

Srinakharinwirot

Academic Journal of Education

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ

ISSN 2774-0188 (Print) | ISSN 2774-0196 (Online)

Vol.26 No.2 July – December 2025

ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2568

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Faculty of Education, Srinakharinwirot University

ไม่ว่าทศวรรษหน้าจะเป็นอย่างไร
ขอยืนยันหลักการของ ปู่ ย่า ตา ยาย เก่าๆ

คือ สุ จิ ปุ ลิ

ได้แก่ ปัญญา ที่เกิดจากการ ฟัง คิด ถาม และ ตอบ

รวมทั้งพุทธศึกษามาเป็นหลักในการเรียนรู้

นอกจากนี้ต้องปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน

เพราะเป็นรากฐานสำคัญ

และสร้างทักษะการสังเกตให้มาก

รวมทั้งรู้จักการค้นคว้าอยู่เสมอ

บางคนเรียนมากแต่ไม่สามารถสื่อสารได้

บางคนทำแต่ข้อสอบปรนัยได้แต่คิดไม่เป็น

ซึ่งเด็กในทศวรรษหน้าต้องคิดเองตั้งแต่ต้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

23 กันยายน 2542

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot Academic Journal of Education

ISSN: 2774-0188 (Print) ISSN: 2774-0196 (Online)

ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

Vol.26 No.2 July - December 2025

เจ้าของ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
วาระการออก : ราย 6 เดือน ปีการศึกษาละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน, กรกฎาคม-ธันวาคม)
พิมพ์ที่ : ร้านเลย์ปริ้นส์ ที่อยู่ : เลขที่ 561 หมู่ 1 ถนนเพชรเกษม แขวงหลักสอง เขตบางแค
กรุงเทพฯ 10160 โทร. 0-2258-2423 Fax. 0-2258-2423
ไลน์ : ID LINE: layprintswu02 Email : printing@hotmail.com
เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร 3300900761158

วัตถุประสงค์ : เพื่อเป็นสื่อกลางการเผยแพร่องค์ความรู้ทางการศึกษา หรือที่เกี่ยวข้องกับด้าน
สังคมศาสตร์ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วารสารฯ รับเผยแพร่บทความวิจัย และ
บทความวิชาการ ฉบับสมบูรณ์ที่ไม่เคยเสนอ หรือหากมีบางส่วนของบทความได้เคยถูกนำเสนอในการประชุม
วิชาการระดับชาติหรือนานาชาติมาก่อน ผู้เขียนต้องปรับปรุงเพิ่มเติมบทความให้มีความสมบูรณ์ก่อน หรือกำลัง
เสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

คณะกรรมการที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.กิตติคุณ รุ่งเรือง คณะบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี เชื้อชัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวิณวงศ์ บำรุงขันท์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.จินตวีร์ คล้ายสังข์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญนภา กุลนาคดล มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิชัย วิชัยดิษฐ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราพร รอดพ่วง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แจ่มจันทร์ ศรีอรุณรัมย์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนันภรณ์ อารีกุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงใจ สีเขียว
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรา วายาจุต
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ อนุะมาน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญญา สุขสมจิตร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรระชา ตระกูลบางคล้า
 อาจารย์ ดร.ศิริรัตน์ ปัญจสุขวงศ์
 นายธนภูมิ สุนาถนวิชัยกุล
 นางสาวสมวรรณ เอี่ยมวิจิตร

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความลงวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.นิคม นาคอ้าย
 รองศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล ประดับเวทย์
 รองศาสตราจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี
 รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี ลาภเจริญ
 รองศาสตราจารย์ ดร.อัสรา ประเสริฐสิน
 รองศาสตราจารย์ ดร.เอกนถน บางท่าไม้
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรินทร์ วินทะไชย์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จริพร นาคสัมฤทธิ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทร์จิรา จุมพลหล้า
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชีวัน เขียววิจิตร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดลศักดิ์ ไทเล็กทิม
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงใจ สีเขียว
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงชัย อักษรคิด
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรัตน์ เครืออินทร์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรจบ บุญจันทร์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรัตน์ แผลงสร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี ลังกา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริ วงศ์วีเชียร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
 มหาวิทยาลัยศิลปากร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
 สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวีวรรณ วรรณวิไชย	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจน์ ภาษา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์ พูนไพบูลย์พัฒน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์	อาจารย์เกษียน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ บุญพัฒนภรณ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัค โอฬาริยกุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสมอภาณจันท์ โสภณศิริลักษณ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ โพธิ์ศรีทอง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.คงขวัญ ทิพย์อักษร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.ชคดี บุญเกษม	มหาวิทยาลัยทักษิณ
อาจารย์ ดร.จิตติกรณ์ ยาวิไชย จาริกศิลป์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ ดร.รังรอง สมมิตร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.รัชนี นกเทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
อาจารย์ ดร.วรุฒิ สุภาพ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.วสันต์ วรรณรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
อาจารย์ ดร.วิลาวัลย์ ด้านสิริสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
อาจารย์ ดร.สุพิรพัชร พิมพมาศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
อาจารย์ขจิตพรรณ ทองคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
อาจารย์พรพจน์ สว่างจันทร์	วิทยาลัยชุมชนระนอง
อาจารย์อโนชา ธีรธำรง	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ดร.วิไลวรรณ เทียนประนอมกร	โรงเรียนแย้มจากดิวชานุสรณ์
ดร.อธิคุณ สิ้นธนาปัญญา	สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร

ผู้ประสานงาน

นายธนภูมิ สุนาถนิกษ์กุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
นางสาวสมวรรณ เอี่ยมวิจิตร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำนักงาน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 114 สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

โทรศัพท์ : (02) 649-5000 ต่อ 11123 โทรสาร : (02) 260-0124

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์: journal.edswu@gmail.com

ผู้สนใจสามารถค้นหาได้ใน <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/issue/archive>

บรรณาธิการแถลง

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ มีเป้าหมายเพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านการศึกษา หรือที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมศาสตร์ ซึ่งคณาจารย์ นิสิตในระดับบัณฑิตศึกษา หรือนักวิชาการที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษา ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สามารถส่งบทความวิชาการและบทความวิจัยทางการศึกษา เข้ามาแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง อันจะช่วยให้การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ทางการศึกษาของสังคมขยายขอบเขตออกไปอย่างไม่จำกัด อีกทั้งยังเป็นการเปิดโลกทัศน์และเป็นฐานคิดให้กับนักวิจัยหรือนักวิชาการหน้าใหม่ได้นำองค์ความรู้ไปพัฒนาต่อยอดได้

ปัจจุบันวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับการรับรองจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (ศูนย์ TCI) ให้อยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2 โดยมีการเผยแพร่วารสารทั้งในลักษณะสิ่งตีพิมพ์ และวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ปีการศึกษาละ 2 ฉบับ (มกราคม – มิถุนายน และ กรกฎาคม – ธันวาคม) บทความที่ส่งเข้ามาจะผ่านกระบวนการประเมินบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนดำเนินการเผยแพร่

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความเข้ามาเผยแพร่ยังวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ และขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความกรุณาพิจารณาประเมินผลงานทางวิชาการ และให้ข้อคิดเห็น ที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงบทความให้มีความสมบูรณ์ และทันสมัย ถูกต้องตามหลักวิชา กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าโดยความร่วมมือของทุกท่านจะช่วยให้วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานในระดับสากล อันจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์องค์ความรู้สังคมไทยต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี เชื้อชัย

บรรณาธิการวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ (Publication Ethics)

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ (Publication Ethics)

- บทความ ข้อความ ภาพประกอบ และตารางประกอบ ที่พิมพ์ลงวารสารเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้พิมพ์ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป และไม่มีส่วนรับผิดชอบใดๆ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้พิมพ์แต่เพียงผู้เดียว
- บทความใดที่ผู้อ่านเห็นว่าได้มีการลอกเลียนหรือแอบอ้างโดยปราศจากการอ้างอิง หรือทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นผลงานของผู้พิมพ์ กรุณาแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบ
- บทความจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสัตว์ทดลอง กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์รับพิจารณาเฉพาะงานวิจัยที่ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และสัตว์ทดลองเท่านั้น
- บทความที่ได้รับการพิมพ์ลงวารสารจะต้องมีผลการประเมินคุณภาพผ่านเกณฑ์การพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (Peer Review) ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จำนวน 2 ท่าน/บทความ จากจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความทั้งหมด 3 ท่าน
- ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความไม่ทราบชื่อผู้พิมพ์ และผู้พิมพ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double-Blind Peer Review)
- บทความที่ส่งถึงกองบรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่ส่งคืนผู้พิมพ์

บทบาทและหน้าที่ของผู้พิมพ์ (Duties of Authors)

- ผู้พิมพ์ทุกคนที่มีชื่อปรากฏในบทความต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยจริง และต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ในกิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)
- ผู้พิมพ์ต้องพิมพ์บทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารกำหนดไว้ในคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์
- ผู้พิมพ์ต้องอ้างอิงหากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาไว้ในผลงานของผู้พิมพ์ โดยผลงานเหล่านั้นต้องปรากฏอยู่ในบทความ และเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ ตามรูปแบบที่วารสารกำหนด
- ผู้พิมพ์ที่ส่งบทความเข้ารับการประเมินคุณภาพ ต้องเป็นผู้รับรองผลงานนั้นว่าเป็นผลงานใหม่และไม่เคยส่งพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น (ผู้พิมพ์ลงลายมือชื่อรับรองในใบนำส่งบทความวิจัย)
- ผู้พิมพ์ต้องนำเสนอรายงานข้อมูลที่เป็นจริงที่เกิดจากการดำเนินการวิจัย โดยไม่ให้ข้อมูลอันเป็นเท็จ และไม่บิดเบือนข้อมูล และต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors)

- บรรณาธิการมีหน้าที่ประเมินและตัดสินใจคัดเลือกบทความที่มีคุณภาพมาพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้วโดยพิจารณาจากความใหม่ ความชัดเจน ความสำคัญ ความสมบูรณ์ และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสาร และมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความวิจัยให้เป็นไปตาม

มาตรฐานสากล เพื่อพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ

2. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานของผู้อื่น (Plagiarism) โดยใช้โปรแกรมที่น่าเชื่อถือได้อย่างจริงจัง ถ้าตรวจสอบแล้วพบว่า บทความใดๆ มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น ในกระบวนการประเมินคุณภาพบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมินและติดต่อผู้นิพนธ์หลักทันที เพื่อขอคำชี้แจงประกอบการตอบรับหรือปฏิเสธการพิมพ์เผยแพร่บทความนั้นๆ ดังนั้นบทความที่พิมพ์ในวารสาร ต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น

3. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลใดๆ ในระหว่างช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ แก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลของผู้นิพนธ์และผู้ประเมินบทความทุกคน

4. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนใดๆ กับผู้นิพนธ์ ผู้ประเมิน และทีมผู้บริหารของหน่วยงานตนเอง หรือของหน่วยงานอื่น

5. บรรณาธิการต้องไม่ปฏิเสธการอนุมัติให้พิมพ์บทความ เพราะความสงสัย หรือไม่แน่ใจ หรือไม่เป็นไปตามข้อกำหนด โดยต้องหาหลักฐานทางวิชาการมาพิสูจน์ความสงสัยเหล่านั้นก่อน

6. บรรณาธิการต้องปฏิเสธการอนุมัติพิมพ์บทความที่เคยพิมพ์เผยแพร่ที่อื่นมาแล้วทั้งในรูปแบบของวารสารหรือบทความหลังการนำเสนอในที่ประชุมวิชาการฉบับเต็ม (Proceedings)

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ประเมินต้องเสนอแนะหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญและสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมินในกรณี que ผู้นิพนธ์ไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย

2. ผู้ประเมินต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ เช่น เป็นผู้ร่วมนิพนธ์ หรือมีความสัมพันธ์หรือรู้จักกับผู้นิพนธ์เป็นการส่วนตัว หรือเหตุผลอื่นๆ ที่จะทำให้ผู้ประเมินบทความไม่สามารถให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอย่างอิสระได้ ถ้ามีหรือตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อน ผู้ประเมินบทความควรแจ้งบรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

3. ผู้ประเมินต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนในบทความที่ส่งเข้ามารับการประเมินคุณภาพ แก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ตลอดช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

4. ผู้ประเมินต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบ หากพบว่ามีส่วนใดของบทความมีความเหมือน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานของผู้อื่นโดยมีหลักฐานชัดเจน

5. ผู้ประเมินควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญ ความใหม่ คุณค่าของเนื้อหาในบทความที่จะมีต่อสาขานั้นๆ ใช้ความเชี่ยวชาญเพื่อวิเคราะห์คุณภาพและความเข้มข้นของผลงาน โดยไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลทางวิชาการรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร 1-20

ADMINISTRATORS' DIGITAL LEADERSHIP AND TEACHER' PERFORMANCE MOTIVATION
IN INSTITUTIONS UNDER BANGKOK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

เวฬุรีย์ ปรางค์จันทร์, อีระภาพ เพชรมาลัยกุล

Weluree Prangchan, Theeraphab Phetmalaikul

แนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู : การศึกษาพหุกรณีในจังหวัดสุโขทัย 21-35

BEST PRACTICES OF PROMOTING ACTIVE LEARNING MANAGEMENT BY TEACHERS
: A MULTIPLE CASE STUDY IN SUKHOTHAI PROVINCE

ธนวรรณ ทองธรรม, พิทยา แสงสว่าง

Thanawan Thongtham, Phitthaya Saengsawang

การพัฒนาทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์
ร่วมกับแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) 36-48

THE DEVELOPMENT OF RAM MAE BOT YAI SKILL THROUGH A LEARNING BY USING DAVIES'
PRACTICAL TEACHING MODEL COMBINED WITH THE TIKTOK APPLICATION

ภูวนัย กาฬวงศ์, นฤมล จิตต์หาญ

Puwanai Kalawong, Naruemol Chithan

ตัวตนที่เป็นไปได้ของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัว 49-63

POSSIBLE SELVES OF JUVENILE RECIDIVISTS IN JUSTICE SYSTEM OF JUVENILE
AND FAMILY COURT

พิมพ์ชนก ศรีสุตโต, ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล

Pimchanok Srisutto, Chomphunut Srichannil

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทความวิจัย (ต่อ)

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตาม
แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 64-79

ENHANCING CREATIVE THINKING AND LEARNING ACHIEVEMENT IN BIOLOGY THROUGH SCIENCE,
TECHNOLOGY, AND SOCIETY (STS) APPROACH FOR GRADE 11 STUDENTS

พรธีรา สุขเสริม, มนต์รี วงษ์สะพาน

Pronteera Sukserm, Montree Wongsaphan

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ ที่มีต่อความคิด
สร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 80-93

THE EFFECTS OF LEARNING MANAGEMENT USING THE DESIGN THINKING PROCESS
ON THE CREATIVITY OF GRADE 6 STUDENTS IN THE TOPIC OF VOLUME AND CAPACITY

พรพรรณ เสาร์คำเมืองดี, รุสนันท์ แก้วตา, ฐิตพัฒน์ สดางค์จันทร์

Phornphan Saokhammuangdee, Russanan Kaewta, Titapat Satangjun

แนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร
สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ 94-117

GUIDELINES FOR USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) TECHNOLOGY TO ENHANCE THE
EFFICIENCY OF ACADEMIC ADMINISTRATION IN THE EXECUTIVE MANAGEMENT OF STATE-
CONTROLLED HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

วสุนันท์ มงคลนำ, ดลศักดิ์ ไทรเล็กทิม

Wasunan Mongkonnarn, Donsak Tsaillexthim

ผลการจัดกิจกรรมการเล่นอิสระร่วมกับการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมทักษะสำหรับโลกบานีของเด็กปฐมวัย 118-134

THE RESULTS OF ORGANIZING FREE PLAY ACTIVITIES ACCOMPANIED BY STORYTELLING TO
PROMOTE SKILLS FOR BANII WORLD OF EARLY CHILDHOOD CHILDREN

ศศิมาศ คุ่มสุภา, เพ็ญศรี แสงวงเจริญ, ปิยะนันท์ หิรัญย์ชโลธร

Sasimas Kumsupa, Pensri Sawangchareon, Piyanan Hirunchalothorn

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทความวิจัย

- ผลการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย 135-147
THE EFFECTS OF ART EXPERIENCE PROVISION USING NATURE - BASED TO DEVELOP
ANALYTICAL THINKING SKILLS OF YOUNG CHILDREN

วรณัฐ แสงชาติ, ปัทมาวดี เล่ห์มงคล, ชลาธิป สมาหิโต

Woranut Sangchat, Pattamavadi Lehmongkol, Chalathip Samahito

- ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบการสอนแนะให้รู้คิดที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเรื่อง
พื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 148-162
THE EFFECTS OF MATHEMATICAL LEARNING MANAGEMENT BY COGNITIVELY GUIDED
INSTRUCTION (CGI) FOCUS ON GRADE 8 STUDENTS' PROBLEM SOLVING ABILITY IN SURFACE
AREA AND VOLUME OF PYRAMID

อัจฉรวาดี มณีพันธ์, ทรงชัย อักษรคิด, สกล ตั้งแก้วสกุล

Atcharawadee Maneepun, Songchai Ugsonkid, Sakon Tangkawsakul

- ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 163-177
THE RELATIONSHIP BETWEEN PARTICIPATORY MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS
AND IMPLEMENTATION OF STUDENT CARE SYSTEM IN PRIMARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE
OF THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3, PHITSANULOK

สุประวีณ์ บุญอาจ, จิติมา วรรณศรี

Suprawee Boon-art, Jitima Wannasri

- ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก 178-195
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1
THE PRIORITY NEEDS AND GUIDELINES FOR DEVELOP THE LEARNING MANAGEMENT OF
EDUCATION UNDER UTHAITHANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

ศุภกร อนันตปุระ, ภัทร์พงศ์ พงศ์ภัทรกานต์, ณัฐฐ์ รัตนศิรินิชกุล

Supakorn Anantapura, Pathapong Pongpatrakant, Nat Rattanasirinichakun

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทความวิจัย (ต่อ)

การศึกษาการจัดการเรียนรวมของสถานศึกษาขนาดกลาง: กรณีศึกษา

196-209

THE STUDY ON INCLUSIVE EDUCATION MANAGEMENT IN MEDIUM - SIZED SCHOOL: A CASE STUDY

สายชล เทียนงาม, พนิดา จารย์อุปการะ, มลฤดี โอปมาวุฒิกุล, บัณฑิตา ลิขสิทธิ์

Saichon Thienngam, Panida Chanupakara, Monluedee Opamawutthikul,

Bunthita Likasit

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผ่านเกมโชว์ เพื่อพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

210-225

USING THE GEOGRAPHICAL LEARNING PROCESS INTEGRATED WITH GAME SHOW STRATEGIES TO ENHANCE GEO-LITERACY IN GRADE 9 STUDENTS IN THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE BURIRAM

จิรภัทร เลิศคุณาพร, เสมอกาญจน์ โสภณศิริธรรักษ์, ญาดา อรรถอนันต์

Jirapat Lerdkunaporn, Samoekan Sophonhiranrak, Yada Atanan

กระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ในการขับเคลื่อนรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

226-243

THE SUPPORTIVE PROCESS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND EDUCATIONAL SUPERVISORS FOR DRIVING A TEACHER COMPETENCY DEVELOPMENT MODEL IN LEARNING MANAGEMENT TOWARDS PATRIOTISM, RELIGION, AND MONARCHY

จรรย์ธนา สอนสังข์, ญาณิศา บุญจิตร, จิรศักดิ์ แซ่ไคว่

Jinatta Sornsung, Yanisa Boonchit, Jirasak Saekhow

บทความวิชาการ

การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ในสถาบันอุดมศึกษา

244-262

APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN WESTERN MUSIC EDUCATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

จงลักษณ์ เมอรिति

Chonglak Meredith

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทความวิชาการ (ต่อ)

- องค์ประกอบของ Soft Power เพื่อการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กด้วยหัวใจของชุมชน 263-275
COMPONENTS OF SOFT POWER FOR EDUCATIONAL TRANSFORMATION: STRATEGIC
ADMINISTRATION OF SMALL SCHOOLS WITH THE HEART OF THE COMMUNITY

ชัชชาย จีระวัฒนวงศ์, สมเกียรติ ตุ่นแก้ว, สุวดี อุปปินใจ, พูนชัย ยาวีราช

Chatchai Jeerawatwong, Somkiet Tunkeaw, Suwadee Ouppinjai, Phoonchai Yawirach

- การเล่นเพื่อประเมิน : แนวทางการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ 276-290
PLAY-BASED ASSESSMENT : A DEVELOPMENTALLY APPROPRIATE APPROACH FOR EARLY
CHILDHOOD EVALUATION

พรชูลี ลังกา, ศศิธร รณะบุตร, นิสารัตน์ อีสระมโนรส

Phornchulee Lungka, Sasithorn Ranabut, Nisarath Issaramanorose

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและระดับแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

ADMINISTRATORS' DIGITAL LEADERSHIP AND TEACHER' PERFORMANCE MOTIVATION
IN INSTITUTIONS UNDER BANGKOK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

เวลุรีย์ ปรางค์จันทร์ ^{1*} อีระภาพ เพชรมาลัยกุล ²

Weluree Prangchan ^{1*} Theeraphab Phetmalaikul ²

^{1,2} สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

^{1,2} Department of Educational Administration, Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand.

* Corresponding author e-mail: weluree.pch@sg.swu.ac.th

Received: 26/05/2025 | Revised: 24/06/2025 | Accepted: 30/06/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาดิจิทัลกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร 3) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือ จำนวน 285 คน ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1) การมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) การสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 4) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงาน 5) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในวัดและประเมินผล ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน 2) การยอมรับนับถือ 3) ลักษณะของงาน

ที่ปฏิบัติ 4) ความรับผิดชอบ 5) ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และสถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis Enter Method) ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 61.10 และเพศชาย จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 38.90 2) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ ทางบวกอยู่ในระดับสูงปานกลาง ($r = 0.596^{**}$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สามารถร่วมกัน พยากรณ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 68.60 โดยมี ค่า $R = 0.828$, $R^2 = 0.686$, $F = 121.987$ และ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในวัดและประเมินผล (X5) มีผลกระทบเชิงบวกสูงสุดและมีนัยสำคัญมาก รองลงมา การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการบริหารงาน (X4) มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ และการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (X2) มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

Abstract

This research aims to: (1) investigate the level of digital leadership among school administrators and the level of work motivation among teachers in primary schools under the jurisdiction of the Bangkok Primary Educational Service Area Office; (2) study the relationship between digital leadership of school administrators and teacher motivation; and (3) examine how digital leadership of school administrators influences teachers' motivation in their work. The sample consisted of 285 individuals. The independent variables included 1) Digital leadership and vision, 2) Support for teaching through digital technology, 3) Ethics in the use of digital technology, 4) Support for the use of digital technology in administration, and 5) Support for digital technology in assessment and evaluation. The dependent variables included 1) Job accomplishment, 2) Recognition and respect, 3) Characteristics of the work performed, 4) Responsibility, and 5) Career advancement. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis (Enter method). The findings

revealed that 1) Most of the respondents were female (174 individuals or 61.10%) and male (111 individuals or 38.90%). 2) The overall digital leadership of school administrators was at a high level ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.51). Two dimensions were rated at the highest level, while three were at a high level. The average scores for each aspect were ranked from highest to lowest. 3) There was a moderately high positive correlation between digital leadership of school administrators and teacher work motivation ($r = 0.596^{**}$), which was statistically significant at the 0.01 level. The digital leadership of school administrators was able to jointly predict teachers' work motivation in primary schools under the Bangkok Primary Educational Service Area Office by 68.60%. The statistical values were: $R = 0.828$, $R^2 = 0.686$, $F = 121.987$, and the result was statistically significant at the .01 level. When considering individual aspects, the support for the use of digital technology in assessment and evaluation (X5) had the highest positive and statistically significant effect. This was followed by the support for the use of digital technology in administration (X4), which also had a significantly positive impact, and the support for teaching and learning using digital technology (X2), which had a positively significant effect as well.

Keywords: Digital Leadership , Teacher' Performance Motivation

บทนำ

ครูเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาที่พร้อมนำประเทศไปสู่การพัฒนาให้เจริญขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอน นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพบริหารจัดการสถานศึกษา เพราะเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยตรงให้กับเด็ก ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) มีหลักการสำคัญคือ ผลិតครูที่มีการเตรียมความพร้อมด้านวิชาการและด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ พัฒนาระบบการคัดกรองที่สะท้อน

แรงจูงใจของครูซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความเข้าใจ มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในองค์กรร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มศักยภาพ เกิดความพึงพอใจ เพื่อให้บุคลากรมีการตื่นตัว เกิดความคาดหวัง เพื่อผลักดันให้แสดงพฤติกรรมในการปฏิบัติอย่างมีทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้องค์กรบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (การดี อนันต์นาวิ. 2552: 112) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรตระหนักใน重要性ของความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับแรงจูงใจในการปฏิบัติของครู ภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) เป็นแนวทางการนำองค์กรที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนการทำงาน ซึ่งในบริบทของสถานศึกษา ผู้นำดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมแรงจูงใจของ

การปฏิบัติงานของครูในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการพัฒนาทักษะใหม่ โดยการที่ผู้สนับสนุนให้ครูได้เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ จะทำให้ครูมีความมั่นใจในการพัฒนาตนเองและเพิ่มศักยภาพในการสอน การจัดอบรมและการพัฒนาศักยภาพของครูในยุคดิจิทัล จะช่วยเพิ่มความสนใจและแรงบันดาลใจในการพัฒนาการสอน และอาจลดภาระงานของครูได้เพื่อให้ครูได้ปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร มีสถานศึกษาในความดูแล จำนวน 37 แห่ง และเป็นแหล่งที่ตั้งที่อยู่ในเมืองหลวง และในภาวะของเมืองหลวงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และผู้เรียนมีบริบทที่หลากหลายซับซ้อน และทันสมัย แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 – 2570 จึงได้จัดให้มีสาระสำคัญของ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ นโยบายและจุดเน้นค่านิยมวัฒนธรรมองค์กรและกลยุทธ์ ทั้งหมด 4 กลยุทธ์ ได้แก่กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความปลอดภัยจากภัยทุกรูปแบบ กลยุทธ์ที่ 2 เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับประชากรวัยเรียนทุกคน กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา มีเป้าประสงค์ให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีสมรรถนะ ความรู้ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งจิตวิญญาณความเป็นครู นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีการบริหารงานบุคคล ที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบท พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยี ที่สอดคล้องกับ Digital Literacy และสมรรถนะครูในทุกด้าน และในกลยุทธ์ที่ 4 การสร้างระบบบริหารภาครัฐที่ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนและพัฒนาบุคลากร ให้มีทักษะที่ จำเป็นในการให้บริการภาครัฐดิจิทัล และปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ มาตรการภาครัฐให้เอื้อต่อการพัฒนา ประเทศ คือการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัลแบบองค์รวม ตลอดจนพัฒนาทัศนคติจริยธรรม องค์ความรู้และทักษะ พร้อมทั้งพัฒนาระบบการประเมินผลบุคลากรภาครัฐที่ สามารถส่งเสริมและสะท้อนศักยภาพในการร่วมขับเคลื่อนเป้าหมายของประเทศอย่างเป็นระบบทั้งในระดับองค์กร ระดับทีม และระดับบุคคล ตลอดจนระบบการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลที่สามารถยกระดับการใช้ทรัพยากรบุคคลให้เกิดความคุ้มค่าและประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ 2566 - 2570 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร) ภาวะทางด้านดิจิทัลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานครนั้น ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานในทุกภาคส่วน ตั้งแต่การจัดการข้อมูล การเรียนรู้ และการพัฒนาบุคลากร ช่วยให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการกล่าวว่า ครูสามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้องและทันเวลาเสมอ โดยตั้งเป้าหมายการทำงานอย่างเต็มใจและเต็มที่เพื่อให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จตรงตามความต้องการด้านร่างกายและจิตใจของทุกฝ่าย ทำให้เกิดความตั้งใจทำงาน เมื่อมีปัญหาในที่ทำงาน ครูได้รับความไว้วางใจในการช่วยแก้ไขปัญา เนื่องจากได้รับการยกย่องจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานว่าเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทต่อความสำเร็จขององค์กรและมีความตั้งใจจริงในการแก้ปัญหา การจัดห้องทำงานให้เหมาะสมและสะดวกสบายช่วยให้ครูสามารถปฏิบัติงานตามความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ มีโอกาสใช้ความคิด

สร้างสรรค์ ส่งผลให้เกิดความพอใจและเป็นแรงจูงใจในการทำงานอย่างเต็มที่ อีกทั้งครูยังได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่การงานจากความสามารถของตน โดยได้รับการเลื่อนตำแหน่งและโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม รวมถึงการฝึกอบรม เพื่อนำความรู้ไปพัฒนางานและสร้างความก้าวหน้าให้ตนเอง(วันทนี ยอดยิ่ง, 2561)

ผู้บริหารสถานศึกษานั้นถือกลไกสำคัญที่จะนำความสำเร็จและเสริมสร้างคุณภาพทางการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ภายในองค์กรนั้น ๆ การสร้างคุณภาพภายในโรงเรียนจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ความมั่นใจเกิดขึ้นกับผู้รับบริการทั้ง นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมส่วนรวม (จิณณวัตร ปะโคทั้ง, 2561) พัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นใน ยุคการศึกษา 4.0 โดยเฉพาะสังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคของเทคโนโลยี ผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทอย่างเต็มที่และใช้กลยุทธ์และเทคนิคการบริหารระดับสูง จึงจะสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ (ปณตนนท์ เถียรประภากุล, 2561) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นหัวใจหลักในการบริหารสถานศึกษาที่สำคัญที่สุดที่จะสามารถขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายสำคัญของการศึกษาให้กับคนไทยทุกคนให้ได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข ประสบความสำเร็จในการทำงาน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล (สงบ อินทรมณี, 2562) เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในยุคดิจิทัลที่เป็นวิถี การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีที่มีเครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ เป็นเสมือนอาวุธสำคัญของผู้เรียน และผู้สอนในการเข้าถึงแหล่งความรู้และใช้สร้างสรรค์งานได้อย่างสะดวก (กอบสุข คงมนัส, 2561) ภาวะผู้นำดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรหรือสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำดิจิทัลสูงก็จะได้เปรียบในการแข่งขันอันจะนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน (จันทนา แสนสุข, 2559)

ภาวะผู้นำ เป็นพฤติกรรมและกระบวนการของบุคคลที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำและผู้ตามซึ่งสามารถจูงใจให้บุคคลยอมรับและร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำจึงเป็นสภาพหรือการแสดงออกของบุคคลที่เป็นผู้นำที่มีพื้นฐานความคิดเพื่อบรรลุความสำเร็จด้วยคนอื่นและฐานความคิดเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเพื่ออนาคตที่ดีกว่า (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2557) ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วโดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างแพร่หลาย (รุ่งรัตน์ พลชัย, 2563) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมี ความรู้ ความสามารถตามแบบภาวะผู้นำ เข้าใจเกี่ยวกับบริบทของเทคโนโลยีที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงสังคมของโลก มีภาวะผู้นำที่ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำยุคดิจิทัล ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) ส่งเสริมการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ และมีความเชื่อมั่นในทักษะการใช้เทคโนโลยี 2) มีความคิดสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ สร้างสังคมแห่งปัญญาและพัฒนาความสามารถใหม่ ๆ 3) เต็มใจทดลองด้วยความอยากรู้อยากเห็นทางปัญญาและคิดค้นนวัตกรรม เพื่อให้เกิดการบริการใหม่ ๆ 4) พัฒนาความคล่องตัว ความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล และ 5) การสร้างปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ และแผนกลยุทธ์ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต (ชีวิน อ่อนละอ, 2563) หรืออาจกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจูงใจบุคคลอื่นให้กระทำตามเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

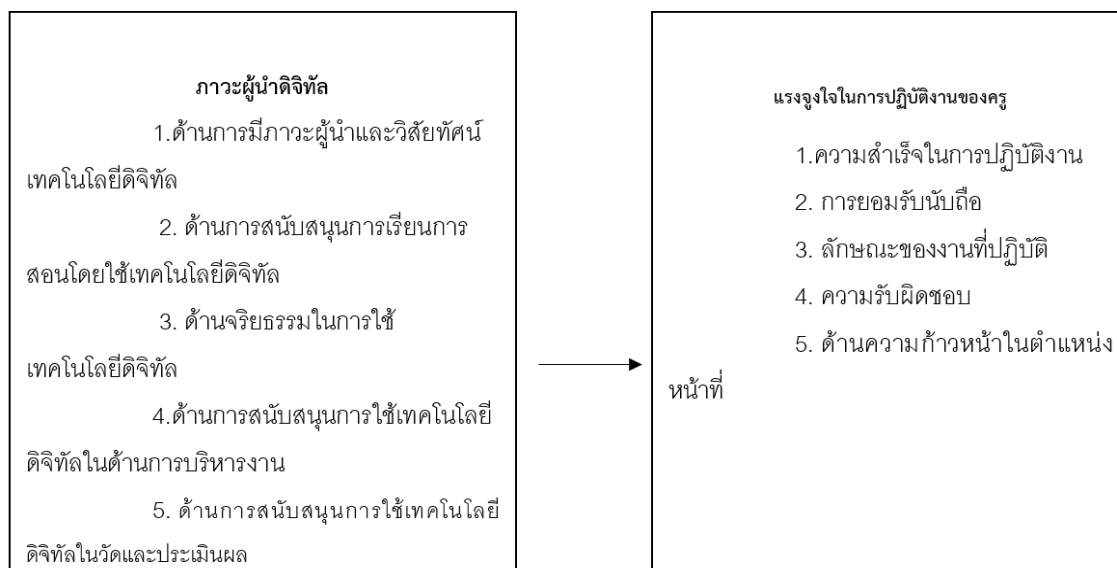
ขององค์กรและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคดิจิทัล ซึ่งถือเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาองค์กรเป็นอย่างมาก ภาวะผู้นำมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย และเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ประสบความสำเร็จมีงานวิจัยที่ระบุว่าผู้อำนวยการโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนให้กลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งต้องอาศัยบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างนวัตกรรม และการพัฒนาองค์ความรู้ภายในองค์กร ทั้งนี้การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ถือเป็นเรื่องที่ทำนายและต้องอาศัยการนำที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้นำต้องมีความรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับบทบาทของตน รวมถึงการสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมาย หากขาดองค์ประกอบเหล่านี้ การบรรลุเป้าหมายก็จะเป็นเรื่องยากที่จะสำเร็จได้ ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อทีมงานและสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น เพื่อให้บรรลุข้อตกลงตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน สามารถที่จะขับเคลื่อนให้มุ่งสู่เป้าหมายของตนและเป้าหมายของกลุ่ม การจัดการศึกษาของไทยมุ่งมั่นที่จะทำให้เป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนบรรลุความสำเร็จ โดยบุคคลสำคัญที่จะผลักดันให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้คือผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องเป็นบุคคลที่มีภาวะผู้นำ การบริหารจัดการเป็นรูปแบบหนึ่งของ ภาวะผู้นำผู้นำที่ดีและมีประสิทธิภาพจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรธุรกิจหรือ องค์กรทางการศึกษาทุกหน่วยงานจึงพยายามค้นหารูปแบบและตัวชี้วัดของผู้นำที่มีทักษะ ความสามารถสูง การบริหารงานด้านการศึกษาต้องการนักบริหารที่มีภาวะผู้นำทางการบริหารสูง

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารและครูมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับใด และควรมีแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างไร ซึ่งผลของการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรภายในโรงเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป เกิดประโยชน์ต่อผู้บริหารในการวางแผนการบริหารงานและพัฒนาครูผู้สอน ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น การมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เพื่อความสำเร็จขององค์กรอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานและระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาดิจิทัล และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและวรรณกรรมของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิดที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ และที่มาของแต่ละตัวแปร มาสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุรายละเอียดการศึกษา การวิเคราะห์ และการดำเนินการที่กระชับและชัดเจน ประกอบด้วย

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / กลุ่มเป้าหมาย / กรณีศึกษา

ประชากร

จากจำนวนสถานศึกษา 37 แห่ง ประกอบด้วยครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,099 คน (ข้อมูลสารสนเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2568)

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2568 โดยกำหนดตามตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie และ Morgan, 1970) จำนวน 285 คน และดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random

sampling) โดยการใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (strata) จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยจับฉลากตามสัดส่วนของขนาดโรงเรียนเพื่อให้ได้จำนวน ครอบคลุมกลุ่ม ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ขนาดของโรงเรียน	จำนวนโรงเรียน	จำนวนครู	จำนวนประชากร ตัวอย่าง
โรงเรียนขนาดกลาง	24	375	185
โรงเรียนขนาดใหญ่	10	471	77
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	3	253	23
รวม	37	1099	285

2) ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ ภาวะผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 1) การมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล 2) การสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 4) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงาน 5) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในวัดและประเมินผล

ตัวแปรตาม คือ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ประกอบด้วย 1)ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน 2) การยอมรับนับถือ 3) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ 4) ความรับผิดชอบ 5) ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจาก การศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพโดยทั่วไปของครู โดยสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับ การศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ระดับวิทยฐานะ และขนาดสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ รายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ถามเกี่ยวกับปัจจัยภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น รูปแบบ ของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งให้ผู้ตอบเลือกคำตอบเพียงระดับเดียว โดยการตอบแบบครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวกับ ปัจจัยภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย องค์ประกอบของปัจจัยภาวะผู้นำดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษาแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบได้แก่

- 1.การมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล
2. การสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
3. จริยธรรมในการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล

4. การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงาน

5. การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผล

ตอนที่ 3 ถามเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นรูปแบบของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งให้ผู้ตอบเลือกคำตอบเพียงระดับโดยการตอบแบบครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวกับ ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูประกอบด้วย องค์ประกอบของปัจจัยภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบได้แก่

1. คุณลักษณะของงานที่ปฏิบัติ
2. ความสำเร็จของงาน
3. การได้รับความยอมรับนับถือ
4. ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน
5. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร

4) ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามแนวคิด ทฤษฎี และนิยามศัพท์ โดยมีรายละเอียดตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล วัตถุประสงค์ของการวิจัย ลักษณะของประชากร รวมทั้งองค์ความรู้จากทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลจากแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าวมากำหนดนิยามศัพท์เฉพาะตามลักษณะที่ต้องการวัด

3. ร่างแบบสอบถาม โดยเขียนข้อความให้มีความครอบคลุมตามโครงสร้างของ นิยามศัพท์เฉพาะ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ตอน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากนั้นนำแบบถามที่สร้าง ขึ้นมาวิพากษ์ร่วมกับอาจารย์ที่ควบคุมวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งปรับแก้ข้อคำถามตามคำแนะนำ

4. วิพากษ์ และปรับแก้ไขข้อคำถามร่วมกับที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำไปให้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถาม เพื่อคัดเลือกและ ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งในการพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1.00

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์หาค่าความ

เชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยได้ค่าอยู่ที่ 0.96 เมื่อแบบสอบถามทั้งฉบับมีความเชื่อมั่นแล้ว ทำการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, 2545) มา ใช้เก็บข้อมูลจริง

6. จัดทำแบบสอบถาม ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปรวบรวมข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

5) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 คน เพื่อติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ด้วยแบบฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) จากผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษานั้น

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามด้วยตนเองทางแบบฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) ไปยังสถานศึกษา ของกลุ่มตัวอย่าง และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ตั้งค่าแบบฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) กำหนดให้ต้องตอบครบทุกข้อเพื่อลดความคลาดเคลื่อนของการตอบแบบสอบถาม และติดตามการส่งแบบสอบถามกลับคืน คิดเป็นร้อยละ 100

3. ผู้วิจัยตรวจสอบและคัดแยกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์เพื่อนำแบบสอบถามที่ได้รับเข้าสู่กระบวนการและนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

6) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง และทำการวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอน

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม ทั้ง 3 ตอน

2. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ศึกษา ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดำเนินการดังนี้

2.1 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2.2 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของเพียร์สัน

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำในสถานศึกษา และตำแหน่ง ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงจำนวน และร้อยละข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	111	38.90
หญิง	174	61.10
รวม	285	100.00
วุฒิการศึกษาสูงสุด		
ปริญญาตรี	198	69
ปริญญาโท	85	23
ปริญญาเอก	2	1
รวม	285	100
ตำแหน่ง/วิทยฐานะ		
ครูผู้ช่วย	48	16.80
ครู	106	37.20
ครูชำนาญการ	101	35.40
ครูชำนาญการพิเศษ	27	9.50
ครูเชี่ยวชาญ	3	1.10
รวม	285	100.00
ประสบการณ์การทำงาน		
0-5 ปี	103	36
6 – 10ปี	93	33
11 – 15 ปี	57	20
16 ปีขึ้นไป	32	110
รวม	285	100.00
ขนาดสถานศึกษา		
ขนาดกลาง	185	64.90
ขนาดใหญ่	77	27.00
ขนาดใหญ่พิเศษ	23	8.10
รวม	285	100.00

จากตาราง 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 61.10 และ เพศชาย จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 38.90 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรีจำนวน 198 คน คิด เป็นร้อยละ 69.50 รองลงมาเป็นระดับปริญญาโท จำนวน 85 คน คิดเป็น ร้อยละ 29.80 และ ระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70 กลุ่มตัวอย่างดำรงตำแหน่งเป็น ครู จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 37.20 รองลงมาเป็น ตำแหน่งผู้ครูชำนาญการ จำนวน 101 คน คิดเป็น ร้อยละ 35.40 ตำแหน่งครูผู้ช่วย จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 16.80 ตำแหน่งครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 9.50 และตำแหน่งครูเชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.10 กลุ่ม ตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษาต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 36.10 รองลงมามีประสบการณ์ระหว่าง 6 – 10 ปี จำนวน 93 คน คิด เป็นร้อยละ 32.60 ระหว่าง 11 – 15 ปี จำนวน 57คน คิดเป็น ร้อยละ 20 และมากกว่า 15 ปีขึ้นไป จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 และ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 64.90 รองลงมา ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 27 และปฏิบัติงานอยู่ใน สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 8.10

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยรวม รายด้าน ของการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล การ สนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสนับสนุนการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการบริหารงาน และการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในวัดและประเมินผล โดย ใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. การมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล	4.57	0.56	มากที่สุด
2. การสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.49	0.45	มาก
3. จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.52	0.54	มากที่สุด
4. การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการบริหารงาน	4.47	0.50	มาก
5. การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในวัดและประเมินผล	4.48	0.52	มาก
รวม	4.50	0.51	มาก

จากตาราง 3 พบว่าระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับ

จากมากไปน้อยดังนี้ การมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.46) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.54) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการบริหารงานสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.45) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.52) และการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.50)

วิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยรวม รายด้าน ของความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบและ ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง 4

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน	4.48	0.52	มาก
2. การยอมรับนับถือ	4.49	0.53	มาก
3. ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	4.50	0.49	มาก
4. ความรับผิดชอบ	4.52	0.62	มากที่สุด
5. ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	4.58	0.44	มากที่สุด
รวม	4.50	0.51	มาก

จากตาราง 4 พบว่าระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.44) ความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.62) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.49) การยอมรับนับถือ ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.53) ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน $\bar{X}$ = 4.48 , S.D. = 0.52)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้าน ประกอบด้วย การมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลด้านจริยธรรมในการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการ

บริหารงาน การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในวัดและประเมินผลโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลปรากฏดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของระดับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยรวม

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู
1.การมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล	-0.052
2. การสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	0.717**
3. จริยธรรมในการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล	0.749**
4.การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการบริหารงาน	0.768**
5. การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในวัดและประเมินผล	0.797**
โดยรวม	0.596**

จากตาราง 5 พบว่าระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงปานกลาง ($r = 0.596^{**}$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดประเมินผลมีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = .797^{**}$) อยู่ในระดับสูง รองลงมาคือ การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการบริหารงาน ($r = .768^{**}$) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($r = .749^{**}$) การสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($r = .717^{**}$) และการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = -.052$) ว่าอยู่ในทางลบระดับปานกลางและอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครเป็นตัวแปรเกณฑ์ โดยวิธี Enter

ตัวแปรพยากรณ์	b	β	SE _b	t	p
1. การมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล	- 0.010	- 0.029	0.012	- 0.797	0.426
2. การสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	0.113	0.146	0.054	2.098	0.037*
3. จริยธรรมในการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล	0.082	0.105	0.065	1.270	0.205
4. การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการบริหารงาน	0.159	0.187	0.066	2.397	0.017*

ตัวแปรพยากรณ์	b	β	SE _b	t	p
5. การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในวัดและประเมินผล	0.368	0.460	0.050	7.416	0.000**
R	0.828	SE _b = 0.176	F = 121.987		
R ²	0.686	a = 1.416	* p < .05, **p < .01		

หมายเหตุ ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เมื่อนำค่าสถิติต่าง ๆ มาสร้างสมการพยากรณ์ ได้สมการพยากรณ์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดย การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในวัดและประเมินผล (X₅) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการบริหารงาน (X₄) การสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (X₂) สามารถร่วมกันพยากรณ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยร่วมกันพยากรณ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 68.6 ซึ่งสามารถเขียนอยู่ในรูปสมการพยากรณ์รูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.416 + 0.113(X_2) + 0.159(X_4) + 0.368(X_5)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized)

$$\hat{Z} = 0.105(Z_3) + 0.187(Z_4) + 0.460(Z_5)$$

หมายเหตุ : ตัวแปรพยากรณ์ (X₁) (การมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล) และจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ไม่สามารถพยากรณ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัยภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการศึกษา มาอภิปรายโดยรวมและรายด้าน ดังนี้

1.ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู และระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ การมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในวัดและประเมินผล และการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ได้มีการพัฒนาให้เป็นมืออาชีพ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้มีการขับเคลื่อนโดยการดำเนินการจัดอบรม พัฒนาครูและบุคลากร ในด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรมีทักษะนำไปสู่การปฏิบัติงานจริง ตามทักษะด้านดิจิทัลของผู้นำ ข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ เพื่อ การปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล ตามที่ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) (ว6/2561) ได้กำหนดทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐว่า การที่หน่วยงานภาครัฐสามารถนำเอาเทคโนโลยีมาปรับใช้กับการให้บริการประชาชน การบริหารจัดการภาครัฐ การกำหนดนโยบายต่างๆ รวมไปถึงการแก้ไขปัญหา อุปสรรคหรือความท้าทายด้านต่างๆ ซึ่งจะทำให้รูปแบบการทำงาน การ ให้บริการ และการดำเนินการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และมีความเป็นดิจิทัลมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรพล สังข์โพธิ์ (2560) ได้กล่าวถึงความหมายของ ภาวะผู้นำ ดิจิทัลไว้ว่า การเป็นภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการ เปลี่ยนแปลงซึ่งประกอบไปด้วยมิติในด้านของ มิติวิสัยทัศน์ ผู้นำต้องทำการยอมรับและนำ เทคโนโลยี เข้ามาเปลี่ยนแปลงในองค์กร มิติการสื่อสารที่สร้างแรงบันดาลใจ ผู้นำในยุค ดิจิทัล จะต้องทำการสื่อสารเพื่อให้บุคลากรเกิดการบรรลุวิสัยทัศน์ที่วางไว้ มิติการกระตุ้น ทางปัญญา ผู้นำ องค์กรในยุคดิจิทัลจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและเปิด โอกาสให้บุคลากรในองค์กรได้ร่วมกัน แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ภาวะผู้นำใน องค์กรยุคดิจิทัลต้องทำการเรียนรู้มีการเปิดโอกาส มีการยอมรับและแสดงความคิดเห็น การเป็นผู้นำยุคดิจิทัลจะต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงจากทุกมิติ เพื่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลง อย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับณัฐวุฒิ พงศ์ศิริ (2560) ที่ได้กล่าวถึงว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลคือ ทักษะที่ผู้นำในยุคดิจิทัลต้องมีก็คือ สามารถนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาสร้างความ โดดเด่นแบบแตกต่าง ให้ประสบการณ์ที่เหนือความคาดหมายกับลูกค้า และมีวิสัยทัศน์ ในการใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ และยังสอดคล้องกับชัยศักดิ์ สุกระกาญจน์ (2562) ที่ได้กล่าวถึงความหมายของ ภาวะผู้นำดิจิทัล ไว้ว่า ผู้นำที่พร้อมในการทำงานยุคดิจิทัลต้องมีทักษะความเป็นผู้นำแบบดั้งเดิมที่มีความแข็งแกร่งและต้องแสดงให้เห็นว่ามี ทักษะใหม่นี้ด้วยเช่นกัน ผู้นำต้องแสดงศักยภาพความกล้าที่จะนำและเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานได้โดยผู้นำสามารถพัฒนาทักษะเพิ่มพูนความรู้และเรียนรู้ร่วมกับผู้นำแบบดิจิทัลจากองค์กรอื่น ๆ มาปรับประยุกต์ในการ บริหารงานเพื่อขับเคลื่อนความสำเร็จขององค์กร เป็นหนึ่งในปัจจัย ที่สร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรนั้น

2. ความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์โดยรวมระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ ทางบวกอยู่ในระดับสูงปานกลาง ($r = 0.596^{**}$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดประเมินผลมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = .797^{**}$) อยู่ในระดับสูง รองลงมาคือ การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการบริหารงาน ($r = .768^{**}$) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($r = .749^{**}$) การสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($r = .717^{**}$) และการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = -.052$) อยู่ในระดับน้อยมาก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลมักแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการในทุกมิติ ทั้งการสื่อสาร การวางแผน การจัดการเรียนรู้ และการติดตามประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลจะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูรู้สึกถึงการได้รับการสนับสนุน ความมั่นคง และโอกาสในการเติบโตทางวิชาชีพ ซึ่งส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานของนักวิจัยหลายท่าน อาทิ สุนิสา บุญธรรม (2564) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเฉพาะในด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการทำงาน of ครู ซึ่งมีผลต่อความพึงพอใจและความมุ่งมั่นของครูในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับ พรทิพย์ เกิดผล (2565) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการทำงานของครู ในโรงเรียนเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถของผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการและสนับสนุนการเรียนการสอน ส่งผลให้ครูมีแรงจูงใจเพิ่มขึ้นในการพัฒนาตนเองและสร้างสรรค์การเรียนการสอน โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกับ อุไรวรรณ วรรณ (2566) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีผลโดยตรงต่อความรู้สึกมั่นคงในงาน การได้รับการส่งเสริมจากผู้บริหาร และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครู ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นแรงจูงใจในการทำงานของครูอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัล การสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการบริหารงาน และการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในวัดและประเมินผล สามารถร่วมกันพยากรณ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 68.60 โดยมี ค่า $R = 0.828$, $R^2 = 0.686$, $F = 121.987$ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในวัดและประเมินผล(X5) มีผลกระทบเชิงบวกสูงสุดและมีนัยสำคัญมาก รองลงมาการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการบริหารงาน (X4) มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ และการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (X2) มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการศึกษากรณี (Case Study) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับลักษณะภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์จริง ซึ่งจะช่วยให้สามารถออกแบบแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารได้ตรงกับบริบทมากยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน
3. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาหลายรูปแบบ และมีความหลากหลายมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กอบสุข คงมนัส. (2561). เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้: วิธีแห่งการศึกษายุคดิจิทัล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 20(4), 279-290.
- จันทนา แสนสุข. (2559). ภาวะผู้นำ (Leadership). (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ทริบเพิ้ล กรุ๊ป.
- จิณณวัตร ปะโคทัง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- จิรพล สังข์โพธิ์. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 40(3), 12-23.
- จีระนันท์ มูลมาตร. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชัยศักดิ์ ศุภระกาญจน์. (2562). ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การในยุค THAILAND 4.0. ค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://spark.adobe.com/page/YLGxuPO3qkdtE/>

- ชีวิน อ่อนละอ และคณะ. (2563). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล สำหรับนักบริหารการศึกษา*. วารสารวิทยาลัย
บัณฑิตเอเชีย, 10(1), 108-119.
- ณัฐวุฒิ พงศ์สิริ. (2560). *ผู้นำในยุคดิจิทัล Economy*. สืบค้นจาก <https://www.dharmniti.co.th/ผู้นำในยุค-digital-economy>
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). การวัดและประเมินผลการศึกษา: ทฤษฎีและการประยุกต์. (พิมพ์ครั้งที่
2). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ปณตนนท์ เถียรประภากุล. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0. *Veridian E-Journal*, 11(2), 1994-2013.
- พรทิพย์ เกิดผล. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการทำงานของ
ครู. *วารสารวิชาการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี*, 9(1), 1-15.
- ภาวดี อนันต์นาวิ. (2552). *หลักการแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา*. ชลบุรี: มนตรี.
- รุ่งรัตน์ พลชัย. (2563). ภาวะผู้นำกับการบริหารในยุคดิจิทัล. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร
วิทยาเขตอีสาน*, 1(3), 53-62.
- วันพี ยอดยิ่ง. (2561). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, 15, 146-157.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2557). ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและนันทศาสตร์ร่วมสมัยปัจจุบัน (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ:
ทิพย์วิสุทธิ์.
- สงบ อินทรมณี. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและ
เทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 16(1), 353-360.
- สุนิสา บุญธรรม. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน
มัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม. *วารสารนครรัฐ*, 1(2), 49-60.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2561). *ทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ
เพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570*.
กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง. สืบค้นจาก
https://www.nesdc.go.th/download/document/NESDP13/13th_NESDP.pdf

อุไรวรรณ วรรณ. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 13(1), 24–41.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334. doi:10.1007/BF02310555

แนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู : การศึกษาพหุกรณีในจังหวัดสุโขทัย

BEST PRACTICES OF PROMOTING ACTIVE LEARNING MANAGEMENT BY TEACHERS : A MULTIPLE CASE STUDY IN SUKHOTHAI PROVINCE

ธนวรรณ ทองธรรม^{1*} พิทยา แสงสว่าง²

Thanawan Thongtham^{1*} Phitthaya Saengsawang²

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

² ภาควิชาบริหาร วิจัยและพัฒนา นวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

¹ Department of Educational Administration, Faculty of Education, Naresuan University, Thailand

² Department of Educational Administration, Research, and Innovation Development, Faculty of Education, Naresuan University, Thailand

* Corresponding author e-mail: thanawant66@nu.ac.th

Received: 20/03/2025 | Revised: 18/07/2025 | Accepted: 25/07/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่เป็นพหุกรณีศึกษา และ 2) นำเสนอข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่เป็นพหุกรณีศึกษา การวิจัยเป็นวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา โดยเลือกโรงเรียน 3 แห่งในจังหวัดสุโขทัย ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลสุโขทัย โรงเรียนอนุบาลศรีสำโรง และโรงเรียนบ้านท่าชุม (ประชาอุทิศวิทยาการ) ใช้วิธีการเลือกแบบกำหนดเกณฑ์ (Criterion Sampling) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน รวม 12 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ผลการวิจัยพบว่า แนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประกอบด้วย 1) การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน 2) การจัดกิจกรรมผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 3) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 4) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ และ 5) การใช้วิธีประเมินที่

หลากหลายเพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างแท้จริง ข้อเสนอแนะจากการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีประสิทธิภาพต้องออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และปฏิบัติจริง ควรบูรณาการแนวทางการสอนที่หลากหลาย พร้อมพัฒนาศักยภาพครูและการวิจัยในชั้นเรียน ใช้การประเมินที่หลากหลาย และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียน และการนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: แนวปฏิบัติที่ดี, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, พหุกรณีศึกษา

Abstract

This article aimed to 1) examine best practices for promoting active learning management among teachers in multiple case studies and 2) provide recommendations for enhancing active learning management. The research employs a qualitative multiple-case study approach, selecting three schools in Sukhothai province with exemplary active learning practices: Anuban Sukhothai School, Anuban Si Samrong School, and Ban Tha Chum (Pracha Uthit Witthayakarn) School. Criterion sampling was used to select key informants, including school administrators, academic department heads, and teachers actively engaged in active learning, totaling 12 participants. Data were collected through structured interviews and participant observation and non-participant observation, and analyzed using content analysis combined with triangulation for data validation. The findings reveal five key best practices for promoting active learning: 1) designing activities that foster analytical thinking and student engagement, 2) implementing activities through professional learning communities (PLC) and experiential learning, 3) developing diverse learning resources, 4) integrating technology and innovation to enhance learning efficiency, and 5) employing various assessment methods to reflect genuine learning outcomes. The study suggests that effective active learning requires well-designed activities that encourage critical thinking, problem-solving, and hands-on experiences. A diverse range of instructional strategies should be integrated, alongside continuous teacher development and classroom-based research. Additionally, diverse assessment approaches should be utilized, and school administrators should provide support in terms of resources and policies. When systematically implemented, these practices can enhance students' essential 21st-century skills and enable them to apply their knowledge effectively.

Keywords: Best Practices, Active Learning, Multiple Case Study

บทนำ

การจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและสังคม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถ

เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยกระบวนการจัดการศึกษาควรมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) นอกจากนี้ มาตรา 24 กำหนดให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งแนวทางดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

นโยบายด้านการศึกษาของประเทศไทยได้รับการกำหนดทิศทางให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) หนึ่งในแนวทางสำคัญที่ได้รับการยอมรับคือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง ผ่านการปฏิสัมพันธ์และการลงมือปฏิบัติ โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติพบว่าครูจำนวนมากยังคงใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (นนทลี พรธาดาวิทย์, 2561) ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถค้นพบศักยภาพของตนเองและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

จังหวัดสุโขทัยได้รับการกำหนดให้เป็นพื้นที่ต้นแบบการศึกษายุคใหม่ ภายใต้นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีเป้าหมายในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยได้นำแนวคิด "3S" มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ได้แก่ Stay หมายถึง การรักษาแนวทางที่มีประสิทธิภาพไว้, Stop หมายถึง การยุติหรือปรับเปลี่ยนแนวทางที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และ Start หมายถึง การริเริ่มแนวทางการศึกษาใหม่ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) อย่างไรก็ตาม การศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่พบว่าครูผู้สอนในจังหวัดสุโขทัยยังขาดความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งผลให้แนวทางการสอนยังคงอิงกับรูปแบบดั้งเดิมเป็นหลัก โดยข้อมูลระบุว่า ร้อยละ 48 ของโรงเรียนในจังหวัดยังคงใช้วิธีการเรียนการสอนที่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากครูไปยังผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับแนวทางการศึกษาสมัยใหม่ที่มีแนวโน้มให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัย, 2566)

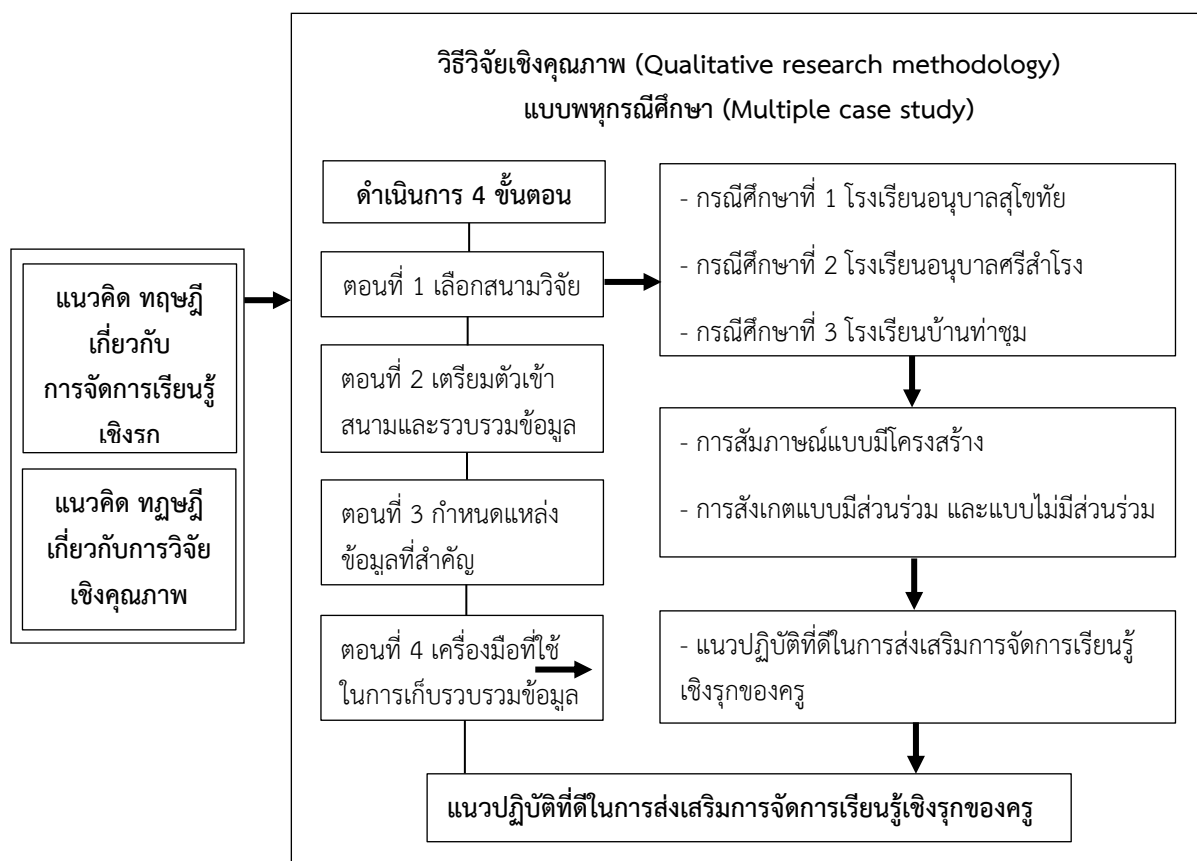
จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และมีความสนใจศึกษาถึงแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในจังหวัดสุโขทัย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนส่งเสริมให้ครูสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังมีความสำคัญในเชิงนโยบาย โดยสามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับหน่วยงานทางการศึกษา ทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ ในการกำหนดแนวทาง

พัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา การเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิผล ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงถือเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไป ประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในจังหวัดสุโขทัย และสามารถเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เกิดผล อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่เป็นพหุกรณีศึกษา
2. เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ที่เป็นพหุกรณีศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีพหุกรณีศึกษา (Multiple Case Study) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ศึกษาจากหลายกรณีศึกษาในพื้นที่ โดยมุ่งศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูจากธรรมชาติของผู้ที่เกี่ยวข้องในปรากฏการณ์ เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีมาประยุกต์ใช้ โดยมีขั้นตอนการดำเนิน การวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกสนามวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การเลือก ดังนี้ 1) การบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู (Best Practice) มีผลงานดีเด่นเป็นที่ประจักษ์ได้รับรางวัลจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในระดับเขตพื้นที่ระดับภาค หรือระดับชาติ 2) มีการเผยแพร่ผลงานตามช่องทางที่ได้รับการยอมรับในระดับเขตพื้นที่ ระดับภาค หรือระดับชาติ 3) เป็นที่ยอมรับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งจากเกณฑ์ดังกล่าว ได้กรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน ประกอบด้วย 1) โรงเรียนอนุบาลสุโขทัย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย 2) โรงเรียนอนุบาลศรีสำโรง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย และ 3) โรงเรียนบ้านท่าชุม (ประชาอุทิศวิทยาคาร) อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมตัวเข้าสนามและการรวบรวมข้อมูล ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ประสานงานติดต่อกับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อติดต่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย เตรียมเครื่องมืออำนวยความสะดวกต่าง ๆ เดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนตัวถึงโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละกรณีศึกษา ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 แสดงเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล พหุกรณีศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

วัน เดือน ปี	เวลาที่สัมภาษณ์	สถานที่สัมภาษณ์
24 ธันวาคม 2567	09.00 – 12.00 น.	โรงเรียนอนุบาลศรีสำโรง
13 มกราคม 2568	09.00 – 12.00 น.	โรงเรียนบ้านท่าชุม (ประชาอุทิศวิทยาคาร)
17 มกราคม 2568	09.00 – 12.00 น.	โรงเรียนอนุบาลสุโขทัย

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบกำหนดเกณฑ์ (Criterion Sampling) (Moser & Korstjens, 2018) ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้ที่อยู่ในปรากฏการณ์ และมีข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เหมาะสมที่จะให้ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้ผู้ให้ข้อมูลหลักมากกว่า 1 คน ในแต่ละกรณีศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ทำให้มองเห็นสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างรอบด้าน และครบถ้วน โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน และครูผู้สอนที่มีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 6 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12 คน โดยการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากนั้นสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาตรวจสอบ จำนวน 3 คน โดยวิเคราะห์หาค่า

ความตรงเชิงเนื้อหา (Item Objective Congruence Index : IOC) ปรากฏว่า มีค่าดัชนี IOC 1.00 ทุกข้อ หลังจากนั้น นำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผสมผสานกับผลการศึกษาเอกสารและการสังเกต

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี โดยภาพรวม พบว่า โรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยมีผู้บริหารเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ กำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของนักเรียนผ่านการลงมือทำและการมีส่วนร่วม พร้อมทั้งวางนโยบายให้ครูจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนทรัพยากร และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนาวิชาชีพ เมื่อพิจารณารายด้าน จากผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่เป็นพหุกรณีศึกษามีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า โรงเรียนสนับสนุนให้ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามบริบทและความถนัดของตนเองในแต่ละรายวิชา โดยยึดหลักสูตรเป็นหลัก เพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่เกินกว่าตัวชี้วัดเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการสอบระดับชาติ รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านการปฏิบัติจริง การทำโครงงาน และการเรียนรู้ตามความสนใจของตนเอง ครูทำหน้าที่เป็นโค้ช คอยให้คำแนะนำ และออกแบบกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาและการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารที่มีบทบาทในการนิเทศ ติดตาม และเปิดโอกาสให้ครูพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า โรงเรียนมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ การกำหนดโครงสร้างความรับผิดชอบด้านวิชาการอย่างชัดเจน และการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) นอกจากนี้ มีการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น กิจกรรมทดลอง กิจกรรมสะเต็มศึกษา (STEM) การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ตลอดจนกิจกรรมที่บูรณาการกับบริบททางสังคม ทั้งนี้ โรงเรียนควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรที่เหมาะสม เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้สามารถตอบสนองต่อศักยภาพของผู้เรียน และส่งเสริมการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า โรงเรียนมีการจัดหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น ห้องปฏิบัติการ การทัศนศึกษา และการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ มีการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติผ่านโครงงาน กิจกรรมสะเต็มศึกษา (STEM) และการฝึกอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง อีกทั้งโรงเรียนมีการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มและการใช้เครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา

อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งครูมีบทบาทสำคัญในการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมและจัดเตรียมสื่อที่เอื้อต่อการทดลองและฝึกฝน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นในอนาคต

1.4 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า โรงเรียนมีการจัดหาและพัฒนาอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น โทรทัศน์อัจฉริยะ (Smart TV) เครื่องฉายโปรเจกเตอร์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้สามารถรองรับการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ มีการพัฒนาศักยภาพครูด้านเทคโนโลยีผ่านการอบรมและการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ตลอดจนการนำแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) และการใช้เกมเป็นสื่อการสอน เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า โรงเรียนมีการใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) แผนผังความคิด (Mind Mapping) การสังเกต การสัมภาษณ์ และการประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้ โรงเรียนมีการประเมินทั้งระหว่างเรียนและปลายภาค เพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างรอบด้าน มีการใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันช่วยตรวจข้อสอบ และระบบ School Master เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินผล ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้ครูใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการพัฒนาแนวทางประเมินผลที่เหมาะสม ตลอดจนมีการสนับสนุนในการจัดสอนเสริมสำหรับผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำ และการวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน

2. ผลการนำเสนอข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการวางแผนการสอนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยออกแบบกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการปฏิบัติจริง ทั้งนี้ ควรบูรณาการแนวทางการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบใช้โครงงาน (Project-Based Learning) หรือแนวทาง STEM พร้อมทั้งใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ นอกจากนี้ ควรพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) รวมถึงการศึกษาวิจัยในชั้นเรียน เพื่อปรับปรุงกระบวนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ควรใช้วิธีที่หลากหลาย เช่น แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) การสังเกตพฤติกรรม และการสะท้อนตนเองของนักเรียน เพื่อให้สามารถประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง อีกทั้งควรมีการซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่ต้องการพัฒนาเพิ่มเติม ผู้บริหารควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา จัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็น และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาแนวทางการสอนที่ทันสมัย เมื่อแนวปฏิบัติเหล่านี้ดำเนิน

ไปอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี โดยภาพรวม พบว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีการสนับสนุนทรัพยากร และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Whitmore (2009) ที่กล่าวว่า การเป็นโค้ชของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กรได้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางลักขณ์ พันธุ์วิไล, สุพจน์ แสงเงิน, สุภาพ วิเศษศรี, ปิ่นปิ่นทร์ นฤนาทบุญทรัพย์ และ ชยสร สมบุญมาก (2567) ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบว่า การกำหนดนโยบาย การสนับสนุนทรัพยากร การพัฒนาครูและบุคลากร การนิเทศ ติดตาม และการประเมินผล ล้วนส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาารายด้านจากผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่เป็นพหุกรณีศึกษาสามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1.1 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า สถานศึกษาควรมีการสนับสนุนให้ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทในแต่ละรายวิชาของตนเอง โดยใช้หลักสูตรเป็นกรอบในการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองศักยภาพของผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการสอบระดับชาติ ครูควรมีหน้าที่เป็นโค้ช ช่วยพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยได้รับการนิเทศจากผู้บริหารสถานศึกษา และส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Gifkins (2015) ที่ระบุว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพไม่ควรจำกัดเพียงการถ่ายทอดเนื้อหา แต่ควรสร้างโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านการแสดงความคิดเห็น การทำกิจกรรม และการสร้างข้อมูลที่กระตุ้นการคิดเกี่ยวกับเนื้อหา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วม การอภิปราย การประยุกต์ใช้หลักการและการคิดขั้นสูง เช่น การคิดเชิงวิเคราะห์ และสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) ได้ระบุไว้ว่า สถานศึกษาควรเน้นพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดขั้นสูง และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในอนาคต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รักษ์มณี สารเสวก (2562) ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า สถานศึกษาควรมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการฝึกอบรมและพัฒนาครูให้มีความรู้ด้านการออกแบบการเรียนรู้ โดยเน้นให้ครู

เข้าใจโครงสร้างรายวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของหลักสูตร นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ครู วิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดเพื่อนำมาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ผ่านกระบวนการระดมความคิดเห็น รวมถึง เปิดโอกาสให้ครูได้ร่วมกันพัฒนาแผนการสอนและทำงานเป็นทีม

1.2 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการจัดกิจกรรม การเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า สถานศึกษามีการวางแผนการจัด การเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ กำหนดโครงสร้างความรับผิดชอบด้านวิชาการอย่างชัดเจน และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) นอกจากนี้ ควรมีการจัด กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น กิจกรรมทดลอง กิจกรรมสะเต็มศึกษา (STEM) การ พัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ตลอดจนกิจกรรมที่บูรณาการกับบริบททางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ ฌีรดา เวชญาลักษณ์ (2564) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญช่วยส่งเสริม ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ไขปัญหา และการ คิดอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้ โรงเรียนควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรที่เหมาะสม เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้สามารถตอบสนองต่อศักยภาพของผู้เรียน และส่งเสริมการนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการเรียนรู้ ผ่านประสบการณ์จริง จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า สถานศึกษามีการจัดหาและพัฒนา แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น ห้องปฏิบัติการ การทัศนศึกษา และการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติผ่านโครงงาน กิจกรรมสะเต็ม ศึกษา (STEM) และการฝึกอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง อีกทั้งสนับสนุน การเรียนรู้แบบกลุ่มและการใช้เครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างเป็นรูปธรรม โดยครูมีบทบาท สำคัญในการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมและจัดเตรียมสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งช่วยกระตุ้นความสนใจ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในอนาคต สอดคล้องกับแนวคิดของกุลิสรา จิตรขญาวนิช (2563) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ในการแสวงหาความรู้ หรือค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่อยากรู้อยากเห็น โดยใช้กระบวนการ หรือวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายจนได้ข้อสรุปที่เป็นคำตอบในเรื่องนั้น และสอดคล้องกับ Brandenburg, McDonough, Burke, and White (2016) ได้กล่าวว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งผลดีต่อการ จัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธรรมชาติของรายวิชาที่ต้องมี การปฏิบัติ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจหลักทฤษฎีที่เชื่อมโยงเข้าสู่ภาคปฏิบัติได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.4 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า สถานศึกษามี การพัฒนาอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ พร้อมส่งเสริมให้ครูสร้างสื่อ การเรียนรู้ที่หลากหลายและบูรณาการเทคโนโลยีในการสอน นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาศักยภาพครู ผ่านการ อบรมและชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ตลอดจนประยุกต์ใช้แนวคิดห้องเรียนกลับทาง (Flipped

Classroom) และเกมเป็นสื่อการสอน เพื่อกระตุ้นความสนใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันเพ็ญ ระวิพันธ์ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 พบว่า ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ โดยเลือกใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระวิชา พร้อมทั้งบูรณาการการเรียนรู้ข้ามสาระวิชา เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา แก้วอาสา (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านมีการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อเทคโนโลยีและจดบันทึกเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการเรียบเรียง ความคิดของตนเอง นอกจากนี้ ยังมีการอภิปรายร่วมกับเพื่อนและครูในชั้นเรียนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

1.5 ผลแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า สถานศึกษาควรมีการประเมินผลที่หลากหลาย เช่น แฟ้มสะสมผลงาน แผนผังความคิด การสังเกต และการสัมภาษณ์ ควบคู่กับการประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อสะท้อนศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน การประเมินทั้งระหว่างเรียนและปลายภาคช่วยติดตามและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ นิรดา เวชญาติลักษณ์ (2564) ได้กล่าวว่า การประเมินผลตามสภาพจริงควรมุ่งเน้นทักษะการคิดเชิงซับซ้อน การแก้ปัญหา และการปฏิบัติในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ โรงเรียนได้นำเทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันตรวจข้อสอบและระบบ School Master มาเพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินผล

2. ผลการนำเสนอข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการวางแผนการสอนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยการออกแบบกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการปฏิบัติจริง แนวทางที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การเรียนรู้แบบใช้โครงงาน (Project-Based Learning) และกิจกรรมสะเต็มศึกษา (STEM Education) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้บูรณาการความรู้จากหลากหลายศาสตร์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภสร ยลสุริยัน (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแนวคิดแบบ STEM EDUCATION เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมและผลงานสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแนวคิด STEM EDUCATION มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากการเรียนรู้ลักษณะนี้ช่วยพัฒนาทักษะการวางแผน การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหา โดยบูรณาการองค์ความรู้จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ส่งผลให้นักเรียนสามารถ

เชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้เชิงรุก เช่น การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล และการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและตอบโจทย์ความแตกต่างของผู้เรียนในแต่ละบุคคล ขณะเดียวกัน การพัฒนาศักยภาพครู เป็นสิ่งสำคัญ ควรส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนวิชาชีพ (PLC) และการศึกษาวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้ครูสามารถปรับปรุงกระบวนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริณพณีย์ สีคุณ และกุหลาบ ปุริสาร (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC โรงเรียนวัดบ้านอู่จวนโนนจั่ว อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และสามารถที่จะจัดกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งบรรลุตามแผนวัตถุประสงค์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจะได้นำความรู้ความสามารถที่ได้ไปพัฒนาการกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อยกระดับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายความว่า การพัฒนาอย่างต่อเนื่องของครูผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการศึกษาวิจัยในชั้นเรียน เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการวัดและประเมินผล ควรใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับลักษณะของการเรียนรู้เชิงรุก เช่น Portfolio การสังเกตพฤติกรรม การใช้เทคโนโลยี และการสะท้อนตนเองของผู้เรียน (Self-Reflection) ซึ่งสามารถสะท้อนผลลัพธ์ของการเรียนรู้ได้อย่างครอบคลุมและแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัติ คุณแก้ว (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาแบบการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สู่การศึกษา 4.0 พบว่า การวัดผลในศตวรรษที่ 21 ควรใช้เทคโนโลยีและการประเมินที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง และได้รับความคิดเห็นจากเพื่อนและผู้ปกครอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น องค์ความรู้ใหม่นี้ช่วยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการใช้เทคนิคการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของตนเอง นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรมีระบบการซ่อมเสริม ที่เหมาะสมเพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนที่ต้องการเสริมสร้างศักยภาพของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไอลดา เกิดนาค (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมซ่อมเสริมการเรียนรู้แบบเชิงรุกร่วมกับชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกิจกรรมซ่อมเสริมการเรียนรู้แบบเชิงรุกร่วมกับชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทย มีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกทำให้เกิดการช่วยเหลือกัน มีการระดมสมอง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของนักเรียนแต่ละกลุ่ม และเกิดแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การสนับสนุนผู้เรียนผ่านการซ่อมเสริมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาและเติมเต็มช่องว่างทางการเรียนรู้ของตนเองได้ ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยการจัดหาทรัพยากรทางการศึกษา อุปกรณ์ เทคโนโลยี

และสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัญญา คุณสุข (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการเรียนรู้เน้นลงมือปฏิบัติ ด้านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ด้านการมีทักษะการคิดแก้ปัญหาและการนำไปประยุกต์ใช้ และด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก เมื่อแนวปฏิบัติเหล่านี้ดำเนินไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การแก้ปัญหา (Problem Solving) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ความรู้ใหม่นี้ช่วยยืนยันว่า หากมีการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาที่เพียงพอ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การพัฒนาศักยภาพของครู การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลที่ครอบคลุม ตลอดจนการสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ปัจจัยข้างต้นแล้ว บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ยังเป็นอีกองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยผลักดันให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารควรมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รวมถึงสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น เช่น การจัดหาเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย การส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการอบรมพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การแก้ปัญหา (Problem Solving) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนทรัพยากรและการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ โดยจัดสรรงบประมาณและจัดหาสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมทั้งจัดตั้งระบบนิเทศและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนกำหนดนโยบายในการบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ

2. ครูผู้สอน ควรนำผลการวิจัยที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและการใช้เทคโนโลยีส่งผลต่อแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของผู้เรียน เช่น การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ STEM Education และห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) พร้อมทั้งใช้วิธีการประเมินผลที่สะท้อนสมรรถนะจริงของผู้เรียน เช่น แฟ้มสะสมผลงาน และการสะท้อนตนเอง เพื่อให้สามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างรอบด้าน

3. หน่วยงานต้นสังกัด ควรนำผลการวิจัยนี้ไปจัดทำแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ครอบคลุมทั้งด้านการออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การใช้เทคโนโลยี และการวัดและประเมินผล เพื่อนำไปเผยแพร่และใช้เป็นมาตรฐานในสถานศึกษา รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณสำหรับการพัฒนาครูผ่านการอบรมและการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อ เสน อ แ น ว ใน ก า ร ท า วิ จ ย ค ร ี ง ต อ ไป

1. ควรดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารในการสนับสนุนทรัพยากรและนโยบาย กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชาและระดับชั้นต่าง ๆ เพื่อยืนยันและขยายผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้ดำเนินการแล้ว

2. ควรทำการวิจัยเชิงพัฒนาเพื่อสร้างและทดสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและการใช้เทคโนโลยี ซึ่งผลการวิจัยฉบับนี้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทั้งสองมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน พร้อมทั้งพัฒนาระบบการประเมินผลตามสภาพจริงที่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในบริบทของสถานศึกษา

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). นโยบายและจุดเน้นในการยกระดับคุณภาพการศึกษาผ่านการเรียนรู้เชิงรุก.

กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). รายงานผลการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา: กรณีศึกษาจังหวัด

สุโขทัย. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กุลิสรา จิตระณานิข. (2563). การจัดการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จินตนา แก้วอาสา. (2564). การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา).

ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2564). การบริหารจัดการเรียนรู้ Learning Management. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.

ธัญญา คุณสุข. (2565). การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- นางลักษณ์ พันธุ์ไธโล, สุพจน์ แสงเงิน, สุภาพ วิเศษศรี, ปิ่นปิ่นท์ อนุนาทบุญทรัพย์, และ ชยสร สมบุญมา. (2567). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามการรับรู้ของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. *วารสาร ศิลปการจัดการ*, 8(2), 334-350.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2561). *การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ทริบ เพ็ล เอ็ดดูเคชั่น.
- นภสร ยลสุริยัน. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแนวคิดแบบ STEM EDUCATION เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมและผลงานสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรีณพงษ์ สีคุณ, และ กุหลาบ ปุริสาร. (2564). การพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC โรงเรียนวัดบ้านอู่จันโนนจิว อำเภอ ประทาย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 11(2), 67-74.
- รักษมณี สารเสวก. (2562). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ของครู กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัธนวิภา บุคดีสี, และ กาญจน์ เรืองมนตรี. (2564). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 8(1), 56-68.
- วันเพ็ญ ระวิพันธ์. (2562). แนวทางการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 116-129.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัย. (2566). *การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสุโขทัย*. สุโขทัย: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัย.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนา และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อนัญญา สุวรรณ, และ พรเทพ ฐัฒน. (2567). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. *วารสารมณีเชษฐาราม วัจจอมมณี*, 7(4), 871-886.

- อนูวัติ คุณแก้ว. (2562). การวิจัยและพัฒนาารูปแบบการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สู่การศึกษา 4.0. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 26(3), 112-121.
- ไอลดา เกิดนาค. (2563). การพัฒนากิจกรรมซ่อมเสริมการเรียนรู้แบบเชิงรุกร่วมกับชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ*, 6(1), 116-129.
- Brandenburg, R., McDonough, S., Burke, J., & White, S. (2016). Teacher education research and the policy reform agenda. In R. Brandenburg, S. McDonough, J. Burke, & S. White (Eds.), *Teacher education: Innovation, intervention and impact* (pp. 1-14). Singapore: Springer.
- Gifkins, J. (2015). *What is 'active learning' and why is it important?* E-International Relations. Retrieved January 23, 2021, from <http://www.e-ir.info/2015/10/08/what-is-active-learning-and-why-is-it-important>
- Moser, A., & Korstjens, I. (2018). Practical guidance to qualitative research: Sampling, data collection and analysis. *European Journal of General Practice*, 24(1), 9-18.
doi:10.1080/13814788.2017.1375091
- Whitmore, J. (2009). *Coaching for performance: Growing human potential and purpose* (4th ed.). Boston: Nicholas Brealey Publishing.

การพัฒนาทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok)

THE DEVELOPMENT OF RAM MAE BOT YAI SKILL THROUGH A LEARNING BY USING
DAVIES' PRACTICAL TEACHING MODEL COMBINED WITH THE TIKTOK APPLICATION

ภูวนัย กาฬวงศ์^{1*} นฤมล จิตต์หาญ²

Puwanai Kalawong^{1*} Naruemol Chithan²

^{1,2} สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ประเทศไทย

^{1,2} Dramatic arts, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University, Thailand

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2568 จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

* Corresponding author e-mail: puwanai.kw@bru.ac.th

Received: 26/06/2025 | Revised: 18/07/2025 | Accepted: 31/07/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันติ๊กต็อกสำหรับพัฒนาทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันติ๊กต็อกเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 และ (3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันติ๊กต็อก ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่ลงทะเบียนรายวิชาแม่บท ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2 หมู่เรียน นักศึกษาทั้งสิ้น 37 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันติ๊กต็อก แบบประเมินทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า

การพัฒนาทักษะการรำแม่บทใหญ่ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับแอปพลิเคชันติกต็อก มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 84.20/86.49 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 การเปรียบเทียบทักษะการรำแม่บทใหญ่ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 หลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 86.49 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.42)

คำสำคัญ: ทักษะการรำ แม่บทใหญ่ ทักษะปฏิบัติของเดวิส แอปพลิเคชันติกต็อก

Abstract

This research aimed to (1) develop an instructional model using Davies' practical skill teaching method combined with the TikTok application to enhance Mae Bot Yai dance skills with an effectiveness that meets the 80/80 criterion, (2) compare students' dance performance with the 80 percent benchmark to assess the model's effectiveness, and (3) examine learners' satisfaction with the learning activities conducted under this instructional framework. The study adopted an experimental research design. The target group consisted 37 first-year undergraduate students majoring in Thai Classical Dance at the Faculty of Education, Buriram Rajabhat University, who were enrolled in the *Ram Mae Bot* course during the second semester of the 2024 academic year. The participants were selected through purposive sampling. Research instruments included a lesson plan developed according to Davies' model of practical skill teaching in combination with the TikTok application, a performance evaluation form for assessing *Mae Bot Yai* skills. The research findings revealed that the development of *Mae Bot Yai* dance skills through the instructional model of practical skill teaching by Davies combined with the TikTok application achieved an effectiveness score of 84.20/86.49, which meets the set criterion of 80/80. A comparison of students' post-instruction dance performance against the 80 percent benchmark showed an average performance of 86.49 percent, which is higher than the standard. Furthermore, the learners' satisfaction with the learning activities was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.42).

Keywords: Dance performance skills, Mae Bot Yai, Davies' practical skill teaching mode, TikTok application

บทนำ

นาฏศิลป์ไทยเป็นศาสตร์ชั้นสูงที่สะท้อนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยซึ่งสืบทอดกันมาแต่โบราณ ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาทักษะให้เกิดความชำนาญ โดยรูปแบบการเรียนการสอนในอดีตมุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติจริง เริ่มตั้งแต่การฝึกแม่ท่าเพลงช้า เพลงเร็ว ไปสู่การรำแม่บท ซึ่งถือเป็นกระบวนการพื้นฐานที่ใช้ในการสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับศิลปะการร่ายรำของไทย “รำแม่บท” จึงมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของนาฏศิลป์ไทย โดยเป็นแม่แบบของการฝึกหัด

ท่าทางที่เชื่อมโยงระหว่างท่ารำต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การฝึกท่ารำแม่บทไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวให้สอดคล้องกับท่วงทำนองของบทเพลงเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการวัดทักษะ ความสามารถ และความชำนาญของผู้เรียนในเชิงปฏิบัติอีกด้วย แม่บทในทางนาฏศิลป์จึงเป็นการสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งของการพ้อนรำเพื่อนำไปใช้เป็นแบบฝึกการผสมท่าทางและเชื่อมต่อท่ารำจากท่ารำเริ่มต้นไปยังท่าจบอีกท่าหนึ่ง นำไปใช้เพื่อสื่อความหมายตามบทประพันธ์ให้กับผู้ชมสามารถเข้าใจเรื่องราวและชื่นชมกับความงามของท่ารำและวิธีการเชื่อมต่อท่ารำอย่างมีศิลปะของนาฏศิลป์ (สุภาวดี โพธิเวชกุล, 2559) ท่ารำแม่บทใหญ่ในตำรารำเป็นชุดการแสดงที่มีการเคลื่อนไหว ได้รับการประดิษฐ์ท่าเชื่อมโดยครูลมุล ยมะคุปต์ อดีตตัวละครเอกในสำนักละครวังสวนกุหลาบ และครูมัลลี คงประภัสร์ ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งวางหลักสูตรนาฏศิลป์ไทยให้กับโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ของกรมศิลปากร และต่อมาพัฒนาเป็นวิทยาลัยนาฏศิลป์ในปัจจุบัน โดยครูลมุลได้ประดิษฐ์ชุดท่ารำแม่บทใหญ่จากข้อมูลภาพท่ารำในหนังสือตำรารำ ในปี พ.ศ. 2478 แล้วได้ให้พระยานครราชสีมาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง จากนั้นจึงได้นำมาบรรจุเป็นหลักสูตรสำหรับผู้เรียนวิชานาฏศิลป์ในวิทยาลัยนาฏศิลป์สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน (ศูนย์บริการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550)

ในปัจจุบัน สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนนาฏศิลป์ไทยได้นำท่าแม่บทมาบรรจุไว้ในหลักสูตรในฐานะบทเรียนฝึกหัดเบื้องต้น เพื่อวางรากฐานให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ในการแสดงนาฏศิลป์อื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม ผู้สอนจึงต้องมีแนวทางการจัดการเรียนรู้และใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับธรรมชาติของศาสตร์แขนงนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนการสอน และสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ โดยในการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยจะเน้นการฝึกทักษะการปฏิบัติให้เกิดความชำนาญด้วยบทเรียนที่ซ้ำ ๆ ย้ำเนื้อหา การฝึกเป็นระยะเวลานานพอสมควรจนกระทั่งผู้รับการฝึกสามารถจดจำท่าทางซึ่งเป็นหลักใหญ่ ๆ ได้ จากนั้นครูผู้สอนจะถ่ายทอดกลวิธีที่จะปรุงแต่งลีลาท่าทางให้งดงามยิ่งขึ้นเป็นการเฉพาะตัวสำหรับศิษย์บางคน (ประเมษฐ์ บุญยะชัย, 2547) โดยเฉพาะการสอนทักษะปฏิบัติซึ่งต้องมีการถ่ายทอดจากครูผู้สอนอย่างละเอียด ตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า รวมถึงการประสานสัมพันธ์ของการเคลื่อนไหวในแต่ละส่วนของร่างกาย ซึ่งถือเป็นเรื่องหัวใจของการรำอย่างแท้จริง ซึ่งการสอนทักษะการรำจำเป็นต้องใช้การสอนต่าง ๆ ร่วมด้วยเพื่อประสิทธิภาพในการสอน และสิ่งที่ต้องคำนึงถึงอีกประการหนึ่งคือวิธีการสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการเรียน เพราะการแสดงจะสวยงามน่าดูนั้น ผู้แสดงต้องมีทักษะในการรำอย่างคล่องแคล่ว มีลีลาท่ารำที่อ่อนช้อยงดงามตามแบบนาฏศิลป์ไทย โดยการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ได้แก่ แขน ขา มือ ลำตัว ศีรษะ และไหล่ ให้เคลื่อนไหวไปพร้อม ๆ กัน ใช้การสังเกตและเลียนแบบจากครูผู้สอนหรือสื่อการสอนที่กำหนดไว้ให้ดีที่สุด (วิรดี จินตะไล, 2560)

เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การใช้แนวทางการสอนที่เน้นทักษะปฏิบัติรูปแบบการเรียนการสอนของเดวิส (Davie's Instructional Model) จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสม เพราะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ฝึกฝนทักษะย่อยทีละขั้นตอนจนเกิดความชำนาญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ด้วยตนเองตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการ ผู้เรียนได้ลง

มือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้รู้และเข้าใจกระบวนการในการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน รวมทั้งบูรณาการทักษะอื่น ๆ เข้ามาใช้ในการปฏิบัติซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ ขั้นที่ 2 ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ขั้นที่ 3 ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ขั้นที่ 4 ขั้นให้เทคนิควิธีการ และขั้นที่ 5 ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์ (ทิตินา แคมมณี, 2556) ในขณะเดียวกัน โซเชียลมีเดีย (Social Media) เป็นสื่อที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย เพราะเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการตอบสนองทางสังคมได้หลายทิศทาง โดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งการใช้โซเชียลมีเดียในการจัดการเรียนรู้เป็นการนำเครื่องมือที่มีอยู่บนระบบอินเทอร์เน็ตมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน ทั้งยังเป็นการลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ในการเรียนรู้ ทั้งยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากประสบการณ์ตรงอีกด้วย โดยเฉพาะแอปพลิเคชัน “ติ๊กต็อก” (TikTok) ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันชื่อดังจากประเทศจีน มีจุดเด่นคือการสร้างคลิปวิดีโอสั้นและเป็นช่องทางในการสร้างพื้นที่สื่อที่ได้รับความนิยมในขณะนี้ โดยแอปพลิเคชันติ๊กต็อกเป็นบริการเครือข่ายสังคมสัญชาติจีนเริ่มต้นให้บริการในประเทศจีนเมื่อปี ค.ศ. 2016 จนกลายเป็นแอปพลิเคชันที่นิยมใช้กันทั่วโลก โดยได้รับความนิยมมากในกลุ่มวัยรุ่นทั่วโลก มีจำนวนผู้ใช้แค่ในเฉพาะสหรัฐถึง 80 ล้านคน (อินดิจัทล, 2563) ผู้ใช้งานของแอปพลิเคชันติ๊กต็อก ในประเทศไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่คือคนรุ่นใหม่ตั้งแต่วัยรุ่นไปจนถึงกลุ่มกลุ่มคนที่เพิ่งเริ่มต้นเข้าสู่โลกการทำงาน (ภรภัทร ธัญญเจริญ, 2564) ด้วยความแพร่หลายและเข้าถึงง่ายของแพลตฟอร์มนี้ นักการศึกษาจึงได้ให้ความสนใจในการประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทั้งการสาธิต การปฏิบัติจริง และการให้ข้อเสนอแนะอย่างเป็นระบบ การนำแอปพลิเคชันติ๊กต็อกมาผนวกกับรูปแบบ การสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส โดยใช้แอปพลิเคชันติ๊กต็อกเป็นเครื่องมือสื่อสารและจัดเก็บวิดีโอการสาธิตทำท่าแม่บทใหญ่ รวมทั้งเป็นช่องทางให้ผู้เรียนได้บันทึกวิดีโอฝึกปฏิบัติของตนเองและรับคำแนะนำจากผู้สอนอย่างต่อเนื่อง การผสมระหว่างรูปแบบการเรียนรู้ที่มีระบบตามแนวคิดของเดวิสกับเทคโนโลยีที่ตอบสนองต่อวิถีชีวิตของผู้เรียนในยุคดิจิทัลจึงเป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) พัฒนาทักษะการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ขึ้นมาเพื่อนำมาใช้พัฒนาทักษะการท่าแม่บทใหญ่ โดยใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันติ๊กต็อก เพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความเป็นไทยกับเทคโนโลยีร่วมสมัย เพิ่มความน่าสนใจให้กับบทเรียน และยกระดับทักษะปฏิบัติของผู้เรียนในรายวิชาท่าแม่บทให้มีประสิทธิภาพและความงดงามตามแบบแผนของนาฏศิลป์ไทย จึงได้เห็นความสำคัญในการพัฒนาทักษะ การท่าแม่บทใหญ่ซึ่งเป็นการใช้ร่างกายพื้นฐานในการเรียนนาฏศิลป์เพื่อใช้เป็นบทเรียนฝึกหัดเบื้องต้น และเพื่อวางรากฐานการปฏิบัติทางนาฏศิลป์ไทยในแบบของการใช้บทต่อการฝึกหัดรำเพลง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของผู้เรียนในศาสตร์วิชานาฏศิลป์เป็นอย่างมาก และถือเป็นทักษะปฏิบัติที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน โดยหลักการพ่อนท่าแม่บทนั้นจะประกอบด้วยส่วนย่อย ๆ

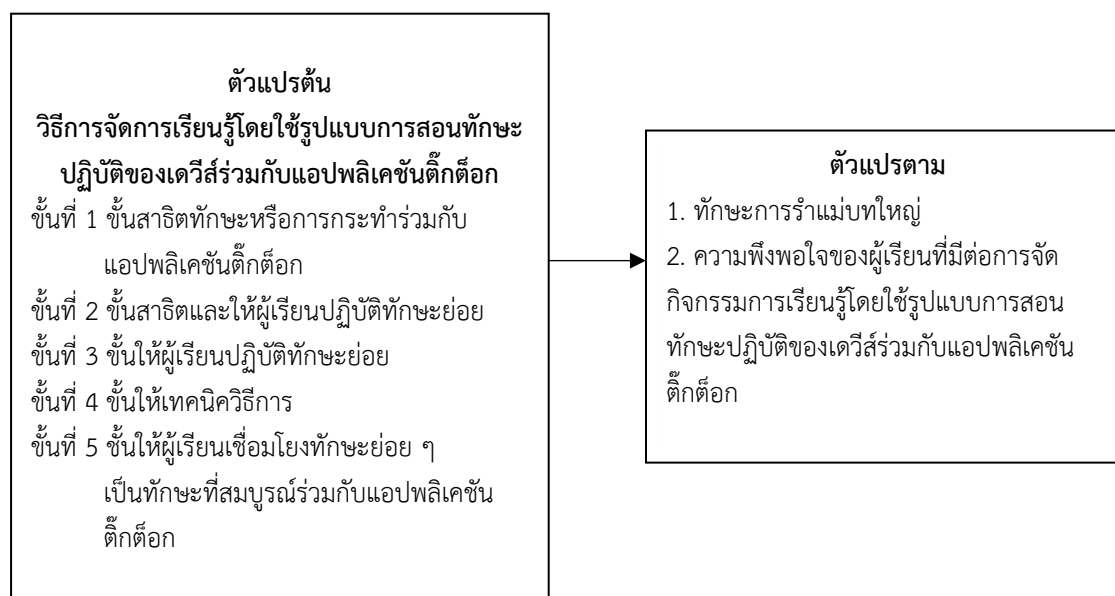
ของการใช้ร่างกายต่าง ๆ ได้แก่ ศีรษะ มือ แขน และเท้า ในลักษณะ ทิศทาง และระดับที่แตกต่างกันร่วมกับการใช้ลำตัว ซึ่งถือเป็นหน่วยย่อยของร่างกาย เมื่อนำหน่วยย่อยต่าง ๆ ของท่ารามาเรียงร้อยเข้าด้วยกัน จึงเกิดเป็นท่าทางหรือแม่ท่าทางด้านนาฏศิลป์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำหลักการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของเดวิส ซึ่งเป็นหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับแอปพลิเคชันดิจิทัล ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันที่มีความน่าสนใจและสามารถพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้อย่างสร้างสรรค์ และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการปฏิบัติที่ดีขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนในรายวิชารำแม่บทมีความหลากหลายและเกิดความน่าสนใจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดิจิทัลเพื่อพัฒนาทักษะการรำแม่บทใหญ่ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการรำแม่บทใหญ่ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดิจิทัลเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดิจิทัล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาทักษะการรำแม่บทใหญ่ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดิจิทัล ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีทักษะการรำแม่บทใหญ่ หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีกด็อก สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

วิธีดำเนินการวิจัย

1) ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1-5 สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 216 คน

2. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่เรียนรายวิชารำแม่บท ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2 หมู่เรียน รวมทั้งสิ้น 37 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2) ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีกด็อก

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการรำแม่บทใหญ่ และความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีกด็อก

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีกด็อก จำนวน 8 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลา 15 สัปดาห์ ประกอบด้วย แผนที่ 1 ความรู้พื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย แผนที่ 2 การฝึกหัดนาฏศิลป์ไทย แผนที่ 3 รำแม่บทในนาฏศิลป์ไทย แผนที่ 4 ทำรำแม่บทใหญ่ (คำกลอนที่ 7-12) แผนที่ 5 ทำรำแม่บทใหญ่ (คำกลอนที่ 7-12) แผนที่ 6 ทำรำแม่บทใหญ่ (คำกลอนที่ 13-18) แผนที่ 7 ทำรำแม่บทเล็ก และแผนที่ 8 หลักการรำแม่บทและการประยุกต์ใช้รำแม่บทในการแสดงนาฏศิลป์ไทย พัฒนาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนนาฏศิลป์และการจัดการเรียนการสอนจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ประเมินเพื่อหาค่าความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนการสอน นำผลการพิจารณามาคำความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Congruence หรือ IOC) พิจารณาข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบประเมินทักษะการรำแม่บทใหญ่ และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้

2.1 แบบประเมินทักษะการรำแม่บทใหญ่ โดยมีเกณฑ์ในการวัดผลทักษะการรำแม่บทใหญ่ 3 ด้าน ประกอบด้วย ความถูกต้องของท่ารำ ลีลาท่ารำ และจังหวะ เป็นเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) พัฒนาคุณภาพของแบบประเมินทักษะการรำแม่บทใหญ่โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนนาฏศิลป์และการจัดการเรียนการสอนจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ประเมินเพื่อหาค่าความเหมาะสม โดยกำหนดคุณสมบัติ

ของผู้ทรงคุณวุฒิผู้นี้ ต้องเป็นผู้ที่มีสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปทางด้านนาฏศิลป์ และมีประสบการณ์ด้านการสอนนาฏศิลป์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 3 ท่าน และต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปด้านการวัดผลและประเมินผล หรือหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 ท่าน นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่าได้ค่าความสอดคล้อง 1.00

2.2 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 22 ข้อ พัฒนาคุณภาพของแบบประเมินทักษะการรำแม่บทใหญ่โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนนาฏศิลป์และการจัดการเรียนการสอนจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ประเมินเพื่อหาค่าความเหมาะสม โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม

4) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ติดต่อขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากอาจารย์สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่เรียนรายวิชารำแม่บท ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567

1.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการวิจัย การวัดการประเมินผลแก่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน

1.3 ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นจำนวน 8 แผนการจัดการเรียนรู้ คาบละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 15 สัปดาห์ โดยเมื่อสอนครบตามแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ผู้สอนจะวัดทักษะการปฏิบัติการรำแม่บทใหญ่ของผู้เรียน และให้ผู้เรียนทำการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีก๊อต

1.4 ทำการทดสอบหลังเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบประเมินทักษะการรำแม่บทใหญ่

1.5 ให้ผู้เรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้โปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล และมีขั้นตอนในการวิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากแบบประเมินที่เก็บรวบรวมมาจำแนกข้อมูลเป็นรหัส (Code) แล้วป้อนข้อมูลลงในโปรแกรมเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องรำแม่บทโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีก๊อตที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เปรียบเทียบทักษะการรำแม่บทใหญ่ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีก๊อตเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

3. หาค่าความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีก๊อต

สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีกี้ต็อกสำหรับพัฒนาทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ตารางที่ 1 การแสดงผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีกี้ต็อกสำหรับพัฒนาทักษะการร่ำแม่บทใหญ่

ผลของกิจกรรมการเรียนรู้	N	คะแนน เต็ม	คะแนน รวม	$\bar{X}$	S.D.	P
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	37	45	1,402	37.89	4.43	84.20
ประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E_2)	37	25	480	12.97	1.14	86.49
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ E_1/ E_2 เท่ากับ 84.20/86.49						

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีกี้ต็อกสำหรับพัฒนาทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 84.20 และมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 86.49 แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ (E_1/ E_2) เท่ากับ 84.20/86.49 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีกี้ต็อก เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีกี้ต็อก เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

การทดสอบ	N	คะแนน เต็ม	คะแนน รวม	$\bar{X}$	P	S.D.	df	t	Sig.
หลังเรียน	37	15	480	12.97	86.49	1.14	36	5.17	.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ภายหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีกี้ต็อก ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 86.49 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่า นักศึกษาที่เรียนทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีกี้ต็อก มีทักษะปฏิบัติทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

ผู้วิจัยได้แสดงตารางคะแนนการวัดทักษะปฏิบัติการร่ำแม่บทใหญ่หลังเรียน ทักษะใหญ่ (E_2) เพื่อแสดงรายละเอียดผลคะแนนของผู้เรียนในแต่ละบุคคล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางแสดงทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ในแต่ละองค์ประกอบ

การทดสอบ	N	คะแนน เต็ม	คะแนน รวม	$\bar{X}$	P	S.D.
----------	---	---------------	--------------	-----------	---	------

ความถูกต้องของท่ารำ	37	5	185	4.57	91.35	0.46
ลีลาท่ารำ	37	5	185	4.11	82.16	0.46
จังหวะ	37	5	185	4.32	86.49	0.47

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะปฏิบัติการรำแม่บทใหญ่หลังเรียน ทักษะใหญ่ (E₂) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้เรียนมีคะแนนสูงสุดในแต่ละด้านเรียงลำดับ ดังนี้ ผู้เรียนมีคะแนนด้านความถูกต้องของท่ารำมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.57 รองลงมาคือจังหวะในการรำ มีค่าเฉลี่ย 4.32 และลีลาท่ารำ มีค่าเฉลี่ย 4.11

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันติ๊กต็อก

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันติ๊กต็อก

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		ระดับความพึงพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านเนื้อหารายวิชา	4.83	0.38	มากที่สุด
1.1 รายวิชามีการลำดับเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง เหมาะสมและเข้าใจง่าย	4.76	0.43	มากที่สุด
1.2 เนื้อหามีความเหมาะสมกับระยะเวลาเรียน	4.73	0.45	มากที่สุด
1.3 เนื้อหาของรายวิชามีความเหมาะสมกับผู้เรียน	4.86	0.35	มากที่สุด
1.4 เนื้อหามีความเหมาะสมกับการฝึกทักษะการรำแม่บท	4.89	0.31	มากที่สุด
1.5 เนื้อหาการสอนในรายวิชา ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานศิลปะขั้นสูงต่อไปได้	4.89	0.31	มากที่สุด
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.74	0.45	มากที่สุด
2.1 กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา	4.76	0.49	มากที่สุด
2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะด้านการปฏิบัติท่ารำแม่บทได้	4.78	0.42	มากที่สุด
2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น	4.73	0.45	มากที่สุด
2.4 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและวิธีการปฏิบัติท่ารำได้ง่าย	4.76	0.43	มากที่สุด
2.5 การประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ในการจัดการเรียนรู้สามารถพัฒนาทักษะการรำแม่บทได้	4.73	0.45	มากที่สุด
2.6 รูปแบบวิธีการสอนแบบเดวิส โดยอธิบายทักษะย่อยในการปฏิบัติท่ารำ ช่วยให้ผู้เรียนปฏิบัติท่ารำได้ง่ายขึ้น	4.73	0.45	มากที่สุด
2.7 กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาพัฒนาทักษะ	4.68	0.53	มากที่สุด

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		ระดับ ความพึงพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	
ฝึกปฏิบัติสูงขึ้น			
2.8 กิจกรรมการเรียนรู้ใช้วิธีการสอนหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เรียน	4.78	0.42	มากที่สุด
3. ด้านการวัดผลประเมินผล	4.77	0.43	มากที่สุด
3.1 การวัดและประเมินผลรายวิชามีหลักเกณฑ์การวัดผลทักษะการปฏิบัติที่ชัดเจน	4.70	0.46	มากที่สุด
3.2 การวัดและประเมินผลรายวิชาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชา	4.78	0.42	มากที่สุด
3.3 การวัดและประเมินผลการศึกษา มีความเหมาะสมและเที่ยงตรง	4.81	0.40	มากที่สุด
4. ด้านผู้สอน	4.82	0.40	มากที่สุด
4.1 ผู้สอนให้ความใส่ใจแก่ผู้เรียนอย่างทั่วถึงในขณะสอน	4.81	0.46	มากที่สุด
4.2 ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามปัญหา หรือข้อสงสัยในการปฏิบัติทำ	4.86	0.35	มากที่สุด
4.3 ผู้สอนแจ้งรายละเอียดการสอน หัวข้อการสอน และการประเมินผลอย่างชัดเจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชา	4.84	0.37	มากที่สุด
4.4 ผู้สอนให้เทคนิควิธีการปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้เรียนปฏิบัติได้ง่ายขึ้น	4.81	0.40	มากที่สุด
4.5 ผู้สอนมีความสามารถในการอธิบายและถ่ายทอดองค์ความรู้	4.81	0.40	มากที่สุด
4.6 ผู้สอนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย	4.76	0.43	มากที่สุด
รวม	4.79	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีก๊อต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.42) ด้านที่มีผลการประเมินรายด้านมากที่สุดคือ ด้านเนื้อหาวิชา ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.38) รองลงมาคือ ด้านผู้สอน ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.40) ด้านการวัดผลประเมินผล ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.43) และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.45) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีก๊อตสำหรับพัฒนาทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 84.20/86.49 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดีก๊อตสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะปฏิบัติการร่ำแม่บทใหญ่ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทางด้านการปฏิบัติ โดยทักษะส่วนใหญ่จะประกอบด้วย ทักษะย่อย ๆ จำนวนมาก การฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำทักษะย่อย ๆ ให้ได้ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงเป็นทักษะใหญ่ จะช่วยให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะได้ดีและรวดเร็วขึ้น จึงเหมาะสำหรับการนำมาใช้ในการจัดการเรียน การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับ ศศิมา นิยมสุข (2565) ที่พบว่า การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ เรื่องร่ำวงมาตรฐานตามแนวคิดของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชัน ดิจิตอล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสารคามพิทยาคม ได้ค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.07/84.52 จึงสามารถสรุปได้ว่ารูปแบบการสอนดังกล่าวเน้นกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติที่เป็นระบบ โดยผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ฝึกฝนซ้ำ และสามารถย้อนดูตนเองผ่านคลิปวิดีโอที่ถ่ายไว้ใน แอปพลิเคชันดิจิทัล ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนนี้มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถด้านทักษะปฏิบัติ ของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะที่ประกอบด้วยทักษะย่อยจำนวนมาก การนำแอปพลิเคชันดิจิทัลมา ใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีที่ผู้เรียนคุ้นเคยและมีความ สนใจ จึงทำให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจและเกิดการพัฒนาทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้อง กับ เชนณัฐ มิ่งศิริธรรม (2565) กล่าวว่า ด้านการศึกษามีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการจัด การเรียนการสอนได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่ถูกจำกัดเพียงในสถาบันการศึกษาที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ การเรียนการสอนสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนและเกิดการโต้ตอบมากขึ้นแล้ว การเรียนรู้นอก สถาบันการศึกษาก็มุ่งเน้นที่เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ประสบการณ์ ทักษะความสามารถและความสนใจ ของผู้เรียนแต่ละคนมากยิ่งขึ้น

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ การสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดิจิทัล เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 หลังเรียน คิดเป็น ร้อยละ 86.49 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติ ของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดิจิทัลแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการร่ำแม่บทใหญ่ได้ใน ระดับที่ดี รูปแบบการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดเชิงปฏิบัติและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาท สำคัญในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแอปพลิเคชันดิจิทัลมีบทบาทในฐานะ แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการทบทวนบทเรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถสังเกตข้อผิดพลาดและปรับปรุงตนเองได้ ทันที การใช้เทคโนโลยีดังกล่าวยังช่วยกระตุ้นความสนใจและเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการร่ำอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ พิทยานุวัฒน์ ธรรมชอบ และสาคร อัมจักร (2567) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะปฏิบัติ นาฏศิลป์ฟ้อนกลองยาวอีสานตามแนวคิดของเดวิสสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งพบว่า การเปรียบเทียบทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์เรื่องฟ้อนกลองยาวอีสานเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 หลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 84.52 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

3. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชันดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.42) ซึ่งสอดคล้องกับ วรากร สุพรรณท้าว และจุไรศรี ชูรักษ์ (2565) ได้ศึกษาเรื่องการจัด การเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับเทคนิคกลุ่มสัมพันธ์ที่มีผลต่อทักษะ การปฏิบัติท่ารำและทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งผลความพึงพอใจของ นักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับเทคนิคกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อ

ทักษะการปฏิบัติทำและทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียน โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.36) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ชนากานต์ อ่อนประทุม (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติร่างมาตรฐาน โดยใช้รูปแบบของเดวิส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติร่างมาตรฐาน โดยใช้รูปแบบของเดวิส โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.65) ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากลักษณะของรูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการฝึกปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและพัฒนาทักษะได้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งได้รับการสะท้อนผลและปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง การใช้แอปพลิเคชันดีกิตต็อกยังช่วยเพิ่มความน่าสนใจในการเรียนรู้ สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนยุคใหม่ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การกล้าแสดงออก และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ร่วมกับแอปพลิเคชันดีกิตต็อกไปปรับใช้ในการสอนวิชานาฏศิลป์ หรือประยุกต์ใช้กับวิชาอื่น ๆ ที่ต้องการฝึกฝนทักษะปฏิบัติ เช่น ดนตรี กีฬา หรือศิลปะ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความน่าสนใจในการเรียนรู้

1.2 ทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส ควรมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้หลากหลาย และยืดหยุ่นตามบริบทของผู้เรียน แม้ว่ารูปแบบของเดวิสจะมีโครงสร้างชัดเจน แต่ผู้สอนควรปรับใช้ให้เหมาะสมกับระดับทักษะ ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน เช่น ใช้กิจกรรมกลุ่มย่อย การเรียนรู้แบบร่วมมือหรือการเรียนรู้แบบใช้เทคโนโลยีเสริม เพื่อเพิ่มความมีส่วนร่วมและประสิทธิภาพในการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างยังจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้เรียนเฉพาะบางช่วงวัยหรือบางสถานศึกษาเท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมหลากหลายระดับชั้นหรือโรงเรียนที่มีบริบทต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถสรุปอธิบายภาพรวมได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไป อาจมีการติดตามผลในระยะยาว เพื่อประเมินว่าผู้เรียนยังคงสามารถจดจำและปฏิบัติทักษะการรำแม่บทใหญ่ได้ดีเพียงใดในระยะหลังจากการเรียนจบลง และอาจศึกษาว่าผู้เรียนสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม. (2565). เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้สำหรับการวิจัยทางการศึกษาในการเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัล. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชนากานต์ อ่อนประทุม. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติร่างมาตรฐาน โดยใช้รูปแบบของเดวิส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ทิตินา แคมมณี. (2556). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.

- ประเมษฐ์ บุญยะชัย. (2547). โขนโรงใน (โขนทางละคร). *วารสารศิลปากร*, 47(1), 15-29.
- พิทยานุวัฒน์ ธรรมชอบ, และ สาคร อัมจักร. (2567). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะปฏิบัติ นาฏศิลป์ฟ้อนกลองยาวอีสานตามแนวคิดของเดวิสสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสาร สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 8(2), 1-10.
- ภรภัทร ธัญญเจริญ. (2564). พฤติกรรมการเปิดรับ ทักษะคติ และการตัดสินใจใช้งานแอปพลิเคชัน Tiktok (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วรารกร สุพรรณท้าว, และ จุไรศิริ ชูรักษ์. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของ เดวิสร่วมกับเทคนิคกลุ่มสัมพันธ์ที่มีผลต่อทักษะการปฏิบัติท่ารำและทักษะการทำงานกลุ่มของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารครุศาสตร์สาร*, 16(2), 248-264.
- วิรตี จินตะโล. (2560). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นาฏศิลป์เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติตามแนวคิดของซิมป์ ซันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมหาธาตุ จังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศศิณา นิยมสุข. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ เรื่องรำวงมาตรฐาน โดยใช้ รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับแอปพลิเคชัน Tik Tok สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2550). รายงานการศึกษาข้อมูล เรื่องตำรารำ. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาวดี โพธิเวชกุล. (2559). *พัฒนาการแม่บทในนาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยราช ภัฏสวนสุนันทา.
- อินดิจิทัล. (2563). สถิติของ TikTok ที่นักการตลาดควรรู้. เข้าถึงได้จาก <https://www.indigital.co.th/TikTok-stats/>

ตัวตนที่เป็นไปได้ของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำในระบบการ ยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัว

POSSIBLE SELVES OF JUVENILE RECIDIVISTS IN JUSTICE SYSTEM OF JUVENILE AND FAMILY COURT

พิมพ์ชนก ศรีสุตโต ^{1*} ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล ²

Pimchanok Srisutto ^{1*} Chomphunut Srichannil ²

¹ มหาวิทยาลัยบูรพา, ประเทศไทย

² จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ประเทศไทย

¹ Burapha University, Thailand

² Chulalongkorn University, Thailand

* Corresponding author e-mail: pimsnice@gmail.com

Received: 08/05/2025 | Revised: 09/07/2025 | Accepted: 23/07/2025

บทคัดย่อ

การศึกษาเกี่ยวกับตัวตนที่เป็นไปได้ ซึ่งสะท้อนแรงจูงใจและเป้าหมายในชีวิตของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำยังมีอยู่อย่างจำกัด ทั้งที่ข้อมูลเหล่านี้สามารถเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาแนวทางส่งเสริมศักยภาพและป้องกันการกระทำผิดซ้ำอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ตัวตนที่เป็นไปได้ของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำในระบบการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัว โดยใช้การวิเคราะห์แก่นสาระเชิงสะท้อน (Reflexive Thematic Analysis) ผู้เข้าร่วมวิจัยประกอบด้วยเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำผิดซ้ำ จำนวน 12 คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด ข้อมูลถูกรวบรวมผ่านการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้การต่อเติมเรื่องราวและคำถามปลายเปิดในการสำรวจมุมมองและประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมวิจัย ผลการวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำระบุตัวตนที่เป็นไปได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยมี 3 แก่นสาระใหญ่ ได้แก่ (1) การมีความสามารถในการดูแลครอบครัว (2) ชีวิตที่เป็นอิสระจากการถูกจับกุมหรือคุมขัง และ (3) อิทธิพลทางสังคมนำไปสู่ตัวตนที่ไม่ต้องการ นอกจากนี้ตัวตนที่เป็นไปได้ของเด็กและเยาวชนยังเชื่อมโยงกับความต้องการพื้นฐานทางจิตใจตามทฤษฎีการกำหนด

ตนเอง ได้แก่ ความสามารถ ความเป็นอิสระ และความสัมพันธ์ ผลการวิจัยสะท้อนถึงบทบาทที่สำคัญของครอบครัวและชุมชนในฐานะปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อการสร้างตัวตนเชิงบวก ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาแนวทางการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและการกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวและระบบสนับสนุนในชุมชน เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การวิเคราะห์แก่นสาระเชิงสะท้อน, ตัวตนที่เป็นไปได้, การกระทำผิดซ้ำ, เด็กและเยาวชน

Abstract

Research on possible selves, which reflects the motivations and life goals of youth who reoffend, remains limited. However, this information can serve as an important foundation for developing strategies to promote their potential and sustainably prevent recidivism. This study aims to explore the perceived possible selves of youth who reoffend within the juvenile justice process, specifically in the Juvenile and Family Court system, using Reflexive Thematic Analysis. The participants consisted of 12 youth who had previously reoffended, selected according to predefined criteria. Data were collected through semi-structured interviews that incorporated story completion tasks and open-ended questions to explore their perspectives and experiences. The findings revealed that these youth identified both positive and negative possible selves, which were categorized into three main themes: (1) the ability to care for their family, (2) a life free from detention or imprisonment, and (3) social influences leading to (un)desirable possible selves. Furthermore, their possible selves were closely linked to basic psychological needs, as outlined in Self-Determination Theory, including competence, autonomy, and relatedness. The results highlight the important role of family and community as supporting factors in fostering positive possible selves. These findings can inform the development of psychological counseling interventions and policies that promote family relationships and community support systems, ultimately contributing to sustainable prevention of recidivism.

Keywords: Reflexive Thematic Analysis, Possible Selves, Juvenile Recidivism, Youth

บทนำ

ในขณะที่แนวโน้มการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนจะลดลงในช่วงหลายปีที่ผ่านมา (ศูนย์ข้อมูลและสถิติกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, ม.ป.ป.) แต่อัตราการกระทำผิดซ้ำกลับเพิ่มสูงขึ้น (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน, 2563) โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวจากสถานที่ควบคุมมักเผชิญกับปัญหาการปรับตัว ขาดการสนับสนุน ตลอดจนขาดโอกาสทางการศึกษาและการประกอบอาชีพ (ตะวันฉาย มิตรประชา, 2557) ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้พวกเขากลับเข้าสู่วงจรแห่งการกระทำผิดซ้ำ

งานวิจัยจำนวนหนึ่งยังชี้ให้เห็นถึงสาเหตุของการกระทำผิดซ้ำ เช่น การขาดการยับยั้งชั่งใจ ความอยากรู้ อยากรอง การอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม และการขาดการดูแลจากครอบครัว ซึ่งส่งผลให้เด็ก และเยาวชนหันไปใช้เวลาอยู่กับกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และเพิ่มโอกาสของการกระทำผิดซ้ำมาก ถึง 4 เท่า (พัชรินทร์ ชำศิริพงษ์, 2561; ศิริวรรณ กมลสุขสถิต, 2563) นอกจากนี้ Bahr et al. (2005) ยังเน้นย้ำถึงบทบาทของครอบครัวในฐานะปัจจัยทางสังคมที่ช่วยป้องกันการใช้ยาเสพติดในเยาวชนทั้ง ทางตรงและทางอ้อม

แม้งานวิจัยที่มีอยู่จะกล่าวถึงปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำ เช่น ความขัดแย้งใน ครอบครัว การขาดการสนับสนุน (ตะวันฉาย มิตรประชา, 2557) สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย (พัชรินทร์ ชำศิริพงษ์, 2561) และการคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง (ศิริวรรณ กมลสุขสถิต, 2563) แต่การศึกษาดังกล่าวยังไม่ได้มุ่งเน้นถึงปัจจัยภายใน (Intrinsic Factors) ของเด็กและเยาวชนที่อาจมี บทบาทสำคัญในการควบคุมพฤติกรรม เช่น การเข้าใจตนเอง (Self-Awareness) การกำกับตนเอง (Self-Regulation) และแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่อาจมีอิทธิพลต่อการ กำหนดทิศทางชีวิต และช่วยลดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำในระยะยาว

แนวคิด “ตัวตนที่เป็นไปได้” (Possible Selves) ซึ่งพัฒนาโดย Markus and Nurius (1986) เป็น องค์ประกอบหนึ่งของมโนภาพแห่งตน (Self-Concept) ที่สะท้อนถึงศักยภาพและความเป็นไปได้ของบุคคล ในอนาคต ทั้งในเชิงบวกหรือตัวตนที่ปรารถนา (Hoped-for Selves) และในเชิงลบหรือตัวตนที่หวาดกลัว (Feared Possible Selves) โดยตัวตนที่เป็นไปได้นั้นไม่เพียงสะท้อนภาพอนาคตของบุคคลเท่านั้น หากแต่ยังมี บทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้บุคคลลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ หรือเพื่อหลีกเลี่ยงผลลัพธ์ที่ ไม่น่าพึงพอใจ อีกทั้งยังช่วยให้บุคคลสามารถทำความเข้าใจตนเองในปัจจุบันผ่านการพิจารณาแรงจูงใจและ พฤติกรรมในชีวิตประจำวันของตนเอง (Zeigler-Hill et al., 2020) จึงกล่าวได้ว่า ตัวตนที่เป็นไปได้มีส่วนช่วย ให้บุคคลสามารถประเมินตนเองผ่านการเปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรมในปัจจุบันกับพฤติกรรมที่คาดหวังใน อนาคต ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (Newberry & Duncan, 2001)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานวิจัยในประเทศไทยที่กล่าวถึงแนวคิดตัวตนที่เป็นไปได้ แต่ส่วนใหญ่ยัง มุ่งเน้นอยู่ในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เช่น การพัฒนาเครื่องมือวัดภาพลักษณ์ปัจจุบันและอนาคต (ปาริชาติ รังकुณวัฒน์, 2549) หรือการประยุกต์ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 (ดาราวรรณ รองเมือง และคณะ, 2562) โดยยังไม่มีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดนี้ในบริบทของเด็กและ เยาวชนที่กระทำผิดซ้ำในประเทศไทย

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจการรับรู้ตัวตนที่เป็นไปได้ของเด็กและ เยาวชนที่กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อตอบคำถามวิจัยที่ว่า “ตัวตนที่เป็นไปได้ตามการรับรู้ของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชน และครอบครัวเป็นอย่างไร” โดยผู้วิจัยเชื่อว่าการศึกษาในประเด็นนี้มีความสำคัญ เนื่องจากตัวตนที่เป็นไปได้ เป็นภาพสะท้อนของความคาดหวังในอนาคต ซึ่งล้วนมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจและการเลือก แสดงพฤติกรรม การทำความเข้าใจว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำผิดมีมุมมองต่อตนเองในอนาคต

อย่างไร จะช่วยให้เปิดเผยประสบการณ์ ความคาดหวัง และแบบแผนในการดำเนินชีวิตของพวกเขาได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้วิจัยคาดหวังว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาแนวทางการปรึกษาเชิงจิตวิทยา และการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมเกิดความตระหนักรู้ในตัวตนที่เป็นไปได้ของตนเอง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองตามอุดมคติ และลดโอกาสในการหวนกลับไปมีพฤติกรรมที่นำไปสู่การกระทำผิดซ้ำในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อทำความเข้าใจและระบุตัวตนที่เป็นไปได้ของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิเคราะห์แก่นสาระเชิงสะท้อน (Reflexive Thematic Analysis; RTA) ภายใต้กรอบแนวคิดของสังนิยมเชิงวิพากษ์ (Critical Realist Lens) โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาแนวคิด “ตัวตนที่เป็นไปได้” (Possible Selves) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ตัวตนที่ปรารถนาหรือตัวตนที่เป็นไปได้เชิงบวก และตัวตนที่กลัวว่าจะเป็นหรือตัวตนที่เป็นไปได้เชิงลบ รวมทั้งสำรวจบริบททางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างหรือขัดขวางตัวตนที่เป็นไปได้ของเด็กและเยาวชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยการวิเคราะห์แก่นสาระเชิงสะท้อน โดยมีรากฐานอยู่บนภวนิยมแบบสังนิยมเชิงวิพากษ์ (Critical Realism) เพื่อทำความเข้าใจว่าบุคคลให้ความหมายต่อประสบการณ์ของตนเองอย่างไรและสังคมมีอิทธิพลต่อการให้ความหมายอย่างไร โดยเน้นกระบวนการวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Analysis) เพื่อได้มุมมองที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับประสบการณ์ ความคิด และทัศนคติของผู้เข้าร่วมวิจัย โดยสำรวจทั้งความหมายที่เห็นชัดและความหมายที่แฝงอยู่ในถ้อยคำของผู้เข้าร่วมวิจัย และวิพากษ์ข้อมูล (Braun & Clarke, 2022) เพื่อทำความเข้าใจความหมายเชิงลึกเกี่ยวกับตัวตนที่เป็นไปได้ของเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำ ผู้วิจัยใช้การสะท้อนคิด (Reflexivity) เป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินการวิจัย โดยตระหนักถึงบทบาทในฐานะนักจิตวิทยาที่ทำงานกับเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด และวางบทบาททางวิชาชีพไว้เบื้องหลัง เพื่อหลีกเลี่ยงอิทธิพลจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และเปิดโอกาสให้เสียงของผู้เข้าร่วมวิจัยเป็นผู้นำกำหนดทิศทางของข้อมูล การสะท้อนคิดยังมีส่วนช่วยให้ผู้วิจัยตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง ทั้งในด้านวิธีคิดและแนวทางการทำงาน ผ่านการรับฟังเรื่องราว ความหวัง ความกลัว และความเปราะบางของผู้เข้าร่วมวิจัย นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการทำความเข้าใจข้อมูลเพิ่มเติม โดยเน้นไปที่ความต้องการพื้นฐานทางจิตใจ (Basic Psychological Need)

ผู้เข้าร่วมวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้กลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัยมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยประสานความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ประจำสถานพินิจและ

คัมครองเด็กและเยาวชนจังหวัดชลบุรี และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง เพื่อคัดเลือกกลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัยให้ตรงตามเกณฑ์การคัดเลือกและไม่มีลักษณะของเกณฑ์การคัดออก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เกณฑ์การคัดเลือกของผู้เข้าร่วมวิจัย

1.1 เป็นบุคคลที่มีอายุระหว่าง 12-18 ปี

1.2 เป็นบุคคลที่ถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดชลบุรี หรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง

1.3 เป็นบุคคลที่กระทำผิดมากกว่า 1 ครั้ง

1.4 เป็นบุคคลที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือตลอดกระบวนการวิจัย

1.5 เป็นบุคคลที่ให้ความยินยอมให้ผู้วิจัยบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์

1.6 เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการอ่านและเขียนได้

1.7 เป็นบุคคลที่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมในการเข้าร่วมการวิจัย

2. เกณฑ์การคัดออกของผู้เข้าร่วมวิจัย

2.1 เป็นบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิตเวช

2.2 เป็นบุคคลที่ไม่สามารถบอกเล่าเรื่องราวหรือให้ข้อมูลเชิงลึกได้

2.3 เป็นบุคคลที่มีความเสี่ยงในการเกิดอารมณ์หรือความรู้สึกทางลบจากกระบวนการวิจัย

กลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัยประกอบด้วยเยาวชนเพศชาย จำนวน 12 คน อายุระหว่าง 15-18 ปี ซึ่งเคยกระทำผิดมากกว่าหนึ่งครั้ง ผู้เข้าร่วมวิจัยอยู่ภายใต้การควบคุมของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึงจำนวน 10 คน และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดชลบุรี จำนวน 2 คน ผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคนสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ และยินยอมให้บันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถอ่านและเขียนได้ ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมดไม่มีภาวะผิดปกติทางจิตเวช สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกได้ และไม่มีความเสี่ยงต่ออารมณ์หรือความรู้สึกเชิงลบอันเกิดจากกระบวนการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ก่อนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัด โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา และได้รับอนุญาตจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จากนั้นจึงขอความยินยอมจากเด็กและเยาวชน และผู้แทนโดยชอบธรรม โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ สิทธิ และมาตรการในการรักษาความลับ ข้อมูลทั้งหมดได้รับการจัดเก็บอย่างปลอดภัย โดยใช้รหัสแทนชื่อบุคคล และกำหนดระยะเวลาเก็บรักษา 1 ปีนับจากวันที่เผยแพร่ผลการวิจัย ก่อนทำลายข้อมูลอย่างเหมาะสม ตลอดกระบวนการ ผู้วิจัยยึดถือหลักจริยธรรมการวิจัยสากล ได้แก่ ความเคารพในบุคคล คุณประโยชน์ และความยุติธรรม เพื่อลดความเสี่ยงและปกป้องสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัยซึ่งอยู่ในกลุ่มเปราะบาง

ผู้วิจัยใช้วิธีการต่อเติมเรื่องราว (Story Completion) และคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) เป็นฐานในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยดำเนินการการ

สัมภาษณ์แบบพบหน้า ภายในสถานที่ปิดที่เป็นส่วนตัวและรักษาความลับได้ โดยมีเจ้าหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยอยู่ภายนอกห้องสัมภาษณ์เพื่อความปลอดภัย และใช้เวลาในการสัมภาษณ์ครั้งละ 60-90 นาที

ผู้วิจัยเริ่มการเก็บข้อมูล โดยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยต่อเติมเรื่องราวจากต้นเรื่องที่คล้ายคลึงกับประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมวิจัย โดยมีคำสั่งว่า “ขอให้คุณอ่านประโยคเริ่มต้นของเรื่องราวแล้วเขียนว่าจะเกิดอะไรขึ้นต่อไป ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดในการทำเรื่องราวให้สมบูรณ์ โดยให้เขียนเรื่องราวที่มีความยาวอย่างน้อย 10 บรรทัด” โดยมีต้นเรื่อง คือ “อีกไม่นาน ดิวกี้จะได้รับการปล่อยตัวจากการถูกคุมประพฤติ มีหลายสิ่งที่ดิวกี้กังวล และมีหลายอย่างที่คุณต้องการจะทำหลังจากที่ได้ออกไปจากที่นี่” หลังจากให้ผู้เข้าร่วมวิจัยต่อเติมเรื่องราวเสร็จ ผู้วิจัยนำเรื่องที่ผู้เข้าร่วมวิจัยเขียนมาใช้เป็นฐานในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ในขั้นถัดมา ผู้วิจัยใช้คำถามปลายเปิด ซึ่งปรับมาจากแบบสอบถาม Possible Selves ของ Oyserman and Markus (1990) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมวิจัยระบุตัวตนที่ปรารถนาและหวาดกลัวใน 1 ปีข้างหน้า โดยมีคำสั่งว่า “โปรดระบุสิ่งที่คุณอยากที่จะเป็นหรืออยากที่จะทำในอีก 1 ปีข้างหน้า 3 ข้อ โดยไม่ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้” และ “โปรดระบุสิ่งที่คุณกลัวหรือกังวลว่าจะเป็นในอีก 1 ปีข้างหน้า 3 ข้อ” เมื่อผู้เข้าร่วมวิจัยระบุคำตอบเสร็จ ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เป็นฐานในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

ผู้วิจัยนำแนวทางการวิเคราะห์แก่นสาระเชิงสะท้อน 6 ขั้นตอน ของ Braun and Clarke (2022) มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมทั้งยึดหลักเกณฑ์สำหรับการวิเคราะห์แก่นสาระเชิงสะท้อน 15 ข้อ เพื่อให้การวิจัยมีเป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (Familiarisation) ผู้วิจัยถอดเทปเสียงเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างละเอียดแบบคำต่อคำ จากนั้นอ่านและทบทวนข้อมูลซ้ำ ๆ เพื่อทำความเข้าใจเนื้อหา พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลกับคำถามการวิจัย และบันทึกประเด็นที่น่าสนใจและแนวคิดเบื้องต้น

2. การระบุรหัส (Doing coding) ผู้วิจัยใช้โปรแกรม Microsoft Excel จัดระเบียบข้อมูลและระบุรหัสด้วยประโยคสั้น ๆ ก่อนจะทบทวน ปรับปรุง และจัดเรียงรหัสอย่างเป็นระบบ เพื่อค้นหารูปแบบความหมายที่เกิดขึ้น และจัดกลุ่มรหัสที่มีความหมายใกล้เคียงกัน โดยยึดหลักความเชื่อมโยงกับคำถามการวิจัย และพิจารณาจากรหัสที่ถูกกล่าวถึงโดยผู้เข้าร่วมวิจัยตั้งแต่ 2-3 คนขึ้นไป

3. พัฒนาแก่นสาระ (Generating initial themes from coded and collated data) ผู้วิจัยตั้งชื่อแก่นสาระแต่ละกลุ่มด้วยประโยคสั้น ๆ ที่สะท้อนใจความสำคัญของข้อมูล เพื่อให้แก่นสาระมีความเหมาะสมและครอบคลุมประเด็นการวิจัย

4. ทบทวนและปรับแก่นสาระ (Reviewing and refining themes) ผู้วิจัยจัดทำแผนภาพแก่นสาระ (Thematic Map) เพื่อตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างแก่นสาระใหญ่และแก่นสาระ รวมถึงตรวจสอบความสอดคล้องกับรหัส ข้อมูลทั้งหมด และคำถามการวิจัย

5. การนิยามและตั้งชื่อแก่นสาระ (Defining and naming themes) ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและความหมายของแต่ละแก่นสาระ พร้อมทั้งตั้งชื่อและจัดทำคำอธิบาย เพื่อแสดงความหมายเชิงลึกของแก่นสาระ

6. เขียนรายงานผลการวิจัย (Writing the report) ผู้วิจัยจัดทำรายงานผลการวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิดสังนิยมเชิงวิพากษ์ และใช้ทฤษฎีการกำหนดตนเองเป็นกรอบแนวคิดในการทำความเข้าใจข้อมูลเพิ่มเติม พร้อมยกตัวอย่างคำพูดของผู้เข้าร่วมวิจัยประกอบการอธิบายและเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ โดยใช้รหัสแทนชื่อบุคคล (P1-P12) และกำกับแหล่งที่มาของข้อมูลไว้หลังรหัสแทนชื่อบุคคลว่าได้จากการสัมภาษณ์ (Int) หรือการต่อเติมเรื่องราว (SC)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยระบุแก่นสาระสำคัญเกี่ยวกับตัวตนที่เป็นไปได้ตามมุมมองของเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำได้ทั้งสิ้น 3 แก่นสาระใหญ่ 7 แก่นสาระ ดังแสดงในตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าแก่นสาระเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับความต้องการพื้นฐานทางจิตใจ ทั้ง 3 ปัจจัย ได้แก่ ความสามารถ (Competence) ความเป็นอิสระ (Autonomy) และความสัมพันธ์ (Relatedness)

ตาราง 1 แก่นสาระสำคัญตัวตนที่เป็นไปได้ของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำ

แก่นสาระใหญ่	แก่นสาระ
1. การมีความสามารถในการดูแลครอบครัว	1.1 การประสบความสำเร็จด้านการศึกษา
	1.2 การมีความมั่นคงทางการเงิน
	1.3 การเป็นความภาคภูมิใจของครอบครัว
2. ชีวิตที่เป็นอิสระจากการถูกจับกุมหรือคุมขัง	2.1 การไม่หวนไปกระทำผิดซ้ำ
	2.2 การมีความสามารถในการกำหนดชีวิตตนเอง
3. อิทธิพลทางสังคมนำไปสู่ตัวตนที่(ไม่)ต้องการ	3.1 อิทธิพลทางสังคมต่อการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
	3.2 อิทธิพลทางสังคมต่อการมีความมั่นคงในชีวิต

1. การมีความสามารถในการดูแลครอบครัว

ผู้เข้าร่วมวิจัยสะท้อนความหวังที่จะมีความสามารถในการดูแลครอบครัว ผ่านการประสบความสำเร็จด้านการศึกษา การมีความมั่นคงทางการเงิน และการเป็นความภาคภูมิใจของครอบครัว พร้อมทั้งแสดงความหวาดหวั่นใจว่าจะไม่สามารถดูแลครอบครัวได้ หากพวกเขาหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ

1.1 การประสบความสำเร็จด้านการศึกษา

ผู้เข้าร่วมวิจัยปรารถนาที่จะมีการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความภาคภูมิใจให้กับครอบครัว ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มแบบควบคุม (Controlled Orientation) ที่แรงจูงใจเกิดจากปัจจัยภายนอก ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้อื่น มากกว่าความต้องการหรือแรงจูงใจภายในตนเอง

“เรียนเพื่อให้พ่อแม่ภูมิใจ (...) ขอให้เรียนจบ ปวส. แค่นี้ก็พอ แล้วก็หางานดี ๆ ทำ” (P10-Int)

ในขณะเดียวกัน ผู้เข้าร่วมบางรายกลัวว่าจะไม่ประสบความสำเร็จด้านการศึกษา ซึ่งมีผลมาจากพฤติกรรมเกรในอดีต ซึ่งนำไปสู่การถูกลงโทษด้วยการให้ออกจากการเรียน อันเป็นผลจากการควบคุมจากภายนอก (External Regulation) ที่สะท้อนถึงผลกระทบจากปัจจัยภายนอกต่อการกำกับพฤติกรรม

“อารมณ์มันร้อน ก็เลยทำให้เรียนไม่จบ (...) ไปยิงคนต่างสถาบัน ก็เลยออกจากปี 1” (P10-Int)

อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมวิจัยเริ่มตระหนักถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ในการกำหนดชีวิตของตนเอง เพื่อมุ่งสู่ตัวตนตามที่ปรารถนา โดยขึ้นอยู่กับ “การเลือก” (P10)

ผู้เข้าร่วมวิจัยคนที่ 1 กลัวว่าจะเรียนไม่จบเช่นเดียวกับผู้เข้าร่วมวิจัยคนอื่น ๆ ได้ระบุว่า “ความมูมานะ” ต่อการเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันให้เขามุ่งสู่ตัวตนที่ประสบความสำเร็จด้านการศึกษา

“ผมจะต้องพยายามให้มากกว่านี้ (...) และไม่กลับไปทำในสิ่งที่ตัวเองคิดว่าทำไม่ได้ครับ” (P1-Int)

แก่นสารนี้สะท้อนความมุ่งหมายที่จะพัฒนาตนเองด้านการศึกษาเพื่อก้าวไปสู่ตัวตนที่ประสบความสำเร็จด้านศึกษา เป็นแรงจูงใจที่ได้รับการหล่อหลอมจากอิทธิพลภายนอก ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมวิจัย

1.2 การมีความมั่นคงทางการเงิน

ผู้เข้าร่วมวิจัยสะท้อนความปรารถนาที่จะมีอาชีพที่มั่นคงและรายได้ที่แน่นอน เพื่อสามารถดูแลครอบครัวและยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเอง

“ผมอยากออกไปทำงานหาเงินช่วยพ่อช่วยแม่ ออกไปเรียนต่อ ปวส. และสมัครเข้าทำงานในโรงงานดี ๆ เพื่อให้มีเงินเดือนเยอะ จะกลับบ้านไปดูแลยายที่บ้านและหาเงินส่งให้ลุงใช้” (P1-SC)

ความปรารถนาที่สะท้อนการรับรู้ถึงความเป็นไปได้ในการกำหนดชีวิต โดยมีครอบครัวเป็นแรงขับเคลื่อน ผู้เข้าร่วมวิจัยบางรายมองเห็นอาชีพในฝันที่สอดคล้องกับค่านิยมของครอบครัว

หรือเพื่อพิสูจน์คุณค่าในตนเอง ซึ่งสะท้อนแรงจูงใจในระดับแทรกตัว (Introjected Regulation) “ชอบเป็นทหารครับ...เพราะคนที่บ้านที่เป็นผู้ชายเป็นทหารหมดเลยครับ” (P11-Int) และในระดับเห็นคุณค่า (Identified Regulation) “อยากทำงานข้าราชการ...เพราะโดนคนอื่นว่าตอนที่ทำตัวเกรครับ” (P9-Int)

แก่นสารนี้สะท้อนถึงแรงจูงใจภายในที่มุ่งพัฒนาตนเองผ่านการศึกษาที่สูงขึ้น เพื่อบรรลุความมั่นคงทางการเงินที่เพียงพอในการดูแลครอบครัว ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่ได้รับการหล่อหลอมจากอิทธิพลภายนอก โดยเฉพาะจากบุคคลในครอบครัวที่มีบทบาทสำคัญในการมองเห็นตัวตนที่เป็นไปได้ของผู้เข้าร่วมวิจัย

1.3 การเป็นความภาคภูมิใจของครอบครัว

ผู้เข้าร่วมวิจัยปรารถนาที่จะเป็นความภาคภูมิใจของครอบครัว ผ่านการดูแลครอบครัว การไม่กลับไปกระทำผิด และการตอบสนองความคาดหวังของครอบครัว เพื่อชดเชยที่เคยทำให้ครอบครัวเสียใจ ความปรารถนาที่สะท้อนถึงแรงจูงใจระดับเห็นคุณค่า (Identified Regulation) ซึ่งความสัมพันธ์ในครอบครัวเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและขับเคลื่อนพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมวิจัย

“อะไรที่มันไม่ดีผมก็ให้สัญญากับตัวเองว่าผมจะไม่ทำอีก (...) เพื่อทำให้พ่อแม่ภูมิใจครับ” (P9-Int)

ในขณะเดียวกัน ผู้เข้าร่วมวิจัยบางรายกังวลว่าจะไม่สามารถดูแลครอบครัวได้หรืออาจกลับไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งความกลัวดังกล่าวเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในอดีตที่เคยทำให้ครอบครัวผิดหวัง ผู้เข้าร่วม

วิจัยจึงมองว่าการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงเป็นหนทางหนึ่งในการสร้างความภาคภูมิใจให้ครอบครัว ความปรารถนาคือเป็นแรงจูงใจระดับแทรกตัว (Introjected Regulation) ที่เกิดจากความต้องการพิสูจน์ตนเอง และแก้ไขภาพลักษณ์ในสายตาของผู้คนที่เคยมองว่าเขาเป็น “คนไม่ดี”

แก่นสารนี้แสดงถึงแรงจูงใจภายในที่ต้องการเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อที่จะไม่ทำให้ครอบครัวเสียใจอีก เพื่อก้าวไปสู่การเป็นความภาคภูมิใจของครอบครัว และเพื่อได้รับการยอมรับจากครอบครัวและสังคม ซึ่งถือเป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางจิตใจด้านความสัมพันธ์เชื่อมโยง

2. ชีวิตที่เป็นอิสระจากการถูกจับกุมหรือคุมขัง

ผู้เข้าร่วมวิจัยสะท้อนความหวังจะมีชีวิตที่เป็นอิสระ ไม่กลับสู่วังวนของการถูกจับกุมหรือคุมขัง โดยผู้เข้าร่วมวิจัยระบุคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะช่วยหลีกเลี่ยงการถูกจับกุมหรือคุมขัง คือ ไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำและการมีความสามารถในการกำหนดชีวิตตนเอง

2.1 การไม่หวนไปกระทำผิดซ้ำ

ผู้เข้าร่วมวิจัยปรารถนาที่จะไม่กลับไปกระทำผิด แต่ก็แสดงความกังวลว่า เมื่อออกจากสถานที่ควบคุมแล้ว พวกเขาอาจกลับไปมีพฤติกรรมเสี่ยงที่นำไปสู่การถูกจับกุมอีก โดยผู้เข้าร่วมวิจัยบางรายสะท้อนความรู้สึกผิดหวังและท้อแท้เมื่อล้มเหลวในการหลุดพ้นจากวังวนแห่งการกระทำผิด

“กลัวกลับไปอยู่ในที่เดิม ๆ กลัวจะไม่เฝ้าหน้าขึ้นมาสักที ไปจมอยู่กับที่เดิม ๆ ทำให้เรากลับไปใช้ยาเหมือนเดิม กลับไปเสเพล กลับไปใช้เงินแบบไม่คิดอะไร” (P3-Int)

ผู้เข้าร่วมวิจัยคนที่ 3 สะท้อนความกลัวที่จะกลับไปยุ่งกับยาเสพติด ซึ่งอาจทำให้ชีวิตจมอยู่ในวังวนเดิม ความกลัวลักษณะนี้ยังปรากฏในผู้เข้าร่วมวิจัยคนอื่น ๆ การไม่กลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดจึงเป็นความมุ่งหมายเพื่อไปสู่ตัวตนใหม่ที่ปราศจากการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งสะท้อนถึงแรงจูงใจในระดับหลอมรวม (Integrated Regulation) โดยมีความสัมพันธ์กับครอบครัวเป็นแรงบันดาลใจในการเปลี่ยนแปลง

“จะไม่กลับไปทำอย่างที่เคยทำมันอีก จะดูแลพ่อแม่ให้ดีกว่าเดิมและทำให้พ่อแม่สบาย” (P4-SC)

แก่นสารนี้แสดงถึงแรงจูงใจภายในที่ไม่ต้องการหวนกลับไปสู่วังวนของการกระทำผิด โดยผู้เข้าร่วมวิจัยมุ่งหมายที่จะเลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อก้าวไปสู่ตัวตนที่ไม่หวนไปกระทำผิด อันเป็นหนทางสู่ชีวิตที่เป็นอิสระจากการถูกจับกุมหรือคุมขัง โดยมีครอบครัวหรือสังคมเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้พวกเขาตั้งใจเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น

2.2 การมีความสามารถในการกำหนดชีวิตตนเอง

ผู้เข้าร่วมวิจัยปรารถนาที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและควบคุมอารมณ์ให้ดีขึ้น เพื่อหลุดพ้นจากวังวนของการกระทำผิด โดยตั้งใจที่จะกลับไปทำสิ่งที่ควรทำ เช่น ดูแลครอบครัว ทำงานที่สุจริต และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ความมุ่งมั่นนี้สะท้อนถึงแรงจูงใจที่เกิดจากการตระหนักถึงคุณค่า (Identified Regulation) ของการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างชีวิตที่ดีขึ้นทั้งต่อตนเองและคนรอบข้าง

ในขณะเดียวกัน ผู้เข้าร่วมวิจัยบางรายตระหนักว่าการควบคุมอารมณ์เป็นปัจจัยสำคัญในการลดความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ พวกเขารับรู้ถึงความยากลำบากในการควบคุมอารมณ์ จึงพยายาม

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและพัฒนาทักษะการจัดการอารมณ์ เพื่อนำไปสู่การมีชีวิตที่เป็นอิสระจากการถูกจับกุมหรือคุมขัง

“เปลี่ยนนิสัยจากคนที่อารมณ์ร้อนให้กลายเป็นคนใจเย็นให้มากขึ้นแม้ว่าจะยากก็ตามแต่จะทำให้คนที่รอเราตอนเราอยู่ข้างใน (สถานที่ควบคุม)” (P3-SC)

นอกจากนี้ ความสามารถในการพึ่งพาตนเองยังเป็นเป้าหมายที่สะท้อนถึงความรู้สึกมีความสามารถและความเป็นอิสระ ด้วยการมีอาชีพที่มั่นคงและสุจริต เพื่อสร้างรายได้และสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง

“การทำงานสุจริต เราไม่ต้องไปหลบหนีตำรวจหรือว่าชุกซ่อนครับ...เราทำเสร็จเราได้เงินที่สุจริต เราไม่ต้องไปอยู่หลบ ๆ ซ่อน ๆ เราไปไหนมาไหนเราก็ไม่กลัวครับ” (P12-Int)

แก่นสาระนี้แสดงถึงความต้องการพื้นฐานทางจิตใจของผู้เข้าร่วมวิจัยในเรื่องความเป็นอิสระ ซึ่งเป็นความปรารถนาที่จะกำหนดทิศทางชีวิตและควบคุมการกระทำของตนเอง แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าแรงจูงใจของผู้เข้าร่วมวิจัยต่างได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมภายนอกเช่นกัน

3. อิทธิพลทางสังคมนำไปสู่ตัวตนที่(ไม่)ต้องการ

ผู้เข้าร่วมวิจัยสะท้อนอิทธิพลทางสังคมที่มีผลกระทบต่อตัวตนที่เป็นไปได้ของพวกเขา ทั้งอิทธิพลทางสังคมที่ต้องการและอิทธิพลทางสังคมที่ไม่ต้องการ โดยผู้เข้าร่วมวิจัยระบุอิทธิพลไว้ 2 ด้าน คือ อิทธิพลทางสังคมต่อการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและอิทธิพลทางสังคมต่อการมีความมั่นคงในชีวิต

3.1 อิทธิพลทางสังคมต่อการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ผู้เข้าร่วมวิจัยเชื่อว่าสังคมรอบข้างที่ไม่ดี เช่น สภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยยาเสพติดหรือกลุ่มเพื่อนที่เคยคบหาก่อนถูกคุมขัง เป็นปัจจัยทางสังคมที่ชักจูงและผลักดันให้พวกเขากลับไปกระทำผิดซ้ำ

“กลัวกลับไปยุ่งกับพวกนี้ครับ กลัวไปยุ่งกับพวกเพื่อน กลัวไปยุ่งกับยาเสพติด แล้วก็กลัวกลับไปทำเรื่องที่เลวร้ายอีก คือการลักทรัพย์เนี่ย ซึ่งผมทำก็เพราะเพื่อน” (P6-Int)

จากข้อความข้างต้น ผู้เข้าร่วมวิจัยสะท้อนความกลัวที่จะกลับไปกระทำผิด ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากสังคมในอดีตที่เคยอาศัยอยู่ก่อนถูกคุมขัง อันเป็นสภาพที่อยู่นอกเหนือการควบคุม ความกลัวนี้ก่อให้เกิดความรู้สึกไร้พลัง (Impersonal Orientation) และความไม่มั่นใจในความสามารถของตนเอง อันนำไปสู่การขาดแรงจูงใจ (Amotivation) ผู้เข้าร่วมวิจัยบางรายจึงเชื่อว่าการแยกตัวจากสังคมเดิมเป็นแนวทางที่สำคัญในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งสะท้อนถึงแรงจูงใจในระดับหลอมรวม (Integrated Regulation) ที่ผู้เข้าร่วมวิจัยปรารถนาที่จะหลุดพ้นจากสังคมเดิม เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงของการกลับสู่วังวนแห่งการกระทำผิด และมุ่งสู่ตัวตนที่ไม่หวนไปกระทำผิดซ้ำ

“ถ้าเราอยู่สิ่งแวดล้อมเดิม ๆ มันก็คงเหมือนเดิม ถ้าไม่เป็นโจร ขาเยา ก็ติดคุก แต่ถ้าเราอยู่ในสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ก็เหมือนปลาครับ เปลี่ยนบ่อมันก็ต้องดีกว่าเดิม” (P4-Int)

แม้ผู้เข้าร่วมวิจัยส่วนใหญ่จะรับรู้ถึงสิ่งยั่วยุในสภาพแวดล้อมรอบตัว แต่บางรายยังรับรู้ถึงปัจจัยด้านบวกจากสังคมที่ช่วยสนับสนุนให้พวกเขาไม่กลับไปกระทำผิด เช่น การตักเตือน สั่งสอน หรือการผลักดันจากคนรอบข้าง ซึ่งกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมวิจัยมุ่งพัฒนานตนเองเพื่อไปสู่ตัวตนที่เป็นไปได้ตามปรารถนา

“พ่อแม่จะพูดกับเราว่า เราต้องดูแลครอบครัว ต้องดูแลน้องสาว เราต้องช่วยกัน” (P3-Int)

แก่นสารนี้สะท้อนถึงการรับรู้อิทธิพลทางสังคมที่ผลักดันให้ผู้เข้าร่วมวิจัยตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยมุ่งมั่นที่จะหลุดพ้นจากอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เคยชักจูงให้กระทำผิด พร้อมทั้งสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของบุคคลรอบข้าง โดยเฉพาะครอบครัว ในการเสริมสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเอง และช่วยผลักดันให้พวกเขาออกห่างจากปัจจัยที่อาจนำไปสู่กระทำผิดซ้ำ

3.2 อิทธิพลทางสังคมต่อการมีความมั่นคงในชีวิต

ผู้เข้าร่วมเชื่อว่าความสำเร็จทางการศึกษาและอาชีพที่มั่นคงไม่ได้ขึ้นอยู่กับความพยายามเพียงลำพัง แต่ยังขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางสังคม โดยผู้เข้าร่วมวิจัยสะท้อนถึงความสำคัญของการได้รับแรงผลักดันจากสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้พวกเขาบรรลุความมั่นคงทางเศรษฐกิจและมีชีวิตที่มั่นคง

“อยู่กับสิ่งแวดล้อมดี ๆ ก็จะทำให้เราเรียนจบ (...) ผมก็ไปอยู่กับกลุ่มที่ไม่ได้ตั้งใจเรียนตอนแรก ๆ ที่เรียนก็ตั้งใจเรียน พอเทอมสองมาก็ติงลงเลยครับ ติด 0 เพราะติดเพื่อน ติดรุ่นพี่” (P10-Int)

จากข้อความข้างต้น สะท้อนถึงอิทธิพลทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จด้านการเรียน โดยกล่าวว่าการเลือกคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมไม่ดี อาจทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยล้มเหลวด้านการเรียน สะท้อนถึงความรู้สึกไร้พลัง (Impersonal Orientation) และความไม่มั่นใจในความสามารถของตนเองในการเอาชนะอิทธิพลทางสังคมในรูปแบบของการติดเพื่อน

เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบจากสังคมเดิม ผู้เข้าร่วมวิจัยบางส่วนสะท้อนว่าการเปลี่ยนสภาพแวดล้อม เช่น “การไม่เข้าไปอยู่กับพวกที่เสพยาเสพติด ไม่อยู่ในสภาพแบบเดิม ๆ” (P1-Int) การได้รับแรงสนับสนุนจากสังคมหรือครอบครัว “แม่เขาคอยส่งเรียน และคอยให้กำลังใจให้เรียนจบปริญญา” (P2-Int) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันให้ผู้เข้าร่วมวิจัยประสบความสำเร็จด้านการศึกษาและมีอาชีพที่มั่นคง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคงในชีวิต

แก่นสารนี้สะท้อนถึงอิทธิพลทางสังคมที่ส่งผลต่อความมั่นคงในชีวิตของผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งในเชิงบวกที่ช่วยส่งเสริมและผลักดันให้บรรลุเป้าหมาย และในเชิงลบที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการไปสู่ตัวตนที่ปรารถนา นอกจากนี้ยังแสดงถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองทั้งด้านการเรียน การทำงาน และเศรษฐกิจ ซึ่งล้วนเป็นรากฐานในการสร้างความมั่นคงในชีวิตระยะยาว

อภิปรายผล

การวิจัยพบว่า แก่นสาร “การมีความสามารถในการดูแลครอบครัว” และ “ชีวิตที่เป็นอิสระจากการถูกจับกุมหรือคุมขัง” มีความเชื่อมโยงกับ “อิทธิพลทางสังคมนำไปสู่ตัวตนที่(ไม่)ต้องการ” โดยสะท้อนบทบาทของการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Relatedness) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างตัวตนที่เป็นไปได้และเป็นแรงผลักดันพฤติกรรมเพื่อมุ่งสู่ตัวตนที่พึงปรารถนา โดย “การมีความสามารถในการดูแลครอบครัว” สะท้อนถึงความรู้สึกมีศักยภาพในการบรรลุเป้าหมาย (Competence) ขณะที่ “ชีวิตที่เป็นอิสระจากการถูกจับกุมหรือคุมขัง” สะท้อนถึงความรู้สึกมีอิสระในการเลือกเส้นทางชีวิต (Autonomy) จึงกล่าวได้ว่า ตัวตนที่เป็นไปได้ตามการรับรู้ของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำ เป็นภาพสะท้อนของความต้องการพื้นฐานทางจิตใจ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและการพัฒนาทางจิตใจ (Ryan & Deci, 2000; Petrich, 2020)

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้เข้าร่วมวิจัยส่วนใหญ่รู้สึกผิดต่อครอบครัว ซึ่งกระตุ้นให้เกิดการไตร่ตรองตนเองและตระหนักถึงผลกระทบต่อผู้อื่น ความรู้สึกผิดจึงสามารถเป็นแรงผลักดันไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างยั่งยืน (Muris, 2015) โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ในช่วงวัยของการสร้างตัวตนและแสวงหาคคุณค่าให้กับตนเอง ผู้เข้าร่วมวิจัยจำนวนหนึ่งสะท้อนคุณค่าของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว เช่น ผู้เข้าร่วมวิจัยคนที่ 2 ต้องการขอโทษครอบครัวและทำให้ครอบครัวภูมิใจ ขณะที่ผู้เข้าร่วมวิจัยคนที่ 5 สะท้อนความมุ่งมั่นในการเป็นบุคคลที่สามารถดูแลครอบครัวได้ เป้าหมายนี้สะท้อนถึงการให้ความหมายต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อสร้างชีวิตที่ดีขึ้นทั้งต่อตนเองและคนรอบข้าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nagpaul and Chen (2019) ที่ชื่อว่า “ความสัมพันธ์” เป็นความต้องการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของเด็กและเยาวชน และเป็นทรัพยากรทางจิตใจที่ช่วยให้พวกเขาเผชิญโลกได้อย่างมั่นคง

ในทางตรงกันข้าม ผู้เข้าร่วมวิจัยบางรายต้องการตัดขาดจากสังคมเดิม โดยเฉพาะเพื่อนที่เคยคบหาก่อนถูกคุมขัง ซึ่งสะท้อนถึงแรงจูงใจในระดับหลวมรวม เพื่อมุ่งสู่ตัวตนที่ไม่หวงไปกระทำผิดซ้ำและเป็นหนทางไปสู่การมีชีวิตที่เป็นอิสระ ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคนกังวลเกี่ยวกับการหวนกลับไปกระทำผิด โดยเฉพาะกลุ่มที่เคยมีประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การตระหนักถึงผลกระทบจากยาเสพติด เช่น คำสั่งสอนของครอบครัวหรือบทลงโทษทางกฎหมาย จึงกลายเป็นแรงจูงใจในระดับหลวมรวม ซึ่งกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมวิจัยตัดสินใจเปลี่ยนแปลงตนเอง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Bahr et al. (2005) ที่ชี้ว่าการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและบุคคลสำคัญ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำ

เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ผู้เข้าร่วมวิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างตัวตนที่เป็นไปได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ โดยแก่นสาระแรก “การมีความสามารถในการดูแลครอบครัว” แสดงถึงความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จเพื่อตอบแทนและดูแลครอบครัว แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงมีความกลัวว่า จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายเหล่านั้นได้ แก่นสาระที่สอง “ชีวิตที่เป็นอิสระจากการถูกจับกุมหรือคุมขัง” แสดงถึงความปรารถนาที่จะไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ แต่ยังคงกังวลต่อปัจจัยเสี่ยง เช่น การควบคุมอารมณ์ ยาเสพติด และอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน และแก่นสาระสุดท้าย “อิทธิพลทางสังคมนำไปสู่ตัวตนที่ไม่ต้องการ” สะท้อนถึงความเสี่ยงในการกลับไปคบเพื่อนหากกลุ่มเดิม รวมถึงความสำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคมในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

ตัวตนที่เป็นไปได้ของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำจึงไม่ได้เป็นภาพสะท้อนของพฤติกรรมในอดีตเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจที่มีบทบาทในการกำหนดเส้นทางชีวิต การสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงกับบุคคลสำคัญ จะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงและลดแนวโน้มของการกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อค้นพบสำคัญจากการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำมีภาพตัวตนที่ปรารถนาในอนาคตอย่างเรียบง่ายและอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง สิ่งที่พวกเขาใฝ่ฝันส่วนใหญ่คือการได้ใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัว และมีชีวิตที่เป็นอิสระจากการถูกจับกุมหรือคุมขัง ทว่าหนทางไปสู่ตัวตนดังกล่าวไม่ได้ราบรื่นนัก เนื่องจากพวกเขายังคงเผชิญกับข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ อิทธิพลทางสังคมเชิงลบ และการตีตราจากสังคมที่ยังคงวนเวียนอยู่ในชีวิตของพวกเขาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในมุมมองของผู้วิจัย ภาพตัวตนที่เป็นไปได้ของเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้สะท้อนให้เห็นถึงแรงปรารถนาในการเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างจริงจัง แต่กระบวนการฟื้นฟูหรือส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่อาจอาศัยเพียงมาตรการควบคุมหรือคำแนะนำจากผู้ใหญ่ หากแต่จำเป็นต้องสร้างพื้นที่ซึ่งเอื้อต่อการเติบโตของตัวตนใหม่ที่พวกเขาปรารถนา ผ่านความสัมพันธ์ที่มีความหมาย การยอมรับโดยปราศจากอคติ และการสนับสนุนที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของแต่ละคน

ผู้วิจัยเชื่อว่างานวิจัยชิ้นนี้ไม่ได้มีคุณค่าเฉพาะในเชิงวิชาการเท่านั้น หากแต่ยังสามารถทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนให้ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม ครอบครัว ชุมชน หรือแม้แต่เด็กและเยาวชนเอง ได้มองเห็นความหวังและศักยภาพบางประการในชีวิต แม้กระทั่งในช่วงเวลาที่เปราะบางที่สุดก็ตาม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยสะท้อนถึงความสำคัญของการศึกษาเชิงจิตวิทยาเพื่อช่วยเปลี่ยนมุมมองต่อตนเอง พัฒนาอัตลักษณ์เชิงบวก และแนวทางในการไปสู่ชีวิตที่ปรารถนา หนึ่งในแนวทางที่สามารถสนับสนุนกระบวนการนี้คือ การศึกษาแบบเน้นจุดแข็ง (Strength-Based Counseling) ที่มุ่งค้นหาและเสริมสร้างศักยภาพของผู้รับการปรึกษา และช่วยให้พวกเขามองเห็นคุณค่าของตนเองและใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในการเปลี่ยนแปลงตนเอง (Sapp, 2006; Smith, 2006) นอกจากนี้ ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของครอบครัวต่อการพัฒนาตัวตนของเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดซ้ำ นักจิตวิทยาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เพื่อพัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานที่คำนึงถึงบทบาทของครอบครัว โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เช่น การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความเข้าใจในครอบครัว การพัฒนาทักษะการสื่อสาร และการให้ความรู้แก่ครอบครัวในการสนับสนุนเชิงบวก นอกจากนี้ ผู้กำหนดนโยบายควรส่งเสริมกิจกรรมที่เน้นการสร้างความผูกพันในครอบครัว เช่น การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาครอบครัวในสถานที่ควบคุม การให้ทุนสนับสนุนโครงการที่เน้นการสร้างสายสัมพันธ์ในครอบครัว และการส่งเสริมกิจกรรมครอบครัวในชุมชน รวมถึงการสนับสนุนระบบพี่เลี้ยงในชุมชนและกลุ่มช่วยเหลือหลังการปล่อยตัว เพื่อเสริมสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดด้านอายุและเพศของผู้เข้าร่วมวิจัยที่ยังไม่หลากหลาย การวิจัยในอนาคตควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทั้งช่วงอายุและเพศ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในวงกว้างมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาบทบาทของครอบครัวในกระบวนการเปลี่ยนแปลงตัวตนที่เป็นไปได้ โดยเฉพาะในแง่ของการเป็นแหล่งสนับสนุนทางอารมณ์และแรงบันดาลใจ รวมถึงการศึกษาปัจจัยที่ช่วยในการเปลี่ยนแรงจูงใจจากภายนอก (External Motivation) ไปสู่แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาเชิงบวกในระยะยาว อีกทั้งยังควรทำความเข้าใจปัจจัยที่มีบทบาทในการรักษาสมดุลระหว่างตัวตนที่ปรารถนาและตัวตนที่หวาดกลัว ซึ่งอาจส่งผลต่อการกำกับตนเองและการกำหนดเป้าหมายชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

ท้ายที่สุด วิธีการเก็บข้อมูลผ่านการต่อเติมเรื่องราว (Story Completion) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกในครั้งนี้ ช่วยเปิดพื้นที่ให้ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถสะท้อนตัวตนที่เป็นไปได้อย่างอิสระ ลดอิทธิพลของความคิดหวังทางสังคม และทำให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและใกล้เคียงกับประสบการณ์ภายในของผู้เข้าร่วมมากยิ่งขึ้น การวิจัยในอนาคต อาจพิจารณานำวิธีการนี้ไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มเป้าหมายอื่นหรือประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างตัวตน การเปลี่ยนผ่านของชีวิต หรือการพัฒนาแรงจูงใจ เพื่อขยายขอบเขตความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการภายในของมนุษย์ในมิติต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งและรอบด้านมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. (2563). รายงานสถิติคดี ประจำปี 2563. สืบค้นเมื่อจาก <https://www.djop.go.th/storage/files/2/%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%88%E0%B8%B3%E0%B8%9B%E0%B8%B5/year63-2.pdf>
- ดรรารวรรณ รองเมือง, ยศพล เหลืองโมนา, สุกัญญา ชันวิเศษ, และ ศิรดา วงษ์ระกา. (2562). อิทธิพลของการมองเห็นตนเองในอนาคตและระยะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพต่อพฤติกรรมการจัดการตนเองและน้ำตาลสะสมในเลือดภายใต้การควบคุมอิทธิพลของความรู้เรื่องโรคเบาหวานในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 12(2), 34–51.
- ตะวันฉาย มิตรประชา. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนภายหลังการปล่อยตัว. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 6(1), 34–46.
- ปาริชาติ รังकुณวัฒน์. (2549). การพัฒนาแบบวัดแบบแผนภาพลักษณ์ปัจจุบันและแบบแผนภาพลักษณ์อนาคตสำหรับหญิงไทยวัยกลางคน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัชรินทร์ ชำศิริพงษ์. (2561). การกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(3), 23–30.
- ศิริวรรณ กมลสุขสถิต. (2563). แนวทางในการป้องกันและแก้ไขการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยอาศัยปัจจัยที่เป็นตัวทำนายทางด้านอาชญาวิทยา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 7(1), 1–19.
- ศูนย์ข้อมูลและสถิติกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (ม.ป.ป.). *สถิติคดีปีปฏิทินทั่วประเทศ*. สืบค้นเมื่อจาก https://doc.djop.go.th/public/cms_all_stat_cmsfccc.php
- Bahr, S. J., Hoffmann, J. P., & Yang, X. (2005). Parental and peer influences on the risk of adolescent drug use. *The Journal of Primary Prevention*, 26(6), 529–551. doi:10.1007/s10935-005-0014-8
- Braun, V., & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: A practical guide*. SAGE Publications Ltd.
- Markus, H., & Nurius, P. (1986). Possible selves. *American Psychologist*, 41(9), 954–969. doi:10.1037/0003-066X.41.9.954
- Muris, P. (2015). Guilt, shame, and psychopathology in children and adolescents. *Child Psychiatry & Human Development*, 46(2), 177–179. doi:10.1007/s10578-014-0488-9

- Nagpaul, T., & Chen, J. (2019). Self-determination theory as a framework for understanding needs of youth at-risk: Perspectives of social service professionals and the youth themselves. *Children and Youth Services Review*, 99, 328–342.
doi:10.1016/j.childyouth.2019.02.015
- Newberry, A. L., & Duncan, R. D. (2001). Roles of boredom and life goals in juvenile delinquency. *Journal of Applied Social Psychology*, 31(3), 527–541.
doi:10.1111/j.1559-1816.2001.tb02054.x
- Oyserman, D., & Markus, H. R. (1990). Possible selves and delinquency. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(1), 112–125. doi:10.1037/0022-3514.59.1.112
- Petrich, D. M. (2020). A self-determination theory perspective on human agency, desistance from crime, and correctional rehabilitation. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, 6(3), 353–379. doi:10.1007/s40865-020-00141-9
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). The darker and brighter sides of human existence: Basic psychological needs as a unifying concept. *Psychological Inquiry*, 11(4), 319–338.
doi:10.1207/S15327965PLI1104_03
- Sapp, M. (2006). The strength-based model for counseling at-risk youths. *The Counseling Psychologist*, 34(1), 108–117. doi:10.1177/0011000005282370
- Smith, E. J. (2006). The strength-based counseling model. *The Counseling Psychologist*, 34(1), 13–79. doi:10.1177/0011000005277018
- Zeigler-Hill, V., & Shackelford, T. K. (Eds.). (2020). *Encyclopedia of personality and individual differences*. Springer International Publishing. doi:10.1007/978-3-319-24612-3

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาชีววิทยา โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ENHANCING CREATIVE THINKING AND LEARNING ACHIEVEMENT IN BIOLOGY
THROUGH SCIENCE, TECHNOLOGY, AND SOCIETY (STS)
APPROACH FOR GRADE 11 STUDENTS

พรธีรา สุขเสริม^{1*} มนตรี วงษ์สะพาน²

Pronteera Sukserm^{1*} Montree Wongsaphan²

^{1,2} สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ประเทศไทย

^{1,2} Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand

* Corresponding author e-mail: ingfai2543@gmail.com

Received: 16/05/2025 | Revised: 22/07/2025 | Accepted: 04/08/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม จำนวน 5 ขั้นตอน ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งดำเนินการผ่านวงรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เป็นระบบ โดยดำเนินการตามวงรอบ PAOR จำนวน 3 วงรอบ โดยเริ่มจากการนำประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันมากระตุ้นให้นักเรียนเกิดคำถามในสิ่งที่สงสัย จากนั้นลงมือหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขโดยประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และนำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มของตน ต่อมาจัดทำชิ้นงานเพื่อเผยแพร่ความรู้และนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงในชีวิตประจำวัน โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 ห้องเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น 28 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจงจากนักเรียนห้องที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เนื่องจากนักเรียนกลุ่มนี้มักมีศักยภาพที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ และการได้รับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จะช่วยให้นักเรียนเหล่านี้เข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น แทนที่จะเน้นแค่การท่องจำ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2568

ภายหลังการจัดการเรียนรู้ในวงรอบปฏิบัติการที่ 3 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 75.84
2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ภายหลังการจัดการเรียนรู้ โดยนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 25.54 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 85.12 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ: ความคิดสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

Abstract

The purpose of this research was to develop creative thinking and biology learning achievement of Grade 11 students through Science, Technology, and Society (STS) learning management using a 5-step approach to meet the 75% criterion, and to study student satisfaction toward the learning management. The study was conducted through systematic action research cycles following the PAOR cycle approach for 3 rounds, beginning with presenting issues or situations connected to daily life to stimulate students to generate questions about their curiosities. Students then sought causes and solutions by applying creative thinking and exchanged knowledge within their groups. Subsequently, they created products to disseminate knowledge and applied their acquired knowledge to achieve real results in daily life. The target group consisted of Grade 11 students from one classroom in a school in Khon Kaen Province, totaling 28 students studying in the second semester of the 2024 academic year, purposively selected from a classroom with low learning achievement. This group was chosen because these students often have potential that has not been fully developed, and receiving creative thinking development would help them understand content more deeply rather than focusing solely on memorization. The research findings revealed that: 1) Students achieved creative thinking scores after learning management in the third action cycle that met the 75% criterion, with an average score of 75.84; 2) Students achieved learning outcomes that met the 75% criterion after learning management, with an average score of 25.54, equivalent to 85.12%; and 3) Students expressed satisfaction toward the learning management at the highest satisfaction level.

Keywords: Creative Thinking, Science Technology and Society

บทนำ

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถที่จัดเป็นทักษะการคิดขั้นสูงและเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ จะเห็นได้ว่าประเทศที่มีการพัฒนาและนำศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ของประชากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ก็ยังมีโอกาสในการพัฒนาประเทศทำให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้า ความคิดสร้างสรรค์ได้กลายเป็นทักษะที่สำคัญยิ่งสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานเนื่องจากเป็นรากฐานในการคิดนอกกรอบ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์ความต้องการของสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้การศึกษาที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จะช่วยให้คนรุ่นใหม่สามารถปรับตัวและพัฒนาความสามารถของตนเองในการทำงานที่ไม่อาจทำแทนได้ง่ายด้วยเครื่องจักรกลและรับมือกับความท้าทายที่ซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลกด้วยแนวทางแก้ปัญหาที่ไม่ติดอยู่ในกรอบเดิม ๆ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565) ซึ่งการศึกษาเป็นพื้นฐานการปลูกฝังทักษะที่มีความเหมาะสม โดยประเทศไทยได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าโดยใช้โมเดลประเทศไทย 4.0 ซึ่งมีการนำนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์มาเป็นตัวขับเคลื่อนไม่ว่าจะในด้านเศรษฐกิจหรืออุตสาหกรรมสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้กำหนดความคิดสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในสมรรถนะด้านการคิด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551, น. 6) ซึ่งต่อมาได้มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพิ่มเติมในปี 2560 โดยยังคงหลักการและโครงสร้างเดิม มีการปรับปรุงเพียงแค่นี้เนื้อหาให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้นและยังคำนึงถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นสำคัญ

ความคิดสร้างสรรค์ถูกนำไปบูรณาการกับศาสตร์ต่าง ๆ หลากหลายแขนงรวมถึงศาสตร์ทางด้านวิทยาศาสตร์โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการคิดแก้ปัญหาได้หลากหลายวิธี เกิดความคิดที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำกับผู้อื่น ความคิดสร้างสรรค์และวิทยาศาสตร์นั้นมีความเกี่ยวข้องกันอย่างลึกซึ้ง แม้ว่าวิทยาศาสตร์จะมีพื้นฐานอยู่บนหลักการและกระบวนการที่เป็นระบบ แต่ความคิดสร้างสรรค์ก็มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการค้นพบและนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ ในการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้นักเรียนสามารถมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดต่าง ๆ คิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ และสร้างสมมติฐานใหม่ ๆ ความคิดสร้างสรรค์ยังช่วยในการออกแบบการทดลอง การแก้ปัญหา และการนำเสนอข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ในรูปแบบที่น่าสนใจ นอกจากนี้การผสมผสานความคิดสร้างสรรค์เข้ากับการเรียนวิทยาศาสตร์ยังช่วยกระตุ้นความสนใจและแรงบันดาลใจของนักเรียน ส่งผลให้วิชาวิทยาศาสตร์มีความน่าสนใจและเข้าถึงได้มากขึ้น ดังนั้นการบูรณาการความคิดสร้างสรรค์เข้ากับการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาทักษะการคิดและความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชีววิทยาเป็นวิชาแขนงหนึ่งของวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตในทุกระดับตั้งแต่โมเลกุลไปจนถึงระบบนิเวศ มีความซับซ้อนและหลากหลายสูง วิชาชีววิทยานำเสนอการสังเกต การตั้งสมมติฐาน และการทดลองเพื่อเข้าใจกลไกและกระบวนการของสิ่งมีชีวิตโดยอาศัยทั้งการศึกษาในห้องปฏิบัติการและการสำรวจภาคสนาม นอกจากนี้วิชาชีววิทยายังมีลักษณะบูรณาการโดยเชื่อมโยงความรู้จากหลากหลายสาขา เช่น เคมี

ฟิสิกส์ และคณิตศาสตร์ เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ทางชีวภาพได้อย่างลึกซึ้ง ธรรมชาติของวิชาชีววิทยายังรวมถึงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมและกระบวนการวิวัฒนาการที่เกิดขึ้นตลอดเวลาที่สำคัญวิชาชีววิทยามีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตประจำวันและมีการประยุกต์ใช้ในหลากหลายด้าน เช่น การแพทย์ การเกษตร และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้เป็นวิชาที่มีความสำคัญและมีผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อสังคมโลก ด้วยธรรมชาติของวิชาชีววิทยาที่มีความซับซ้อนและท้าทายนี้ ชีววิทยาจึงเป็นวิชาที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์จากผู้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง

จากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตการสอนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง ผู้วิจัยพบว่าในการทำกิจกรรมหรือแก้ปัญหาที่คุณครูตั้งใจให้นักเรียนแก้ไข นักเรียนส่วนใหญ่มักจะปฏิบัติหรือเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาในรูปแบบเดิม ๆ และไม่มีการตอบคำถามเลย ต้องให้คุณครูเป็นผู้ให้คำตอบที่ถูกต้องหรือมีการตอบคำถามตามนักเรียนที่มีการตอบก่อนหน้านี้ ไม่มีการพลิกแพลง ดัดแปลงเพื่อให้ได้คำตอบที่หลากหลายหรือวิธีการแก้ปัญหาใหม่ ๆ มักจะมีวิธีการแก้ปัญหาลำพังเดียว สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐพล ทิสารัมย์ และคณะ (2564) ที่ได้สำรวจข้อมูลและผลการจัดการเรียนรู้วิชาการผลิตและการตัดต่อภาพยนตร์สั้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าคะแนนประเมินชิ้นงานของนักเรียนส่วนใหญ่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดเพราะชิ้นงานที่นักเรียนสร้างขึ้นขาดความสวยงามและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นักเรียนบางคนลอกรูปแบบในเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่ทำไว้แล้วหรือผลงานของเพื่อนที่ทำไว้แล้วมาส่งอาจารย์ประจำวิชา ไม่ได้ออกแบบขึ้นมาเอง จากปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเนื่องจากเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การมีความคิดสร้างสรรค์จะช่วยให้นักเรียนสามารถคิดนอกกรอบ มองเห็นโอกาสและวิธีการแก้ปัญหาที่แตกต่างและหลากหลาย นอกจากนี้ความคิดสร้างสรรค์ยังช่วยพัฒนาความมั่นใจในตนเอง กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและนำเสนอไอเดียใหม่ ๆ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการทำงานและการเรียนรู้ในอนาคต

ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา ที่ผ่านมาการจัดการเรียนการสอนของสังคมไทยเน้นการบรรยาย ท่องจำเป็นส่วนใหญ่ส่งผลให้นักเรียนขาดทักษะการคิด การแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์ ส่งผลให้นักเรียนนิยมการเลียนแบบและคล้อยตามความคิดผู้อื่น จากการศึกษาพบว่ามีแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์หลายแนวทาง ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เนื่องจากเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ผ่านการสร้างการเชื่อมโยงความรู้จากหลากหลายสาขาวิชา นักเรียนจะได้ฝึกการคิดแบบองค์รวมที่ไม่จำกัดอยู่ในกรอบวิชาใดวิชาหนึ่งแต่สามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์กับบริบททางสังคม และวิเคราะห์ผลกระทบของเทคโนโลยีต่อชีวิตประจำวัน กระบวนการนี้ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการหาจุดเชื่อมต่อและสร้างความเข้าใจใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนจึงมีความเหมาะสมในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ayua G, A. and Agbidye A. (2020) ที่ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมต่อความคิดสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง

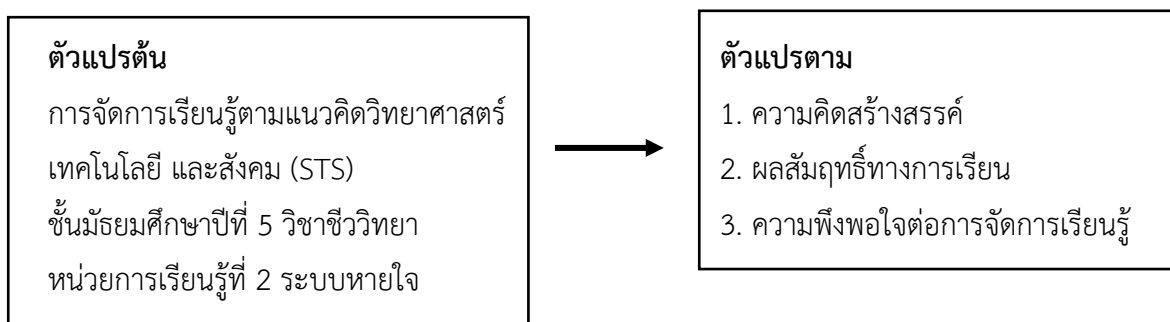
และเน้นให้นักเรียนคิดนอกกรอบ และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ สังคมเข้าด้วยกัน จึงส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าการจัดการเรียนรู้ตาม แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมทำให้นักเรียนได้เห็นภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชา ต่าง ๆ นำไปสู่การคิดไตร่ตรองอย่างรอบด้าน โดยการเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง บุรณาการข้ามสาขาวิชา ทำให้นักเรียนเห็นมุมมองใหม่ ๆ นอกเหนือจากความรู้เดิม มุ่งเน้นให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ คิดนอกกรอบ กระตุ้นให้เกิดความคิดแปลกใหม่และสร้างผลงานใหม่ ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์

จากความสำคัญและประเด็นดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึง สนใจที่จะศึกษาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาชีววิทยา โดยใช้การจัดการ เรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ซึ่งเป็นการนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมา บุรณาการเข้าด้วยกัน รวมทั้งส่งเสริมการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้กับการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งสอดคล้อง กับสมรรถนะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75
2. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการ เรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม วิชาชีววิทยา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยประเภทการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988, p. 11) ประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติ (Act) ขั้นที่ 3 ขั้นสังเกต (Observe) และขั้นที่ 4 ขั้นสะท้อนผล (Reflect) ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะดำเนินการต่อเนื่องกันเป็นวงรอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / กลุ่มเป้าหมาย / กรณีศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนขามแก่นนคร จังหวัดขอนแก่น ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์ ที่เรียนวิชาชีววิทยา จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 28 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจงจากนักเรียนห้องที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

2) ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 วิชาชีววิทยา หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ระบบหายใจ

ตัวแปรตาม คือ ความคิดสร้างสรรค์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ระบบหายใจ จำนวน 7 แผน จำนวน 12 ชั่วโมง ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกแผน โดยมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.71-4.77

3.2 แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ Hu and Adey (2002) ทั้งหมด 3 ฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับจะประกอบไปด้วยคำถามที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านของความคิดสร้างสรรค์ คือ คิดคล่องแคล่ว คิดยืดหยุ่น คิดริเริ่ม รวมทั้งสิ้น 7 ข้อ ภายในเวลา 60 นาที ในรูปแบบอัตนัย ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่าแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ฉบับมีค่า IOC (Index of item objective congruence) ตั้งแต่ 0.80-1.00, มีค่าความยากตั้งแต่ 0.40-0.59, มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20-0.59 ซึ่งค่าความยากง่าย (p) ควรมีค่าระหว่าง 0.2-0.8 และค่าอำนาจจำแนก (r) 0.2 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) และมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.91-0.92 หาได้จากวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)

3.3 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก วัดพฤติกรรมทั้งหมด 4 ด้าน คือ จำ เข้าใจ ประยุกต์ใช้ และวิเคราะห์ ตามแนวคิดของ Bloom ที่ปรับปรุงโดย Anderson และ Krathwohl จำนวน 30 ข้อ เรื่อง ระบบหายใจ ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่ามีค่า IOC (Index of item objective congruence) ตั้งแต่ 0.60-1.00, มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นตามวิธีของของโลเวท (Lovett Method) ได้ค่าเท่ากับ 0.97

3.4 แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ซึ่งวัดได้จากแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ด้านละ 5 ข้อ รวม 20 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่ามีค่า IOC (Index of item objective congruence) เท่ากับ 1.00, มีค่าอำนาจจำแนก (วิธี Item Total Correlation) ตั้งแต่ 0.33-0.84 และมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

3.5 แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่ามีค่า IOC (Index of item objective congruence) เท่ากับ 1.00

3.6 แบบสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เป็นแบบสัมภาษณ์คำถามปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดและความรู้สึกของตนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่ามีค่า IOC (Index of item objective congruence) เท่ากับ 1.00

4) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

4.1 เลือกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

4.2 แนะนำขั้นตอนการทำกิจกรรมและบทบาทของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้

4.3 ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เรื่อง ระบบหายใจ จำนวน 7 แผน 12 ชั่วโมง โดยในการจัดการเรียนรู้จะนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสืบเสาะค้นหา (Search), ขั้นแก้ปัญหา (Solve), ขั้นสร้างความรู้ (Create), ขั้นอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Share) และ ขั้นกระทำการ (Action) ผสมเข้ากับการดำเนินการตามวงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAOR) 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning), การปฏิบัติ (Acting), การสังเกต (Observing) และ การสะท้อนผล (Reflecting) ซึ่งจะแบ่งได้ทั้งหมด 3 วงรอบ ดังนี้

วงรอบที่ 1 ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 การแลกเปลี่ยนแก๊สของสัตว์, แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 โครงสร้างปอดของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 อวัยวะและโครงสร้างในระบบหายใจของมนุษย์

วงรอบที่ 2 ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 การแลกเปลี่ยนและการลำเลียงแก๊สของมนุษย์ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 กลไกการหายใจของมนุษย์

วงรอบที่ 3 ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 การควบคุมการหายใจและการรักษาคุณภาพของกรด-เบสของเลือด และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 ความผิดปกติที่เกี่ยวข้องกับระบบหายใจ

เมื่อดำเนินการสอนเสร็จสิ้นในแต่ละวงรอบจะทำการวัดความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มเป้าหมาย วงรอบละ 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 3 ครั้ง และมีการบันทึกผลหลังการสอน ในขณะที่ดำเนินการคุณครูจะบันทึก

พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เมื่อสอนเสร็จสิ้นในแต่ละวงรอบจะทำการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน และแบบสัมภาษณ์นักเรียน

4.4 เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกำหนดแล้วจึงทำการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มเป้าหมายด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ

4.5 ทำการตรวจสอบความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมด้วยแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

4.6 ตรวจผลการทดสอบแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ต่อไป

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน โดยนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทุกคนมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เพื่อสรุปผลการคัดเลือก

5.2 วิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนจากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.3 วิเคราะห์คะแนนความคิดสร้างสรรค์ภายหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม โดยใช้เกณฑ์การประเมินตามกรอบแนวคิดของ Torrance (1992) จากนั้นนำคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลผลการประเมินคุณภาพ โดยผู้วิจัยตั้งเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75

5.4 วิเคราะห์คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาภายหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม โดยนำคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลผลการประเมินคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยตั้งเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75

5.5 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เรื่อง ระบบหายใจ โดยนำคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.6 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยแจกแจงข้อค้นพบในเชิงบรรยาย ให้เห็นปัญหาและแนวทางหรือรูปแบบการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้เครื่องมือในการสะท้อนผลการปฏิบัติมาวิเคราะห์และประเมินสภาพการสอนว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด ยังมีกิจกรรมใดที่นักเรียนยังไม่เข้าใจ มีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างไรเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Action research) 3 วงรอบปฏิบัติการ ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ปัญหาที่พบในแต่ละวงรอบปฏิบัติการและแนวทางแก้ไขปัญหา

วงรอบปฏิบัติการที่ 1 ผลการดำเนินกิจกรรมพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มักมีการออกแบบการเผยแพร่ข้อมูลที่คล้ายคลึงกันค่อนข้างมาก นักเรียนมักเลือกใช้รูปแบบการนำเสนอที่คุ้นเคยและเห็นเป็นประจำ เช่น การทำ PowerPoint แบบพื้นฐาน การจัดบอร์ดความรู้แบบทั่วไป หรือการทำโปสเตอร์แบบเดิม ๆ และมักลอกเลียนแบบผลงานที่เคยได้รับคำชื่นชมหรือคะแนนดีในอดีต ทำให้ขาดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการนำเสนอ

แนวทางแก้ไขปัญหา ผู้วิจัยได้แนะนำเทคนิคและเครื่องมือใหม่ ๆ ในการออกแบบและนำเสนอข้อมูล และให้นักเรียนได้ศึกษาตัวอย่างการเผยแพร่ข้อมูลที่หลากหลายและแปลกใหม่จากทั้งในและต่างประเทศเพื่อเปิดมุมมองและสร้างแรงบันดาลใจในการออกแบบที่แตกต่าง

วงรอบปฏิบัติการที่ 2 ผลการดำเนินกิจกรรมพบว่านักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่ลึกซึ้งกว่าเดิมสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ากับประเด็นปัญหาในสังคมและชีวิตประจำวันได้มากขึ้น นักเรียนแสดงออกถึงความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น การมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ในด้านการสร้างสรรค์แนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนสามารถออกแบบแนวทางแก้ไขได้ดีขึ้นแต่ก็ยังไม่ใช่วางแนวทางแก้ไขที่แปลกใหม่ นอกจากนี้พบว่ามึนักเรียนส่วนใหญ่อยังคงยึดติดกับการนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบเดิม ๆ แต่ก็มีนักเรียนบางส่วนที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างออกไป มีการเปลี่ยนวิธีการเผยแพร่ความรู้ที่ไม่ซ้ำกับเพื่อนกลุ่มอื่น

แนวทางแก้ไขปัญหา ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยควรจัดสรรเวลาเพิ่มเติมสำหรับชั้นอภิปรายและขึ้นกำหนดปัญหา พร้อมทั้งสนับสนุนให้นักเรียนค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อประกอบการตัดสินใจ ขณะเดียวกันครูควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคการตั้งคำถามในช่วงตอบคำถามเพื่อให้นักเรียนสามารถนำคำตอบของเพื่อนไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการโต้แย้งและพัฒนาความคิดเชิงวิพากษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วงรอบปฏิบัติการที่ 3 ผลการดำเนินกิจกรรมพบว่านักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และผลกระทบต่อสังคมได้ นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนมีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์กว่าครั้งที่ผ่านมา สังเกตได้จากการที่นักเรียนสามารถเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างสร้างสรรค์และแนวทางแก้ปัญหาส่วนใหญ่สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดให้ใช้ได้จริงได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังพบว่ามึนักเรียนหลายกลุ่มสามารถออกแบบการเผยแพร่ความรู้ที่น่าสนใจมากขึ้น

แนวทางแก้ไขปัญหา ออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนสามารถนำแนวทางแก้ไขปัญหามาสร้างสรรค์ไว้ใช้ต่อยอดหรือพัฒนาให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องระบบหายใจ ภายหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (STS) ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภายหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม โดยผู้วิจัยตั้งเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 โดยใช้เกณฑ์การประเมินตามกรอบแนวคิดของ Torrance (1992)

วงรอบที่	คะแนนรวม (68)	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
วงรอบที่ 1	40.82	2.40	0.98	60.03
วงรอบที่ 2	43.36	2.55	0.99	63.76
วงรอบที่ 3	51.57	3.03	0.98	75.84

จากตาราง 1 พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภายหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมวงรอบปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 75.84 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 75 และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ 3 ด้าน คือ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม พบว่าความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดยืดหยุ่นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาเป็นความคิดริเริ่ม และความคิดคล่องมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21 3.09 และ 2.67 ตามลำดับ ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยแต่ละองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภายหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม โดยใช้เกณฑ์การประเมินตามกรอบแนวคิดของ Torrance (1992)

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ยคะแนนที่ได้รับ					
	ความคิด สร้างสรรค์	ความคิด คล่อง (4)	ความคิด ยืดหยุ่น (4)	ความคิด ริเริ่ม (4)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย ร้อยละ
วงรอบที่ 1		2.13	2.70	2.02	0.74	57.02
วงรอบที่ 2		2.18	2.65	2.51	0.72	61.20
วงรอบที่ 3		2.67	3.21	3.09	0.78	74.75

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ระบบหายใจ ภายหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (STS) ดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภายหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม โดยผู้วิจัยตั้งเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75

คะแนน	คะแนนที่ได้รับ (30)	S.D.	ร้อยละ
ค่าเฉลี่ย	25.54	2.52	85.12

จากตาราง 3 พบว่าผลการวิเคราะห์คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องระบบหายใจ ภายหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (STS)

จากจำนวนนักเรียน 28 คน มีค่าเฉลี่ยและค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 25.54 และ 85.12 ตามลำดับ ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 75

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (STS) ดังตารางที่ 4

ตาราง 4 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านการจัดการเรียนรู้	4.61	0.58	มากที่สุด
2. ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.54	0.68	มากที่สุด
3. ด้านสื่อการเรียนรู้	4.64	0.60	มากที่สุด
4. ด้านการวัดและประเมินผล	4.69	0.59	มากที่สุด
รวม	4.62	0.52	มากที่สุด

จากตาราง 4 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (STS) โดยภาพรวมเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ซึ่งมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 รองลงมา ได้แก่ ด้านสื่อการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 4.61 และ 4.54 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการณ์การเรียนของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (STS)

พฤติกรรมที่สังเกต	คะแนนพฤติกรรมใน วงรอบปฏิบัติการที่ 1		คะแนนพฤติกรรมใน วงรอบปฏิบัติการที่ 2		คะแนนพฤติกรรมใน วงรอบปฏิบัติการที่ 3	
	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ
1. การตอบคำถามสอดคล้องกับเนื้อหา	1.75	35.00	2.75	55.00	3.90	78.00
2. การมีส่วนร่วมในการทำงาน	2.14	42.86	3.32	66.43	4.00	86.00
3. การแสดงความคิดเห็น	2.04	40.71	3.64	72.86	4.00	76.00
4. การตรงต่อเวลา	3.36	67.14	3.54	70.71	4.00	88.00
5. มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	2.96	59.89	3.36	67.14	4.40	88.00
รวม	2.45	49.00	3.32	66.43	4.16	83.14
การแปลความหมาย	น้อย		ปานกลาง		มาก	

จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนขณะได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สามารถอธิบายได้ว่านักเรียนแสดงความตั้งใจและกระตือรือร้นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย โดยเริ่มลงมือทำงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ จัดสรรเวลาในการทำงานอย่างเหมาะสมและส่งงานตรงตามกำหนดเวลา และในการทำงานกลุ่ม นักเรียนแสดงความรับผิดชอบโดยการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการทำงาน ทั้งการวางแผน การแบ่งหน้าที่ การลงมือปฏิบัติและการนำเสนอผลงาน มีการช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และพร้อมรับผิดชอบงานในส่วนที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม แสดงให้เห็นถึงการมีวินัยในตนเอง และการให้ความสำคัญกับงานที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ยังส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจหลายประการ เมื่อพิจารณาด้านการตอบคำถามที่สอดคล้องกับเนื้อหาพบว่านักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยนักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางวิทยาศาสตร์กับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น เมื่อครูตั้งคำถามเกี่ยวกับประเด็นทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสังคม นักเรียนสามารถวิเคราะห์และให้คำตอบที่แสดงถึงความเข้าใจในเนื้อหาวิชาได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ นักเรียนยังสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างหลักการทางวิทยาศาสตร์กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในชีวิตจริงได้อย่างชัดเจน ที่เห็นได้อย่างเด่นชัดคือนักเรียนแสดงความกระตือรือร้นในการตอบคำถามมากขึ้น และมักจะยกตัวอย่างประกอบคำตอบได้อย่างเหมาะสม แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมช่วยกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์จริงได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมที่ใช้คำถามปลายเปิดในแต่ละรอบ ซึ่งในช่วงแรกนักเรียนยังไม่มี ความเข้าใจในวิธีการจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ ยังคงเคยชินกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบท่องจำ

“ในชีวิตประจำวันก็ไม่เห็นว่าจะต้องใช้ความรู้แบบนี้ตรงไหน เพราะส่วนใหญ่เราก็ทำอะไรตามความเคยชิน ไม่ได้ต้องมานั่งคิดวิเคราะห์อะไรมากมาย เช่น ตอนใช้โทรศัพท์ ก็แค่ใช้ไป ไม่จำเป็นต้องรู้ว่ามันทำงานยังไง หรือมีผลกระทบต่อสังคมอย่างไร มันดูเป็นการคิดมากเกินไป”

(อาสาสมัครคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567)

แต่ภายหลังการจัดการเรียนรู้การเรียนรู้นักเรียนพบว่าการจัดการเรียนรู้ช่วยให้เข้าใจว่าสิ่งที่เรียนในห้องเรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ทำให้เห็นภาพรวมและเข้าใจความสำคัญของเรื่องที่เรียนได้ชัดเจนขึ้นกว่าครั้งที่ผ่านมามีข้อจำกัดในด้านของเวลาที่ต้องมีการบริหารจัดการให้ดีขึ้น

“การเรียนรู้แบบนี้ช่วยให้เข้าใจว่าสิ่งที่เรียนในห้องเรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ทำให้เห็นภาพรวมและเข้าใจความสำคัญของเรื่องที่เรียนได้ชัดเจนขึ้นกว่าครั้งที่ผ่านมา แต่ว่าการเรียนแบบนี้ต้องเรียนรู้เนื้อหาเยอะมาก ทำให้ใช้เวลาในการทำความเข้าใจนานกว่าการเรียนแบบแยกวิชา และอาจทำให้การเรียนรู้หลักการพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ไม่ลึกซึ้งเท่าที่ควร เพราะต้องแบ่งเวลาไปศึกษาความเชื่อมโยงด้านอื่น ๆ”

(อาสาสมัครคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2567)

อภิปรายผล

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม วิชาชีววิทยา มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมเน้นให้นักเรียนเรียนรู้จากสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน เมื่อนักเรียนได้เผชิญกับปัญหาที่ไม่มีคำตอบตายตัวจึงจำเป็นต้องคิดวิเคราะห์ ออกแบบวิธีการแก้ปัญหาและนำเสนอทางเลือกที่หลากหลาย โดยการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นวงรอบต่อเนื่องครบ 3 วงรอบนั้น สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนอย่างเป็นระบบและ Zeidler et al. (2019) อธิบายว่าการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมที่ต่อเนื่องจะช่วยให้นักเรียนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในระดับที่สูงขึ้น เรียกว่า "Transformative creativity" ซึ่งเป็นความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถเปลี่ยนแปลงวิธีคิดและมุมมองเกี่ยวกับประเด็นปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง นักเรียนจะมีความสามารถในการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ คิดอย่างเป็นระบบ และสร้างแนวทางการแก้ปัญหาที่มีความลึกซึ้งและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของชาตรี ฝ่ายคำตา (2559) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ผลการวิจัยพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคิดเป็นพัฒนาการร้อยละ 72.46 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบรายด้านของความคิดสร้างสรรค์พบว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะด้านความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่ม

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภายหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งในเนื้อหาบทเรียน เพราะนักเรียนได้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีกับการนำไปใช้จริง ทำให้เข้าใจความสำคัญของเนื้อหาที่เรียนและจดจำได้ดียิ่งขึ้น และการเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันยังช่วยให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ที่เสนอโดย Piaget และ Vygotsky โดยนักเรียนจะสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (Aikenhead, 2006) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย วงศ์ประเสริฐ (2564) ที่ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม พบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงผ่านการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง

3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 อยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน อาจเนื่องมาจากกิจกรรมส่วนใหญ่ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ตั้งคำถาม และมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียน รวมถึงการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นส่วนสำคัญของ การเรียนรู้ ซึ่งความพึงพอใจเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหมายที่มาจากความสนใจสิ่งใดสิ่งและการมีความสุขกับการร่วมทำงานกับผู้อื่นที่เข้ากันได้จะทำให้นักเรียนมีความรู้สึกพึงพอใจ เกิดความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็นและรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย (Wallerstein, 1971) สอดคล้องกับงานวิจัยของอัมพวา รักบิดา (2549) ที่ได้ทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนมีความ พึงพอใจต่อการเรียนวิทยาศาสตร์และช่วยส่งเสริมลักษณะกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ได้ โดยเน้น กระบวนการคิดการแก้ปัญหา นักเรียนรู้จักบูรณาการความรู้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การเลือกใช้สถานการณ์เพื่อกระตุ้นนักเรียนนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยจะต้องคำนึงถึงความ สอดคล้องของสถานการณ์ปัญหาและเนื้อหาการเรียนรู้ที่ต้องมีความสอดคล้องกัน
2. ในการทำกิจกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ เวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมมีความสำคัญมาก ควรจะมีการ จัดสรรเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่ต้องการจะทำและเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษามูลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมที่มีต่อ ตัวแปรอื่น ๆ เนื่องจากผู้วิจัยพบว่าการปฏิบัติกิจกรรมในชั้นการจัดการเรียนรู้ นอกจากนักเรียนจะได้พัฒนา ความคิดสร้างสรรค์จากการหาแนวทางแก้ไขปัญหที่แตกต่างจากเดิมแล้วนั้น กิจกรรมยังสามารถพัฒนา ทักษะการแก้ปัญหาได้อีกด้วย
2. ควรมีการศึกษาความคงทนของความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภายหลังการ ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เนื่องจากการศึกษาความคงทนช่วย ประเมินประสิทธิภาพของวิธีการจัดการเรียนรู้และในระยะยาว และต้องการให้นักเรียนสามารถจดจำและ นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง
3. ควรมีศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมเพื่อพัฒนาความคิด สร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เนื่องจากความคิดสร้างสรรค์เป็น กระบวนการต่อเนื่องที่ควรได้รับการส่งเสริมตั้งแต่วัยเยาว์ การศึกษาในระดับชั้นต่าง ๆ จะช่วยให้เข้าใจว่า ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไรให้เหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียน และสามารถวางแผนการพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- ชาติรี ฝ่ายคำตา. (2559). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STS. วารสารศึกษาศาสตร์, 27(3), 112-125.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- รัฐพล ทิสรามย์ และคณะ. (2564). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคคิดนอกกรอบที่มีเว็บสนับสนุนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล. ใน การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 59 สาขาศึกษาศาสตร์ (น. 2-11). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2565). การประเมินความคิดสร้างสรรค์ใน PISA 2022. เข้าถึงได้จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/infographics-pisaCreative-thinking-part1-2/>
- สมชาย วงศ์ประเสริฐ. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 16(1), 89-102.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาภาพการศึกษา ระยะปีบวาระแห่งชาติ 2551-2555. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อัมพวา รักบิดา. (2549). ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Aikenhead, G. S. (2006). Science education for everyday life: Evidence-based practice. New York, NY: Teachers College Press.
- Ayua, G. A., & Agbidye, A. (2020). Effect of science-technology-society strategy on entrepreneurial creativity among upper-basic school students. Journal of Science, Technology and Education, 4(9), 105-113.
- Hu, W., & Adey, P. (2002). A scientific creativity test for secondary school students. International Journal of Science Education, 24(4), 389-403. doi:10.1080/09500690110098912
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (Eds.). (1988). The action research planner (3rd ed.). Geelong, Victoria: Deakin University Press.
- Torrance, E. P. (1992). A national climate for creativity and invention. Gifted Child Today, 5(1), 10-14.
- Wallestein, H. (1971). A dictionary of psychology. Maryland: Penguin Books.

Zeidler, D. L., & Nichols, B. H. (2009). Socioscientific issues: Theory and practice. *Journal of Elementary Science Education*, 21(2), 49-58.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

THE EFFECTS OF LEARNING MANAGEMENT USING THE DESIGN THINKING PROCESS
ON THE CREATIVITY OF GRADE 6 STUDENTS IN THE TOPIC OF VOLUME AND CAPACITY

พรพรรณ เสาร์คำเมืองดี^{1*} รุสนันท์ แก้วตา² ฐิตพัฒน์ สดางค์จันทร์³

Phornphan Saokhammuangdee^{1*} Russanan Kaewta² Titapat Satangjun³

¹ โรงเรียนบ้านร่องคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1, ประเทศไทย

^{2,3} สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1, ประเทศไทย

¹ Banrongkham School Phayao Primary Education Service Area Office 1, Thailand

^{2,3} Phayao Primary Education Service Area Office 1, Thailand

* Corresponding author e-mail: s.phornphan.18@gmail.com

Received: 23/05/2025 | Revised: 19/07/2025 | Accepted: 05/08/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) หาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ (2) ประเมินความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ และ (3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านร่องคำ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ปริมาตรและความจุ (2) แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ และ (3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test one sample ผลการวิจัยพบว่า (1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.76 - 4.80 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.21- 0.29 (2) ค่าเฉลี่ยที่ได้จากการประเมินความคิดสร้างสรรค์

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตร และความจุ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และ(3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ: กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ความคิดสร้างสรรค์ ปริมาตรและความจุ

Abstract

The objectives of this research were: (1) evaluate the effectiveness of learning management using the design thinking process on the topic of volume and capacity, (2) assess the creativity of Grade 6 students following the implementation, and (3) investigate students' satisfaction with the design thinking-based learning approach. The sample consisted of 12 Grade 6 students from Ban Rongkham School, during the second semester of the 2024 academic year. Research instruments included (1) a learning management plan based on the design thinking process (2) a creativity assessment form and (3) a student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using percentage mean standard deviation and t-test one sample. The results revealed that (1) the instructional plan demonstrated high quality and suitability, with mean scores ranging from 4.76 to 4.80 and standard deviations between 0.21 and 0.29 (2) students' creativity scores exceeded the 70 percent benchmark after the learning management intervention and (3) students reported a very high level of satisfaction with the learning experience. These findings suggest that integrating the design thinking process into mathematics instruction can effectively enhance students' creativity and engagement.

Keywords: Design Thinking Process, Creativity, Volume and Capacity

บทนำ

การศึกษาของประเทศไทยในยุคปัจจุบันมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่ความรู้ในเนื้อหาวิชาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคดิจิทัล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ผลการวิเคราะห์การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษา พบว่านักเรียนยังมีจุดอ่อนในด้านการนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และการคิดสร้างสรรค์เพื่อหาแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2565)

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นช่วงรอยต่อของการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น การพัฒนากระบวนการคิดเชิงออกแบบและความคิดสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญอย่าง

ยิ่ง เนื่องจากทักษะเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับสูงขึ้น และเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นกระบวนการคิดที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยการทำความเข้าใจปัญหา ระดมสมองเพื่อหาแนวทางหลากหลาย สร้างต้นแบบ และทดสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไข (Stanford d.school, n.d.) กระบวนการนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ปัญหา การคิดอย่างเป็นระบบ และการคิดสร้างสรรค์เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ (Brown, 2008)

ความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Creativity) เป็นความสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่ ๆ วิธีการแก้ปัญหาที่แตกต่าง หรือการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ในรูปแบบที่ไม่เคยมีมาก่อน (Haylock, 1987) ความคิดสร้างสรรค์นี้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพราะช่วยให้นักเรียนสามารถมองปัญหาในมุมที่แปลกใหม่ คิดนอกกรอบ และค้นพบวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ (Mann, 2006) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะเป็นรากฐานสำคัญในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้น และยังเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบมีลักษณะเด่นที่สำคัญ คือ การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-centered) โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติการสำรวจ และการค้นพบด้วยตนเอง กระบวนการคิดเชิงออกแบบส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะที่หลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์ปัญหา การระดมสมอง การสร้างต้นแบบ และการทดสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไข (Razzouk & Shute, 2012) ลักษณะเด่นเหล่านี้สอดคล้องกับหลักการของทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ซึ่งเชื่อว่าผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่โดยการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับประสบการณ์ใหม่ และการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Vygotsky, 1978)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบยังมีความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนกับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ กระบวนการคิดเชิงออกแบบเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดนอกกรอบ ทดลองแนวทางใหม่ ๆ และสร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย (Plattner, Meinel, & Leifer, 2015) ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เช่น ขั้นตอนการระดมสมอง ผู้เรียนจะได้รับการกระตุ้นให้คิดอย่างอิสระ สร้างสรรค์แนวคิดที่แปลกใหม่ และเชื่อมโยงความคิดที่แตกต่างกันเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา นอกจากนี้ การสร้างต้นแบบและการทดสอบในกระบวนการคิดเชิงออกแบบยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองแนวคิดของตนเอง ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาแนวคิดให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง (Cropley, 2001) การนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เรื่องปริมาตรและความจุ จะช่วยให้นักเรียนได้สำรวจแนวคิดเกี่ยวกับปริมาตรและความจุในรูปแบบที่สร้างสรรค์ เช่น การออกแบบภาชนะที่มีปริมาตรตามที่กำหนด การสร้างแบบจำลองเพื่อเปรียบเทียบปริมาตร หรือการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปริมาตรและความจุในสถานการณ์จำลอง ซึ่งจะ

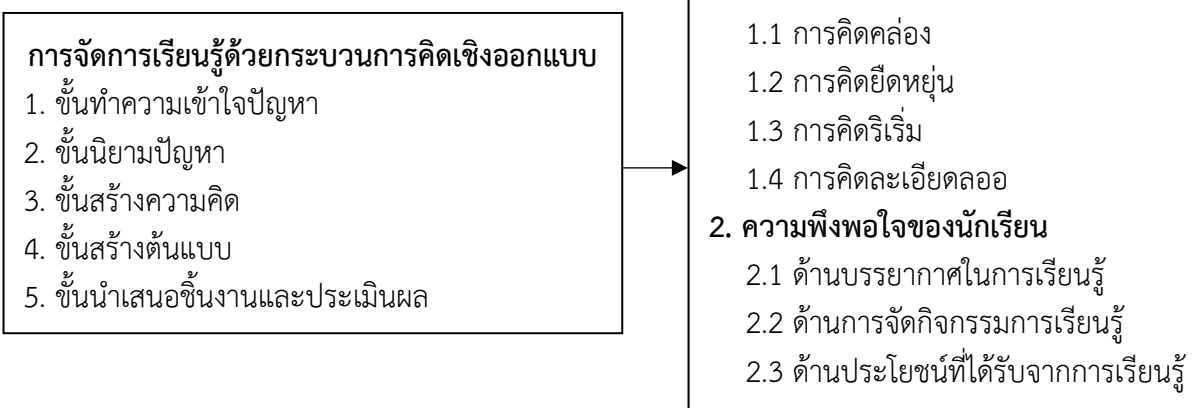
ช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยเติมเต็มช่องว่างการวิจัยดังกล่าว และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเนื้อหาเรื่องปริมาตรและความจุ ซึ่งเป็นเนื้อหาที่มีความสำคัญและเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ซึ่งผลการวิจัยจะช่วยให้ครูผู้สอนมีแนวทางในการนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมทั้งประสิทธิภาพการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิจัยต่อยอดในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. หาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ
2. ประเมินความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ
3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการวิจัยเชิงทดลองขั้นพื้นฐาน (Pre-Experimental Design) ดังนี้

แบบกลุ่มเดียว ทดสอบหลังเรียน (The One-Shot Case Study) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) เพื่อประเมินความคิดสร้างสรรค์ หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ ดังนี้

ทดลอง	หลัง
x	T_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

x	หมายถึง	การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ
T_2	หมายถึง	ความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ความพึงพอใจของนักเรียน

1) กลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนนักเรียน 12 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านร่องคำ อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1

2) ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่
 - ความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์
 - ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นระยะเวลา 14 ชั่วโมง ได้แก่ แผนที่ 1 ปริมาตรของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบด้วยทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก (ปริมาตร) แผนที่ 2 ปริมาตรของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบด้วยทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก (ความจุ) และแผนที่ 3 โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับปริมาตรของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบด้วยทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก ซึ่งเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 15 ชั่วโมง (การทดสอบหลังเรียนอีก 1 ชั่วโมง) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และหลักสูตรสถานศึกษาวิเคราะห์เนื้อหา มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ

นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพโดยพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยแบบประเมินเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) โดยใช้มาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert) พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกแผน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.76-4.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.31-0.41 สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้

2. แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ ซึ่งประเมินคุณภาพใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การคิดคล่อง (Fluency) เป็นการคิดเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ในประเด็นหรือสถานการณ์ปัญหาเดียวกันได้อย่างรวดเร็ว มีหลายคำตอบที่เป็นไปได้ โดยไม่มีการกำหนดจำนวนความคิดที่ต้องการแสดงออก ภายในเวลาที่กำหนด 2) การคิดยืดหยุ่น (Flexibility) เป็นการคิดเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ที่มีหลากหลายวิธีการหรือแนวทางการคิด ซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขหรือสถานการณ์ปัญหาที่กำหนด จึงเกิดกลุ่มแนวคิดที่แตกต่างหลายประเภท 3) การคิดริเริ่ม (Originality) เป็นการคิดเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ที่แปลกใหม่แตกต่างจากเดิม โดยมีวิธีการหรือแนวทางการคิดที่ซ้ำกับความคิดของคนอื่นน้อยมากที่สุด 4) การคิดละเอียดลออ (Elaboration) เป็นการคิดตามหลักการทางคณิตศาสตร์ที่จัดระบบการคิดในการวางแผนและอธิบายได้ชัดเจน กระชับ ครบถ้วน สมบูรณ์แบบในการคิดอย่างรอบคอบ (Burns, 1995; Guilford, 1967, as cited in อุบลวรรณ ภาวนันท์, 2556; Mendoza, 2009; Rawlinson, 2005; Torrance, 1965, as cited in อัมพร ม้าคอง, 2553; วิภาพร สุทธิอำพร, 2555; ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556) โดยแบบประเมินนี้ใช้ประเมินรายบุคคล ซึ่งลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ คือ ดีมาก (4) ดี (3) พอใช้ (2) และปรับปรุง (1) และกำหนดเป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค (Rubric Score) ใช้ประเมินหลังการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานและสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ รวมถึงศึกษาหลักการสร้างแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ทางการคณิตศาสตร์ และศึกษาทฤษฎี หลักสูตร แนวคิด หนังสือเรียน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ศึกษาการสร้างแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์เป็นแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ ซึ่งออกแบบให้ครอบคลุมมิติสำคัญของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้การออกแบบ (Design Thinking) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินความสามารถของนักเรียนในการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ในชีวิตจริงอย่างมีความหมาย โดยข้อที่ 1 มุ่งเน้นการประเมินความสามารถของนักเรียนในการระบุความต้องการหรือข้อจำกัดของผู้ใช้ ซึ่งสะท้อนการใช้ทักษะด้านการตีความและการเข้าใจบริบท ข้อที่ 2 เน้นการวิเคราะห์และสรุปปัญหาหลักของสถานการณ์ที่กำหนด ซึ่งแสดงถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ ข้อที่ 3 ประเมินความสามารถในการคิดสร้างแนวทางที่หลากหลาย ซึ่งสะท้อนการมีความคิดริเริ่มและยืดหยุ่น ข้อที่ 4 วัดทักษะในการสังเคราะห์แนวคิดเป็นผลงานรูปธรรมและอธิบายได้อย่างมีเหตุผล ขณะที่ข้อที่ 5 ประเมินการคิดเชิงวิพากษ์ผ่านการสะท้อนผลลัพธ์และการปรับปรุงพัฒนา จากนั้นสร้างแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ กำหนดเกณฑ์การประเมินความคิด

สร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ โดยการตรวจคำตอบเพื่อให้คะแนนแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์จะต้องตรวจเป็นรายข้อหรือแยกเป็นรายสถานการณ์ นำแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์และเกณฑ์การให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องตามจุดประสงค์การเรียนรู้โดยพิจารณาจากค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเป็นผู้พิจารณาแต่ละข้อคำถาม แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ต้องได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ 3 คน อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 สามารถนำแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ โดยมีประเด็น ดังนี้ 1) ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ จำนวน 5 ข้อ 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 5 ข้อ และ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ จำนวน 5 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ได้แก่ พึงพอใจมากที่สุด (5) พึงพอใจมาก (4) พึงพอใจปานกลาง (3) พึงพอใจน้อย (2) และ พึงพอใจน้อยที่สุด (1) ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบและศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบพิจารณาด้านความครอบคลุมของพฤติกรรม แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยแบบสอบถามต้องได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ 3 คน อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 สามารถนำแบบสอบถามความพึงพอใจไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้

4) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นตอนการทดลอง เป็นขั้นที่ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ปริมาตรและความจุของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบ 2) แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบ

1.2 ผู้วิจัยทบทวนเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ให้กับนักเรียนกลุ่มทดลอง

2) ขั้นตอนทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างไว้ และใช้เครื่องมือในการวิจัยที่เตรียมไว้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ในเรื่องที่จะเรียน

2.2 เวลาที่ใช้ในการทดลอง 4 สัปดาห์ รวม 15 ชั่วโมง

2.3 การจัดช่วงเวลาในการเรียนแต่ละวันจัดการเรียนการสอนตามเวลาของการเรียนการสอนในวิชาคณิตศาสตร์ตามแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

2.4 เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองสอน คือ วิชาคณิตศาสตร์ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.5 ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีขั้นตอนการสอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นทำความเข้าใจปัญหา (Empathize) นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจความต้องการของผู้ใช้ (ผู้บริโภค) โดยตั้งอยู่บนฐานของความเห็นอกเห็นใจ เช่น ครูให้นักเรียนวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา เช่น การเลือกภาษาที่เหมาะสมสำหรับการใช้งาน

ขั้นที่ 2 ขั้นนิยามปัญหา (Define) นักเรียนสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้น Empathize เพื่อเขียนเป็นปัญหาที่ชัดเจนและสามารถแก้ไขได้ เช่น นักเรียนกำหนดประเด็นปัญหาที่แท้จริง เช่น ขนาดภาษาไม่เหมาะสมกับการใช้งานจริง

ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความคิด (Ideate) นักเรียนคิดหาแนวทางหรือไอเดียใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาที่นิยามไว้ โดยไม่จำกัดความคิด เช่น นักเรียนระดมแนวคิดวิธีการออกแบบภาษาใหม่ โดยไม่ตัดสินไอเดีย

ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างต้นแบบ (Prototype) นักเรียนสร้างชิ้นงานตัวอย่างจากไอเดียที่เลือกไว้เพื่อใช้ทดสอบและพัฒนา เช่น นักเรียนสร้างแบบจำลองจากวัสดุ เช่น ก่อกระดาษ หรือวัสดุเหลือใช้

ขั้นที่ 5 ขั้นนำเสนอชิ้นงานและประเมินผล (Test & Present) นักเรียนนำเสนอผลงานเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและประเมินประสิทธิภาพของแนวทางแก้ปัญหาที่นำเสนอ เช่น นักเรียนนำเสนอแบบจำลองต่อเพื่อนร่วมชั้น ทดลองใช้งานจริง และรับข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนา

ภายหลังการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์โดยประเมิน ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านมีคะแนน 3 2 1 และ 0 ภายหลังการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ แผนละ 1 ครั้ง แต่แต่ละครั้งมีคะแนนเต็ม 12 คะแนน รวมประเมินทั้งหมด 3 ครั้ง แล้วนำคะแนนมาคิดเป็นคะแนนเฉลี่ย

3) ขั้นหลังการทดลอง ภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการวัดความคิดสร้างสรรค์หลังเรียน โดยใช้แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนโดยการให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบ แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติและวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์หาคุณภาพจากแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ ใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ ภายหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเชิงออกแบบ โดยใช้สถิติ t-test one sample

3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเชิงออกแบบ

สรุปผลการวิจัย

1. คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ

ตาราง 1 แสดงผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ด้านเนื้อหาและความสอดคล้องกับมาตรฐาน	4.75	0.10	มากที่สุด
2. ด้านกระบวนการเรียนรู้	4.83	0.18	มากที่สุด
3. ด้านการวัดและประเมินผล	4.71	0.31	มากที่สุด
เฉลี่ยรวมทั้ง 3 ด้าน	4.76	0.20	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.20)

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ กับเกณฑ์ร้อยละ 70 (29.58 คะแนน จากคะแนนเต็ม 36 คะแนน)

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	% of Mean	t	Sig(1-tailed)
หลังเรียน	12	36	29.58	1.88	82.18	8.07*	0.0000

จากตาราง 2 พบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 82.18 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังจากการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาพประกอบ 2 ภาพส่วนหนึ่งของกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่สื่อถึงการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ

ตาราง 3 แสดงความความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ

ความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
1. ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	4.38	0.52	มาก	3
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.68	0.54	มากที่สุด	1
3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้	4.57	0.65	มากที่สุด	2
เฉลี่ยรวมทั้ง 3 ด้าน	4.54	0.57	มากที่สุด	

จากตาราง 3 พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.57) รองลงมาได้แก่ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.65) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.52)

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เรื่อง ปริมาตรและความจุ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.76–4.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในช่วง 0.21–0.29 ซึ่งสะท้อนถึงความเห็นที่สอดคล้องกันอย่างมากจากผู้ประเมินในเรื่องของความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ก่อนการนำแผนไปใช้จริง ทั้งนี้ การประเมินพิจารณาครอบคลุม 3 ด้านหลัก ได้แก่ (1) ด้านเนื้อหา (2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และ (3) ด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งแต่ละด้านมีความโดดเด่นเฉพาะที่ส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพโดยรวมในระดับสูง ดังนี้ 1. ความเหมาะสมด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้มีความครอบคลุมและลึกซึ้งในสาระสำคัญของ เรื่อง ปริมาตรและความจุ โดยมีการคัดเลือกประเด็นทางคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับบริบทในชีวิตประจำวัน เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สามารถบรรจุของเหลวในปริมาณที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงประยุกต์ (Applied Learning) และการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมองเห็นคุณค่าของเนื้อหาคณิตศาสตร์ในบริบทจริง อีกทั้งยังสนับสนุนการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการสังเคราะห์ 2. ความเหมาะสมด้านกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้มีลักษณะเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการเรียนรู้ โดยอิงตามขั้นตอนของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ได้แก่ ขั้นทำความเข้าใจปัญหา (Empathize) ขั้นนิยามปัญหา (Define) ขั้นสร้างความคิด (Ideate) ขั้นสร้างต้นแบบ (Prototype) และขั้นนำเสนอชิ้นงานและประเมินผล (Test & Present) ซึ่งช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และการคิดอย่างเป็นระบบของผู้เรียน จุดเด่นของกิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ คือ

การออกแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) และการตั้งคำถามเชิงท้าทายเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนสำรวจแนวทางที่หลากหลายอย่างอิสระ ทั้งยังสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3. ความเหมาะสมด้านการวัดและประเมินผล เกณฑ์การวัดและประเมินผลในแผนภูมิกออกแบบให้สะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้เชิงคุณภาพ โดยใช้แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ที่ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การคิดคล่อง (Fluency) การคิดยืดหยุ่น (Flexibility) การคิดริเริ่ม (Originality) และการคิดละเอียดลออ (Elaboration) ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจในมิติของความคิดสร้างสรรค์อย่างรอบด้าน รูปแบบการประเมินเป็นแบบอัตนัยที่ให้นักเรียนแสดงความสามารถเชิงอธิบายและแสดงผลงานจริง ส่งผลให้สามารถประเมินสมรรถนะผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงความรู้เชิงท่องจำ จากการพิจารณาทั้ง 3 ด้านข้างต้น จะเห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับหลักการทางการศึกษาร่วมสมัย ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง คิดอย่างสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้การนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบมาใช้เป็นโครงสร้างหลักของแผนการจัดการเรียนรู้ ยังนับเป็นแนวทางที่โดดเด่นในการบูรณาการวิธีคิดเชิงสร้างสรรค์เข้ากับเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งมักถูกมองว่าเป็นวิชาที่เน้นความถูกต้องแบบมีคำตอบเดียว การเปลี่ยนมุมมองนี้จึงเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้มีอิสระทางความคิดมากขึ้น และสะท้อนให้เห็นว่าแผนการเรียนรู้ดังกล่าวเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและยั่งยืนในระดับประถมศึกษา

2. จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีระดับความคิดสร้างสรรค์หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบเฉลี่ยเท่ากับ 78.94 ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 70 ตามเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่ากระบวนการคิดเชิงออกแบบสามารถส่งเสริมองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างครอบคลุม ทั้งในด้านการคิดคล่อง (Fluency) การคิดยืดหยุ่น (Flexibility) การคิดริเริ่ม (Originality) และการคิดละเอียดลออ (Elaboration) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Guilford (1967) ที่อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นผลจากกระบวนการคิดแตกแขนง (Divergent Thinking) ที่สามารถพัฒนาได้เมื่อผู้เรียนได้รับโอกาสในการคิด ทดลอง และปรับปรุงแนวคิดของตนเองอย่างต่อเนื่อง เมื่อลงลึกในขั้นตอนของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นทำความเข้าใจปัญหา (Empathize) 2) ขั้นนิยามปัญหา (Define) 3) ขั้นสร้างแนวคิด (Ideate) 4) ขั้นสร้างต้นแบบ (Prototype) และ 5) ขั้นนำเสนอชิ้นงานและประเมินผล (Test & Present) พบว่า ในขั้นทำความเข้าใจปัญหา (Empathize) นักเรียนได้ฝึกทักษะการฟังและมองโลกจากมุมมองของผู้อื่น ซึ่งเปิดพื้นที่ทางความคิดให้กว้างขึ้น เกิดแนวคิดหลากหลายที่ตอบโจทย์ความต้องการผู้ใช้ส่งเสริมการคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ในขั้นนิยามปัญหา (Define) นักเรียนได้มีโอกาสถกเถียงและจัดระเบียบข้อมูล เพื่อสรุปเป็นประเด็นปัญหาที่แท้จริง การจัดระเบียบแนวคิดเชิงระบบเช่นนี้กระตุ้น การคิดละเอียดลออ (Elaboration) เนื่องจากต้องเชื่อมโยงข้อมูลเชิงเหตุผลและบริบทการใช้จริง ขั้นสร้างแนวคิด (Ideate) เป็นช่วงที่เปิดกว้างให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์แนวทางแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย โดยไม่มีข้อจำกัด ซึ่งส่งเสริมอย่างชัดเจนในด้านการคิดคล่อง (Fluency) และการคิดริเริ่ม (Originality) นักเรียนสามารถเสนอวิธีการใหม่ ๆ โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม ขั้นสร้างต้นแบบ

(Prototype) และชั้นนำเสนอชิ้นงานและประเมินผล (Test & Present) ทำให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ทดลอง สังเกต และปรับปรุงแนวคิด ซึ่งช่วยพัฒนาการคิดละเอียดลออ (Elaboration) อีกครั้งผ่าน กระบวนการตรวจสอบรายละเอียดและประสิทธิภาพของผลงาน พร้อมทั้งส่งเสริม การคิดยืดหยุ่น (Flexibility) จากการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะหรือข้อจำกัดที่พบระหว่างการทดสอบ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ Cropley (2001) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ สร้างแนวทางใหม่ ทดลองและประเมินตนเอง เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจน ผลการวิจัยของ Kim & Bae (2020) ที่ยืนยันว่า Design Thinking ช่วยให้นักเรียนสามารถนำเสนอแนวคิด หลากหลายและมีความริเริ่มสูง ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของความคิดสร้างสรรค์เชิงคณิตศาสตร์ กล่าวโดยสรุป การ จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ มิได้เพียงเสริมสร้างความเข้าใจเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ แต่ยัง ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง โดยเฉพาะความคิดสร้างสรรค์ที่ประกอบด้วยความคิดคล่อง คิดยืดหยุ่น คิดริเริ่ม และคิดละเอียดลออได้อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิด เชิงออกแบบ เรื่อง ปริมาตรและความจุ อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาได้แก่ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด ได้แก่ ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนได้แสวงหาความรู้และหาแนวทางการแก้ปัญหาด้วยตนเอง รองลงมาได้แก่ นักเรียนได้วางแผน การทำงานอย่างเป็นระบบ นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และข้อที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด ได้แก่ ในชั้นเรียนเป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ นักเรียนมีความสุขกับการเรียน สะท้อนให้เห็นว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวตอบสนองต่อความต้องการและลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับ ประถมศึกษาได้เป็นอย่างดี ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Thomas & Brown (2011) ที่เสนอว่า การเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของการเรียนรู้ (ownership of learning) จะช่วยเพิ่มความพึงพอใจและแรงจูงใจในการเรียนได้อย่างยั่งยืน เช่นเดียวกับ Plattner, Meinel & Leifer (2015) ที่ชี้ว่า Design Thinking มีจุดเด่นในการสร้าง “ประสบการณ์ การเรียนรู้ที่สนุกและท้าทาย” ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจในเชิงบวกต่อกระบวนการเรียนรู้ ในบริบทของ ประเทศไทย งานวิจัยของ นุชจรี กิจวรรณ (2561) พบว่า นักเรียนประถมศึกษาที่ได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการ คิดเชิงออกแบบ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์มากขึ้น และรู้สึกสนุกกับการแก้ปัญหาที่ใกล้เคียงกับ ชีวิตจริง ซึ่งตรงกับผลการวิจัยในครั้งนี้ นอกจากนี้ความพึงพอใจของนักเรียนยังอาจมีผลสืบเนื่องต่อ ความต่อเนื่องในการเรียนรู้ (continuity of learning) และการพัฒนาทัศนคติเชิงบวกต่อคณิตศาสตร์ใน ระยะยาวอีกด้วย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการวางรากฐานทัศนคติและทักษะของผู้เรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 ควรนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบไปประยุกต์ใช้ในการจัด การเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะในเนื้อหาที่ต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์และ

การแก้ปัญหา เช่น การวัด การคำนวณ หรือเรขาคณิต เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

1.2 ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอน โดยเน้นการคิดวิเคราะห์ และการสร้างสรรค์ผลงานที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและสามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้

1.3 โรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมอบรมหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อขยายผลการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยกระดับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในรายวิชาอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ เช่น รายวิชาวิทยาศาสตร์ หรือรายวิชาการงานอาชีพ เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์กับรายวิชาคณิตศาสตร์

2.2 ควรพัฒนาเครื่องมือประเมินความคิดสร้างสรรค์ให้หลากหลายรูปแบบ เช่น การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio), การสังเกตพฤติกรรม หรือการประเมินตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน

2.3 ควรศึกษาผลกระทบระยะยาวของการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ และพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อประเมินความยั่งยืนของผลการเรียนรู้

บรรณานุกรม

- จันทิมา อ่อนเกตุพล. (2563). การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 45(2), 12–27.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *ความคิดสร้างสรรค์: แนวคิดและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัชรี พิงสุข. (2563). การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดของนักเรียน. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน*, 13(3), 45–60.
- วิภาพร สุทธิอำพร. (2555). *การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- ศิริวรรณ ศิริรักษ์. (2564). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน. *วารสารครุศาสตร์ศึกษา*, 17(1), 87–101.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2562). *แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- อัมพร ม้าคอง. (2553). *วิธีการสอนคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถทางคณิตศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.

- อุบลวรรณ ภาวานันท์. (2556). *ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Brown, T. (2009). *Change by design: How design thinking creates new alternatives for business and society*. Boston, MA: Harvard Business Press.
- Cropley, A. J. (2001). *Creativity in education & learning: A guide for teachers and educators*. London, England: Kogan Page.
- Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. New York, NY: McGraw-Hill.
- IDEO. (2012). *Design thinking for educators*. Retrieved from <https://designthinkingforeducators.com>
- Kim, M., & Bae, J. (2020). The impact of design thinking-based mathematics education on creativity. *Journal of Educational Research*, 113(4), 275–288.
- Mendoza, A. (2009). *Creative teaching of mathematics*. Manila, Philippines: Phoenix Publishing House.
- Rawlinson, J. G. (2005). *Creative thinking and problem solving*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Robinson, K. (2011). *Out of our minds: Learning to be creative*. New York, NY: Capstone.
- Torrance, E. P. (1965). *Rewarding creative behavior: Experiments in classroom creativity*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

แนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

GUIDELINES FOR USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) TECHNOLOGY TO ENHANCE THE EFFICIENCY OF ACADEMIC ADMINISTRATION IN THE EXECUTIVE MANAGEMENT OF STATE-CONTROLLED HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

วสุนันท์ มงคลนำ^{1*} ดลศักดิ์ ไทรเล็กทิม²

Wasunan Mongkonnam^{1*} Donsak Tsaillexthim²

^{1,2} คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

^{1,2} Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand

* Corresponding author e-mail: donsak@g.swu.ac.th

Received: 18/06/2025 | Revised: 14/07/2025 | Accepted: 04/08/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 377 คน จาก 7 สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าดัชนี $PNI_{modified}$ เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา 4 คน และผู้เชี่ยวชาญปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการศึกษาในระดับอุดมศึกษา 5 คน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) ทุกด้านของการบริหารงานวิชาการมีระดับความต้องการจำเป็นในระดับเร่งด่วน สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมและความคาดหวังของสถาบันอุดมศึกษาในการนำ AI มายกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ย $PNI_{modified}$ เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา (0.54) ด้านการวัดและการประเมินผล (0.49) ด้านการเรียนการสอน (0.46) และ ด้านการพัฒนาหลักสูตร (0.42) ตามลำดับ 2) แนวทางการ

ประยุกต์ใช้ AI ที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การใช้ระบบ AI-based Curriculum Mapping เพื่อเชื่อมโยงหลักสูตรกับมาตรฐานอุตสาหกรรม การใช้ระบบผู้ช่วยสอนอัจฉริยะ (Intelligent Tutoring Systems) และการเรียนรู้แบบปรับตัว (Adaptive Learning) การใช้ AI วิเคราะห์พฤติกรรมและให้คำปรึกษาเชิงลึกแก่นิสิต ตลอดจนการประเมินผลแบบอัตโนมัติด้วยเทคโนโลยี NLP และระบบให้คะแนนตามตัวบ่งชี้มาตรฐาน ทั้งนี้ การนำ AI ไปใช้ควรยึดหลักการ “เสริมพลังมนุษย์” (Augmentation) ควบคู่กับการพัฒนาเชิงนโยบาย โครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร และวัฒนธรรมองค์กร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น ปัญญาประดิษฐ์ การบริหารงานวิชาการ สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

Abstract

This study aimed 1) to assess the needs for applying artificial intelligence (AI) technology to enhance the efficiency of academic administration among executives of state-controlled higher education institutions, and 2) to propose practical guidelines for utilizing AI to improve academic administration in such institutions. The research was conducted in two phases. Phase 1 employed a quantitative method using questionnaires administered to a sample of 377 respondents from seven state-controlled universities. Data were analyzed using the $PNI_{modified}$ index to prioritize the needs. Phase 2 adopted a qualitative approach through in-depth interviews with nine experts, including four experts with experience in higher education academic administration and five AI specialists with expertise in the application of AI in higher education. Data were analyzed using content analysis. The findings revealed that 1) all aspects of academic administration showed an urgent level of need, reflecting the institutions, readiness and expectations to systematically adopt AI to enhance the quality of academic management. The prioritized needs, based on $PNI_{modified}$ values from highest to lowest, were student activity management (0.54), assessment and evaluation (0.49), teaching and learning (0.46), and curriculum development (0.42), respectively, and 2) the proposed AI application guidelines derived from the qualitative phase included the use of AI-based curriculum mapping systems to align programs with industry standards, intelligent tutoring systems and adaptive learning technologies, AI for analyzing student behavior and providing personalized academic counseling, as well as automated assessment through NLP technologies and scoring systems based on standard indicators. Importantly, AI implementation should adhere to the principle of “human augmentation” and be accompanied by strategic development in policy, infrastructure, personnel, and organizational culture to achieve sustainable transformation.

Keywords: Needs Assessment, Artificial Intelligence (AI), Academic Administration, State-Controlled Higher Education Institutions

บทนำ

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการในสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับ “ประสิทธิภาพ” (Efficiency) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในด้านการบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและความต้องการของตลาดแรงงาน ประสิทธิภาพในการบริหารหมายถึงการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557) โดยประสิทธิภาพในบริบทของการจัดการศึกษานั้นยังหมายถึง ความสามารถในการบูรณาการทรัพยากรบุคคล ทรัพยากร เทคโนโลยี และกระบวนการตัดสินใจเพื่อบรรลุผลลัพธ์ที่วัดผลได้ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของสถาบัน การยอมรับจากตลาดแรงงาน และความสามารถในการแข่งขันระดับ (Unesco, 2023; Organisation for Economic & Development, 2022)

ในบริบทของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนพันธกิจหลัก 4 ด้าน ได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งการผลิตบัณฑิตถือเป็นภารกิจหลักที่จะต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก การจัดระบบการบริหารงานในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐนั้น ต้องอาศัยกลไกที่มีความยืดหยุ่นคล่องตัว และทันสมัย ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของผลผลิตทางการศึกษา (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2559)

เมื่อพิจารณาถึงภารกิจด้านการบริหารงานวิชาการ จะพบว่ามีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาหลักสูตร (2) การจัดการเรียนการสอน (3) การจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา และ (4) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2548; วิโรจน์ สารรัตน์, 2566; สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557; สุดารัตน์ สารสว่าง, 2552; นิจวรรณ วีรวัฒน์โนดม และนางณภัทร รุ่งเนย, 2555; สรรชัย ชูชีพ, 2558; อัจฉรวรรณ จันทรเพ็ญศรี, 2558; น้ำอ้อย ชินวงศ์, 2561) โดยผู้บริหารระดับคณะและภาควิชาต้องจัดการกับข้อมูลจำนวนมากและซับซ้อน การดำเนินงานแบบดั้งเดิมจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของยุคสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Baker & Inventado, 2016; Romeo & Ventura, 2020)

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงบทบาทของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในการเพิ่มประสิทธิภาพภาครัฐ ภาคอุตสาหกรรม และภาคการศึกษา โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ซึ่งกำลังเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โครงสร้างประชากร และความต้องการแรงงานที่ซับซ้อนขึ้น เพื่อเป็นการตอบสนองต่อทิศทางโลกและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รัฐบาลไทยจึงได้จัดทำ “แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2565 – 2570)” โดยมุ่งเป้าให้ประเทศไทยมีความสามารถในการพัฒนาและใช้ AI อย่างยั่งยืน ครอบคลุม 5 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ การพัฒนากำลังคน การวิจัยและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาอุตสาหกรรม AI การประยุกต์ใช้ AI และธรรมาภิบาลข้อมูล (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565)

ต่อมา เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2568 รัฐบาลภายใต้การนำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้ยกระดับการขับเคลื่อนนโยบาย AI อย่างเป็นทางการ โดยเป็นประธานการประชุม คณะกรรมการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการด้าน AI แห่งชาติ ครั้งที่ 1/2568 ซึ่งมีเป้าหมายชัดเจนในการผลักดันให้ ประเทศไทยก้าวสู่การเป็นผู้นำด้านการพัฒนา AI ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยให้ความสำคัญกับ 3 มาตรการหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนากำลังคนทุกระดับให้มีทักษะในการใช้และพัฒนา AI อย่างเหมาะสม 2) การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น แพลตฟอร์ม AI แบบเปิด (Open AI Platform) ระบบคลาวด์ และศูนย์ข้อมูล แห่งชาติ(Data Bank) และ 3) การส่งเสริมการบูรณาการ AI ในภาคอุตสาหกรรมและภาคการศึกษาอย่างเป็น ระบบ เพื่อยกระดับเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชน (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2568)

แนวนโยบายดังกล่าวถือเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อภาคการศึกษา โดยเฉพาะใน ระดับอุดมศึกษา ซึ่งต้องเร่งปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต ที่มีทักษะดิจิทัล การออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อตลาดแรงงาน และการบริหารจัดการภายใน มหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันเป็นบริบทที่สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ที่ได้ประกาศนโยบาย “อว. for AI” เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2567 โดย เน้นการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล การวิเคราะห์ข้อมูลนักศึกษา การบริหารจัดการหลักสูตร และการ สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ AI เพื่อการศึกษาในระดับประเทศ (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2567)

จากบริบทดังกล่าว ทำให้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้รับการพิจารณา ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพลิกโฉมการบริหารจัดการภาคการศึกษา โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ซึ่งต้อง เผชิญกับความซับซ้อนของข้อมูลและความจำเป็นในการตัดสินใจอย่างแม่นยำ AI คือเทคโนโลยีที่สามารถจำลอง กระบวนการคิด การเรียนรู้ และการตัดสินใจของมนุษย์ โดยอาศัยข้อมูลจำนวนมากและอัลกอริทึมขั้นสูง เพื่อ วิเคราะห์ คาดการณ์ และตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Holmes et al., 2019; Popencil & Ken, 2017)

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) มีศักยภาพอย่างมากในการบริหารจัดการ ด้านต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะเมื่อเชื่อมโยงกับระบบแพลตฟอร์มการบริหารการศึกษา (educational platforms) ที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง เช่น ระบบทะเบียนนักศึกษา ระบบ LMS (Learning Management System) และระบบสนับสนุนการเรียนรู้ (intelligent tutoring systems) มาทำการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ (Goel & Polepalli, 2018; Holstein et al., 2018)

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) สามารถแบ่งออกได้หลายประเภทตาม ลักษณะการทำงาน ได้แก่ 1) Narrow AI หรือ AI แบบจำกัดขอบเขต ที่สามารถทำงานเฉพาะด้าน เช่น ระบบ แนะนำคอร์สเรียนหรือผู้ช่วยตอบคำถามในชั้นเรียนออนไลน์ 2) General AI หรือ AI อเนกประสงค์ ที่มี ศักยภาพเทียบเท่ามนุษย์ ซึ่งยังอยู่ระหว่างการพัฒนา และ 3) Super AI หรือ AI ขั้นสูง ที่มีขีดความสามารถ เหนือมนุษย์ ซึ่งเป็นแนวคิดในอนาคต (Russell & Norvig, 2021) ปัจจุบันการศึกษาส่วนใหญ่เน้นการ

ประยุกต์ใช้ Narrow AI ในการบริหารจัดการและการเรียนการสอน เนื่องจากสามารถให้ผลลัพธ์ที่จับต้องได้จริงและรองรับการพัฒนาต่อเนื่องในระยะยาว

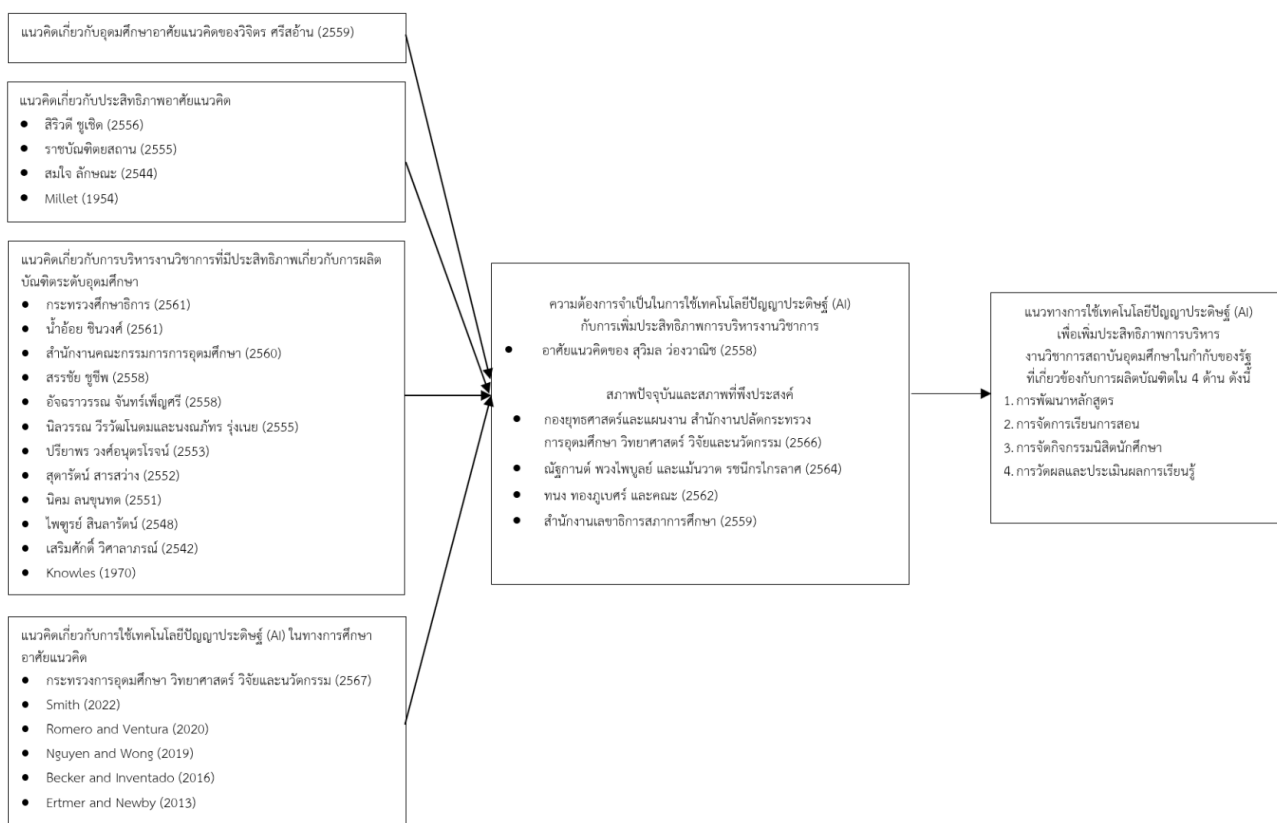
เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ยังมีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมาก (Big Data) เพื่อช่วยในการตัดสินใจ การคาดการณ์ผลการเรียน การให้คำปรึกษาเฉพาะบุคคล และการวัดผลอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างที่ชัดเจน เช่น มหาวิทยาลัย Georgia Tech ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เป็นผู้ช่วยตอบคำถามในรายวิชาออนไลน์ และ มหาวิทยาลัย Carnegie Mellon ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) วิเคราะห์ความก้าวหน้าของผู้เรียนและปรับการเรียนรู้อัตโนมัติให้เหมาะสม (Goel & Polepalli, 2018; Holstein et al., 2018) นอกจากนี้ (Zawacki-Richter et al., 2019) ยังพบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการใช้ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในระดับอุดมศึกษาและพบว่าเทคโนโลยีนี้สามารถยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการให้คำปรึกษานักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดการพัฒนาแพลตฟอร์ม เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เฉพาะทาง เช่น ระบบให้คำแนะนำทางวิชาการ ระบบติดตามพฤติกรรมการเรียนรู้ และระบบช่วยวางแผนการเรียนรายบุคคล

จากแนวนโยบายระดับชาติจนถึงระดับกระทรวง ประกอบกับศักยภาพของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ที่ได้รับการพิสูจน์แล้วในหลายประเทศ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาเรื่อง “แนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์(AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ” โดยเฉพาะใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ จากสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ที่มีนโยบายส่งเสริมหรือผลักดันการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างเป็นรูปธรรม โดยพิจารณาจากสถาบันที่มีประกาศหลักการและแนวปฏิบัติในการใช้เครื่องมือทางปัญญาประดิษฐ์ (AI) จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ รวมทั้งเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จนก่อให้เกิดประสิทธิผลของการผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ
2. เพื่อเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research)

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / กลุ่มเป้าหมาย / กรณีศึกษา

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถามโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยในขั้นตอนแรกใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเลือกกลุ่มประชากรเป้าหมาย จากนั้นจึงดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้มหาวิทยาลัยเป็นชั้น (Strata) และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) อีกครั้งโดยใช้สถานะของบุคลากรเป็นชั้น (Strata) จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยจับฉลากตามสัดส่วนของสถานะของบุคลากรเพื่อให้ได้จำนวนครบตามกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ใช้เกณฑ์การคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถามโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยในขั้นตอนแรกใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเลือกกลุ่ม

ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารระดับคณะ ผู้บริหารระดับภาควิชา (คณบดี รองคณบดี และหัวหน้าภาควิชา) และคณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐที่มีนโยบายส่งเสริมหรือผลักดันการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างเป็นรูปธรรม โดยพิจารณาจากสถาบันที่มีประกาศหลักการและแนวปฏิบัติการใช้เครื่องมือทางปัญญาประดิษฐ์ (AI) จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ในปีการศึกษา 2567 ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด 16,016 คน (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2567) คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐที่มีนโยบายส่งเสริมหรือผลักดันการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างเป็นรูปธรรม โดยพิจารณาจากสถาบันที่มีประกาศหลักการและแนวปฏิบัติในการใช้เครื่องมือทางปัญญาประดิษฐ์ (AI)

1.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้บริหารระดับคณะ ผู้บริหารระดับภาควิชา (คณบดี รองคณบดี และหัวหน้าภาควิชา) และคณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐที่มีนโยบายส่งเสริมหรือผลักดันการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างเป็นรูปธรรม โดยพิจารณาจากสถาบันที่มีประกาศหลักการและแนวปฏิบัติในการใช้เครื่องมือทางปัญญาประดิษฐ์ (AI) จำนวน 377 คน ตามเกณฑ์ของตารางสำเร็จของเคริจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จากนั้นจึงดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้มหาวิทยาลัยเป็นชั้น (Strata) และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) อีกครั้ง โดยใช้สถานะของบุคลากรเป็นชั้น (Strata) จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยจับฉลากตามสัดส่วนของสถานะของบุคลากรเพื่อให้ได้ครบตามจำนวน

ตาราง 1 สรุปรายจำนวนบุคลากรสายวิชาการ ปีการศึกษา 2567 ภาคเรียนที่ 1 ของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จำนวน 7 แห่ง

ที่	ชื่อสถาบัน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	สถานะ	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	2,993	70	ผู้บริหาร	298	6
				คณาจารย์	2,695	64
2	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	2,442	57	ผู้บริหาร	203	5
				คณาจารย์	2,239	52
3	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	2,829	67	ผู้บริหาร	373	9
				คณาจารย์	2,456	58
4	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	701	17	ผู้บริหาร	164	4
				คณาจารย์	537	13
ที่	ชื่อสถาบัน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	สถานะ	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)

ที่	ชื่อสถาบัน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	สถานะ	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
5	มหาวิทยาลัยมหิดล	3,933	93	ผู้บริหาร	468	11
				คณาจารย์	3,465	82
6	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2,005	47	ผู้บริหาร	473	11
				คณาจารย์	1,532	36
7	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	1,113	26	ผู้บริหาร	350	8
				คณาจารย์	763	18
รวม		16,016	377	รวม	16,016	377

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน จำแนกเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา จำนวน 4 คน และผู้เชี่ยวชาญปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2.1 ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา จำนวน 4 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้เชี่ยวชาญในประสบการณ์การบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษาจะเป็นผู้บริหารที่เคยหรือกำลังผลักดันหรือส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างเป็นรูปธรรมในระดับอุดมศึกษา มีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีผลงานโดดเด่นในด้านการเป็นผู้ริเริ่ม ผลักดัน และนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้งานอย่างเป็นรูปธรรมในระดับอุดมศึกษา

1.2.2 ผู้เชี่ยวชาญปัญญาประดิษฐ์ ในการนำมาใช้ทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำนวน 5 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้เชี่ยวชาญปัญญาประดิษฐ์ในการนำมาใช้ทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะเป็นผู้เชี่ยวชาญในการนำปัญญาประดิษฐ์รูปแบบต่าง ๆ มาใช้ทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี มีผลงานโดดเด่นในด้านการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้งานอย่างเป็นรูปธรรมในการจัดการเรียนการสอน และเคยมีผลงานในการเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้คณาจารย์ในมหาวิทยาลัยในหัวข้อต่าง ๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

2) ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยนี้ คือ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ 4 ด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร

2. การจัดการเรียนการสอน
3. การจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา
4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การประเมินความต้องการจำเป็นของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

แบบสอบถามประเมินความต้องการจำเป็นของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยใช้รูปแบบการตอบสนองคู่ (dual response format) ระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยผู้วิจัยจะดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.1.1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ เมื่อกำหนดเป็นนิยามศัพท์ ตลอดจนศึกษาวิธีการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม

3.1.2. สร้างแบบสอบถามประเมินความต้องการจำเป็นของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยใช้รูปแบบการตอบสนองคู่ (dual response format) ระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ใน 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ได้กำหนดโครงสร้างเนื้อหา ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มีสัดส่วนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด ดังนี้

ตอบ	น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน
ตอบ	น้อย	ให้	2	คะแนน
ตอบ	ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ตอบ	มาก	ให้	4	คะแนน
ตอบ	มากที่สุด	ให้	5	คะแนน

3.1.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อพิจารณา จากนั้นตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ที่เชี่ยวชาญทางด้านการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวัดผลและประเมินผลหรือทางด้านการวิจัย เป็นผู้ประเมินด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแต่ละข้อความของแบบสอบถามกับจุดประสงค์(นิยามศัพท์) (Index

of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีความสอดคล้องกับนิยาม มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้เชี่ยวชาญ

3.1.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองเก็บรวบรวมข้อมูล (Try-out) กับผู้บริหารได้แก่ คณบดี รองคณบดี และหัวหน้าภาควิชา และคณาจารย์ของคณะด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านสังคมศาสตร์ และด้านมนุษยศาสตร์ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination Power) และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ผู้วิจัยได้หาค่าความสัมพันธ์ระหว่าง คะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (คะแนนรวมที่ไม่รวมคะแนนที่หาค่าอำนาจจำแนกนั้น) (Item-Total Correlation) พบว่าค่าอำนาจจำแนกรายข้อมีค่า 0.564 – 0.913 (ผ่านเกณฑ์ .20 ซึ่งแปลว่าข้อนั้นมีค่าอำนาจจำแนกที่ใช้ได้) สำหรับการหาค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.976 และสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.973 (ผ่านเกณฑ์ 0.70 แปลว่า แบบสอบถามนี้มีค่าความเชื่อมั่นที่อยู่ในวิสัยยอมรับได้)

3.1.5 นำแบบสอบถามที่สร้างและผ่านการตรวจสอบคุณภาพมาตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

3.2 ตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

3.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ เพื่อกำหนดเป็นนิยามศัพท์ ตลอดจนศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์และหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์

3.2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างลักษณะคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) เกี่ยวกับแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ใน 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

3.2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อพิจารณา จากนั้นตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ที่เชี่ยวชาญทางด้านการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษาและเชี่ยวชาญทางด้านการวัดผลประเมินผลหรือทางด้านการวิจัยเป็นผู้ประเมินด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแต่ละข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์กับจุดประสงค์ (นิยามศัพท์) (Index of Item – Objective Congruence: IOC) โดยถือเกณฑ์ว่าถ้าข้อคำถามใดมีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ .50 แปลว่าข้อคำถามนั้นของแบบสัมภาษณ์ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่อยู่ในวิสัยที่ยอมรับได้ แต่ถ้าข้อคำถามใดมีค่า IOC น้อยกว่า .50 ผู้วิจัยก็นำมาทำการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป

3.2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างและผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วมาตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลต่อไป

4) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ตอนที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็นของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยทำหนังสือขอเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้กำหนดไว้จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จากนั้นผู้วิจัยจะดำเนินการนำหนังสือไปยังคณะที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของแต่ละมหาวิทยาลัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป และเมื่อได้รับแบบสอบถามแล้วผู้วิจัยก็จะดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องความครบถ้วนก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.2 ตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง โดยทำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แล้วทำการนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อทำการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาที่ได้นัดหมายไว้

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ตอนที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็นของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

โดยใช้รูปแบบการตอบสนองคู่ (dual response format) ระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean: M) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

5.1.1 สภาพปัจจุบันของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 แปลว่า	ปัจจุบันผู้บริหารและคณาจารย์มีการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 แปลว่า	ปัจจุบันผู้บริหารและคณาจารย์มีการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 แปลว่า	ปัจจุบันผู้บริหารและคณาจารย์มีการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 แปลว่า	ปัจจุบันผู้บริหารและคณาจารย์มีการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI)

	เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 แปลว่า	ปัจจุบันผู้บริหารและคณาจารย์มีการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด
5.1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร	
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 แปลว่า	ผู้บริหารและคณาจารย์มีความประสงค์ในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 แปลว่า	ผู้บริหารและคณาจารย์มีความประสงค์ในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 แปลว่า	ผู้บริหารและคณาจารย์มีความประสงค์ในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 แปลว่า	ผู้บริหารและคณาจารย์มีความประสงค์ในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 แปลว่า	ผู้บริหารและคณาจารย์มีความประสงค์ในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด

5.1.3 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐทำได้โดยการระบุความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่จริงกับสภาพที่พึงประสงค์ แล้วจัดลำดับข้อมูลโดยใช้วิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุง สุวิมล ว่องวานิช (2558) โดยใช้สูตรดังนี้

$$PNI_{Modified} = (I - D) / D$$

เมื่อ I (Importance) หมายถึง ระดับความพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิด

D (Degree of Success) หมายถึง ระดับของสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน

สำหรับค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ ที่มีค่า 0.30 ขึ้นไป ถือว่าเป็นเกณฑ์ที่แสดงถึงความต้องการจำเป็นในระดับที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยการจัดลำดับความต้องการจำเป็นจะเรียงจากค่าดัชนีที่มีค่าสูงไปหาค่าต่ำ ซึ่งค่าดัชนีที่มีค่าสูงย่อมหมายถึงความต้องการจำเป็นสูงที่ควรได้รับการพัฒนามากกว่าดัชนีที่มีค่าต่ำ

5.2 ตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

การวิเคราะห์แนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการตรวจสอบข้อมูล นำข้อมูลจัดหมวดหมู่ตามประเด็นของการสัมภาษณ์ สร้างข้อสรุป และนำเสนอข้อมูลโดยวิธีการพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ

ผลการวิจัยในระยะที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) กับการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 377 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับคณะ ภาควิชา และคณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐจำนวน 7 แห่ง

ตาราง 2 ความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จำแนกตามผู้บริหาร และคณาจารย์

การบริหารงานวิชาการ	ค่า PNI _{modified}		
	ผู้บริหาร	คณาจารย์	ภาพรวม
1. ด้านพัฒนาหลักสูตร	0.52*	0.40*	0.42*
2. ด้านการเรียนการสอน	0.51*	0.45*	0.46*
3. การจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา	0.55*	0.54*	0.54*
4. ด้านการวัดและการประเมินผล	0.54*	0.48*	0.49*

* หมายถึง มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วน

จากตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จำแนกตามผู้บริหาร และคณาจารย์ ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา และด้านการวัดและการประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยดัชนี PNI_{modified} พบว่า ทุกด้านของการบริหารงานวิชาการมีระดับความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับ “เร่งด่วน” ซึ่งสามารถจำแนกผลการวิเคราะห์โดยละเอียดในแต่ละด้านได้ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร

ค่าเฉลี่ยของดัชนี PNI_{modified} โดยรวมในด้านนี้อยู่ที่ 0.42 โดยกลุ่มผู้บริหารให้ค่าความต้องการจำเป็นสูงถึง 0.52 ขณะที่กลุ่มคณาจารย์ให้ค่าเฉลี่ยที่ 0.40 สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักของผู้บริหารต่อการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาหลักสูตรที่ทันสมัยและตอบโจทย์ตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กลุ่มผู้บริหารให้ค่าความต้องการสูงถึง 0.98 ซึ่งอาจเนื่องมาจากการริเริ่มใช้นวัตกรรม AI เพื่อออกแบบหลักสูตรแนว Personalized Curriculum ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ด้านนี้มีค่า PNI_{modified} โดยรวมอยู่ที่ 0.46 โดยผู้บริหารให้ค่า 0.51 และคณาจารย์ให้ค่า 0.45 สะท้อนถึงความต้องการการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน เช่น ระบบผู้ช่วยสอนอัจฉริยะ (Intelligent Tutoring System: ITS), การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้แบบ Real-time และระบบเรียนรู้แบบปรับตัว (Adaptive Learning) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีค่าความต้องการในด้านนี้จากกลุ่มผู้บริหารสูงถึง 1.11 ซึ่งสะท้อนความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบในยุคปัญญาประดิษฐ์

3. ด้านการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา

ด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับทุกด้าน โดยค่า $PNI_{modified}$ รวมอยู่ที่ 0.54 โดยกลุ่มผู้บริหารให้ค่า 0.55 และคณาจารย์ให้ค่า 0.54 แสดงให้เห็นถึงการรับรู้ร่วมกันถึงบทบาทของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการช่วยสนับสนุนการดูแลนิสิต เช่น การวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านพฤติกรรม การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นผู้ให้คำปรึกษา (AI Advisor) การออกแบบกิจกรรมให้ตรงกับศักยภาพของนิสิต รวมถึงระบบ Chatbot ที่ตอบสนองปัญหาเฉพาะบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพในด้านนี้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ยรวมสูงสุดถึง 0.83 โดยเฉพาะกลุ่มคณาจารย์ที่ให้ค่าสูงถึง 0.87 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางแนวคิดในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนานักศึกษาในมิติที่หลากหลายและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

4. ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านนี้มีค่า $PNI_{modified}$ โดยรวมอยู่ที่ 0.49 โดยกลุ่มผู้บริหารให้ค่า 0.54 และคณาจารย์ให้ค่า 0.48 ถือว่าอยู่ในระดับ “เร่งด่วน” เช่นกัน โดยสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบประเมินผลแบบอัตโนมัติ การให้ข้อเสนอแนะเชิงลึกทันที (Instant Feedback) การประเมินผลแบบองค์รวม และการลดความลำเอียงจากมนุษย์ในการตัดสินผลการเรียนรู้ กลุ่มผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้ค่าความต้องการด้านนี้สูงที่สุดในทุกด้านของงานวิจัย โดยมีค่าเฉลี่ยถึง 1.53 สะท้อนถึงวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อยกระดับคุณภาพ ความโปร่งใส และความแม่นยำของกระบวนการวัดผลอย่างจริงจัง

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 1 สะท้อนถึงความต้องการเร่งด่วนในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในทุกมิติของการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านกิจกรรมนิสิตนักศึกษาและการวัดผล การเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นหัวใจของการยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ยังพบความแตกต่างของระดับความต้องการจำเป็นระหว่างกลุ่มผู้บริหารและคณาจารย์ในหลายด้าน ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนา นโยบาย และกลยุทธ์ที่เหมาะสม จำเพาะเจาะจง และตอบโจทย์บริบทของแต่ละสถาบัน

ระยะที่ 2 การเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ

ในระยะที่ 2 ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา จำนวน 4 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จำนวน 5 คน

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธี การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) อย่างเป็นระบบ โดยแบ่งตาม 4 ด้าน สำคัญในการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร

ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามามีบทบาทในฐานะเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์แนวโน้มทักษะในตลาดแรงงาน ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาแล้วมี

ความสอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจดิจิทัล โดยเน้นความสามารถในการเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) เข้ากับมาตรฐานวิชาชีพ

1.1 แนวทางที่เสนอ

1.1.1 ใช้เทคโนโลยี Machine Learning เพื่อวิเคราะห์ฐานข้อมูลแรงงาน เช่น LinkedIn Skills Reports, Coursera Trends หรือฐานข้อมูลจากแพลตฟอร์มจัดหางาน

1.1.2 สร้างระบบ AI-based Curriculum Mapping ที่สามารถจับคู่ระหว่างโครงสร้างหลักสูตรกับมาตรฐานอุตสาหกรรม

1.2 ข้อเสนอแนะเฉพาะทาง

1.2.1 สนับสนุนการพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางร่วมระหว่างสถาบันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มหลักสูตรใหม่ ๆ

1.2.2 ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อจำลองผลลัพธ์จากหลักสูตรใหม่ก่อนนำไปใช้จริง (Curriculum Simulation)

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ผู้เชี่ยวชาญเห็นพ้องว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีศักยภาพในการปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลในเชิงลึก (Deep Personalization) ทั้งในด้านเนื้อหา การประเมิน และการให้คำแนะนำอย่างเฉพาะเจาะจง

2.1 แนวทางที่เสนอ

2.1.1 พัฒนา Intelligent Tutoring Systems (ITS) ที่สามารถวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของผู้เรียนแต่ละคน และปรับกิจกรรมให้สอดคล้อง

2.1.2 ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ประมวลผลแบบฝึกหัดหรือข้อสอบ และให้ Feedback ในทันที (Real-time AI Feedback)

2.2 ข้อเสนอแนะเฉพาะทาง

2.2.1 เชื่อมโยงระบบเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ากับ LMS เพื่อให้สามารถติดตามพฤติกรรมผู้เรียนตลอดทั้งหลักสูตร และปรับเปลี่ยนเนื้อหาแบบ Adaptive

2.2.2 ใช้ Generative AI สร้างคำถามทบทวนเฉพาะบุคคลตามรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. ด้านการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านอารมณ์ สังคม และทักษะชีวิต

3.1 แนวทางที่เสนอ

3.1.1 ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) วิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการเข้าร่วม กิจกรรมของนักศึกษา และให้คำแนะนำกิจกรรมที่เหมาะสมตามความสนใจ

3.1.2 พัฒนา AI Advisor ที่สามารถให้คำปรึกษาอัตโนมัติในประเด็นการปรับตัว การจัดการเวลา และการวางแผนชีวิต

3.2 ข้อเสนอแนะเฉพาะทาง

3.2.1 ติดตั้งระบบ Early Warning System ที่ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) วิเคราะห์ความเสี่ยงด้านสุขภาพจิต หรือการเรียนตกต่ำ เพื่อส่งต่อสู่ระบบให้ความช่วยเหลือ

3.2.2 ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) วิเคราะห์ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกับความก้าวหน้าทางวิชาการแบบ Cross-data Analytics

4. ด้านการวัดผลและการประเมินผล

การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการประเมินผลการเรียนรู้ช่วยลดอคติของผู้ประเมิน เพิ่มความแม่นยำ และให้ข้อมูลย้อนกลับได้ในทันที โดยเฉพาะในงานที่เน้นการเขียนเชิงวิเคราะห์หรือโครงการ

4.1 แนวทางที่เสนอ

4.1.1 ใช้เทคนิค Natural Language Processing (NLP) ในการประเมินข้อสอบอัตนัย

4.1.2 พัฒนา Rubric อัตโนมัติด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) สำหรับประเมินงานกลุ่มและโครงการ

4.2 ข้อเสนอเฉพาะทาง

4.2.1 สร้างระบบเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่ให้คะแนนตามตัวบ่งชี้มาตรฐานการเรียนรู้แบบอัตโนมัติ

4.2.2 พัฒนาระบบ Dashboard ที่แสดงภาพรวมการประเมินทั้งรายบุคคลและรายวิชาแบบ Interactive

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการวิเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 คน สนับสนุนความเป็นไปได้และความจำเป็นของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในทุกด้านของการบริหารงานวิชาการ โดยเน้นหลักการที่ว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ควรทำหน้าที่ “เสริมพลัง” (Augment) แทนที่จะ “แทนที่” (Replace) บทบาทของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานที่ต้องใช้วิจารณญาณ จริยธรรม และการตัดสินใจเชิงบริบท ข้อเสนอสำคัญประกอบด้วย 1) การออกแบบระบบเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ยืดหยุ่น และปรับให้เข้ากับบริบทของแต่ละสถาบัน 2) ความสำเร็จในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการเตรียมความพร้อมทั้งเชิงนโยบาย บุคลากร โครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาวัฒนธรรมดิจิทัลภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ดำเนินการใน 2 ระยะ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละข้อได้ดังนี้

1. การประเมินความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) กับการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในระยะที่ 1 ซึ่งศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 377 คน ประกอบด้วยผู้บริหารระดับคณะ ระดับภาควิชา และคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐจำนวน 7 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยี AI ในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ “เร่งด่วน” ทุกด้าน โดยค่าดัชนี $PNI_{modified}$ เฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในช่วง 0.42

ถึง 0.54 ซึ่งแสดงถึงความตระหนักรู้ในความสำคัญของการนำ AI เข้ามามีบทบาทในกระบวนการบริหารจัดการงานวิชาการในทุกมิติ

เมื่อจำแนกตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ($PNI_{\text{modified}} = 0.54$) รองลงมาคือด้านการวัดผลและประเมินผล (0.49) การจัดการเรียนการสอน (0.46) และการพัฒนาหลักสูตร (0.42) ลำดับความสำคัญนี้สะท้อนให้เห็นว่า สถาบันอุดมศึกษามีแนวโน้มให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมผู้เรียนในลักษณะองค์รวมมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อให้เกิดระบบสนับสนุนที่แม่นยำ ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะบุคคลของนิสิตนักศึกษา

ผลดังกล่าวสอดคล้องกับวรรณกรรมที่ทบทวนไว้ในบทที่ 2 ซึ่งระบุว่าปัญญาประดิษฐ์มีศักยภาพสูงในการเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลปริมาณมาก เช่น การวิเคราะห์ผลการเรียน (Baker & Inventado, 2016) การสนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Chen et al., 2020) และการให้คำแนะนำอัตโนมัติ (Goel & Polepalli, 2018)

ด้านการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา การที่ได้ค่า PNI_{modified} สูงสุด แสดงถึงความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อศักยภาพของปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์ความสนใจ พฤติกรรมการเข้าร่วม และรูปแบบการใช้ชีวิตของนิสิต เพื่อออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม สนับสนุนการเรียนรู้นอกห้องเรียน และเสริมสร้างความผูกพันกับมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะการใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อสร้างประสบการณ์เฉพาะตัว เช่น ระบบแนะนำกิจกรรมตามพฤติกรรม ระบบตรวจจับภาวะเครียดจากกิจกรรมออนไลน์ และระบบให้คำปรึกษาส่วนบุคคลในประเด็นวิชาการและจิตวิทยา ซึ่งสามารถดำเนินการได้ผ่านแพลตฟอร์มอย่าง Unibuddy, CampusGroups หรือ Corq ที่เชื่อมต่อกับระบบกิจกรรมนิสิต การดำเนินงานลักษณะนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ (Huang & Rust, 2021) ที่ชี้ว่าปัญญาประดิษฐ์สามารถสร้าง Engagement และเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตในระดับบุคคลได้อย่างแม่นยำ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาที่มีความพร้อม เช่น มหาวิทยาลัยขอนแก่นและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้เริ่มพัฒนาแนวทางเหล่านี้แล้วในระดับปฏิบัติการ

ด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งได้คะแนน PNI_{modified} เป็นอันดับที่สองนั้น แสดงถึงแนวโน้มในการพัฒนาระบบประเมินผลการเรียนรู้ที่มีความแม่นยำ โปร่งใส และสอดคล้องกับมาตรฐานมากยิ่งขึ้น โดยใช้เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถประมวลผลข้อมูลจำนวนมาก วิเคราะห์งานเขียน และให้ผลป้อนกลับในลักษณะที่เฉพาะเจาะจงและทันที รายการที่ได้รับการประเมินว่าสำคัญอย่างมาก ได้แก่ การใช้ระบบ Natural Language Processing (NLP) ในการตรวจงานเขียน การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของนิสิตผ่านระบบ Learning Analytics และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการออกแบบข้อสอบที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ โปรแกรมที่ได้รับความนิยมในบริบทนี้ เช่น Gradescope, Turnitin, Otus และ WISEflow ซึ่งสนับสนุนการประเมินที่แม่นยำและทันที ทั้งยังเปิดโอกาสให้อาจารย์ออกแบบเกณฑ์การให้คะแนนที่สอดคล้องกับ Bloom's Taxonomy ได้อย่างมีระบบ แนวทางนี้สอดคล้องกับงานของ (Zhang et al., 2020) และ (Kumar & Boulanger, 2020) ที่กล่าวถึงศักยภาพของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการลดอคติ เพิ่มความโปร่งใส และให้ Feedback ที่ผู้เรียนสามารถนำไปพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม

ด้านการจัดการเรียนการสอน แม้จะมีค่า PNI_{modified} อยู่อันดับที่สาม แสดงถึงความสำคัญที่สถาบันให้ต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อยกระดับกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นการสร้างรูปแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (personalized learning) การติดตามความก้าวหน้าการเรียนรู้แบบ real-time และการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่ปรับตามบริบทของผู้เรียน เช่น การใช้ระบบ Intelligent Tutoring System (ITS), Generative AI อย่าง ChatGPT หรือ ScribeSense และระบบ Learning Management System ที่เสริมด้วยพีเจอร์

ปัญญาประดิษฐ์เช่น Canvas LMS, Knewton หรือ Century Tech สถาบันสามารถใช้ระบบเหล่านี้วิเคราะห์ผลการเรียนสะสม เพื่อตั้งค่าการเรียนรู้แบบ adaptive หรือเสริมแนวทางการสอนตามลักษณะผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Zhang et al., 2020) และ (Goel & Polepalli, 2018) ที่ระบุว่าปัญญาประดิษฐ์ช่วยปรับการเรียนรู้ให้เหมาะสมและมีปฏิสัมพันธ์แบบสองทาง ลดความเหลื่อมล้ำของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกอย่างยั่งยืน

ด้านการพัฒนาหลักสูตร แม้จะมีค่า PNI_{modified} อยู่ในลำดับสุดท้าย แต่ยังคงอยู่ในระดับเร่งด่วน แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยและตอบสนองต่อตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคที่ต้องปรับเปลี่ยนทักษะอย่างรวดเร็ว (reskilling/upskilling) ระบบปัญญาประดิษฐ์เช่น Labor Market Analytics, FutureFit AI, EMSI Burning Glass และ CourseTune สามารถช่วยสังเคราะห์แนวโน้มตลาดแรงงาน วิเคราะห์ความต้องการสมรรถนะในอนาคต และ Mapping รายวิชากับมาตรฐานวิชาชีพและผลลัพธ์การเรียนรู้ได้อย่างแม่นยำ การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ยังสามารถช่วยทบทวนหลักสูตรเป็นวงรอบ (curriculum loop analysis) และประเมินความสอดคล้องของเนื้อหากับเป้าหมายของมหาวิทยาลัยและประเทศ แนวทางนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ (Holmes et al., 2022) และ (Kukulska-Hulme et al., 2021) ที่เห็นว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถสนับสนุนการออกแบบหลักสูตรที่ตอบโจทย์พลวัตทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในระยะยาว

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ เมื่อเปรียบเทียบค่าความต้องการจำเป็นระหว่างกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มคณาจารย์ พบว่าผู้บริหารมีค่าความต้องการในทุกด้านสูงกว่าคณาจารย์ โดยเฉพาะด้านการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษาและด้านการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งอาจสะท้อนถึงมุมมองในภาพรวมขององค์กรและความคาดหวังต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ ขณะที่คณาจารย์ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติในระดับภาควิชาและห้องเรียน อาจมีความเข้าใจ ความพร้อม และทักษะต่อการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในระดับที่หลากหลาย ซึ่งต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมในด้านโครงสร้างพื้นฐานและการอบรมพัฒนาทักษะ

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ (Kukulska-Hulme et al., 2021) ที่ชี้ว่าการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในบริบทการศึกษาระดับอุดมศึกษาช่วยเสริมสร้างระบบสนับสนุนนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการวิเคราะห์พฤติกรรม การให้คำแนะนำรายบุคคล และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ในทำนองเดียวกัน งานวิจัยของ (Zhang et al., 2020) แสดงให้เห็นว่าปัญญาประดิษฐ์สามารถยกระดับกระบวนการประเมินผลการเรียนรู้ ด้วยการลดความลำเอียงของผู้ประเมิน ให้ผลป้อนกลับทันที และเพิ่มความแม่นยำในมิติที่ยากต่อการวัดอย่างการเขียนเชิงวิพากษ์หรือการวิเคราะห์เชิงลึก

ขณะเดียวกัน งานของ (Herodotou et al., 2019) ยังสนับสนุนข้อค้นพบของการวิจัยนี้ โดยระบุว่าผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยมักมีวิสัยทัศน์ในการนำเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาระบบการเรียนการสอนและการบริหารการศึกษา แต่การจะผลักดันให้เทคโนโลยีเหล่านั้นเกิดผลจริง จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากคณาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง การประเมินความต้องการจำเป็นเช่นนี้จึงสามารถใช้เป็นข้อมูลตั้งต้นในการกำหนดนโยบายพัฒนาศักยภาพการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในระดับสถาบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในระยะที่ 2 ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การบริหารงานวิชาการระดับอุดมศึกษา จำนวน 4 คน และผู้เชี่ยวชาญปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จำนวน 5 คน

พบว่า แนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ สามารถจัดจำแนกออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ โดยในแต่ละด้านมีข้อเสนอที่หลากหลาย ลึกซึ้ง และสะท้อนถึงประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูลซึ่งสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาไทย

ด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญเห็นพ้องว่าการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์สามารถช่วยวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งภายนอก เช่น รายงานแนวโน้มตลาดแรงงาน ดัชนีทักษะในอนาคต (Future Skills Index) และความต้องการของภาคอุตสาหกรรม เพื่อเชื่อมโยงกับ Learning Outcomes และสมรรถนะของบัณฑิตที่สถาบันมุ่งหวัง นอกจากนี้ ยังสามารถใช้ปัญญาประดิษฐ์จำลองสถานการณ์ผลลัพธ์ของหลักสูตรในระยะยาว ประเมินความสอดคล้องกับนโยบายของประเทศ เช่น Thailand 4.0 หรือ BCG Model และวางแผนการปรับปรุงหลักสูตรอย่างมีระบบ

ตัวอย่างโปรแกรมที่สามารถนำมาใช้ได้ เช่น CourseTune สำหรับการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่าง PLO–CLO กับกรอบมาตรฐานอาชีพ, EMSI Burning Glass สำหรับการจับแนวโน้มของตลาดแรงงาน และ FutureFitAI ที่สามารถจำลองรูปแบบสมรรถนะบัณฑิตที่ตรงกับอุตสาหกรรมเป้าหมาย รวมถึง Curriculum Mapping Tools ที่ฝังปัญญาประดิษฐ์เพื่อวิเคราะห์การซ้ำซ้อนของรายวิชาและความทับซ้อนของเป้าหมาย

แนวทางนี้สอดคล้องกับงานของ (Holmes et al., 2022) ที่เน้นว่าปัญญาประดิษฐ์ มีศักยภาพในการวิเคราะห์หลักสูตรเชิงระบบ และ (Kukulska-Hulme et al., 2021) ที่กล่าวว่าปัญญาประดิษฐ์สามารถช่วยวางแผนหลักสูตรให้ตอบโจทย์ Future Skills และอาชีพใหม่ ๆ ในศตวรรษที่ 21 ทั้งยังเชื่อมโยงกับผลจากบทที่ 4 ที่พบว่าแม้การพัฒนาหลักสูตรจะมีค่า PNI_{modified} ต่ำที่สุดใน 4 ด้าน แต่ยังคงอยู่ในระดับเร่งด่วน โดยเฉพาะในสถาบันที่ยังไม่มีระบบสนับสนุนด้านข้อมูลตลาดแรงงานอย่างชัดเจน

ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้ใช้ระบบอัจฉริยะ เช่น Intelligent Tutoring System (ITS), Personalized Learning Platform, และ Generative AI ในการสร้างสื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคล เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของผู้เรียนแบบรายสัปดาห์ และปรับแผนการเรียนรู้ให้ทันที หรือการใช้ระบบ Chatbot ตอบคำถามรายวิชาโดยอ้างอิงจากเนื้อหาที่ผู้สอนจัดทำไว้ล่วงหน้า

โปรแกรมที่แนะนำ ได้แก่ Knewton, Century Tech, Socrative, ChatGPT ในการช่วยผลิตเนื้อหา และ ScribeSense สำหรับการวิเคราะห์งานของนักเรียนแบบ Real-time ซึ่งมีฟังก์ชันช่วยวิเคราะห์การตอบสนองของผู้เรียนแล้วปรับเนื้อหาตามความเข้าใจ โดยทั้งหมดสามารถเชื่อมต่อกับ LMS เช่น Canvas หรือ Moodle AI plugin

การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในด้านนี้ไม่เพียงช่วยลดภาระอาจารย์ แต่ยังส่งเสริมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ซึ่งตรงกับแนวคิดของ (Zhang et al., 2020) และ (Goel & Polepalli, 2018) ที่กล่าวว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถช่วยในการเรียนรู้ยืดหยุ่น มีประสิทธิภาพ และเข้าถึงกลุ่มผู้เรียนที่มีข้อจำกัดได้ดียิ่งขึ้น โดยผลในบทที่ 4 ยังชี้ว่ามหาวิทยาลัยที่เริ่มนำปัญญาประดิษฐ์ไปใช้ในระดับการเรียนการสอน เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล และ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มีตัวอย่างการพัฒนาเนื้อหาแบบ AI-Driven แล้วบางส่วน

ด้านการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้ใช้ปัญญาประดิษฐ์วิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรม ความสนใจ และประวัติการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมเฉพาะบุคคล หรือแม้แต่ระบบ

แนะนำกิจกรรมแบบ Adaptive ที่ปรับเปลี่ยนข้อเสนอให้เหมาะสมตามช่วงเวลา เช่น ช่วงสอบ หรือก่อนจบการศึกษา โดยเป้าหมายคือการเพิ่ม Engagement และสร้างสุขภาวะองค์กรของนิสิต

โปรแกรมที่สามารถนำมาปรับใช้ ได้แก่ CampusGroups, Unibuddy, Corq, หรือระบบ Smart Advisor ที่สามารถเชื่อมต่อข้อมูลจาก LMS และระบบทะเบียนนักศึกษา เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมแบบ Longitudinal และให้คำแนะนำทั้งเชิงกิจกรรมและสุขภาพจิต ตัวอย่างเช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ตรวจจับความเครียดจากการเข้าใช้งานระบบบ่อยผิดปกติ หรือการสร้าง “กลุ่มกิจกรรมแนะนำ” ตามความสนใจคล้ายคลึงกับเพื่อนในโปรแกรมเดียวกัน

แนวทางนี้สอดคล้องกับ (Huang & Rust, 2021) ที่ระบุว่าปัญญาประดิษฐ์สามารถสร้างความผูกพันกับนิสิตและสนับสนุนภาวะจิตใจได้โดยอิงจากพฤติกรรมดิจิทัล และสอดคล้องกับผลในบทที่ 4 ที่พบว่าด้านนี้ได้รับคะแนนความต้องการจำเป็นสูงสุดจากกลุ่มตัวอย่าง สะท้อนถึงโอกาสและความคาดหวังสูงของการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการพัฒนาศักยภาพนิสิตนอกห้องเรียน

ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญเห็นตรงกันว่าปัญญาประดิษฐ์จะมีบทบาทสำคัญในกระบวนการประเมินผลการเรียนรู้ โดยเฉพาะการใช้ Natural Language Processing (NLP) และ Machine Learning ในการตรวจข้อสอบอัตนัย วิเคราะห์งานเขียน และให้ผลป้อนกลับที่หลากหลาย เช่น ด้านภาษา การคิดวิเคราะห์ และการอ้างอิง

โปรแกรมที่แนะนำ ได้แก่ Gradescope, Turnitin, Otus, และ WISEflow ซึ่งรองรับการตรวจข้อสอบอัตนัย สร้างเกณฑ์การประเมินแบบ AI-generated rubric และรายงานผลแบบ Dashboard ในระดับรายวิชา รายกลุ่ม และรายบุคคล โดยสามารถเชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบ Bloom's Taxonomy ได้อย่างแม่นยำ

แนวทางนี้สอดคล้องกับงานของ (Zhang et al., 2020) และ (Kukulska-Hulme et al., 2021) ที่กล่าวว่าปัญญาประดิษฐ์สามารถเพิ่มความแม่นยำ โปร่งใส และประสิทธิภาพของระบบการประเมิน โดยเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัยที่มีนักศึกษาจำนวนมาก และต้องการความรวดเร็วในการให้ผลตอบกลับ

ข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญในทุกด้านไม่เพียงแต่เป็นแนวคิดเชิงนโยบายหรือภาพฝันในอนาคต แต่ยังสะท้อนถึงความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติได้จริง โดยมีการยกตัวอย่างกรณีศึกษาจากสถาบันที่เริ่มใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์บางประเภทแล้ว เช่น ระบบจัดการการเรียนรู้ (LMS) ที่ฝังฟังก์ชันปัญญาประดิษฐ์เพื่อวิเคราะห์การเข้าใช้งานและพฤติกรรมของผู้เรียน หรือกรณีการใช้ระบบแปลภาษาด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อช่วยนิสิตต่างชาติให้เข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ในวิชาที่มีผู้สอนเป็นภาษาไทย ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า สถาบันอุดมศึกษาของไทยมีศักยภาพในการปรับตัวเข้าสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์หากมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ

เมื่อเปรียบเทียบกับผลจากระยะที่ 1 ซึ่งแสดงให้เห็นถึง “ความต้องการจำเป็น” ในระดับสูงการอภิปรายผลจากระยะที่ 2 นี้จึงตอกย้ำว่าความต้องการดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นจากแนวคิดเพียงอย่างเดียว แต่มีรากฐานจากความเป็นไปได้จริงของการดำเนินงาน โดยเฉพาะเมื่อมีข้อเสนอที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม และสามารถนำไปปรับใช้กับนโยบายของสถาบันในระดับยุทธศาสตร์ได้

สรุป ผลการวิจัยในระยะที่ 2 ได้ยืนยันและเสริมแรงผลการประเมินในระยะที่ 1 ว่า การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริหารงานวิชาการนั้นไม่เพียงมีความจำเป็น แต่ยังเป็นแนวทางที่สามารถดำเนินการได้จริง โดยเฉพาะเมื่อได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากร บุคลากร และวิสัยทัศน์จากผู้บริหารในระดับสถาบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพัฒนาเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่า สถาบันอุดมศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในงานวิชาการ โดยเฉพาะในด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูง เช่น การจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา และการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้บริหารระดับสูงของสถาบัน เช่น อธิการบดี หรือ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ควรจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์และขับเคลื่อนการดำเนินงานให้มีความต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน โดยสามารถเริ่มต้นในระดับคณะหรือหน่วยงานที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. การพัฒนาบุคลากร

การส่งเสริมทักษะ ความรู้ และความเข้าใจด้านปัญญาประดิษฐ์แก่บุคลากร

ทุกระดับเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน ผู้บริหารของแต่ละคณะหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านทรัพยากรบุคคลควรจัดให้มีการอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์อย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออนไซต์ รวมถึงการสนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมหลักสูตรระยะสั้น หรือโครงการอบรมจากสถาบันภายนอก เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ไปประยุกต์ใช้ในบริบทของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากผลการศึกษาพบว่า การนำปัญญาประดิษฐ์ไปใช้ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษา ยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุน ดังนั้น ฝ่ายแผนงานและงบประมาณร่วมกับศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศควรวางแผนการลงทุนเพื่อพัฒนาระบบที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) ระบบจัดการเรียนรู้ (LMS) ที่สามารถเชื่อมต่อกับโมเดลปัญญาประดิษฐ์ และระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูล เพื่อรองรับการใช้งานในระดับมหาวิทยาลัยอย่างครอบคลุม

4. การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลและการมีส่วนร่วม

การยอมรับและการใช้งานปัญญาประดิษฐ์อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนในองค์กร ดังนั้น สถาบันควรส่งเสริมวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกับการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร คณาจารย์ และนิสิต โดยจัดตั้งทีมต้นแบบปัญญาประดิษฐ์ (AI Champion Team) ในแต่ละคณะ เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำในการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยี ถ่ายทอดความรู้ ประสานความร่วมมือ และสะท้อนข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการใช้ปัญญาประดิษฐ์ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการที่แท้จริงของหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเชิงทดลอง

เพื่อประเมินผลกระทบจากการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในบริบทจริง ควรมีการวิจัยในลักษณะเชิงทดลอง (Experimental Research) หรือวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยน่านักวิจัยร่วมกับหน่วยงานภายในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความพร้อมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ไปดำเนินการทดลองใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ในงานวิชาการเฉพาะด้าน เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของนิสิต การให้

คำแนะนำรายวิชาอัตโนมัติ หรือการประเมินผลรายวิชาด้วยปัญญาประดิษฐ์เพื่อศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ

2. การวิจัยในระดับปฏิบัติการ (Micro-level)

สถาบันอุดมศึกษาที่มีความหลากหลายด้านลักษณะของสาขาวิชา เช่น วิทยาศาสตร์สุขภาพ ศิลปกรรมศาสตร์ หรือวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งอาจมีแนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้น ควรมีการวิจัยในระดับภาควิชาหรือคณะ เพื่อศึกษาความเหมาะสม ข้อจำกัด และความต้องการ เฉพาะของแต่ละสาขาวิชา ซึ่งจะช่วยให้การออกแบบและใช้ปัญญาประดิษฐ์มีความตรงจุดและเกิด ประสิทธิภาพสูงสุดในระดับจุลภาค นอกจากนี้จากการวิจัยระยะที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็น พบว่า ค่าความต้องการจำเป็นที่มีความต้องการพัฒนาเร่งด่วนที่สุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา จึงควร หาแนวทางในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

3. การเปรียบเทียบเชิงนานาชาติ

เพื่อพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยกับประเทศที่มีความก้าวหน้าในการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อการศึกษา เช่น สหรัฐอเมริกา จีน ฟินแลนด์ หรือสิงคโปร์ การวิจัยในลักษณะนี้จะเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้แนวคิด โมเดลการ จัดการ หรือเทคโนโลยีที่สามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทไทย และยังส่งเสริมการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือระดับนานาชาติอีกด้วย

4. การศึกษาความเสี่ยงและจริยธรรม

ควรมีงานวิจัยที่เน้นศึกษาประเด็นการกำกับดูแล (AI Governance) และกรอบจริยธรรมในการ ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในระบบการศึกษาของไทย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานโยบาย กฎหมาย และแนว ปฏิบัติที่ปลอดภัยและเป็นธรรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). *แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติ (พ.ศ. 2565–2570)*. สืบค้นจาก <https://www.mdes.go.th/>
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2568). *รายงานการประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการด้าน AI แห่งชาติ ครั้งที่ 1/2568*. สืบค้นจาก <https://www.mdes.go.th/>
- น้ำอ้อย ชินวงศ์. (2561). *กลยุทธ์การบริหารวิชาการสถาบันอุดมศึกษาในการกำกับของรัฐตามแนวคิด สมรรถนะข้ามสายงาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นจาก <https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=4039&context=chulaetd>
- นิจวรรณ วีรวัฒน์, และ นงนภัทร รุ่งเนย. (2555). การบริหารสถาบันอุดมศึกษาตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี*, 23(2), 65-72.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2548). *หลักการของพื้นฐานอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: อรุณการ พิมพ์.

- วิจิตร ศรีสอ้าน. (2559). *มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ: นวัตกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.].
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2566). *การวิจัยทางการบริหารการศึกษา: แนวคิดและกรณีศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรชัย ชูชีพ. (2558). *กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยตามแนวคิดการเสริมสร้างขีดความสามารถของมนุษย์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นจาก <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/50778>
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2557). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์. สืบค้นจาก <https://qm.kku.ac.th/downloads/hbMUA57ed3.pdf>
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2567). *อว. for AI*. สืบค้นจาก <https://www.mhesi.go.th/index.php/news-and-announce-all/news-all/106-minister-supamas/10300-for-ai-ai-fagship-al-3-al-ai-3-3-al.html>
- สุดารัตน์ สารสว่าง. (2552). *การบริหาร: การบริหารงานวิชาการอุดมศึกษา*. สืบค้นจาก <https://www.arit.rmutp.ac.th/kms/wp-content/uploads/2009/11/norborkor13.20.pdf>
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรวรรณ จันทร์เพ็ญศรี. (2558). *การนำเสนอรูปแบบความร่วมมือระหว่างงานวิชาการและงานกิจกรรมนิสิตนักศึกษาเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา*. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/pMARK>
- Baker, R. S., & Inventado, P. S. (2016). Educational data mining and learning analytics. In J. A. Larusson & B. White (Eds.), *Learning analytics: From research to practice* (pp. 61-75). New York, NY: Springer.
- Chen, L., Chen, P., & Lin, Z. (2020). Artificial intelligence in education: A review. *IEEE Access*, 8, 75264-75278. doi:10.1109/ACCESS.2020.2988510
- Goel, A., & Polepalli, S. (2018). Intelligent tutoring systems: The role of AI in adaptive learning environments. *Educational Technology Research and Development*, 66(4), 937-954.
- Herodotou, C., Rienties, B., & Boroowa, A. (2019). Large scale implementation of learning analytics in higher education: Challenges and future directions. *British Journal of Educational Technology*, 50(5), 2466-2483. doi:10.1111/bjet.12879
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning*. Boston, MA: Center for Curriculum Redesign.
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2022). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning* (2nd ed.). Boston, MA: Center for Curriculum Redesign.

- Holstein, K., McLaren, B. M., & Aleven, V. (2018). Student learning benefits of a mixed-reality teacher awareness tool in AI-enhanced classrooms. In S. Isotani, et al. (Eds.), *Artificial Intelligence in Education: AIED 2018* (pp. 154-168). Cham: Springer.
- Huang, M. H., & Rust, R. T. (2021). A strategic framework for artificial intelligence in marketing. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 49(1), 30-50. doi:10.1007/s11747-020-00749-9
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Kukulska-Hulme, A., Lee, H., & Norris, L. (2021). Artificial intelligence and personalized learning in higher education: Opportunities and challenges. *British Journal of Educational Technology*, 52(4), 1235-1248. doi:10.1111/bjet.13078
- Kumar, V. S., & Boulanger, D. (2020). Automated essay scoring and the deep learning black box: How are rubric scores determined? *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 31(4), 538-584. doi:10.1007/s40593-020-00211-5
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2022). *OECD digital education outlook 2022*. Retrieved from <https://www.oecd.org/>
- Popencil, A., & Ken, D. (2017). The role of AI in curriculum design and personalization. *International Journal of Advanced Education Technology*, 5(3), 101-114.
- Romeo, L., & Ventura, F. (2020). Artificial intelligence in academic decision-making: A systematic review. *Journal of Educational Technology*, 18(2), 45-59.
- Russell, S. J., & Norvig, P. (2021). *Artificial intelligence: A modern approach* (4th ed.). Hoboken, NJ: Pearson.
- UNESCO. (2023). *Global education monitoring report 2023: Technology in education – A tool on whose terms?* Retrieved from <https://www.unesco.org/reports/global-education-monitoring-report/2023>
- Zhang, W., Wang, L., & Li, J. (2020). The impact of artificial intelligence on higher education learning outcomes. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 30(2), 123-139. doi:10.1007/s40593-020-00191-3

ผลการจัดกิจกรรมการเล่นอิสระร่วมกับการเล่านิทาน เพื่อส่งเสริมทักษะสำหรับโลกบานีของเด็กปฐมวัย

THE RESULTS OF ORGANIZING FREE PLAY ACTIVITIES ACCOMPANIED BY STORYTELLING TO
PROMOTE SKILLS FOR BANI WORLD OF EARLY CHILDHOOD CHILDREN

ศศิมาศ คุ่มสุภา^{1*} เพ็ญศรี แสงเจริญ² ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลธร³

Sasimas Kumsupa^{1*} Pensri Sawangchareon² Piyanan Hirunchalothorn³

^{1,2,3} สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ประเทศไทย

^{1,2,3} Division of Early Childhood Education, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author E-mail: sasimas999@gmail.com

Received: 25/04/2025 | Revised: 31/07/2025 | Accepted: 20/08/2025

บทคัดย่อ

“โลกบานี” เป็นคำศัพท์ที่ถูกนิยามขึ้นเพื่อสะท้อนสภาพสังคมของโลกยุคใหม่หลังจากการระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งเป็นสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยความเปราะบาง ผู้คนมีความกังวล ความสัมพันธ์ไม่เป็นเส้นตรงยากที่จะคาดเดา และเข้าใจได้ยาก การดำรงชีวิตในโลกบานีจึงจำเป็นต้องมีทักษะเฉพาะประกอบด้วย ความเข้มแข็งทางจิตใจ ความเห็นอกเห็นใจและความมีสติ ความสามารถในการยืดหยุ่นหรือพลิกแพลง และการสร้างความโปร่งใสและสัญญาณ ซึ่งบางทักษะสามารถฝึกและส่งเสริมได้ตั้งแต่ในระดับปฐมวัยโดยจัดกิจกรรมที่เหมาะสม การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเล่นอิสระร่วมกับการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมทักษะโลกบานีของเด็กปฐมวัย 2) เปรียบเทียบทักษะโลกบานีของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นอิสระร่วมกับการเล่านิทาน กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัยอายุ 4-5 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนอนุบาลกุ๊กไก่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 18 คน ทำการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 45 นาทีในกิจกรรมเสรี เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์การเล่นอิสระร่วมกับการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมทักษะโลกบานีของเด็กปฐมวัย และแบบประเมินทักษะโลกบานีของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ การทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระจากกัน

ค่าขนาดผลกระทบ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าก่อนการทดลองเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีทักษะโลกบานีระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 72.22 รองลงมาคือระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 22.22 และระดับน้อยมากคิดเป็นร้อยละ 5.56 หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีทักษะโลกบานีระดับดีมากคิดเป็นร้อยละ 100.00 ทักษะโลกบานีของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ย 16.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.66 และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย 25.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.65 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนทักษะโลกบานีของเด็กปฐมวัย พบว่าคะแนนทักษะโลกบานีของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หาขนาดผลกระทบโดยใช้ดัชนี Cohen's d พบว่าขนาดผลกระทบมีขนาดใหญ่ ($d = 4.90$) ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่าหลังการทดลองเด็กแสดงพฤติกรรมของทักษะโลกบานีทั้ง 3 ด้าน คือ ความเข้มแข็งทางจิตใจ การคิดยืดหยุ่น และความเห็นอกเห็นใจตนเอง มีเด็กส่วนน้อยที่มีการพัฒนาทักษะดีขึ้น แต่ยังต้องการการฝึกเพิ่มเติมบางด้าน

คำสำคัญ: การเล่นอิสระ การเล่านิทาน ทักษะโลกบานี เด็กปฐมวัย

Abstract

“BANI world” is a term coined to reflect the modern social landscape post-COVID-19. This fragile world is characterized by B–Brittle, A–Anxious, N–Nonlinear, and I–Incomprehensible. Living in a BANI world requires specific skills, including resilience, empathy and mindfulness, flexibility, and transparency and intuition. Some skills can be trained and promoted even in early childhood through appropriate activities. This study aimed to: 1) study the effects of free play activities combined with storytelling to promote BANI world skills in early childhood children, and 2) compare BANI world skills in early childhood children before and after organizing free play activities combined with storytelling. The sample consisted of 18 preschool children aged 4-5 years in kindergarten 2, second semester of the 2024 academic year, at Kukai Kindergarten School, Bangkok. The experiment lasted for 8 weeks, 3 days a week, and 45 minutes per day in free activities. The research instruments included a free play experience plan combined with storytelling to promote BANI world skills in early childhood children, and a BANI world skills assessment form. Data were analyzed by using the mean, standard deviation, percentage, t-test for independent samples, effect size and content analysis. The results of the research found that before the experiment, most of the preschool children had moderate level of BANI world skills, which was 22.72 percent, followed by low level at 22.22 percent and very low level at 5.56 percent. After the experiment, 100.00 percent of the preschool children had very good BANI world skills. The pre-experiment BANI world skills of the preschool children had an average of 16.00 with a standard deviation of 2.66 and an average of 25.83 with a standard deviation of 1.65 after the experiment. When comparing the differences in the preschool children's BANI world skills

scores, it was found that the pre-experiment BANI world skills scores of the preschool children were significantly higher at the .05 level. The effect size was calculated using Cohen's d index and the effect size was found to be large ($d = 4.90$). The content analysis found that after the experiment, the children displayed BANI world skills behaviors in all 3 areas: resilience, flexible thinking, and self-compassion. A minority of the children had improved skills but still needed further training in some areas.

Keywords: Free play, Storytelling, BANI World skills, Early childhood

บทนำ

การระบาดของโควิด-19 ในช่วงปีพ.ศ. 2562 – 2564 ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้คนทั่วโลก ได้ชื่อว่าเป็นยุคโลกวูเก้า (VUCA World) คือโลกที่เต็มไปด้วยความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) สภาพสังคมโลก 2-3 ปีต่อมาหลังจากการระบาดของโควิด-19 กลายเป็นโลกยุคใหม่ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม เทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงที่ฉับพลันทางดิจิทัล (Digital Disruption) (กรรณภรณ์ รุ่งแจ้ง, 2567) Jamais Cascio นักมานุษยวิทยาให้ความเห็นว่าโลกยุคใหม่นี้เป็นโลกแห่งความโกลาหล (an age of chaos) ที่ความรู้สึกถึงความไม่แน่นอนเพิ่มระดับเป็นความวิตกกังวล ระบบต่าง ๆ เพิ่มจากความซับซ้อนเป็นความไม่เป็นเหตุเป็นผล สิ่งที่เคยคลุมเครือกลายเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเข้าใจได้ โดยเรียกโลกยุคใหม่นี้ว่า “โลกบานี” หรือ “BANI World” เป็นกรอบแนวคิดใหม่เพื่ออธิบายผลที่ตามมาอย่างต่อเนื่องจากยุควูเก้า มาจากคำ 4 คำ คือ B-Brittle หมายถึง โลกที่เปราะบาง ไม่คงทนถาวร แหกสลายได้ง่าย นำไปสู่ความล้มเหลวในระบบอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกัน A-Anxiety/ Anxious หมายถึง โลกที่เต็มไปด้วยความกังวลกลัวล้มเหลว ทำให้เฉื่อยชาขาดทักษะในการกำจัดการวิกฤตด้วยวิธีที่เหมาะสม N-Nonlinear หมายถึง โลกที่ความสัมพันธ์ไม่เป็นเส้นตรงที่เหตุและผลอาจไม่เกี่ยวข้องกันชัดเจนเหมือนเดิม อาจมีปัจจัยแทรกซ้อนอย่างไม่คาดคิด ทำให้ไม่สามารถพยากรณ์ได้ว่าสาเหตุจะนำไปสู่ผลแบบใด การวางแผนและการดำเนินการในระยะยาวไม่ใช่เรื่องตายตัวอีกต่อไป จึงต้องเตรียมพร้อมที่จะกลับมาเริ่มใหม่ได้ตลอดเวลา และ I-Incomprehensible หมายถึง โลกที่เข้าใจยาก เต็มไปด้วยความวิตกกังวลไม่สามารถคาดเดาได้ หลายเหตุการณ์ไม่มีเหตุผล เกิดความสับสนจากภาวะข้อมูลล้นที่ไม่ได้ช่วยอธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอไป (Cascio, 2020)

ความโกลาหลของโลกบานีส่งผลถึงทุกคนในสังคมรวมถึงเด็กปฐมวัย ดิลฉัตร ชุสสุโพวา (2565) กล่าวถึง ผลกระทบของการระบาดโรคโควิด-19 ต่อเด็กและเยาวชนไทย ว่าส่งผลกระทบอย่างมากใน 5 ด้าน คือ 1) ปัญหาด้านสุขภาพและโภชนาการ 2) ปัญหาความยากจนที่เพิ่มมากขึ้น 3) เด็กเสียโอกาสในการเรียนรู้ 4) ปัญหาด้านสุขภาพจิต 5) ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยของเด็กจากการสูญเสียบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวเปราะบางที่มีเด็กเล็กซึ่งมีความสามารถในการปรับตัวน้อยกว่าย่อมได้รับผลกระทบที่รุนแรงกว่า (ยูนิเซฟ, ม.ป.ป.) โดย Cascio (2020) กล่าวถึงทักษะสำหรับการรับมือกับโลกบานีว่า ความเข้มแข็งทางจิตใจ (resilience) เป็นเครื่องมือสำหรับการรับมือกับโลกที่เปราะบาง ความเห็นอกเห็นใจ

และความมีสติ (empathy and mindfulness) เป็นเครื่องมือสำหรับการรับมือกับโลกที่เต็มไปด้วยความกังวล ความสามารถในการยืดหยุ่นหรือพลิกแพลง (flexibility) เป็นเครื่องมือสำหรับการรับมือกับโลกที่ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ไม่เป็นเส้นตรง และการสร้างความโปร่งใสและสัญชาตญาณ (transparency and intuition) เป็นเครื่องมือสำหรับการรับมือกับโลกที่เข้าใจยาก โดยการฝึกทักษะโลกบาริเพื่อเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยทำได้ ดังนี้

1. ความเข้มแข็งทางจิตใจ เป็นความสามารถในการปรับตัวปรับใจไม่ให้อ่อนไหวต่ออุปสรรค การฝึกความเข้มแข็งทางจิตใจในเด็กเล็ก ๆ ทำได้โดยการฝึกให้รู้จักปรับตัวปรับใจไม่ให้อ่อนไหวต่ออุปสรรคหรือปัญหา เรียนรู้จากความผิดหวัง ข้อผิดพลาด หรือความล้มเหลว อันจะนำมาสู่ความสามารถในการปรับตัว และการยอมรับความจริง ซึ่งจำเป็นต้องมีพื้นฐานของการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กในวัย 3-8 ปี จะเรียนรู้เรื่องความเข้มแข็งทางจิตใจได้ดีผ่านประสบการณ์ การได้ลงมือทำและได้จัดการกับปัญหา จะช่วยสร้างความมั่นใจต่อการรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ในครั้งต่อไป (วิภาวี เจริญลีลา, 2565ก)

2. ความเห็นอกเห็นใจและความมีสติ หมายถึง ความเข้าใจที่มีให้กับตนเองโดยเฉพาะเมื่อประสบกับความล้มเหลวหรือผิดพลาด สามารถจัดการกับความผิดหวังที่เกิดขึ้น ยอมรับความล้มเหลว และรู้สึกเห็นอกเห็นใจตัวเอง (วิภาวี เจริญลีลา, 2565ก) การฝึกความเห็นอกเห็นใจและความมีสติช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะเห็นอกเห็นใจต่อตนเองและสิ่งรอบตัว รู้จักการยอมรับและไม่ตัดสิน ช่วยลดความวิตกกังวลและภาวะซึมเศร้า และช่วยส่งเสริมการพัฒนาความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ และการให้อภัยต่อตนเองและผู้อื่น (Fuente-Anuncibay et al., 2020) Karakasidou et al. (2021) กล่าวว่า การมีความเมตตาต่อตนเอง (self-compassion) ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพที่ดี และเสริมสร้างสุขภาพจิตของเด็ก เมื่อเด็กถูกฝึกให้มีเมตตาต่อตนเอง จะช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจตนเอง เพิ่มอารมณ์เชิงบวก และความเข้มแข็งทางจิตใจ ลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และความวิตกกังวลเกี่ยวกับตนเอง การฝึกให้มีความเมตตาต่อตนเองทำได้โดยฝึกการเจริญสติหรือการทำสมาธิ ลดการรับข้อมูลจากสื่อโซเชียล และเลือกรับข้อมูลอย่างมีสติ และผู้ใหญ่ต้องเป็นต้นแบบที่ดีของการรู้จักเข้าใจตนเองและผู้อื่นให้กับเด็ก (วิภาวี เจริญลีลา, 2565ข)

3. ความสามารถในการยืดหยุ่นหรือพลิกแพลง เป็นความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป โดยประยุกต์จากสิ่งที่ทำอยู่เดิมไปใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่าง หรือปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานได้ (วิภาวี เจริญลีลา, 2566ก) ฝึกได้โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่让孩子เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ดังที่ สุภาวดี ชาญเมธี และคณะ (2562) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบ Active Learning ทำให้เด็กเรียนรู้จากการเคลื่อนไหว ค้นคว้า ลงมือทำกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ฝึกการยืดหยุ่นความคิด และกระบวนการ รุ่งแจ้ง (2567) กล่าวว่า การเตรียมเด็กสู่โลกบาริทำได้โดยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกัน เปลี่ยนการเรียนรู้จาก Passive Learning ที่ผู้เรียนขาดการมีส่วนร่วมไปสู่การเรียนรู้แบบเชิงรุกหรือ Active Learning โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สำรวจและตระหนักรู้คุณค่าของตนเอง รู้จักการแก้ปัญหา และปรับตัวให้เข้ากับโลกอนาคต สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory: ELT) พัฒนาโดย David A. Kolb ซึ่ง Kolb (2020) และ McLeod (2025) กล่าวว่า แนวคิดหลักของการเรียนรู้จากประสบการณ์ คือ การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นผ่านวงจรประสบการณ์ การไตร่ตรองแนวคิด และการลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนที่ต้อง

สัมผัสทุกขั้นตอน คือ 1) การสัมผัสประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม โดย Kolb เชื่อว่าการเรียนรู้เริ่มต้นเมื่อผู้เรียนใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้เพื่อมีส่วนร่วมในสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นได้ทั้งประสบการณ์หรือสถานการณ์ใหม่ 2) การสังเกตเชิงสะท้อนคิดหลังได้รับประสบการณ์ใหม่ โดยผู้เรียนจะสะท้อนถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในแง่ของความรู้ที่มีอยู่ และเชื่อมโยงความรู้สึกับความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์นั้น 3) การคิดหรือการสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปหรือหลักการที่ทดสอบได้ ทำให้เกิดแนวคิดใหม่หรือปรับเปลี่ยนแนวคิดเชิงนามธรรมที่มีอยู่ 4) การนำความรู้ไปใช้ ผู้เรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้กับโลกรอบตัวเพื่อทดสอบรับและสร้างประสบการณ์ครั้งต่อไป

4. การสร้างความโปร่งใสและสัญชาตญาณ หมายถึงความสามารถในการตัดสินใจอย่างรวดเร็วโดยอาศัยสัญชาตญาณ ความรู้ก่อนหน้า และการรับรู้ในทันทีซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทางปัญญา ช่วยให้เด็กปรับตัวกับสภาพแวดล้อม แก้ไขปัญหา และเข้าใจโลกที่อยู่รอบตัว (วิภาวี เจริญลีลา, 2566) Lally and Valentine-French (2021) กล่าวว่า เด็กอายุ 4-7 ปีเป็นระยะของการคิดตามสัญชาตญาณ มากกว่าการเรียนรู้เพียงอย่างเดียว เด็กจะคิดโดยอัตโนมัติตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วโดยอาศัยสัญชาตญาณและจินตนาการจากการรับรู้และความรู้เดิมในขณะนั้น เด็กช่วงวัยนี้มักจะถามคำถามเพื่อทำความเข้าใจโลกที่อยู่รอบตัว เริ่มคิดอย่างมีตรรกะ มีการใช้เหตุผลที่ยังไม่สมบูรณ์ การส่งเสริมความคิดแบบสัญชาตญาณทำได้โดยกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นให้เด็กอยากถามคำถาม ฝึกให้เด็กตั้งคำถาม และพิจารณาข้อมูลจากมุมมองและหลักฐานต่าง ๆ ส่งเสริมการคิดหรือการมีมุมมองที่หลากหลายจากกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ ศิลปะ ดนตรี นิทาน การสำรวจธรรมชาติ การเล่นเกมบทบาทสมมติ

การฝึกและส่งเสริมทักษะโลกบานี้จำเป็นต้องฝึกตั้งแต่วัยในช่วงปฐมวัยซึ่งเป็นวัยที่เรียนรู้ผ่านการเล่น ซึ่งการพัฒนาทักษะโลกบานี้จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กได้เล่นอย่างอิสระ ดังที่ Colliver et al (2022) กล่าวว่า การเล่นอิสระทำให้เด็กได้เป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่ ได้เผชิญอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ได้แก้ปัญหา ได้พบความสำเร็จและความล้มเหลวด้วยตัวเอง ทำให้เกิดความสนุกสนาน ได้พัฒนาการควบคุมตนเอง และศรัทธาปลื้มสูงเนิน (2564) กล่าวว่า การเล่นสำคัญต่อการพัฒนาการของเด็ก เมื่อเด็กได้เล่นอย่างอิสระตามความต้องการโดยปราศจากข้อกำหนดของผู้ใหญ่ เป้าหมายคือความสนุก ทำให้สมองเปิดพร้อมที่จะเรียนรู้ การเล่นอิสระทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น เล่นกลางแจ้ง เล่นค้นหา เล่นบทบาทสมมติ เล่นผจญภัย สอดคล้องกับ Colliver et al. (2022) ที่กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของการเล่นคือความสนุกสนาน โดยมุ่งที่กระบวนการมากกว่าผลผลิต โดยธิดา พิทักษ์สินสุข (2562) กล่าวถึงประโยชน์ของการเล่นอย่างอิสระ ดังนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาการด้านการเจริญเติบโตของร่างกายทุกด้าน และการทำงานของสมอง
2. ส่งเสริมทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
3. พัฒนาทักษะด้านการคิด การวางแผนและลงมือทำ การเผชิญปัญหา
4. พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ การเป็นผู้นำผู้ตาม และการทำงานกลุ่มกับเพื่อน
5. ช่วยให้มีความสุข ได้ภูมิใจกับความสำเร็จที่เกิดจากความคิดและการลงมือทำของตนเอง ทำให้ปัญหาและอุปสรรคกลายเป็นสิ่งที่ท้าทาย ตัดสินใจได้เร็วขึ้น มีลำดับขั้นตอนที่ดีในการทำงาน

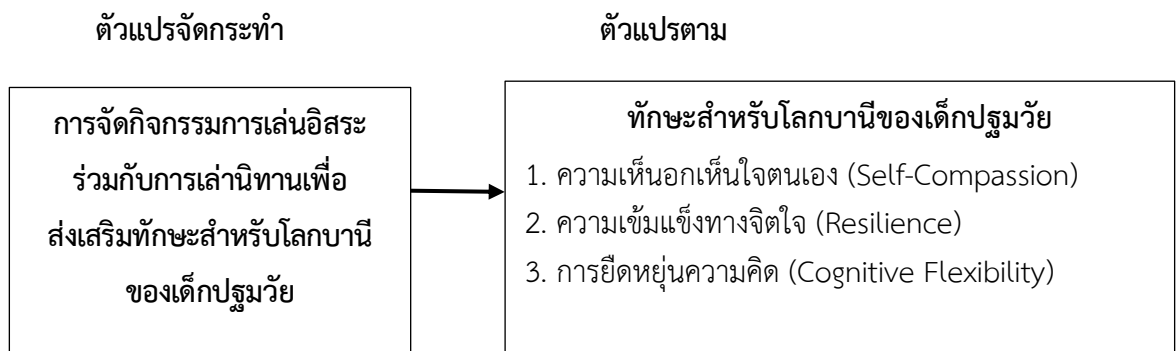
6. พัฒนาทักษะสมอง จากการได้ริเริ่มลงมือทำ ได้ฝึกมุ่งเป้าหมายและเพียรพยายาม ได้ฝึกความจำเพื่อการใช้งานจากการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมมาสู่การเล่น ได้ฝึกยืดหยุ่นความคิดจากการเล่นที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ได้ฝึกวางแผนและจัดระบบดำเนินการเพื่อให้การเล่นดำเนินไปได้ตามที่ต้องการ ได้ฝึกควบคุมอารมณ์และยับยั้งชั่งใจ คิดไตร่ตรองจากการพบเจออุปสรรคต่างๆ ได้ฝึกให้จดจ่อใส่ใจจากการที่เป็นผู้ริเริ่มการเล่นด้วยตนเอง ได้ฝึกติดตามประเมินตนเองเพื่อให้การเล่นดำเนินไปได้

สื่อการเรียนรู้เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยนิทานเป็นสื่อที่เด็กเล็กให้ความสนใจเป็นอย่างมาก สามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ คุณลักษณะ และทักษะต่างๆ ดังที่จารุวรรณ จันจินดา (2562) กล่าวว่า นิทานมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัย ช่วยเปิดโลกจินตนาการให้กว้างไกล ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและพฤติกรรมอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย (อัญธิกา สอนไชยา และละดา ดอนหงษา, 2567) นอกจากนี้ การเล่านิทานมีแนวโน้มช่วยส่งเสริมพฤติกรรมที่เห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย (สรีดา ศุภสิทธิเวช, 2562) และช่วยส่งเสริมการคิดหรือการมีมุมมองที่หลากหลายอันจะนำไปสู่การส่งเสริมการคิดตามสัญชาตญาณของเด็กปฐมวัย ซึ่งความคิดสร้างสรรค์และความฉลาดทางอารมณ์ การเห็นอกเห็นใจ การมีมุมมองที่หลากหลาย และการคิดตามสัญชาตญาณล้วนเป็นทักษะสำคัญสำหรับโลกใบนี้ (Lally and Valentine-French, 2021) เมื่อเด็กได้เล่นอย่างอิสระเสริมด้วยการส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์จากเรื่องราวและกิจกรรมจากนิทาน จะช่วยให้เด็กปฐมวัยได้ฝึกทักษะโลกใบนี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลจึงมีความสนใจทำการศึกษาเรื่อง “ผลการจัดกิจกรรมการเล่นอิสระร่วมกับการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมทักษะสำหรับโลกใบนี้ของเด็กปฐมวัย” โดยทำการศึกษากับเด็กอนุบาล 2 อายุ 4-5 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่พัฒนาการด้านการคิดและด้านภาษาอยู่ในระดับที่สามารถฟังและทำความเข้าใจประโยคง่าย ๆ และพูดสื่อสารความคิดของตนเองได้ โดยจัดกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อให้เด็กได้สัมผัสประสบการณ์ ได้ลงมือปฏิบัติและสะท้อนคิดจนเกิดเป็นทักษะนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทจริงได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเล่นอิสระร่วมกับการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมทักษะสำหรับโลกใบนี้ของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะสำหรับโลกใบนี้ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นอิสระร่วมกับการเล่านิทาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ทักษะสำหรับโลกบานี้ของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมการเล่นอิสระร่วมกับการเล่นนิทานเพื่อ ส่งเสริมทักษะสำหรับโลกบานี้ของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi- Experimental Research Design) แบบกลุ่มเดียว วัดผลก่อนทดลองและหลังทดลอง (One Group Pretest - Posttest Design) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ เด็กปฐมวัยอายุ 4-5 ปี กำลังศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนอนุบาลกุ๊กไก่ กรุงเทพมหานคร 2 ห้องเรียน จำนวน 40 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัยอายุ 4-5 ปี กำลังศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนอนุบาลกุ๊กไก่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 18 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ 1) กลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับทำการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย 2) ผู้ปกครองให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

2) ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเล่นอิสระร่วมกับการเล่นนิทาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะสำหรับโลกบานี้ของเด็กปฐมวัย

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดประสบการณ์การเล่นอิสระร่วมกับการเล่นนิทานเพื่อส่งเสริมทักษะสำหรับโลกบานี้ของเด็กปฐมวัย มีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายและสภาพสังคมของโลกบานี้ ทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในโลกบานี้ การส่งเสริมทักษะสำหรับโลกบานี้ให้กับเด็กปฐมวัย การเล่นอิสระ การใช้

นิทานในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์

3.1.2 เขียนแผนการจัดประสบการณ์การเล่นอิสระร่วมกับการเล่านิทาน เพื่อส่งเสริมทักษะสำหรับโลกบ้านของเด็กปฐมวัย ดังนี้

1) จัดหาหรือแต่งนิทานเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะสำหรับโลกบ้านของเด็กปฐมวัย จำนวน 8 เรื่อง สำหรับใช้จัดกิจกรรมร่วมกับการเล่นอิสระ 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 เรื่อง

2) เขียนแผนการจัดประสบการณ์เพื่อใช้จัดกิจกรรม 3 วันต่อสัปดาห์ รวม 24 แผน มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ ดังนี้ 1) ครูเล่านิทานที่เกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะสำหรับโลกบ้านของเด็กปฐมวัย 2) เด็กปฏิบัติการเล่นอิสระ 3) ครูและเด็กสนทนาถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการเล่นอิสระเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจตนเอง ความเข้มแข็งทางจิตใจ การยืดหยุ่นความคิด โดยเชื่อมโยงกับนิทาน และการปฏิบัติที่เหมาะสมในด้านความเห็นอกเห็นใจตนเองความเข้มแข็งทางจิตใจ และการยืดหยุ่นความคิดเพื่อนำไปใช้ในบริบทจริง

3.1.3 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านโดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ย 4.91 หมายถึง แผนการจัดประสบการณ์มีความเหมาะสมมากที่สุด และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ คือ ให้เด็กได้เล่นกับสื่อธรรมชาติและสื่อที่มีความท้าทายให้มากขึ้น

3.2 แบบประเมินทักษะสำหรับโลกบ้านของเด็กปฐมวัย มีการดำเนินงาน ดังนี้

3.2.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในโลกบ้านเพื่อใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดและขอบข่ายสำหรับการประเมินทักษะสำหรับโลกบ้านของเด็กปฐมวัย

3.2.2 สร้างแบบประเมินทักษะสำหรับโลกบ้านของเด็กปฐมวัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 9 ข้อ โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความเห็นอกเห็นใจตนเอง ด้านความเข้มแข็งทางจิตใจ และด้านการยืดหยุ่นความคิด ด้านละ 3 ข้อ คะแนนเต็ม 27 คะแนน มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 3 หมายถึง แสดงพฤติกรรมหรือมีการปฏิบัติมากที่สุด
- 2 หมายถึง แสดงพฤติกรรมหรือมีการปฏิบัติโดยได้รับการชี้แนะบ้าง
- 1 หมายถึง แสดงพฤติกรรมหรือมีการปฏิบัติโดยได้รับการชี้แนะอย่างมาก
- 0 หมายถึง ไม่แสดงพฤติกรรมหรือไม่ปฏิบัติแม้ได้รับการชี้แนะ

นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผลการประเมิน โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

- 22 – 27 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 80-100) หมายถึง มีทักษะสำหรับโลกบ้านระดับดีมาก
- 19 – 21 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 70-79) หมายถึง มีทักษะสำหรับโลกบ้านระดับดี
- 14 – 18 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 50-69) หมายถึง มีทักษะสำหรับโลกบ้านระดับปานกลาง
- 11 – 13 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 30-49) หมายถึง มีทักษะสำหรับโลกบ้านระดับน้อย
- 0 – 10 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 0-29) หมายถึง มีทักษะสำหรับโลกบ้านระดับน้อยมาก

3.2.3 ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญประเมินเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการประเมินกับนิยามศัพท์ และวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC: Index of Item Objective Congruence) ผลการประเมินได้ค่า IOC 1.00 ทุกข้อ หมายถึง แบบประเมินมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

4) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ทำหนังสือขออนุญาตผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อดำเนินการวิจัย

4.2 ทำการประเมินก่อนการทดลอง (Pre-test) เป็นรายบุคคลในสัปดาห์ก่อนการทดลองด้วยแบบประเมินทักษะสำหรับโลกบ้านของเด็กปฐมวัย โดยครูประจำชั้นเป็นผู้ประเมินเด็กจากการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ

4.1.3 ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยจัดกิจกรรม

สัปดาห์ละ 3 วัน เวลา 11.00 - 11.45 น. จำนวน 8 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้บริหารของโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยมีครูประจำชั้นเป็นผู้ช่วยดูแลเด็ก

4.1.4 ทำการประเมินหลังการทดลอง (Post-test) ในสัปดาห์หลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง โดยทำการประเมินแบบเดียวกันกับการประเมินก่อนการทดลอง

4.1.5 นำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ข้อมูล

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ การทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระจากกัน (t-test for dependent samples) ค่าขนาดผลกระทบ และการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการจัดกิจกรรมการเล่นอิสระร่วมกับการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมทักษะสำหรับโลกบ้านของเด็กปฐมวัย

จากการนำคะแนนก่อนและหลังการทดลองของเด็กแต่ละคนมาสรุปผลการประเมินระดับทักษะสำหรับโลกบ้านของเด็กปฐมวัยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงผลดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการจัดกิจกรรมการเล่นอิสระร่วมกับการเล่นิทานเพื่อส่งเสริมทักษะสำหรับโลกบานีของเด็กปฐมวัย

ระดับทักษะสำหรับโลกบานีของเด็กปฐมวัย	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มีทักษะระดับดีมาก	0	0.00	18	100.00
มีทักษะระดับดี	0	0.00	0	0.00
มีทักษะระดับปานกลาง	13	72.22	0	0.00
มีทักษะระดับน้อย	4	22.22	0	0.00
มีทักษะระดับน้อยมาก	1	5.56	0	0.00
รวม	18	100.00	18	100.00

จากตาราง 1 ระดับทักษะสำหรับโลกบานีของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 72.22 รองลงมาคือระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 22.22 และระดับน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 5.56 หลังการทดลองทักษะสำหรับโลกบานีของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 100.00

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะสำหรับโลกบานีของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นอิสระร่วมกับการเล่นิทาน

จากการนำคะแนนทักษะสำหรับโลกบานีของเด็กปฐมวัยมาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบทักษะสำหรับโลกบานีของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้การทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระจากกัน แสดงผลดังตาราง 2 และผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะสำหรับโลกบานีของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองแยกเป็นรายด้าน แสดงผลดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะสำหรับโลกบานีของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นอิสระร่วมกับการเล่นิทาน

	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-test	p-value
ก่อนการจัดกิจกรรม	18	27	16.00	2.66	13.33	0.00
หลังการจัดกิจกรรม	18	27	25.83	1.65		

* $p < .05$

จากตาราง 2 คะแนนทักษะสำหรับโลกบานีของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ย 16.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.66 และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย 25.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.65 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนทักษะสำหรับโลกบานีของเด็กปฐมวัย พบว่า ทักษะสำหรับโลกบานีของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

นำผลการทดสอบสมมติฐานด้วย t-test มาหาขนาดผลกระทบโดยใช้ดัชนี Cohen's d โดยใช้สูตร (สำเริง ไกยวงศ์, 2560: 284)

$$d = \frac{D}{\sqrt{\frac{\sum(D - \bar{D})^2}{n-1}}} \quad d = \frac{9.83}{\sqrt{\frac{1809 - 1740.50}{17}}} = \frac{9.83}{2.007} = 4.90$$

D คือ ผลรวมของค่าผลต่าง (ผลต่าง Pretest กับ Posttest ของผู้รับการทดลองแต่ละคน)

$\sum D^2$ คือ ผลรวมของค่าผลต่างยกกำลังสอง

n คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการทดลองนั้น

d คือ ค่าขนาดอิทธิพลความแตกต่างมาตรฐานของการวัดก่อนและหลังได้ขนาดผลกระทบ 4.90

หมายถึง มีผลกระทบขนาดใหญ่ ($d > 0.80$)

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะสำหรับโลกบانيของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นอิสระ ร่วมกับการเล่นนิทานแยกเป็นรายด้าน

ทักษะสำหรับโลกบานี้	n	$\bar{X}$	S.D.	t-test	p-value
ด้านความเห็นอกเห็นใจตนเอง					
ก่อนการจัดกิจกรรม	18	5.11	1.41	10.52	0.00
หลังการจัดกิจกรรม	18	8.83	0.51		
ด้านความเข้มแข็งทางจิตใจ					
ก่อนการจัดกิจกรรม	18	5.22	1.11	11.57	0.00
หลังการจัดกิจกรรม	18	8.67	0.59		
ด้านการยืดหยุ่นความคิด					
ก่อนการจัดกิจกรรม	18	5.67	0.91	8.82	0.00
หลังการจัดกิจกรรม	18	8.33	0.91		

* $p < .05$

จากตาราง 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะสำหรับโลกบانيของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 3 ด้าน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากการบันทึกของครูประจำชั้นในแบบประเมินทักษะสำหรับโลกบانيของเด็กปฐมวัยหลังการทดลอง แบ่งเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. เด็กแสดงพฤติกรรมด้านความเข้มแข็งทางจิตใจ สรุปประเด็นหลักได้ดังนี้ “มีความมั่นคงทางอารมณ์ ยอมรับข้อผิดพลาดของตนเองได้ดี มีความพยายามทำงานของตนเองจนสำเร็จ” “ยอมรับข้อผิดพลาด

ที่เกิดขึ้นได้ และสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง” “ยอมรับอุปสรรคได้อย่างรวดเร็ว” “มีความมั่นใจในตนเอง มุ่งมั่นทำงานของตนจนสำเร็จ” “มีความพยายามที่จะยอมรับข้อผิดพลาดของตนเองได้มากขึ้น”

2. เด็กแสดงพฤติกรรมด้านการคิดยืดหยุ่น สรุปประเด็นหลักได้ดังนี้ “มีการเสนอวิธีการใหม่ ๆ” “ให้ความคิดเห็นปรับเปลี่ยนความคิดตามสถานการณ์ และเสนอแนะวิธีอื่นเมื่อพบอุปสรรค” “เมื่อเปลี่ยนกิจกรรมสามารถปรับเปลี่ยนความคิดตามสถานการณ์ได้เร็วขึ้น”

3. เด็กแสดงพฤติกรรมด้านความเห็นอกเห็นใจตนเอง สรุปประเด็นหลักได้ดังนี้ “รู้จักชื่นชมผลงานของตนเองและของเพื่อน” “ชื่นชมสิ่งที่ตนเองทำแม้ไม่สำเร็จตามเป้าหมาย” “แสดงความเห็นอกเห็นใจตนเองและเพื่อน” “รู้จักชื่นชมผลงานของตนเองและเพื่อนได้ดีขึ้น”

4. เด็กส่วนน้อยมีการพัฒนาทักษะดีขึ้น แต่ยังต้องการกำลังใจ คำแนะนำจากครู และการฝึกเพิ่มเติมในบางด้าน ดังตัวอย่างพฤติกรรมของเด็ก เช่น “พยายามทำงานของตนเองจนสำเร็จได้ เมื่อได้รับคำแนะนำจากคุณครู” “มีความมุ่งมั่นในการทำงานของตนเองจนสำเร็จ แต่บางครั้งยังขาดความมั่นใจในตนเองเรื่อง การเลือกวิธีใหม่” “เมื่อเปลี่ยนกิจกรรมสามารถปรับเปลี่ยนความคิดตามสถานการณ์ได้เร็วขึ้น รู้จักชื่นชมผลงานของตนเองและเพื่อนได้ดีขึ้น บางครั้งขาดความพยายามในการทำงานของตนเองคุณครูต้องคอยชี้แนะจนสามารถทำงานสำเร็จ” “มีความพยายามที่จะยอมรับข้อผิดพลาดของตนเองได้มากขึ้น รู้จักการยืดหยุ่นได้ด้วยตนเอง ถ้ามีการปรับเปลี่ยนกิจกรรม และมีบางครั้งที่ยังแสดงอารมณ์ด้านลบเมื่อพบอุปสรรคในการทำงาน”

อภิปรายผล

จากการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยขนาดผลกระทบมีขนาดใหญ่ อธิบายได้ดังนี้

1. การเล่นอิสระร่วมกับการเล่นนิทานช่วยให้เด็กได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะความเห็นอกเห็นใจตนเอง ความเข้มแข็งทางจิตใจ และการยืดหยุ่นความคิด พบว่าหลังการทดลองเด็กแสดงพฤติกรรมของการมีทักษะโลก บานี ดังตัวอย่างแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านความเข้มแข็งทางจิตใจ เช่น เด็กชาย ก. ไม่ร้องไห้เมื่อเพื่อนแย่งของเล่น โดยบอก กับเพื่อนว่า "เล่นด้วยกันนะ" ด้านการคิดยืดหยุ่น เช่น เด็กหญิง ข. สามารถเปลี่ยนบทบาทการเล่นจากแม่ค้าเป็นคุณหมอบได้อย่างรวดเร็วเมื่อมีเพื่อนนำตุ๊กตาที่ป่วยมาให้ ด้านความเห็นอกเห็นใจตนเอง เช่น เด็กชาย ค. พูดกับตัวเองว่า "ไม่เป็นไรนะ เดี่ยวสร้างใหม่ได้" เมื่อบล็อกที่ต่อไว้พังลงมา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Colliver et al (2022) ที่พบว่าเมื่อเด็กใช้เวลาในการเล่นอิสระมากขึ้น ความสามารถในการควบคุมตนเองหรือความสามารถ ในการกำกับและยับยั้งชั่งใจตนเองจะดีขึ้น เนื่องจากเมื่อเด็กได้เล่นอย่างอิสระทำให้ได้เผชิญอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ได้ฝึกควบคุมอารมณ์จากการพบเจออุปสรรค ต้องคิดแก้ปัญหา ทำให้ได้พบทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว รวมถึงความสนุกสนาน และอารมณ์ รุ่งแรง (2567) ที่กล่าวว่าเมื่อเด็กสามารถกำกับตนเอง เด็กจะเข้าใจและรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง สามารถหักห้ามใจ รู้จักคิด พิจารณา ไตร่ตรองว่าควรทำเช่นไรในสถานการณ์ต่าง ๆ และสามารถปรับอารมณ์และความรู้สึกได้เมื่อมีอะไรมากระทบ นอกจากนี้ธิดา พัทธกสินสุข (2562) กล่าวถึงประโยชน์ของการเล่นอิสระที่ช่วยส่งเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับการ

ใช้ชีวิต เช่น ทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจตนเอง จากการที่ได้เผชิญปัญหาและได้สนุกกับวิธีการเล่นที่หลากหลายโดยไม่ต้องกลัวที่จะล้มเหลว เพราะไม่มีความคาดหวังจากผู้ใหญ่มากมาย ทักษะคิดและการยืดหยุ่นความคิดจากการเล่นที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ทำให้รู้สึกดีและภูมิใจกับความสำเร็จของตนเอง ช่วยให้เด็กสามารถคิดและเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้ดี ดังที่วิภาวี เจริญลีลา (2565) กล่าวว่า การลดความกังวลส่งผลให้มีสุขภาพจิตที่ดี ช่วยให้เด็กรับมือกับความเครียด สามารถจัดการความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น และตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และงานวิจัยของ Karakasidou et al. (2021) ยืนยันว่าความเมตตาต่อตนเอง การเห็นอกเห็นใจตนเอง อารมณ์เชิงบวก และความเข้มแข็งทางจิตใจ เป็นทักษะที่สามารถสอนหรือฝึกให้เกิดขึ้นตั้งแต่เด็กได้

2. การจัดกิจกรรมการเล่นอิสระร่วมกับการเล่นนิทานเพื่อส่งเสริมทักษะสำหรับโลกบาริของเด็กปฐมวัย มีการดำเนินกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2565) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกทำให้เด็กเกิดประสบการณ์ตรงจากการได้ลงมือทำ เด็กได้คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณจนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ดังที่ Kolb (2020) และ McLeod (2025) กล่าวว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ทำให้เด็กได้สัมผัสประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ได้สังเกตเชิงสะท้อนคิด จากประสบการณ์ใหม่ ได้สร้างแนวคิดเชิงนามธรรม และนำความรู้ไปใช้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยของ Enache (2022) ยืนยันว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทางของ Kolb มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กก่อนวัยเรียนอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ เด็กมีพัฒนาการในระดับความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้นเมื่อได้รับโอกาสเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง และได้สะท้อนประสบการณ์ผ่านกระบวนการคิดร่วมกับครูและเพื่อน และการศึกษาของ Ranken et al. (2023) ที่พบว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์ทำให้เด็กสามารถจดจำการเรียนรู้ได้ต่อไปในระยะยาว สอดคล้องกับกมล โพธิเย็น (2564) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2565) ที่กล่าวว่า การให้เด็กได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรง ให้เด็กสะท้อนคิด และนำความรู้ไปใช้ เป็นการสนับสนุนให้เด็กสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นความรู้ที่ติดตัวผู้เรียนไปตลอด

3. การเล่นนิทานเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะสำหรับโลกบาริช่วยสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้แนวคิดของทักษะโลกบาริ ดังการศึกษาของ Yabe et al. (2018) ที่พบว่าการเล่นนิทานให้เด็กฟังช่วยให้การไหลเวียนของเลือดในบริเวณหน้าผากดีขึ้นกว่าการให้เด็กอ่านหนังสือภาพ ส่งผลให้สมองของเด็กทำงานได้ต่อเนื่องยาวนานขึ้น นอกจากนี้จารุวรรณ จันจินดา (2562) กล่าวว่า นิทานช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เปิดโลกจินตนาการ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการมีสัมพันธภาพกับบุคคลรอบข้าง การแสดงออกอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม ช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และการศึกษาของอัญญิกา สอนไชยา และละดา ดอนหงษา (2567) พบว่าการจัดประสบการณ์โดยใช้นิทานช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย รวมถึงการศึกษาของสรีดา ศุภสิทธิเวช (2562) ที่พบว่าการเล่นนิทานอาจมีแนวโน้มในการช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จัดให้เด็กได้เล่นอิสระทุกวัน โดยจัดทางเลือกในการเล่นให้มีความหลากหลาย เพื่อให้เด็กได้เจอกับปัญหาใหม่ ๆ และประสบการณ์ที่ท้าทาย
2. จัดหาสถานที่ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อให้ครูอ่านหรือเล่าให้เด็กฟังทุกวันในช่วงเวลาว่าง เช่น ก่อนนอน หรือระหว่างรอผู้ปกครองมารับกลับบ้าน
3. ให้เด็กได้ฝึกทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคปัจจุบันและในอนาคตผ่านการทำกิจวัตรประจำวัน และการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
4. จัดอบรมให้ความรู้ครูปฐมวัยเกี่ยวกับบทบาทของครูในการจัดประสบการณ์การเล่นอิสระ และแนวทางในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคปัจจุบันและในอนาคตให้กับเด็กปฐมวัย
5. ให้ความรู้ผู้ปกครองเกี่ยวกับความสำคัญและแนวทางในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคปัจจุบันและในอนาคตให้กับเด็กปฐมวัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกปัจจุบันและอนาคตสำหรับเด็กปฐมวัยโดยวิธีการอื่น เช่น การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกปัจจุบันและอนาคตสำหรับเด็กปฐมวัยด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู (Professional Learning Community) หรือ การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกปัจจุบันและอนาคตสำหรับเด็กปฐมวัยโดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม
2. การวิจัยและพัฒนารูปแบบหรือโปรแกรมการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกปัจจุบันและอนาคตสำหรับเด็กปฐมวัย
3. การศึกษาระยะยาวติดตามผลการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกปัจจุบันและอนาคต

บรรณานุกรม

กมล โพธิเย็น. (2564). Active learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21.

วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 19(1), 11-28.

กรรณภรณ์ รุ่งแจ้ง. (2567). VUCA สู่ BANI: ความท้าทายของการจัดการศึกษาปฐมวัย. วารสารสถาบันวิจัย

และพัฒนา, 9(1), 282-291.

จารุวรรณ จันจินดา. (2562). ผลการจัดกิจกรรมการเล่นิทานที่มีผลต่อความสามารถในการลงความเห็นข้อมูลของเด็กปฐมวัย โรงเรียนวัดพุ่มเรียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา).

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ดิฉัตร ชุสสุโพวา. (2565). ผลกระทบสำคัญ 5 ด้าน ของโรคโควิด-19 ที่มีต่อเด็กในประเทศไทย. สืบค้นจาก <https://www.unicef.org/thailand/th/stories/>
- ธิดา พิทักษ์สินสุข. (2562). EF กับการเล่นอิสระ (Free Play). ใน สุภาวดี หาญเมธี, ธิดา พิทักษ์สินสุข, และ ภาวนา อร่ามฤทธิ์ (บ.ก.), *คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Functions สำหรับครูปฐมวัย* (พิมพ์ครั้งที่ 4, น. 191-197). กรุงเทพฯ: มติชน.
- ยูนิเซฟ. (ม.ป.ป.). *ผลกระทบของโควิด-19 ต่อครอบครัวเปราะบาง: ครอบครัวที่มีเด็กเล็ก*. สืบค้นจาก <https://www.unicef.org/thailand/media/6206/file/COVID-19%20Impact%20on%20young%20children.pdf>
- วิภาวี เจริญลีลา. (2565ก). *โลกโกลาหล (BANI World) Ep1 Brittle: ในโลกที่เปราะบาง เด็กต้องไม่แตกหัก ด้วยทักษะความยืดหยุ่น*. The Potential. สืบค้นจาก <https://thepotential.org/knowledge/bani-world-ep1-brittle/>
- วิภาวี เจริญลีลา. (2565ข). *โลกโกลาหล (BANI World) Ep2 Anxious: ความวิตกกังวลที่หายขาดได้ด้วยความเข้าใจ*. The Potential. สืบค้นจาก <https://thepotential.org/knowledge/bani-world-ep2-anxious/>
- วิภาวี เจริญลีลา. (2566ก). *โลกโกลาหล (BANI World) Ep3 Nonlinear: ยิ่งพลิกแพลงได้ ยิ่งมั่นคง ในโลกที่ไร้เหตุผลและคาดเดาได้ยาก*. The Potential. สืบค้นจาก <https://thepotential.org/knowledge/bani-world-ep3-nonlinear/>
- วิภาวี เจริญลีลา. (2566ข). *โลกโกลาหล (BANI World) Ep4 Incomprehensible: คลายความไม่เข้าใจด้วยความโปร่งใสและสัญชาตญาณ*. The Potential. สืบค้นจาก <https://thepotential.org/knowledge/bani-world-ep4-incomprehensible/>
- ศรัทธา ปลื้มสูงเนิน (บ.ก.). (2564). *คู่มือการเล่น (Free Play)*. กรุงเทพฯ: Rabbit4print.com. สืบค้นจาก <https://drive.google.com/file/d/1l6eHwz-B32J9nNnEFnEs4g1zM5m6FS9R/view>
- สรिता ศุภสุทธิเวช. (2562). *การพัฒนาชุดนิทานส่งเสริมพฤติกรรมการเห็นอกเห็นใจสำหรับเด็กปฐมวัย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุภาวดี หาญเมธี, ธิดา พิทักษ์สินสุข, และ ภาวนา อร่ามฤทธิ์ (บ.ก.). (2562). *คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Function สำหรับครูปฐมวัย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ระดับปฐมวัย*. สืบค้นจาก http://academic.obec.go.th/web/images/news/1661483574_d_3.pdf

- สำเร็จ ไกยวงศ์. (2560). ขนาดผลกระทบ: ผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของการทดสอบสมมติฐาน. *วารสารปัญหาวิวัฒน์*, 9(1), 1-14.
- อัญธิกา สอนไชยา, และ ละดา ดอนหงษา. (2567). ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้นิทานต่อความคิดสร้างสรรค์และความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัย. *เสวนาวิทย์ปริทัศน์*, 4(3), 187–197.
- Cascio, J. (2020). *Facing the age of chaos*. Retrieved August 28, 2024, from <https://medium.com/@cascio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d>
- Colliver, Y., Harrison, L. J., Brown, J. E., & Humburg, P. (2022). Free play predicts self-regulation years later: Longitudinal evidence from a large Australian sample of toddlers and preschoolers. *Early Childhood Research Quarterly*, 59, 148-161. doi:10.1016/j.ecresq.2021.11.011
- Enache, A. (2022). The efficiency of experiential learning in preschool children. *International Scientific Publications*, 20, 326-334. Retrieved from <https://www.scientific-publications.net/en/article/1002399/>
- Fuente-Anuncibay, R., González-Barbadillo, A., Ortega-Sánchez, D., & Pizarro-Ruiz, J. (2020). Mindfulness and empathy: Mediating factors and gender differences in a Spanish sample. *Frontiers in Psychology*, 11, Article 561007.
- Karakasidou, E., Raftopoulou, G., & Stalikas, A. (2021). A self-compassion intervention program for children in Greece. *Psychology*, 12(12), 1785–1797.
- Kolb, A. (2020, April 15). *This is experiential learning* [Video file]. Retrieved from <https://learningfromexperience.com/themes/this-is-experiential-learning-video>
- Lally, M., & Valentine-French, S. (2021). Piaget’s preoperational stage. In *Lifespan development: A psychological perspective* (4th ed., pp. 126-128). Retrieved from <https://www.clcillinois.edu/programs/psy/openeducation>
- McLeod, S. (2025). *Kolb’s learning styles and experiential learning cycle*. Simply Psychology. Retrieved from <https://www.simplypsychology.org/learning-kolb.html>
- Ranken, E., Manyukhina, Y., Wyse, D., & Bradbury, A. (2023). *Experiential learning for children aged 4-14: A rapid evidence assessment*. London: UCL Institute of Education. Retrieved from <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10173743/>

Yabe, M., Oshima, S., Eifuku, S., Taira, M., Kobayashi, K., Yabe, H., & Niwa, S. (2018). Effects of storytelling on the childhood brain: Near-infrared spectroscopic comparison with the effects of picture-book reading. *Fukushima Journal of Medical Science*, 64(3), 125–132. doi:10.5387/fms.2018-11

ผลการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย

THE EFFECTS OF ART EXPERIENCE PROVISION USING NATURE - BASED
TO DEVELOP ANALYTICAL THINKING SKILLS OF YOUNG CHILDREN

วรณัฐ แสงชาติ^{1*} ปัทมาวดี เล่ห์มงคล² ชลาธิป สมาหิโต³

Woranut Sangchat^{1*} Pattamavadi Lehmongkol² Chalathip Samahito³

^{1,2,3} สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ประเทศไทย

^{1,2,3} Division of Early Childhood Education, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author E-mail: fedupdl@ku.ac.th

Received: 19/04/2025 | Revised: 04/08/2025 | Accepted: 25/08/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของการจัดประสบการณ์โดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานที่มีต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย และ 2) สังเคราะห์แนวทางการจัดประสบการณ์โดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยสำหรับครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดมาบพระจันทร์ (รัฐบำรุงประชาวิทยา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 16 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน จำนวน 24 แผน และแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย ซึ่งครอบคลุมทักษะด้านการจำแนก การเปรียบเทียบ และการจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน มีพัฒนาการด้านทักษะการคิดวิเคราะห์สูงขึ้นอย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ ทั้งในภาพรวมและในแต่ละด้าน ได้แก่ การจำแนก การเปรียบเทียบ และการจัดหมวดหมู่ นอกจากนี้ ยังสามารถสังเคราะห์

แนวทางการจัดประสบการณ์โดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน ที่เอื้อต่อการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย อันเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดประสบการณ์ศิลปะ ธรรมชาติเป็นฐาน ทักษะการคิดวิเคราะห์

Abstract

This study aimed to investigate the effects of art experience provision using nature-based to develop analytical thinking skills of young children. The target group in this study consisted of 16 male and female children, aged between 5–6 years old studying in Kindergarten 3, Semester 2, Academic Year 2024, at Wat Mab Phrachan School (Ratbumrung Prachawitthaya), under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1. Cluster sampling was used in the selection of the sample. The research instruments used in this study included: 24 lesson plans on the effects of art experience provision using nature-based to develop analytical thinking skills of young children, an analytical thinking skill test for young children. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis. The results showed that after implementing the nature-based art experience activities, young children's analytical thinking scores were higher than before the experiment both overall and in specific aspects on classification, comparison, and categorization.

Keywords: Art Experience Organization, Nature-Based, Analytical Thinking Skills

บทนำ

เด็กเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีคุณค่าในการพัฒนาประเทศ ซึ่งการพัฒนาในวัยเด็กจะเป็นพื้นฐานอันมั่นคงต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กปฐมวัยเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนาการของชีวิตมนุษย์ เนื่องจากสิ่งที่เด็กได้รับจากประสบการณ์และการเรียนรู้ในช่วง 5 ปีแรกของชีวิตมีผลต่อการวางรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาการทุกด้าน สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2523) ได้กล่าวว่าเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ร่างกายและสมองกำลังเจริญเติบโต เด็กต้องการความรักความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด เด็กวัยนี้มีโอกาสเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้สำรวจ เล่น ทดลอง ค้นพบด้วยตนเอง มีโอกาสแก้ปัญหา ตัดสินใจ ใช้ภาษาสื่อความหมาย คิดริเริ่มสร้างสรรค์ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขผู้ที่รับผิดชอบในการดูแลเด็กจึงมีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูและให้ประสบการณ์แก่เด็กเพื่อให้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ส่งเสริมให้เด็กสังเกต สำรวจ และสร้างสรรค์ เพราะยิ่งเด็กมีความกระตือรือร้น ยิ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ผู้รับผิดชอบจึงต้องส่งเสริม สนับสนุน ให้ความรัก ความเข้าใจ และความเอาใจใส่เด็กวัยนี้เป็นพิเศษ เพราะจะเป็นพื้นฐานที่ช่วยเตรียมความพร้อมให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนและในชีวิตต่อไป

การจัดการเรียนรู้จะต้องส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาการของเด็กปฐมวัยทุกประเภท โดยยึดหลักการให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล วิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข รวมทั้งประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก (กรมวิชาการ, 2546)

ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดจึงควรได้รับความใส่ใจอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเติบโตขึ้นเป็นกำลังสำคัญของสังคมในอนาคต การมีทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผลจะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญและจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม สามารถวิเคราะห์ปัญหา ตัดสินใจ และเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดภายใต้ข้อมูลและบริบทที่มีอยู่ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทักษะการคิดจึงไม่ใช่เพียงเป้าหมายด้านการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาว (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551)

ศิลปะสร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะด้านสติปัญญา อารมณ์ และจินตนาการ ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกระบวนการทำงานของสมองหลายส่วน รวมถึงการทำงานของอวัยวะบางระบบ โดยศิลปะช่วยกระตุ้นการเชื่อมต่อของเซลล์ประสาทผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพสูงในช่วงวัยปฐมวัย การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะช่วยให้เด็กได้ฝึกฝนทักษะการสังเกต การคิดวิเคราะห์ และการลงมือปฏิบัติจริง ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ผ่อนคลายและส่งเสริมอิสรภาพทางความคิด กิจกรรมศิลปะยังเอื้อให้เด็กสามารถแสดงออกทางความรู้สึก ความคิด และจินตนาการของตนเองผ่านการใช้สัญลักษณ์

การจัดกิจกรรมศิลปะควรคำนึงถึงการเตรียมความพร้อมของเด็ก ทั้งในด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้และการดูแลรักษาอุปกรณ์ โดยเริ่มจากอุปกรณ์ที่ปลอดภัยและเหมาะสม เช่น กระดาษ กาว กรรไกร และพู่กัน จากนั้นจึงค่อยๆ ส่งเสริมให้เด็กเลือกใช้อุปกรณ์ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถใช้จินตนาการได้อย่างอิสระและเต็มศักยภาพ โดยสรุป ศิลปะสร้างสรรค์ไม่เพียงแต่ส่งเสริมพัฒนาการทางศิลปะเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เสริมสร้างความมั่นใจ และพัฒนาความสามารถทางสมองในด้านต่างๆ ของเด็กปฐมวัยอย่างสมดุล (อัญชลี ไสยวรรณ, 2553) ธรรมชาติมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่วัยเยาว์ โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัยซึ่งถือเป็นระยะวิกฤตของการวางรากฐานด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

การสำรวจ ทดลอง และการตั้งคำถามที่เกิดขึ้นขณะอยู่ในธรรมชาติ ช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลและเกิดความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ ผ่านการมีประสบการณ์ตรง ซึ่งถือเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในช่วงวัยนี้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ในเด็กปฐมวัยเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เด็กสามารถแยกแยะข้อมูล แก้ไขปัญหา และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทักษะนี้ในเด็กปฐมวัยในประเทศไทยยังประสบกับปัญหาหลายประการ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาการของเด็กในระยะยาว ปัญหาเหล่านี้เกิดจากหลายปัจจัยทั้งในครอบครัว โรงเรียน และสังคม หนึ่งในปัญหาหลักที่ส่งผล

ต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในเด็กปฐมวัยคือ รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำมากกว่าการฝึกคิดวิเคราะห์ หลายโรงเรียนในไทยยังคงใช้การสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง ทำให้เด็กขาดโอกาสในการตั้งคำถาม หรือคิดอย่างอิสระเพื่อแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ การประเมินผลการเรียนการสอนในลักษณะที่มุ่งเน้นคะแนนสอบและความถูกต้องเพียงอย่างเดียว ทำให้เด็กขาดการฝึกฝนในการวิเคราะห์สถานการณ์หรือข้อมูลที่มีความซับซ้อน (ศรีอัมพร บุญปรก, 2555) ผู้ศึกษาในฐานะครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนวัดมาบพระจันทร์(รัฐบำรุงประชาวิทยา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ได้สังเกตพฤติกรรมเด็กขณะทำกิจกรรม พบว่า เด็กในสายชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีปัญหาเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ คือ เด็กจำนวนหนึ่งไม่สามารถคิดวิเคราะห์ได้ ไม่สามารถแยกแยะข้อมูล แก้ไขปัญหา และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน จึงเป็นแนวทางหนึ่งของการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับการคิดวิเคราะห์ในการฝึกกระบวนการคิด นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการแสดงออกด้วยตนเอง โดยไม่ถูกจำกัดด้วยกรอบทางเทคนิคจากครู และมีโอกาสทำงานร่วมกันอีกด้วย

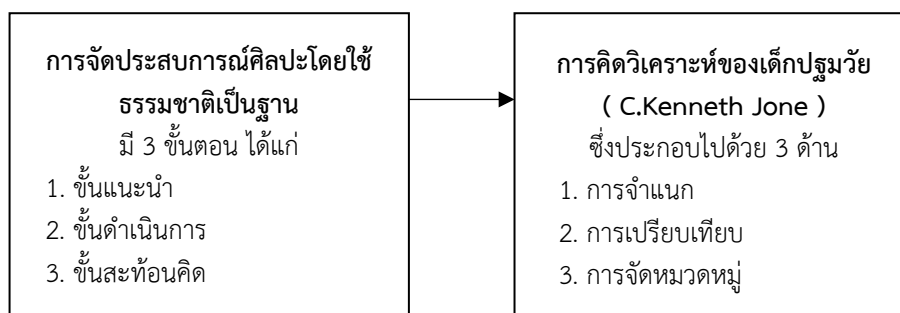
ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในเด็กชั้นปฐมวัยและเพื่อใช้เป็นแนวทางให้ครูปฐมวัยสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้และส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ในเด็กปฐมวัยให้ดีขึ้น จากความสำคัญสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาเชื่อว่าการพัฒนาด้านสติปัญญาในเรื่องของการคิดวิเคราะห์จากการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน จะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย ซึ่งผลที่จะได้รับจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นแนวทางแก่ครู และผู้เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยได้ใช้แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยหรือมีผู้ใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะด้านอื่นๆของเด็กต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาผลของการจัดประสบการณ์โดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานที่มีต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อสังเคราะห์แนวทางการจัดประสบการณ์โดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยสำหรับครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาปฐมวัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง เรื่อง ผลการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานที่มีต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย เป็นการศึกษาเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ เด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดมาบพระจันทร์ (รัฐบำรุงประชาวิทยา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 16 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ

1. การจำแนก
2. การเปรียบเทียบ
3. การจัดหมวดหมู่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย จำนวน 24 แผน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นแนะนำ ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ และขั้นที่ 3 ขั้นสรุป

2. แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย 3 องค์ จำนวน 24 ข้อ ได้แก่

2.1 การจำแนก	จำนวน 8 ข้อ
2.2 การเปรียบเทียบ	จำนวน 8 ข้อ
2.3 การจัดหมวดหมู่	จำนวน 8 ข้อ

การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. การสร้างแผนการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน ผู้ศึกษาดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน ทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดประสบการณ์

1.2 ศึกษาจุดมุ่งหมาย ขอบข่ายของเนื้อหาและแนวคิดของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนวัดมาบพระจันทร์ (รัฐบำรุงประชาวิทยา) พระนครศรีอยุธยา

1.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษากำหนดกิจกรรมศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ทั้งหมด 24 กิจกรรม จำนวน 8 สัปดาห์ กำหนดแผนละ 1 วัน วันละ 40 นาที การจัดกิจกรรมเรียงลำดับจากกิจกรรมที่มีความง่ายไปหากิจกรรมที่มีความยากขึ้น ในแต่ละกิจกรรมแต่จะใช้

ทักษะการคิดวิเคราะห์ร่วมกันโดยผ่านการสังเกตจำแนกเปรียบเทียบ และจัดหมวดหมู่ ซึ่งในแต่ละสัปดาห์กำหนดกิจกรรม ดังนี้

2. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ ผู้ศึกษาดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางความคิด

2.2 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบการเตรียมความพร้อมด้านการคิดวิเคราะห์

3. สร้างแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบคำถามเชิงรูปธรรม โดยมี 3 ตัวเลือก และแบ่งออกเป็น 3 ชุด ชุดละ 8 ข้อ ดังนี้

3.1 ชุดที่ 1 แบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ ด้านการจำแนก จำนวน 8 ข้อ

3.2 ชุดที่ 2 แบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ ด้านการเปรียบเทียบ จำนวน 8 ข้อ

3.3 ชุดที่ 3 แบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ ด้านการจัดหมวดหมู่ จำนวน 8 ข้อ

3.4 การตรวจให้คะแนน

3.4.1 ข้อที่กากบาท (X) ถูกให้ 1 คะแนน

3.4.2 ข้อที่กากบาท (X) ผิด หรือไม่ได้กากบาท (X) หรือกากบาท (X) เกินกว่าภาพ 1 ข้อ

ให้คะแนน 0 คะแนน

4. สร้างคู่มือในการดำเนินการทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์โดยให้สอดคล้องกับแบบทดสอบที่สร้างขึ้นในข้อ 2

5. นำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์และคู่มือดำเนินการทดสอบที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย และด้านการวัดผลการศึกษา เพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสม ความชัดเจนของข้อคำถามและตัวเลือก ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบทักษะในการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยเท่ากับ 0.89 ผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ดังนี้ ขนาดของรูปภาพไม่ชัดเจน สีมืดความแตกต่างกันมากเกินไปทำให้ยากต่อการสังเกต ผู้ศึกษาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระตรวจสอบอีกครั้ง

6. ผู้ศึกษานำแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย ที่ปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระและผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบกับเด็กกลุ่มเป้าหมายจำนวน 16 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง

7. นำแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย ที่ปรับปรุงเหมาะสมแล้วนำไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้ศึกษานำหนังสือจากโครงการภาคพิเศษ สาขาปฐมวัยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษา

2. ผู้ศึกษาทำการทดสอบเด็กก่อนการทดลอง (Pretest) ตามวันเวลาที่กำหนด ด้วยแบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ ใช้เวลาทำแบบทดสอบประมาณ 40 นาที จากจำนวนแบบทดสอบ 24 ข้อ

3. ในการทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) ผู้ศึกษาดำเนินการทดสอบด้วยตนเองโดยดำเนินการทดสอบตามคู่มือการใช้แบบทดสอบ

4. นำแบบทดสอบที่ได้ไปตรวจให้คะแนน และนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์

5. ผู้ศึกษาดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย โดยแบ่งการทดลองเป็น 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ วันศุกร์ วันละ 40 นาที ระยะเวลา 10.00-10.40 น.

6. เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองโดยใช้แผนการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ผู้ศึกษาได้นำกลุ่มเป้าหมายมาทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ (Posttest) ด้วยแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ชุดเดิมตามวิธีการที่ใช้ทดสอบครั้งแรก

7. นำแบบทดสอบที่ได้ไปตรวจให้คะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง (Pretest) และหลังการทดลอง (Posttest) โดยใช้ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณ

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมที่แสดงออกถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย

สรุปผลการวิจัย

ผู้ศึกษาขอเสนอผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยภาพรวมก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานนำเสนอในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานโดยรวมของทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยใช้ค่าแจกแจง t-test for Dependent Samples (N=16)

การจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย	คะแนนเต็ม	μ	σ	t-test
ก่อนการจัดประสบการณ์	24	12.80	1.64	11.62
หลังการจัดประสบการณ์	24	33.80	6.06	

* $P < .05$

จากตารางที่ 1 พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน ก่อนการจัดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยเท่ากับ 12.80 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 1.64 หลังการจัดประสบการณ์ศิลปะที่ใช้ธรรมชาติเป็นฐาน ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยเท่ากับ 33.80 เบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 6.06 แสดงให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์ศิลปะที่ใช้ธรรมชาติเป็นฐานนั้นสามารถ พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยได้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลองเป็นรายด้าน (N=16)

องค์ประกอบทักษะการคิดวิเคราะห์ ของเด็กปฐมวัย	ก่อนการจัดกิจกรรม		หลังการจัดกิจกรรม		t-test
	μ	σ	μ	σ	
1. การจำแนก	4.93	1.39	7.36	.78	10.61
2. การเปรียบเทียบ	4.46	1.60	7.07	.86	10.15
3.การจัดหมวดหมู่	4.96	1.55	7.14	.80	13.50

* $P < .05$

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยในทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 ด้าน ก่อนและหลังการทดลอง โดยแยกเป็นรายองค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านการจำแนก มีค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 4.93 ค่าเฉลี่ยหลังการทดลองเท่ากับ 7.36 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดลองเท่ากับ 1.39 หลังการทดลองเท่ากับ .78
2. ด้านการเปรียบเทียบ มีค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 4.46 ค่าเฉลี่ยหลังการทดลองเท่ากับ 7.07 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดลองเท่ากับ 1.60 หลังการทดลองเท่ากับ .86
3. ด้านการจัดหมวดหมู่ มีค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 4.96 ค่าเฉลี่ยหลังการทดลองเท่ากับ 7.14 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดลองเท่ากับ 1.55 หลังการทดลองเท่ากับ .80

ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยรายด้าน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองจะเห็นได้ว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยทั้งโดยรวมและรายด้านมีคะแนนหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าการทดลอง แสดงว่าการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานช่วยให้เด็กมีคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์หลังการทดลองสูงขึ้น

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานที่มีต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย และสังเคราะห์แนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในภาพรวมและในแต่ละด้าน ได้แก่ การจำแนก การเปรียบเทียบ และการจัดหมวดหมู่

1. การจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงกับวัสดุธรรมชาติที่หลากหลาย เช่น ใบไม้ ดอกไม้ เมล็ดพืช หรือหิน ซึ่งส่งผลให้เด็กได้ใช้กระบวนการคิดอย่างมีระบบ โดยเฉพาะการสังเกต ลำดับความคิด การเปรียบเทียบ และการจัดหมวดหมู่

แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget (1973) ที่กล่าวว่า เด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากประสบการณ์ตรง (Concrete Experience) และสอดคล้องกับ Bruner (1969) ที่เสนอว่าการเรียนรู้ของเด็กเล็กควรเริ่มจากการกระทำก่อนการใช้ภาษาและสัญลักษณ์ นอกจากนี้ยังเสริมแนวคิดของ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547) ที่เน้นการเรียนรู้จากการลงมือทำ ค้นหา และจินตนาการ

ผู้วิจัยได้พัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมใน 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน: ใช้กิจกรรมที่สร้างความสนใจ เช่น เพลง นิทาน หรือการทัศนศึกษาใกล้ธรรมชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมทางอารมณ์และจิตใจของเด็ก

ขั้นสอน: เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือสร้างสรรค์ชิ้นงานด้วยตนเอง พุดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ขั้นสรุป: ใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กวิเคราะห์ชิ้นงาน สะท้อนความคิด พร้อมจดบันทึกโดยครูเพื่อประเมินและต่อยอดการเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การใช้วัสดุจากธรรมชาติในกิจกรรมศิลปะมิได้เป็นเพียงการส่งเสริมจินตนาการหรือความคิดสร้างสรรค์เท่านั้น แต่ยังเป็น เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการฝึกการคิดวิเคราะห์เชิงระบบแก่เด็กปฐมวัย ผ่านการออกแบบกิจกรรมที่มีโครงสร้างชัดเจนและใช้คำถามเชิงกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ

2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่าคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญในทุกด้าน:

ด้านการจำแนก: ก่อนทดลอง = 4.93, หลังทดลอง = 7.36

ด้านการเปรียบเทียบ: ก่อนทดลอง = 4.46, หลังทดลอง = 7.07

ด้านการจัดหมวดหมู่: ก่อนทดลอง = 4.96, หลังทดลอง = 7.14

ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bloom (1956) ที่มองว่าทักษะการวิเคราะห์คือความสามารถในการจำแนกองค์ประกอบต่าง ๆ และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบนั้น ๆ ซึ่งพบว่าการจัดกิจกรรมโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานสามารถกระตุ้นให้เด็กใช้กระบวนการคิดในลักษณะนี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การตั้งคำถามปลายเปิดของครูในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เด็กสามารถเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้รับ วิเคราะห์ และตัดสินใจได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ การที่เด็กมีโอกาสดำเนินการ สังเกต เปรียบเทียบ และอภิปรายกับเพื่อน ยังส่งผลให้เกิดพัฒนาการทางสังคม และเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง

3. ผลกระทบทางพัฒนาการอื่น ๆ

นอกจากทักษะการคิดวิเคราะห์ การจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานยังส่งผลต่อพัฒนาการทางร่างกาย (ผ่านการเคลื่อนไหวและประสาทสัมผัส) อารมณ์-จิตใจ (เกิดความภูมิใจเมื่อผลงานสำเร็จ) และพัฒนาการทางสังคม (การทำงานร่วมกับผู้อื่น การแบ่งปันวัสดุ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น)

จากผลการทดลองแสดงว่า การจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการคิดและฝึกการใช้เหตุผลโดยการนำวัสดุธรรมชาติที่แตกต่างกันในแต่ละวันให้เด็กพิจารณา สังเกต ฝึกการเปรียบเทียบสี ขนาด และลักษณะของวัสดุธรรมชาติ และคำถามที่ใช้กระตุ้นให้เด็กได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ตั้งแต่ขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุป คำถามที่ครูใช้กระตุ้นนำไปสู่คำตอบที่เหมาะสม การกำหนดเนื้อหา และกิจกรรมในแต่ละวัน จะเป็นเรื่องราวต่างๆ ที่อยู่ในสาระการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ที่สามารถเชื่อมโยงความคิดต่างๆ ได้ และในขั้นสอนนั้นเด็กได้พัฒนาชิ้นงานโดยการตกแต่ง และเด็กได้นั่งทำงานกันเป็นกลุ่ม ได้แบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ช่วยเหลือกันแสดงให้เห็นพัฒนาการทางสังคม เด็กได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันกับเพื่อน ทิศนา เขมมณี และคณะ (2536) กล่าวว่า การที่ให้โอกาสเด็กเล่นและทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับผู้อื่นโดยเฉพาะเด็กด้วยกัน เด็กจะเกิดการเรียนรู้ทักษะทางสังคมในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น เด็กได้ใช้จินตนาการในการต่อเติมตกแต่งชิ้นงาน มีความสุขจากการที่ได้ปฏิบัติงานอย่างสำเร็จ เกิดความมั่นใจ และภาคภูมิใจในตนเอง ส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านอารมณ์-จิตใจ การจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน ทำให้เด็กเกิดสมาธิ และช่วยฝึกการคิดอย่างเป็นระบบ เรียนรู้การแก้ปัญหา และการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกันเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา จากการที่ผู้ศึกษาจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน มีคำถามที่นำไปสู่การคิดวิเคราะห์ โดยอาศัยจากการสังเกต และอธิบายเหตุผลในการจำแนก การเปรียบเทียบ และการจัดหมวดหมู่ และยังพบว่า การที่ครูมีการใช้คำถามทั้งในระหว่างการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน และหลังการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสูงขึ้น เด็กรู้จักการแยกแยะ อีกทั้งยังรู้จักการจัดกระบวนการคิดให้เป็นระบบระเบียบมากขึ้น ทำให้การวิเคราะห์เกิดขึ้นได้ในการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bloom (1956) กล่าวว่า การวิเคราะห์เป็น

ความสามารถในการแยกแยะเนื้อหาความรู้ใดความรู้หนึ่งออกเป็นส่วนประกอบย่อย และสามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบย่อยทั้งหลาย รวมถึงลักษณะการจัดเข้าเป็นระบบของส่วนประกอบต่างๆเหล่านั้นด้วย

จากผลการจัดประสบการณ์โดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานนอกจากจะพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยที่เป็นพัฒนาการทางด้านสติปัญญาแล้วยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ และพัฒนาการด้านสังคมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้

1. ควรจัดพื้นที่จัดวางวัสดุธรรมชาติหลากหลายชนิดให้เด็กเข้าถึงได้ง่าย มีพื้นที่สำหรับทำงานทั้งเดี่ยวและกลุ่ม พร้อมมุมจัดแสดงผลงานที่กระตุ้นการสนทนา ครูควรสร้างข้อตกลงร่วมกันในระหว่างการทำงาน กิจกรรม และให้เด็กมีอิสระในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้สังเกต เปรียบเทียบ จำแนก และคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัสดุธรรมชาติกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย

2. การอัดวิดีโอขณะเด็กทำกิจกรรมศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานเป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย โดยควรบันทึกวิดีโอในมุมที่เห็นกระบวนการทำงานและปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับวัสดุธรรมชาติอย่างชัดเจน มีการบันทึกคำพูดและการแสดงออกของเด็ก ระหว่างการสำรวจ ทดลอง และสร้างสรรค์ผลงาน ควรมีการจัดเก็บวิดีโออย่างเป็นระบบเพื่อใช้ในการวิเคราะห์พัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล และนำมาใช้ในการสะท้อนคิดร่วมกันระหว่างครูและเด็กเพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในกระบวนการคิดของตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง

3. การมีผู้ช่วยในการเก็บข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐาน โดยผู้ช่วยวิจัยสามารถช่วยบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนอย่างละเอียด ขณะที่ครูดำเนินกิจกรรม ทั้งการสังเกตปฏิบัติ คำพูด และกระบวนการคิดวิเคราะห์ที่เด็กแสดงออกระหว่างการทำงานกับวัสดุธรรมชาติ นอกจากนี้ ผู้ช่วยยังสามารถช่วยจัดเตรียมอุปกรณ์ วัสดุธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมให้พร้อมสำหรับกิจกรรม ซึ่งช่วยให้การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างครบถ้วน มีความต่อเนื่อง และสามารถนำมาวิเคราะห์พัฒนาการด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาด้านผลการจัดประสบการณ์ประเภทอื่น เช่น การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในห้องเรียนที่มีต่อทักษะการคิดวิเคราะห์

2. ควรมีการศึกษาด้านผลการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยใช้ธรรมชาติเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ สำหรับเด็กปฐมวัย

3. ควรมีการนำประสบการณ์ศิลปะที่ใช้ธรรมชาติเป็นฐานไปใช้กับเด็กในระดับชั้นอื่นๆโดยปรับให้มีความง่ายของกิจกรรมที่เหมาะสมกับอายุของเด็ก

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2546). *แนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547). *การออกแบบการสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แชนมณี และคณะ. (2536). *เทคนิคการสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). *การคิดเชิงวิพากษ์: แนวทางการพัฒนาเพื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีอัมพร บุญปรก. (2555). *การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในเด็กปฐมวัย: แนวทางการสอนและการฝึกฝน*. วารสารการศึกษาปฐมวัย.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2523). *แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อัญชลี ไสยวรรณ. (2553). *ศิลปะกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.
- Bloom, B. S. (Ed.). (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals*. Handbook I: Cognitive domain. David McKay Company.
- Dennis, S. F., Jr., Wells, A., & Bishop, C. (2014). A post-occupancy study of nature-based outdoor classrooms in early childhood settings. *Children, Youth and Environments*, 24(2), 35–52.
- Ernst, J., & Monroe, M. (2006). The effects of environment-based education on students' critical thinking skills and disposition toward critical thinking. *Environmental Education Research*, 12(3–4), 429–443. doi:10.1080/13504620600942998
- Piaget, J. (1964). Development and learning. In *The developmental psychology of Jean Piaget* (pp. 1-11). New York, NY: Harper & Row.

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบการสอนแนะให้รู้คิด ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร ของพีระมิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

THE EFFECTS OF MATHEMATICAL LEARNING MANAGEMENT BY COGNITIVELY GUIDED
INSTRUCTION (CGI) FOCUS ON GRADE 8 STUDENTS' PROBLEM SOLVING ABILITY IN
SURFACE AREA AND VOLUME OF PYRAMID

อัจฉราวดี มณีพันธ์^{1*} ทรงชัย อักษรคิด² สกล ตั้งเก้าสกุล³

Atcharawadee Maneepun^{1*} Songchai Ugsonkid² Sakon Tangkawsakul³

^{1,2,3} สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ประเทศไทย

^{1,2,3} Division of Mathematics Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author E-mail: iammod.atcharawadee@gmail.com

Received: 11/06/2025 | Revised: 07/08/2025 | Accepted: 27/08/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาเรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) และศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนขณะที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบการสอนแนะให้รู้คิด กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยในครั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 36 คน โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ ฯ ปีการศึกษา 2567 เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด จำนวน 9 แผน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิต แบบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์พฤติกรรมการแก้ปัญหาของนักเรียนจากการทำแบบฝึกหัดและแบบทดสอบโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ย 15.73 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน และนักเรียนให้ความสนใจในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนดให้ สามารถเลือกยุทธวิธีและดำเนินการแก้ปัญหาย่างเป็นลำดับขั้นตอนอย่างเหมาะสม การอภิปรายในชั้นเรียนนักเรียนให้ความสนใจในกระบวนการแก้ปัญหาของเพื่อนร่วมชั้น ทำให้บางสถานการณ์ได้รับแนวคิดที่หลากหลายในการแก้ปัญหา

คำสำคัญ: การสอนแนะให้รู้คิด ความสามารถในการแก้ปัญหา พื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิต

Abstract

This research aimed to study Grade 8 students' problem solving abilities in the topic of surface area and volume of pyramid after learning management by Cognitively Guided Instruction (CGI) and study students' learning behaviors during by CGI. The target group consisted of 36 Grade 8 students from the intensive science-mathematics program at Satriwittaya 2 School during the academic year 2024. Research instruments included 9 CGI lesson plans and a 3 - items subjective mathematical problem-solving test in surface area and volume of pyramid. Quantitative data were analyzed the using arithmetic mean and percentage. Qualitative data were analyzed through students' problem-solving behaviors from exercises and test using content analysis. The findings revealed that Grade 8 students demonstrated problem-solving ability with an average score of 15.73 out a total of 20 points. Furthermore, students showed engagement in solving the given problems, effectively selecting strategies and executing problem - solving steps in a sequential and appropriate manner. During the discussion phase, students actively engaged with their classmates' problem-solving processes, leading to diverse conceptual approaches for some problem situations.

Keywords: Cognitively Guided Instruction (CGI), Mathematical Problem Solving Ability, Surface Area and Volume of Pyramid

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกถูกขับเคลื่อนด้วยข้อมูล เทคโนโลยี และปัญญาประดิษฐ์ คณิตศาสตร์ได้ก้าวขึ้นมามีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะรากฐานของการพัฒนาและการสร้างสรรค์นวัตกรรม เนื่องจากคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ความสามารถในการคิดเชิงคณิตศาสตร์ไม่ได้เป็นเพียงทักษะทางวิชาการ แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำ ความเข้าใจ วิเคราะห์ และแก้ปัญหาในโลกที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทักษะการแก้ปัญหาเป็น พื้นฐานที่ส่งเสริมให้เกิดการค้นคว้าวิธีการ แนวทางการดำเนินที่มีความแตกต่างไปจากเดิม เป็นรากฐานสำคัญที่ สามารถพัฒนาต่อยอดส่งผลให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ นักเรียนจะต้องรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีขั้นตอน มีระเบียบแบบแผน และสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (สิริพร ทิพย์คง, 2544) มีความสามารถในการแก้ปัญหาซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แค่การหาคำตอบที่ถูกต้องเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงกระบวนการคิดวิเคราะห์ อย่างเป็นระบบ และสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้ โดยไม่ยึดติดกับแนวทางเดียว แต่สามารถเลือกใช้กลยุทธ์การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลาย มีการลองผิดลองถูก มีความพร้อมที่จะ พิจารณาแนวทางอื่น ๆ ได้หากแนวทางแรกไม่ประสบความสำเร็จ

หลักสูตรสถานศึกษาได้กำหนดให้นักเรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิด ในรายวิชาคณิตศาสตร์เข้มข้น ซึ่งเมื่อพิจารณาบทเรียนพบว่า หัวใจสำคัญของการเรียนรู้ในบทเรียนนี้จะเน้นไปที่กระบวนการแก้ปัญหา โดยสถานการณ์โจทย์ปัญหาไม่ได้เน้นเพียงแค่การนำสูตรที่ได้มาแทนค่าคำนวณเพียงเท่านั้น แต่มีการต่อยอดความซับซ้อนของปัญหา เพื่อให้ให้นักเรียนได้ออกแบบแก้ปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมี ส่วนช่วยส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนได้ จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ในปี การศึกษา 2567 พบว่าเมื่อกำหนดโจทย์ปัญหาที่นักเรียนไม่คุ้นเคยมากยิ่งขึ้นมีนักเรียนจำนวนมากที่ไม่สามารถ แก้ปัญหาเองได้โดยลำพัง หรือขาดแนวคิดในการแก้ปัญหาเหล่านั้นที่สมเหตุสมผล แม้ว่านักเรียนนั้นมีความสามารถพื้นฐานในการคำนวณเมื่อมีการกำหนดโจทย์ปัญหาที่ไม่ได้มีความซับซ้อนได้ก็ตาม และจากการ สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและนำมาวิเคราะห์สาเหตุพบว่า นักเรียนสามารถท่องจำสูตรการ คำนวณพื้นฐานได้ แต่เมื่อเจอสถานการณ์ปัญหาในลักษณะที่ไม่สามารถนำกฎ สูตร ที่ท่องจำมาแก้ปัญหาได้ทันที นักเรียนจะไม่สามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่มีมาเชื่อมโยงกับสถานการณ์ปัญหาเหล่านั้นได้ จึง ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถวางแผนออกแบบการแก้ปัญหานั้น ๆ ได้

จากการศึกษาปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนคณิตศาสตร์นั้นคือนักเรียนจดจำสูตรได้ แต่ ไม่สามารถนำไปแก้ปัญหาในบริบทที่มีความท้าทาย หรือซับซ้อนได้และจากการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรม การเรียนรู้คณิตศาสตร์ควรส่งเสริมให้นักเรียน สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไป แก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ได้ พร้อมทั้งเห็น คุณค่าของการเรียน คณิตศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้ลักษณะนี้จะ เน้นการคิดของผู้เรียน และครูมีบทบาทเป็นเพียง ผู้สนับสนุน โดยใช้คำถามและกระตุ้นการอภิปราย ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิด การจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบสอนแนะให้รู้คิด (Cognitively Guided Instruction: CGI) ที่เน้นประสิทธิภาพในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีทักษะในการแก้ปัญหา ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นโดย คาร์เพนเทอร์ และคณะ ในปี ค.ศ.1980 (Carpenter et al; 2000) ซึ่งมีขั้นตอนในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ครูนำเสนอปัญหา โดยครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสังเกต นำ ความรู้เดิมเป็นพื้นฐานในการนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อให้ได้แนวทาง กฎ สูตร หรือนิยามต่าง ๆ 2) นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลจากสถานการณ์ และออกแบบวิธีการแก้ปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ โดยครูใช้คำถาม กระตุ้นนักเรียนในบางประเด็นเพื่อให้ครอบคลุมหรือสามารถนำไปสู่แนวทางแก้ปัญหาต่อไปของนักเรียนได้ 3) นักเรียนนำเสนอคำตอบพร้อมทั้งเหตุผลที่ใช้ โดยที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำเสนอและให้นักเรียนในชั้น เรียนร่วมเรียนรู้แนวทางที่แตกต่างกัน และ 4) นักเรียนร่วมกันอภิปรายโดยครูเป็นผู้ใช้คำถามทำให้เกิดการ อภิปราย ในประเด็นที่น่าสนใจ โดยมีการยกประเด็นที่ทำได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ถูกต้องบางส่วน หรือการ แก้ปัญหาที่มีข้อผิดพลาด เพื่อนำมาร่วมกันแก้ไขที่ปรับให้มีความถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับ ปวันรัตน์ วัฒนะ (2559) ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการ แก้ปัญหาทาง คณิตศาสตร์ เรื่องการวัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ที่เน้นการเชื่อมโยง ระหว่างคณิตศาสตร์กับชีวิตประจำวัน พบว่าผลสัมฤทธิ์หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการ เรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิตติธัช ช่อสุวรรณ (2565) ที่ได้

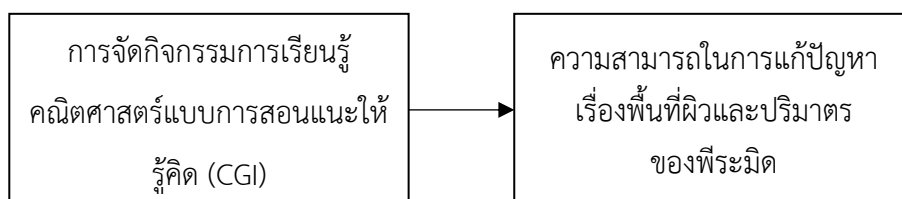
ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิดที่มีต่อความรู้สึกเชิงจำนวนของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ความรู้สึกเชิงจำนวนของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิดสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาใช้ออกแบบการจัดการเรียน การสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิดของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิดของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในระหว่างและภายหลังการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ได้มาจากการ เลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นนักเรียนห้องเข้มข้นวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ จำนวน 36 คน ที่มีพื้นฐาน ความสามารถทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี

2) การกำหนดตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวจัดกระทำ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบการสอนแนะให้รู้คิด
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิด

3) การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบการสอนแนะให้รู้คิด เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิดจำนวน 9 คาบ คาบละ 50 นาที ประกอบได้ด้วย 1) การแนะนำส่วนประกอบของพีระมิด จำนวน 1 คาบ ซึ่งเน้นกิจกรรมสำรวจและส่วนประกอบโดยไม่มีการคำนวณแต่มีการกล่าวถึงความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่ในอนาคตต้องนำมาใช้ 2) การหาปริมาตรของพีระมิด จำนวน 3 คาบ ผ่านการทำกิจกรรมให้ได้ข้อสรุปสูตรการหาปริมาตรของพีระมิด จากนั้นมีการคำนวณ การอาศัยความรู้เรื่องสมการมาเกี่ยวข้อง นอกจากนี้มีการเปรียบเทียบปริมาตรโดยที่ไม่คำนวณแต่กำหนดค่าความสูงตรง และความสูงเอียงมาให้พิจารณา 3) การหาพื้นที่ผิวของพีระมิด จำนวน 2 คาบ ที่ฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก 4) โจทย์ประยุกต์ เน้นไปที่การนำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหา จำนวน 2 คาบ โดยมีสถานการณ์เงื่อนไขมากกว่าโจทย์ทั่วไป และ 5) สอบท้ายบท จำนวน 1 คาบ เพื่อนำคะแนนมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และนำร่องรอยการคิดของนักเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพต่อไป โดยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและมีการปรับแก้ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนนำมาใช้ โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1) ครูนำเสนอปัญหาหรือสถานการณ์เกี่ยวกับพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิด ซึ่งเป็นปัญหาที่ไม่ใช่ลักษณะแบบฝึกหัดที่ทำซ้ำ ๆ แต่มีความน่าสนใจ มีความซับซ้อนที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันที

2) นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลจากสถานการณ์ปัญหาเพื่อหาแนวทางเพื่อนำไปสู่คำตอบ โดยในระหว่างนักเรียนทำกิจกรรมครูจะเป็นผู้อำนวยความสะดวก เช่น การจัดเตรียมสื่อที่อำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนสำรวจร่วมกับคำถามประกอบกระตุ้นให้นักเรียนคิด แนะนำเมื่อนักเรียนเกิดข้อคำถามหรือปัญหา

3) นักเรียนนำเสนอคำตอบพร้อมทั้งเหตุผลที่ใช้ จากนั้นครูและนักเรียนทั้งชั้นร่วมกันถามให้นักเรียนได้แสดงความคิดหรือเหตุผลที่ใช้ เพื่อให้เกิดการแสดงผลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์ที่สุด

4) นักเรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อวิเคราะห์แนวทางการหาคำตอบ และเหตุผลที่ใช้จากการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ โดยครูเป็นผู้ใช้คำถามทำให้เกิดการอภิปรายจากงานที่นักเรียนแก้ปัญหา และสรุปเป็นประเด็นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาเรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิด ใช้สำหรับทดสอบหลังการเรียนรู้ แบบทดสอบมีลักษณะเป็นข้อสอบอัตนัยแบบเขียนแสดงวิธีคิด จำนวน 3 ข้อ โดยข้อที่ 1 คะแนนเต็ม 10 คะแนน มีคำถาม 2 ข้อย่อยที่ต้องอาศัยข้อมูลที่ได้จากข้อที่ 1 ย่อยมาดำเนินการแก้ปัญหาภายใต้เงื่อนไขข้อ 2 ย่อย สำหรับข้อที่ 2 คะแนนเต็ม 5 คะแนน เป็นโจทย์ที่มีลักษณะเน้นการแก้ปัญหาระดับพื้นฐานและต้องตรวจสอบแนวทางการแก้ปัญหของโจทย์ที่ระบุในเงื่อนไข และข้อที่ 3 คะแนนเต็ม 5 คะแนนเป็นโจทย์ที่มีการหาคำตอบครบถ้วนจนได้คำตอบของปัญหาโดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนย่อย และให้นักเรียนตรวจสอบว่าใน 4 ขั้นตอนที่แก้ปัญหานั้น ถูกต้องหรือไม่อย่างไร หากถูกต้องนักเรียนไม่ต้องแก้ไขใด ๆ แต่หากพบข้อผิดพลาดให้ทำการแก้ไข ซึ่งข้อสอบจำนวน 3 ข้อนั้นมีคะแนนเต็มรวม 20 คะแนน ผู้วิจัยนำแบบทดสอบไปหาคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินและให้ข้อเสนอแนะ พบว่าข้อสอบแต่ละข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 และมีข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับโจทย์ข้อที่ 1 ว่าค่อนข้างยากแต่สามารถนำไปใช้งานได้

4) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบการสอนแนะให้รู้คิด จากนั้นบันทึกพฤติกรรมและประเด็นข้อค้นพบในบันทึกหลังการสอนเพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยมีจำนวน 9 คาบ คาบละ 50 นาที ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ในรายวิชาคณิตศาสตร์เข้มข้นสู่สากลกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

2. ดำเนินการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถ เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิดใช้เวลา 60 นาที

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาเรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิด ซึ่งเป็นคะแนนทดสอบหลังเรียน (Post-test) คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรปรวน พร้อมทั้งนำเสนอในรูปแบบแผนภาพจุด

2. วิเคราะห์ร่องรอยการทำโจทย์ปัญหาในแต่ละคาบเรียน และร่องรอยการทำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา

3. วิเคราะห์พฤติกรรมที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรม เพื่อนำมาบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในแต่ละคาบเพื่อนำมาสรุปประเด็นที่น่าสนใจ

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิด

1. ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิด

ตาราง 1 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางการเรียน เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เจริญปริมาณ

ข้อที่	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละของ ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
1	10	7.66	76.6	2.48
2	5	4.47	89.44	1.19
3	5	3.60	71.94	1.58
รวม	20	15.73	78.65	3.76

จากตารางพบว่าความสามารถในการแก้ปัญหานักเรียนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาแบบอัตนัย เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิดทั้ง 3 ข้อคะแนนเต็ม 20 คะแนน พบว่า มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตคิดเป็นร้อยละ 15.73 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.76

(1)

(2)

(3)

ข้อที่ 1 - 3 ของนักเรียนจำนวน 36 คน

2. ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิดของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เจริญคุณภาพ

1. กำหนดพีระมิดชนิดฐานสี่เหลี่ยมด้านเท่า ที่มีรูปสี่เหลี่ยม ABCD เป็นฐาน AB = 16 เซนติเมตร BC = 10 เซนติเมตร และพีระมิดนี้สูง 12 เซนติเมตร จงหา

- พื้นที่ผิวของพีระมิดนี้
- อัตราส่วนที่ความยาวด้านของพีระมิดชนิดนี้เป็น 2 ส่วนต่อสาม X เป็นส่วนบนที่มีรูปร่างเป็นพีระมิดชนิดฐานสี่เหลี่ยม 6 เซนติเมตร และส่วน Y เป็นส่วนล่างซึ่งมีความสูง 6 เซนติเมตร จงหา
 - ความยาวเส้นรอบรูปของพีระมิดส่วน X
 - ปริมาตรของส่วน Y

1. กำหนดหาพื้นที่ผิวของฐานสี่เหลี่ยมด้านเท่า ที่มีรูปสี่เหลี่ยม ABCD เป็นฐาน AB = 18 เซนติเมตร BC = 10 เซนติเมตร และพีระมิดนี้สูง 12 เซนติเมตร จงหา

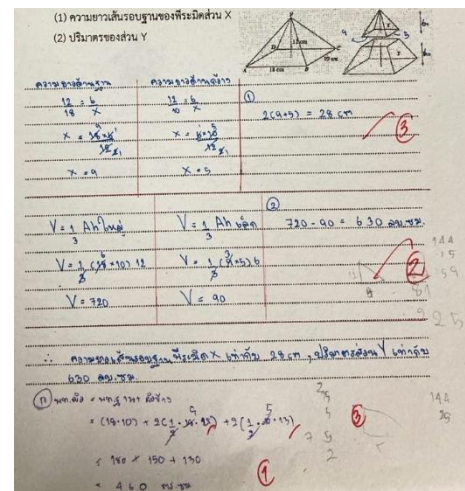
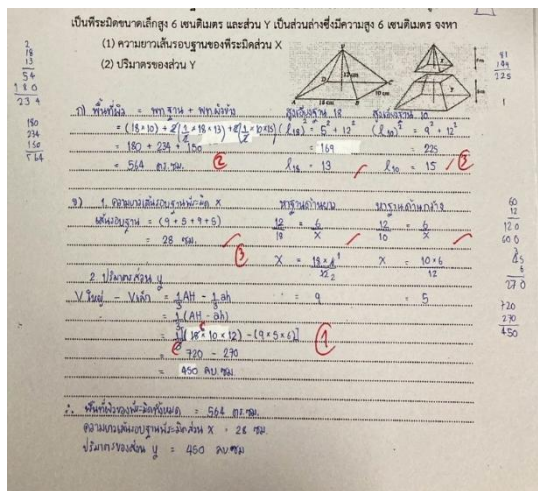
- พื้นที่ผิวของพีระมิดนี้
- อัตราส่วนที่ความยาวด้านของพีระมิดชนิดนี้เป็น 2 ส่วนต่อสาม X เป็นส่วนบนที่มีรูปร่างเป็นพีระมิดชนิดฐานสี่เหลี่ยม 6 เซนติเมตร และส่วน Y เป็นส่วนล่างซึ่งมีความสูง 6 เซนติเมตร จงหา
 - ความยาวเส้นรอบรูปของพีระมิดส่วน X
 - ปริมาตรของส่วน Y

1. กำหนดหาพื้นที่ผิวของฐานสี่เหลี่ยมด้านเท่า ที่มีรูปสี่เหลี่ยม ABCD เป็นฐาน AB = 18 เซนติเมตร BC = 10 เซนติเมตร และพีระมิดนี้สูง 12 เซนติเมตร จงหา

- พื้นที่ผิวของพีระมิดนี้
- อัตราส่วนที่ความยาวด้านของพีระมิดชนิดนี้เป็น 2 ส่วนต่อสาม X เป็นส่วนบนที่มีรูปร่างเป็นพีระมิดชนิดฐานสี่เหลี่ยม 6 เซนติเมตร และส่วน Y เป็นส่วนล่างซึ่งมีความสูง 6 เซนติเมตร จงหา
 - ความยาวเส้นรอบรูปของพีระมิดส่วน X
 - ปริมาตรของส่วน Y

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

จากภาพประกอบ 3 แสดงวิธีการแก้ปัญหาข้อที่ 1 ของนักเรียนที่ได้คะแนนเต็ม 10 ดังนี้ ข้อ ก) การหาพื้นที่ผิวข้างของพีระมิดเดิม นักเรียนได้หาส่วนสูงเอียงของฐานรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีความยาวด้านละ 18 เซนติเมตร และ 10 เซนติเมตร และได้แทนค่าให้ตรงกับฐานอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ข้อ ข) สำหรับการคำนวณคำตอบข้อ (1) นักเรียนได้ทราบก่อนว่าความยาวของฐานแต่ละด้านนั้นมีความยาวเท่าใด ซึ่งต้องใช้ความรู้อัตราส่วนที่ต้องนำความคล้ายมาช่วยในการหาคำตอบ ซึ่งนักเรียนคำนวณได้อย่างถูกต้อง และการหาคำตอบ (2) นักเรียนใช้วิธีการคำนวณหาปริมาตรเดิมและหักออกส่วนปริมาตรเล็กที่เหลือ เพื่อให้ได้มาซึ่งปริมาตรของส่วนฐานที่เหลือ

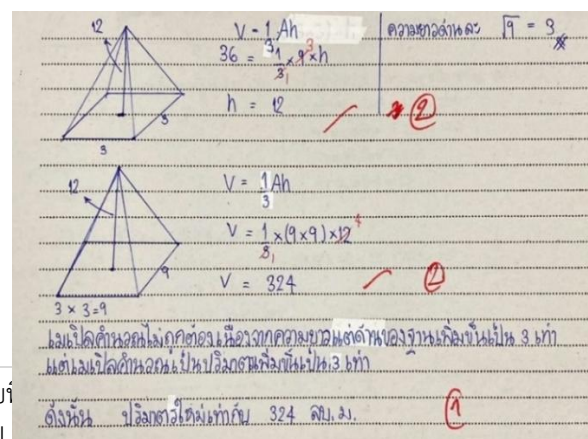
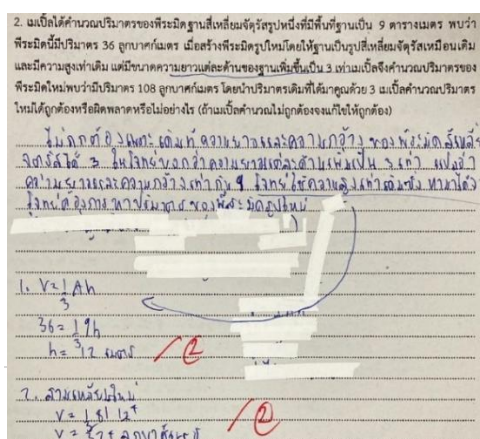
(1)

(2)

ภาพประกอบ 4 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาข้อที่ 1 ของนักเรียนที่ได้ 9 คะแนน

ภาพประกอบ 4 แสดงวิธีการแก้ปัญหาข้อที่ 1 ของนักเรียนที่ได้ 9 คะแนน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 กรณีคือจะเห็นได้ว่านักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้ แต่พบข้อผิดพลาด โดยพิจารณาจาก ภาพที่ (1) พบว่า มีกระบวนการคำนวณที่ผิดพลาด และเมื่อพิจารณาภาพที่ (2) พบว่า มีการแทนค่าความสูงเอียงไม่ตรงกับความยาวด้านของฐาน จึงทำให้ไม่ได้ค่าที่ถูกต้อง

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการแก้ปัญหาข้อที่ 2 ของนักเรียน

ที่ 26 ฉบับนี้

ation Vol.

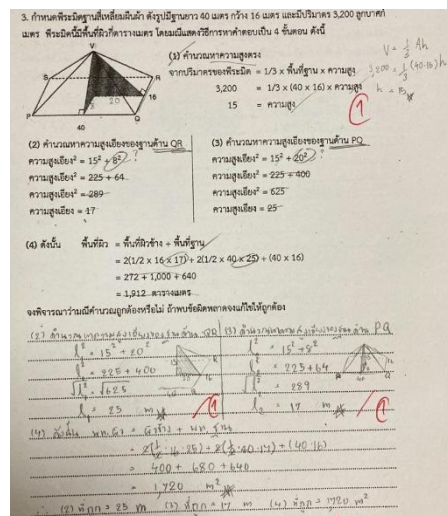
ดั่งนั้น ปริมาตรเดิมเท่ากับ 324 ซม.ม.

14.2 30

ภาพประกอบ 5 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาข้อที่ 2 ของนักเรียนที่ได้ 5 คะแนน

จากภาพประกอบ 5 แสดงวิธีการแก้ปัญหาข้อที่ 2 ของนักเรียนที่ได้คะแนนเต็ม ซึ่งจากสถานการณ์ที่กำหนด นักเรียนสามารถแก้ปัญหาหาค่าความสูงของพีระมิดเดิมก่อนขยาย และแสดงผลในการคำนวณที่ผิดพลาดจากสถานการณ์ที่กำหนดได้

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการแก้ปัญหาข้อที่ 3 ของนักเรียน

ภาพประกอบ 6 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาข้อที่ 3 ของนักเรียนที่ได้

คะแนนเต็ม

จากภาพประกอบ 6 แสดงวิธีการแก้ปัญหาข้อที่ 3 ของนักเรียนที่ได้คะแนนเต็ม ซึ่งมีขั้นตอนให้พิจารณาทั้งสี่ 4 ขั้นตอน พบว่านักเรียนสามารถทำความเข้าใจการแก้ปัญหาได้โดยขั้นตอนที่ (1) นักเรียนสามารถพิจารณาได้ว่าการคำนวณนั้นถูกต้อง แต่ข้ออื่นไม่ถูกต้อง โดยที่ข้อ (2) และ (3) มีการคำนวณที่ผิดพลาดในส่วนของการหาความสูงเอียงของแต่ละความยาวฐาน และในขั้นตอนที่ (4) พบว่ามีการแทนค่าความสูงเอียงของแต่ละความยาวฐานไม่ถูกต้อง จากที่กล่าวมานั้นนักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้องครบถ้วน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษากฎธรรมชาติความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิด ขณะที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบการสอนแนะให้รู้คิด (CGI)

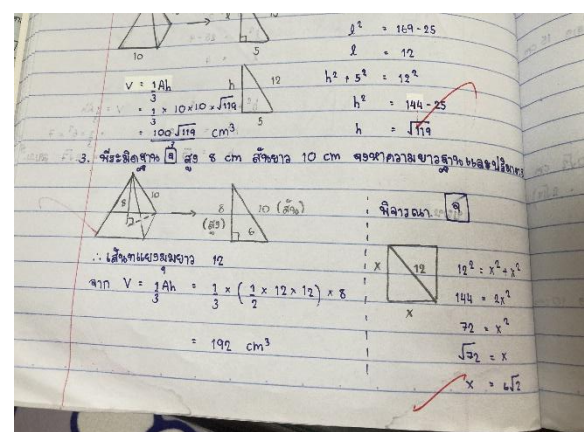
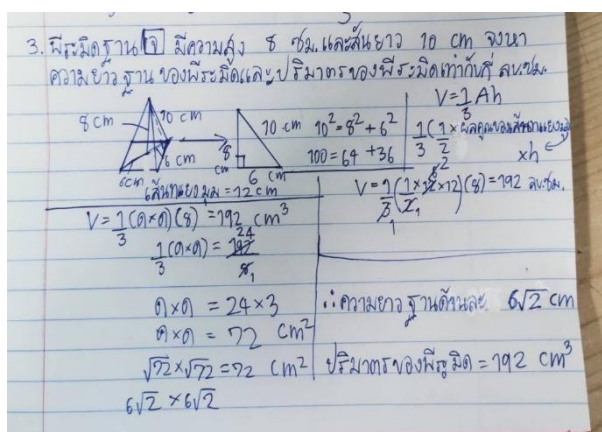
โดยผู้วิจัยจะแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การสำรวจพีระมิดและข้อค้นพบ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นที่การทำความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบของพีระมิด ซึ่งในคาบนี้จะยังไม่มีคำถามใด ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งสิ้น โดยจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับการทำความเข้าใจส่วนประกอบโดยมีการใช้คำถามเชิงสำรวจ เมื่อนักเรียนเข้าใจส่วนประกอบของพีระมิดแล้วจากนั้นใช้คำถามที่เริ่มใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่นำไปสู่การคำนวณได้ ซึ่งครูต้องใช้คำถามกระตุ้นความคิดกับนักเรียนเช่น ถ้าเราทราบว่าพื้นที่ฐานมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสแล้วทราบความสูงตรง อยากทราบว่าเราจะสามารถหาความสูงเอียงได้อย่างไร (ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีบทพีทาโกรัส) นักเรียนสามารถสังเกตเห็นได้ด้วยตนเอง เนื่องจากในการแนะนำส่วนประกอบนั้น มีการนำพีระมิดจริงให้นักเรียนได้สำรวจ ทำให้นักเรียนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ได้ จากนั้นชวนนักเรียนสำรวจเกี่ยวกับการหาปริมาตร โดยให้นักเรียนพิจารณาว่าพีระมิดมีความคล้ายกับรูปเรขาคณิตสามมิติใดที่เรียนไปแล้ว จากการสำรวจพบว่าพีระมิดมีความคล้ายกับปริซึม จึงนำความรู้เดิมมาใช้ในการกิจกรรมสำรวจการหาปริมาตรของพีระมิด

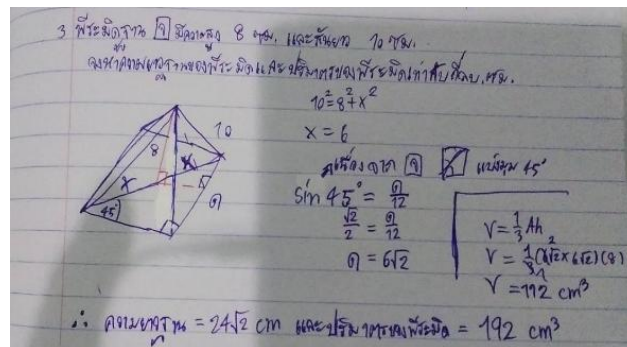
ประเด็นที่ 2 การนำเสนอปัญหา

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการนำปัญหาพื้นฐานที่มีการหาค่าของข้อมูลที่หายไปด้วยการนำสูตรที่ได้จากกิจกรรมก่อนหน้านี้มาใช้แบบไม่มีความซับซ้อน โดยมีการไล่ระดับความง่ายไปยากที่ต้องนำการแก้สมการเข้ามาช่วย หรือการให้ข้อมูลที่ไม่สามารถใช้งานได้ทันที แต่ต้องมีการหามากกว่า 1 ขั้นตอน และการให้ข้อมูลที่ต้องอาศัยการแก้ปัญหาหลายขั้นตอน ซึ่งจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ จากการให้นักเรียนได้ลองแก้ปัญหา โดยให้ข้อมูลที่ไม่สามารถนำมาใช้ได้ทันทีซึ่งให้นักเรียนลองทำเป็นรายบุคคล หลังจากนั้นร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาระดับชั้นเรียนว่าแต่ละคนมีแนวคิดอย่างไร และให้นักเรียนออกมานำเสนอและอภิปรายคำตอบร่วมกัน ผู้วิจัยพบแนวคิด 2 อย่างที่น่าสนใจ ดังนี้

ภาพประกอบ 7 ภาพแสดงแนวคิดที่ 1 การแก้ปัญหาสถานการณ์ที่กำหนดในชั้นเรียน

จากภาพประกอบ 7 แสดงการแก้ปัญหาโดยใช้ทฤษฎีบทพีทาโกรัสในการช่วยหาคำตอบ นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบของพีระมิด สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนสูงตรงและสันได้อย่างถูกต้อง ว่าคุณยาวที่ได้มานั้นจะเป็นความยาวครึ่งหนึ่งของเส้นทแยงมุม ซึ่งในการแก้ปัญหานี้ มีนักเรียนบางคนที่ยังมองความสัมพันธ์ผิดพลาดเล็กน้อย โดยมองว่าคุณยาวที่ได้มานั้นเป็นความยาวของครึ่งฐาน แต่เมื่อใช้สื่อพีระมิดจริงมาอธิบาย และชี้ให้เห็นส่วนประกอบอีกครั้ง นักเรียนสามารถทำความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง จากนั้นนักเรียนส่วนมากใช้ความรู้เกี่ยวกับสูตรพื้นที่รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสมาใช้ในการแทนลงในสูตรการหาปริมาตรเพื่อหาคำตอบ จากนั้นหาความยาวด้านตามทฤษฎีบท

ภาพประกอบ 8 ภาพแสดงแนวคิดที่ 2 การแก้ปัญหาสถานการณ์ที่กำหนดในชั้นเรียน

จากภาพประกอบ 8 แสดงการแก้ปัญหาโดยใช้ทฤษฎีบทพีทาโกรัสในการช่วยหาคำตอบ นักเรียนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนสูงตรงและสันได้อย่างถูกต้อง จากนั้นใช้ความรู้เกี่ยวกับอัตราส่วนตรีโกณมิติ (นักเรียนทุกคนได้เรียนเนื้อหาบทนี้แล้ว) มาใช้ในการแก้ปัญหโดยใช้สมบัติลักษณะของฐานที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสว่าจะแบ่งเป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วที่มีมุมยอดเป็นมุมฉาก และมีขนาดของมุมที่ฐาน 45 องศาเพื่อหาความยาวด้านของฐาน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปหาปริมาตร

ประเด็นที่ 3 การคาดการณ์แนวทางการแก้ปัญหา

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการนำเสนอสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนและไม่คุ้นเคยให้นักเรียนได้แก้ปัญหา ซึ่งเป็นโจทย์ลักษณะที่มีการนำระนาบตัดผ่านพีระมิดในลักษณะขนานกับฐานซึ่งเดิมเป็นพีระมิดฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่มีความยาวเส้นรอบฐานยาว 32 เซนติเมตร พีระมิดนี้สูง 12 เซนติเมตร เมื่อถูกระนาบตัดทำให้ส่วนที่เป็นพีระมิดขึ้นเล็กมีความสูงเหลือ 9 เซนติเมตร อยากทราบว่าพีระมิดส่วนเล็กที่เหลือมีปริมาตรเท่าใด ซึ่งมีนักเรียนคาดการณ์คำตอบและมีการสอบถามดังต่อไปนี้

นักเรียน : “พีระมิดเดิมมีความยาวฐานด้านละ 8 เซนติเมตร ถ้านำระนาบตัดขนานกับฐานแสดงว่าพีระมิดเล็ก จะมีฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเหมือนเดิม และมีความยาวด้านละ 6 เซนติเมตร ”

ผู้วิจัย : “นักเรียนทราบได้อย่างไรว่าจากฐานที่มีความยาว 8 เซนติเมตร ลดลงเหลือ 6 เซนติเมตร และมีการสอบถามเพื่อนร่วมชั้นว่าเห็นเหมือนหรือต่างกันหรือไม่ อย่างไร”

นักเรียน : “พีระมิดเดิมมีความสูง 12 เซนติเมตร ส่วนพีระมิดเล็กมีความสูง 9 เซนติเมตร ถ้าลอง

เทียบอัตราส่วนระหว่างความสูงกับความยาวด้าน จะพบว่าความยาวฐานจากเดิมยาวด้านละ 8 เซนติเมตร จะเหลือ 6 เซนติเมตร”

ผู้วิจัย : “ทำไมนักเรียนจึงคิดว่าสามารถเทียบอัตราส่วนความยาวด้านได้” และอภิปรายกับเพื่อน ร่วมชั้นถึงความเข้าใจไปได้กับเพื่อนในระดับชั้นเรียน

นักเรียน : “คิดว่าสามารถทำได้ เพราะเมื่อพิจารณาโครงของพีระมิตและจินตนาการจะพบว่าถ้า บริเวณหน้าข้างของพีระมิตเดิมเป็นรูปสามเหลี่ยม เมื่อถูกตัดด้วยระนาบที่ขนานกับฐานก็ยังเป็นรูปสามเหลี่ยม ลักษณะเดิมที่มีการย่อขนาดแต่ยังมีมุมยอดเดิม ดังนั้นคิดว่าสามารถใช้อัตราส่วนในการคำนวณได้”

จากบทสนทนาข้างต้นพบว่าข้อความคาดการณ์ของนักเรียนมีแนวคิดที่ถูกต้อง เมื่อหยิบยกประเด็น นี้มาร่วมอภิปรายระดับชั้นเรียน นักเรียนในห้องเรียนนั้นยอมรับแนวคิด ก่อนที่ผู้วิจัยจะอธิบายหลักการทาง คณิตศาสตร์ที่ใช้ความรู้เรื่องความคล้ายเข้ามาเพิ่มเติม จากนั้นให้นักเรียนได้ลองทำโจทย์ปัญหาที่มีความ ซับซ้อนมากขึ้น และพบว่านักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิตของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาจำนวน 3 ข้อ พบว่านักเรียนมี คะแนนเฉลี่ย 15.73 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 78.65

2. ผลการศึกษาพฤติกรรมการแก้ปัญหา เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิตของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการทำแบบฝึกหัดและแบบทดสอบโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา พบว่านักเรียนให้ความสนใจในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนดให้ สามารถเลือกยุทธวิธีและดำเนินการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับ ขั้นตอนอย่างเหมาะสม การอภิปรายในชั้นเรียนนักเรียนให้ความสนใจในกระบวนการแก้ปัญหาของเพื่อนร่วม ชั้น ทำให้บางสถานการณ์ได้รับแนวคิดที่หลากหลายในการแก้ปัญหา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิตของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 15.73 คะแนน จากคะแนนรวมเต็ม 20 คะแนน คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 78.65 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบการสอนแนะให้ รู้คิด ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ครุณาเสนอปัญหา โดยครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียน สังเกต นำความรู้เดิมเป็นพื้นฐานในการนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อให้ได้แนวทาง กฎ สูตร หรือ นิยามต่าง ๆ 2) นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลจากสถานการณ์ และออกแบบวิธีการแก้ปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ โดยครูใช้คำถามกระตุ้นนักเรียนในบางประเด็นเพื่อให้ครอบคลุมหรือสามารถนำไปสู่แนวทางแก้ปัญหา ต่อไปของนักเรียนได้ 3) นักเรียนนำเสนอคำตอบพร้อมทั้งเหตุผลที่ใช้ โดยที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ นำเสนอและให้นักเรียนในชั้นเรียนร่วมเรียนรู้แนวทางที่แตกต่างกัน และ 4) นักเรียนร่วมกันอภิปรายโดยครู เป็นผู้ใช้คำถามทำให้เกิดการอภิปราย ในประเด็นที่น่าสนใจ โดยมีการยกประเด็นที่ทำได้อย่างถูกต้อง

ครบถ้วน ถูกต้องบางส่วน หรือการแก้ปัญหาที่มีข้อผิดพลาด เพื่อนำมาร่วมกันแก้ไขที่ปรับให้มีความถูกต้อง จะพบว่าการสอนแนะให้รู้คิดเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลองวางแผนการแก้ปัญหาสถานการณ์ที่กำหนด มีการร่วมกันอภิปรายทำให้ได้แนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลาย จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ของนักเรียน มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดทำให้นักเรียนในชั้นเรียนได้แนวทางการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลายมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ กิตติธัช ช่อสุวรรณ (2565) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิดที่มีต่อความรู้สึกเชิงจำนวนของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ความรู้สึกเชิงจำนวนของนักเรียนหลังได้รับการจัดการ เรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิดสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้วิเคราะห์สถานการณ์ โดยมีครูเป็นผู้ใช้คำถามช่วยกระตุ้นความคิด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนีย์ คำควร (2559) ที่ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ที่มีต่อทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาพฤติกรรมการแก้ปัญหา เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนให้ความสนใจในการสำรวจพีระมิด โดยปราศจากการคำนวณใด ๆ เพื่อให้นักเรียนช่วยกันพิจารณาโดยครูต้องมีการใช้คำถามนำการสำรวจ เพื่อให้นักเรียนได้ร่วมสังเกตลักษณะความเชื่อมโยงของแต่ละส่วนประกอบที่นำมาสู่แนวทางการคำนวณที่ถูกต้องเหมาะสม เช่นเดียวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการสรุปสูตรการหาปริมาตรของพีระมิด นักเรียนมีความสนใจที่ต้องการทดลองสมมติฐานหลังจากพิจารณาว่าพีระมิดมีลักษณะใกล้เคียงกับปริซึมที่มีฐานเหมือนกันและความสูงเท่ากัน ซึ่งครูต้องใช้คำถามกระตุ้นความเข้าใจของนักเรียนมีการเชื่อมโยงความรู้เดิมต่อยอดมาสู่ความรู้ใหม่มีการทดลองให้นักเรียนได้ปฏิบัติลงมือหาคำตอบสอดคล้องกับแนวคิดของ Carpenter et al, (1989) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรจัดสถานการณ์ให้นักเรียนลงมือทำกิจกรรมให้นักเรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเองด้วยความเข้าใจซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการสอนแนะให้รู้คิด มุ่งเน้นให้เปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละคนได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง ภายใต้ความรู้ของนักเรียนแต่ละคนเป็นพื้นฐาน ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจมีความสามารถในการออกแบบวางแผนการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ เนื่องจากในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยได้ให้เวลากับนักเรียนในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบของพีระมิดโดยมีการใช้คำถามชี้แนะเพื่อสนับสนุนแนวคิดของนักเรียน เพื่อให้ได้ตรวจสอบการเลือกวิธีการแก้ปัญหา ว่ามีความเหมาะสมถูกต้องหรือไม่ หรือเพื่อชี้แนะในกรณีที่นักเรียนติดขัดในขณะที่แก้ปัญหา นอกจากนี้ในการร่วมกันอภิปรายระดับชั้นเรียน เป็นขั้นตอนการแลกเปลี่ยนที่มีความสำคัญอย่างมากที่นักเรียนได้ให้ความสนใจ เนื่องจากนักเรียนนั้นอยากทราบว่าการแก้ปัญหาของตนเองนั้นถูกต้องหรือไม่ มีข้อความปรับปรุงอย่างไร และมากไปกว่านั้นคือมีแนวคิดอื่นที่แตกต่างของเพื่อนร่วมชั้นหรือไม่ อย่างไร สอดคล้องกับแนวคิด เวชฤทธิ์ อังกะระภัทรขจร, (2553) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสอนแนะให้รู้คิดได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดคุย นำเสนอแนวคิด ส่งผลให้นักเรียนได้รับแนวทางที่มีแนวทางแตกต่างและหลากหลาย ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1) กิจกรรมในช่วงเริ่มต้นที่มีจุดประสงค์เพื่อแนะนำส่วนประกอบของพีระมิดสามารถนำไปใช้ได้กับนักเรียนในทุกระดับความสามารถเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการสำรวจโดยครูผู้สอนมีบทบาทในการใช้คำถามชี้แนะให้นักเรียนได้ร่วมสังเกตจนเกิดข้อค้นพบ

2) การเลือกนำเสนอสถานการณ์ปัญหาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ เหมาะกับนักเรียนที่มีพื้นฐานการคำนวณที่ดี มีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ครูผู้สอนสามารถใช้คำถามสำคัญในการชี้แนวทางเพื่อให้นักเรียนออกแบบวิธีการแก้ปัญหาได้ และควรให้นักเรียนอธิบายแนวทางการวางแผนแก้ปัญหาประกอบ

3) การวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน ครูผู้สอนไม่จำเป็นต้องวัดเพียงการคำนวณค่าคำตอบที่ถูกต้องเท่านั้น แต่สามารถวัดจากการให้นักเรียนตรวจสอบข้อผิดพลาดของการดำเนินการและแก้ไขให้ถูกต้องได้เช่นกัน

4) ในขั้นตอนการอภิปรายผล เป็นขั้นตอนที่ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นการแลกเปลี่ยนร่วมกันระดับชั้นเรียน ผู้วิจัยสามารถใช้คำถามโดยพิจารณาจากคำตอบหรือการแสดงผลของนักเรียนในประเด็นที่อภิปรายอยู่ได้เพื่อชวนคิดในอีกแง่มุมมองหรือขยายความรู้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) จากผลการวิจัยพบว่า การเลือกสถานการณ์ปัญหาที่นำเสนอมีผลต่อการออกแบบพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนและทำให้ผู้วิจัยค้นพบความเข้าใจในโมทัศน์ที่คลาดเคลื่อนของนักเรียนที่เกิดขึ้นร่วมกัน จึงควรศึกษาการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีสถานการณ์ปัญหาที่แตกต่างเพื่อวิเคราะห์ความเข้าใจในโมทัศน์ที่คลาดเคลื่อนของนักเรียนในการแก้ปัญหาเรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของพีระมิด

2) จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสอนแนะให้รู้คิด ครูมีการนำคำถามมาใช้เมื่อนักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาต่อได้ หรือแก้ปัญหาได้ไม่เหมาะสม ซึ่งนักเรียนจะต้องแสดงผลในการวางแผนหรือตัดสินใจใช้วิธีการแก้ปัญหาสถานการณ์ดังกล่าว จึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการให้เหตุผลรวมด้วย

บรรณานุกรม

กิตติธัช ช่อสุวรรณ. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิดที่มีต่อความรู้สึกเชิงจำนวนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ปริญญานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ปวันรัตน์ วัฒนนะ. (2559). ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องการวัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ที่เน้น

- การเชื่อมโยงระหว่างคณิตศาสตร์กับชีวิตประจำวัน (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).
 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เวชฤทธิ์ อังกะภักทรขจร. (2553). การสอนแนะให้รู้คิด (Cognitively Guided Instruction: CGI): รูปแบบ
 หนึ่งของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา, 21(4), 1–11.
- สุนีย์ คำควร. (2559). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ที่มีต่อทักษะการ
 เชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร ของ
 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา (ปริญญานิพนธ์
 ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิริพร ทิพย์คง. (2544). การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- Carpenter, T. P. (1989). Using knowledge of children’s mathematics thinking in classroom
 teaching: An experimental study. *American Educational Research Journal*, 26(4),
 499-531.
- Carpenter, T. P., et al. (2000). *Cognitively guided instruction: A research-based teacher
 professional development program for elementary school mathematics*. Madison,
 WI: National Center for Improving Student Learning and Achievement in
 Mathematics and Science.
- Fennema, E., Carpenter, T. P., & Peterson, P. L. (1989). Teachers’ decision making and
 cognitively guided instruction: A new paradigm for curriculum development. In K.
 Clements & N. F. Ellerton (Eds.), *Facilitating change in mathematics education*.
 Geelong, Victoria, Australia: Deakin University Press.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร สถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

THE RELATIONSHIP BETWEEN PARTICIPATORY MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS
AND IMPLEMENTATION OF STUDENT CARE SYSTEM IN PRIMARY SCHOOLS UNDER THE
OFFICE OF THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3, PHITSANULOK

สุประวีณ์ บุญอาจ^{1*} จิติมา วรรณศรี²

Suprawee Boon-art^{1*} Jitima Wannasri²

^{1,2} สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

^{1,2} Educational Administration Program, Faculty of Education, Naresuan University, Thailand

* Corresponding author e-mail: supraweelay@gmail.com

Received: 27/03/2025 | Revised: 29/09/2025 | Accepted: 07/10/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 2) ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 กลุ่มตัวอย่างรวม 302 คน โดยแบ่งเป็นผู้บริหาร 26 คน และคณะครู 276 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย สรุปได้ว่า 1. ผลการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่เฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ 2. ผลการศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากันจำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน 3. ผล

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r_{xy} = 0.69^{**}$) ร้อยละ 69

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

Abstract

The purpose of this research is to: 1) Study the participatory management of school administrators under the Office of the Primary Education Service Area, Phitsanulok Area 3. 2) Study the operation of the student care system under the Office of the Primary Education Service Area, Phitsanulok Area 3. and 3) Study the relationship between participatory management of school administrators and the operation of student care systems in schools under the Office of the Primary Education Service Area, Phitsanulok Area 3. The sample group consisted of 302 people, divided into 26 administrators and 276 teachers. The instruments used for data collection included questionnaires, and the statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research results concluded that : 1) The study of participatory management by school administrators under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office, District 3, was overall at a very high level. When considering individual aspects, the highest average was found in the area of participation in receiving benefits; 2) The study of the implementation of student support systems under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office, District 3, was overall at a very high level. When considering individual aspects, the highest averages were found in the areas of knowing students on an individual basis and promoting student development; 3) The study of the relationship between the participatory management of school administrators and the implementation of student support systems in schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office, District 3, showed a moderate positive correlation ($r_{xy} = 0.69^{**}$) with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Participatory Management, Student Care System

บทนำ

เนื่องจากมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาสังคมประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้น การศึกษาจึงมีส่วนสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้คนในชาติมีความรู้ เพื่อนำไปพัฒนาประเทศต่อไป รัฐจึงต้องลงทุนด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติขึ้นมาทดแทนผู้ใหญ่ที่จะอ่อนกำลังลงใน

อนาคต ประเทศชาติจึงต้องทุ่มเทงบประมาณจำนวนมหาศาลเพื่อพัฒนาการศึกษา สำหรับการจัดการศึกษาของทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยมุ่งเน้นให้คนในสังคมมีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม และดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีของชาติ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 กล่าวถึง ความมุ่งหมายและหลักการ การศึกษามีหน้าที่เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ที่ดี จะเป็นกุญแจหลักที่จะช่วยพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม เปิดโอกาสให้ผู้คนเข้าถึงการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ช่วยปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพที่มั่นคง ช่วยให้บุคคลมีความรู้และทักษะที่จำเป็น และมีสำนึกในความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2พ.ศ. 2545.)

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ เข้ามามีบทบาทในการคิด ตัดสินใจและวางแผน ร่วมดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนองค์การให้บรรลุเป้าหมาย มีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์และรับผิดชอบร่วมกัน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ (ธีระ รุญเจริญ ,2553 : น.185) ซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จและช่วยขับเคลื่อนการบริหารให้มีประสิทธิภาพ เพราะการมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเพื่อแนวทางในการแก้ปัญหาจะมีความหลากหลายเป็นไปอย่างถี่ถ้วนรอบคอบ เนื่องจากได้แนวคิดจากบุคคลที่มีความหลากหลายทั้งความรู้และประสบการณ์ ลดการใช้อำนาจมากอันนำไปสู่การใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้องอันเกิดผลเสียแก่องค์การ ก่อให้เกิดการประสานงานที่ดีทำให้การบริหารเป็นไปอย่างราบรื่น การรวมตัวกันของบุคคลเป็นเครือข่ายจะก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และตรงเป้าหมาย โดยทุกคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ (จอมพงศ์ มงคลวนิช ,2556 : น.228)

ในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ สังคม ด้านการระบาดของสารเสพติด ด้านปัญหาครอบครัว รวมทั้งด้านการแข่งขันทุกรูปแบบ ล้วนเป็นผลกระทบต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายทำให้เกิดความเครียด วิตกกังวล ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เป็นปัญหาที่ต้องร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน (สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต , 2551: น.1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกาศให้ปีการศึกษา 2551 เป็นปีแห่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมุ่งให้โรงเรียนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง “ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้วยใจเพื่อเยาวชนไทย เข้มแข็ง” กำหนดสัปดาห์เยี่ยมบ้านนักเรียนให้คณะครูออกเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับบ้าน ลดช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียน และให้ทราบถึงสภาพครอบครัว สภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนว่ามีปัญหาหรือไม่ เพื่อการจัดกลุ่มและคัดกรองนักเรียน อันจะนำไปสู่การวางแผนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเหมาะสมและแก้ไขได้ทันเวลาที่ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นแนวทางที่สำคัญที่ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน เพราะเป็นกระบวนการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีลำดับ ขั้นตอน ซึ่งบุคลากรหลักที่ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษา คือครู และจำเป็นต้องได้รับได้รับการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้อง

อาทิ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และครูทุกคน โดยมีวิธีการดำเนินงานและเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และสามารถตรวจสอบการทำงานได้(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567 : น.1)

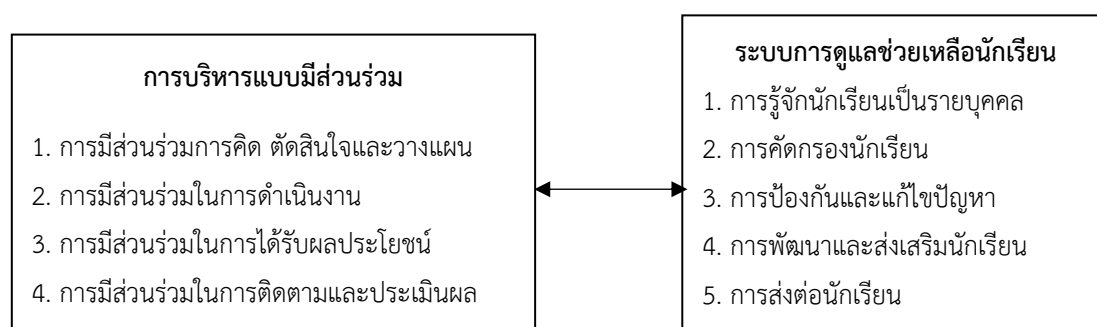
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่ปีการศึกษา 2566 ที่ผ่านมา พบว่ายังไม่บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ เนื่องจากยังมีปัญหานักเรียนออกกลางคัน ปัญหาการขาดเรียนติดต่อกัน ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการติดตามช่วยเหลือนักเรียน พร้อมทั้งหาวิธีแก้ไขเพื่อแนวทางแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จึงมีนโยบายและจุดเน้นแก้ปัญหาและสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และลดความแตกต่างกันทางสังคมโดยการพัฒนาและรักษามาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียนในการใช้ชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

จากสภาพปัญหาที่กล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเพื่อนำผลการวิจัยไปปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของแต่ละสถานศึกษา โดยนำไปพัฒนาขั้นตอนการดูแลความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน ให้ความดูแลใส่ใจอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3
- 2) เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยมุ่งการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 117 คน และครูผู้สอน 1,263 คน รวม 1,380 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต3,2567)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 26 คน โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และครูผู้สอน 276 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนจำนวนในแต่ละอำเภอสุ่มจากโรงเรียน รวม 302 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan1970)

2) ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ

- 1) การมีส่วนร่วมการคิด ตัดสินใจและวางแผน
- 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- 3) การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ประการ คือ

- 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 2) การคัดกรองนักเรียน
- 3) การป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 4) การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน
- 5) การส่งต่อนักเรียน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน

แบบสอบถาม ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยวิเคราะห์หาค่า IOC พบว่าข้อคำถามมีค่า IOC 0.67-1.00 และนำไปใช้ทดลองกับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับเท่ากับ 0.844

4) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู

2) ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู จำนวน 302 ฉบับ ได้รับคืน 302 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ผ่านช่องทางออนไลน์

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละและค่าความถี่ ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2) ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3) ใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment-Correlation Coefficient) ในการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมิน ตามลำดับ

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ในภาพรวม

ที่	การบริหารแบบมีส่วนร่วม ของผู้บริหารสถานศึกษา	(n=302)		แปลผล
		$\bar{x}$	S.D.	
1	ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและตัดสินใจ	4.57	0.44	มากที่สุด
2	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.57	0.41	มากที่สุด
3	ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์	4.58	0.44	มากที่สุด
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมิน	4.57	0.43	มากที่สุด
รวม		4.57	0.38	มากที่สุด

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการคิด วางแผนและตัดสินใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ผู้บริหารและคณะครูมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มและเสนอกิจกรรม โครงการที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา รองลงมา คือ ผู้บริหารและคณะครูมีส่วนร่วมในการกำหนดขอบเขตงานที่จัดขึ้นภายในสถานศึกษา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือผู้บริหารและคณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมและโครงการต่างๆภายในสถานศึกษา

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการเข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา รองลงมา คือ ผู้บริหารและคณะครูให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามกรอบแผนที่วางไว้ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารและคณะครูมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษา

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือผู้บริหารและคณะครูมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นและผู้บริหารและคณะครูมีส่วนร่วมรับผิดชอบเมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการบริหารงานหรือการดำเนินงานกิจกรรม รองลงมา คือ ผู้บริหารและคณะครูมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านอารมณ์ความรู้สึก การได้รับการยกย่องชมเชย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารและคณะครูมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ การได้รับรางวัล เกียรติบัตร และการสนับสนุนด้านสวัสดิการ

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมิน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ผู้บริหารและคณะครูร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอวิธีการในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ รองลงมา คือ ผู้บริหารและคณะครูมีส่วนร่วมในการกำหนด วิธีการ ขั้นตอน และเครื่องมือในการนิเทศติดตามความก้าวหน้าของสถานศึกษา และผู้บริหารและคณะครูมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลการนิเทศติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารและคณะครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรม โครงการต่างๆที่จัดขึ้นภายในสถานศึกษา

2) ผลการศึกษาเกี่ยวกับงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน รองลงมา คือด้านการส่งต่อนักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ในภาพรวม

ที่	การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	(n=302)		แปลผล
		$\bar{x}$	S.D.	
1.	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.64	0.34	มากที่สุด
2.	ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.58	0.45	มากที่สุด
3.	ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน	4.64	0.40	มากที่สุด

ที่	การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	(n=302)		แปลผล
		$\bar{x}$	S.D.	
4.	ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.58	0.45	มากที่สุด
5.	ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.59	0.48	มากที่สุด
	รวม	4.61	0.37	มากที่สุด

2.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูมีวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่สำคัญของนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว รองลงมา คือ ครูจัดทำแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก(SDQ)เพื่อทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของนักเรียนแต่ละคนและครูออกเยี่ยมบ้านและจัดทำแบบบันทึกการเยี่ยมบ้านช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน และทำให้ครูได้รู้ได้เห็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมต่างๆ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ครูจัดทำข้อมูลระเบียบสะสมช่วยให้รู้จักและเข้าใจนักเรียนในทุกด้าน

2.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและการส่งเสริมพัฒนาากลุ่มปกติ รองลงมา คือ ครูช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วนในกลุ่มมีปัญหา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ครูป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดตามแต่กรณีกลุ่มเสี่ยง

2.3 ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมโฮมรูมจัดให้มีบรรยากาศเหมือนบ้านร่วมกันและทำกิจกรรมอย่างใกล้ชิด และโรงเรียนจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเน้นการทำงานเป็นทีม รองลงมา คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนาการปรับตัว การวางแผนชีวิต และทักษะการตัดสินใจ และครูจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ครูเสริมแรงทางบวกเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือการปฏิบัติที่ดี

2.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญห ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนเป็นปัญหาสังคม รองลงมา คือ ครูให้คำปรึกษาและเก็บเรื่องที่คุยกับนักเรียนไว้เป็นความลับสื่อสารเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ครูจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (จับคู่ Buddy)

2.5 ด้านการส่งต่อนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูให้การช่วยเหลือเบื้องต้นกับนักเรียน รองลงมา คือ โรงเรียนประสานงานการมีส่วนร่วมจากหน่วยงาน หรือบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน เช่น จิตแพทย์ ศิลปิน หรือหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ครูวิเคราะห์นักเรียนที่ยากต่อการช่วยเหลือส่งต่อภายนอก

3) ผลการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเรียงลำดับความสัมพันธ์มากไปน้อย ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมิน ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตามลำดับ

ตาราง 3 แสดงค่าสหสัมพันธ์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ในภาพรวม

ตัวแปร	การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา (Y)		
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy})	ระดับความสัมพันธ์	ทิศทางความสัมพันธ์
การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา (X)	0.69**	ปานกลาง	บวก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและตัดสินใจ มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง โดยมีความสัมพันธ์สูงสุดกับด้านการคัดกรองนักเรียน รองลงมา คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง โดยมีความสัมพันธ์สูงสุดกับด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมา คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านการส่งต่อนักเรียน

3.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง โดยมีความสัมพันธ์สูงสุดกับด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน รองลงมา คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านการส่งต่อนักเรียน

3.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมิน มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง โดยมีความสัมพันธ์สูงสุดกับด้านการคัดกรองนักเรียน รองลงมา คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

สรุปผลการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r_{XY} = .69^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงสุดกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมิน ($r_{X4Y} = .66^{**}$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและตัดสินใจ ($r_{X1Y} = .61^{**}$)

เมื่อพิจารณารายด้าน ปรากฏผล ดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและตัดสินใจ (X_1) มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r_{X1Y} = .61^{**}$) โดยมีความสัมพันธ์สูงสุดกับด้านการคัดกรองนักเรียน ($r_{X1Y2} = .57^{**}$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($r_{X1Y4} = .55^{**}$) และด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($r_{X1Y1} = .50^{**}$)

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (X_2) มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r_{X2Y} = .57^{**}$) โดยมีความสัมพันธ์สูงสุดกับด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($r_{X2Y1} = .54^{**}$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการคัดกรองนักเรียน ($r_{X2Y2} = .52^{**}$) และด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด ได้แก่ ด้านการส่งต่อนักเรียน ($r_{X2Y5} = .47^{**}$)

ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ (X_3) มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r_{X3Y} = .60^{**}$) โดยมีความสัมพันธ์สูงสุดกับด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ($r_{X3Y3} = .58^{**}$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการคัดกรองนักเรียน ($r_{X3Y2} = .57^{**}$) และด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด ได้แก่ ด้านการส่งต่อนักเรียน ($r_{X3Y5} = .49^{**}$)

ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมิน (X_4) มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r_{X4Y} = .66^{**}$) โดยมีความสัมพันธ์สูงสุดกับด้านการคัดกรองนักเรียน ($r_{X4Y2} = .65^{**}$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ($r_{X4Y3} = .62^{**}$) และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($r_{X4Y4} = .62^{**}$) และด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($r_{X4Y1} = .59^{**}$) และด้านการส่งต่อนักเรียน ($r_{X4Y5} = .59^{**}$)

ตาราง 4 แสดงค่าสหสัมพันธ์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของ ผู้บริหารสถานศึกษา(X)	การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน สถานศึกษา (Y)					การดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ในภาพรวม (Y _{รวม})
	ด้านการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล (Y ₁)	ด้านการคัดกรอง นักเรียน (Y ₂)	ด้านการส่งเสริมพัฒนา นักเรียน (Y ₃)	ด้านการป้องกันและ แก้ไขปัญหา (Y ₄)	ด้านการส่งต่อนักเรียน (Y ₅)	
ด้านการมีส่วนร่วมในการคิด วางแผนและตัดสินใจ (X ₁)	0.50**	0.57**	0.52**	0.55**	0.54**	0.61**
ด้านการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงาน (X ₂)	0.54**	0.52**	0.49**	0.50**	0.47**	0.57**
ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับ ผลประโยชน์ (X ₃)	0.53**	0.57**	0.58**	0.51**	0.49**	0.60**
ด้านการมีส่วนร่วมในการ ติดตามและประเมิน (X ₄)	0.51**	0.63**	0.59**	0.61**	0.57**	0.66**
การบริหารแบบมีส่วนร่วมของ ผู้บริหารสถานศึกษาใน ภาพรวม (X _{รวม})	0.59**	0.65**	0.62**	0.62**	0.59**	0.69**

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1) ผลการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้คณะครู มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ ในสถานศึกษา เช่น มีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจและวางแผน ร่วมดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนองค์การให้บรรลุเป้าหมาย มีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์และรับผิดชอบร่วมกัน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์ขององค์การ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัฒน์ ทศบุตร (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมที่มี

ประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยา หานุภาพ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ดังนี้ คือ ด้านความยืดหยุ่นผูกพัน ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน และด้านการไว้วางใจกันที่เป็นตามลำดับ

2) ผลการศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวม พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน วิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ เพื่อป้องกัน ส่งเสริมและแก้ปัญหาให้นักเรียน ซึ่งการปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งบุคลากรหลักที่ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษา คือครูและจำเป็นต้องได้รับได้รับการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรวิมล กลิ่นศรีสุข (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จังหวัดนครพนม พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์พร เปรมหิรัญ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการคัดกรองนักเรียนในโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ

3) ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับปานกลาง พิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมิน และด้านการมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและตัดสินใจ เป็นด้านที่มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงสุดกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้คณะครู มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ ในสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์และรับผิดชอบร่วมกัน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวรรณ จันทรง (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนและตัดสินใจ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้คณะครู ผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มและเสนอกิจกรรม โครงการที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

1.2 ผลการศึกษาพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการประชุมครูเพื่อพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกันกำหนดเกณฑ์ เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน ให้ความดูแลใส่ใจอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา

1.3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาในภาพรวมสูงสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ครูมีส่วนร่วมกำหนด วิธีการ ขั้นตอน และเครื่องมือในการนิเทศติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่มีประสิทธิผล

บรรณานุกรม

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไชยา หานุกาพ. (2564). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานวิชาการของโรงเรียน* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).

สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ญัฐวรรณ จันทรง. (2567). *ความสัมพันธ์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขนาดเล็ก* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สมุทรสงคราม (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
รัตนโกสินทร์.

- ธีระ รุญเจริญ. (2553). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับ
ปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปรอบ 2 และประเมินภายนอกรอบ 3* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- พรวิมล กลิ่นศรีสุข. (2564). *การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จังหวัดนครพนม* (วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2542, 19
สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก, หน้า 3.
- พิมพ์พร เปรมศิริ. (2560). *การวิจัยเรื่องการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *คู่มือการคัดเลือกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ
สถานศึกษาเพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2567*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต. (2551). *คู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3-4 (ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1-6)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- อนุวัฒน์ ทศบุตร. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการ
ทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
พิษณุโลก เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

THE PRIORITY NEEDS AND GUIDELINES FOR DEVELOP THE LEARNING MANAGEMENT OF
EDUCATION UNDER UTHAITHANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

ศุภกร อนันตปุระ^{1*} ภัทร์พงศ์ พงศ์ภัทรกานต์² ณัฏฐ์ รัตนศิรินิชกุล³

Supakorn Anantapura^{1*} Pathapong Pongpatrakant² Nat Rattanasirinichakun³

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

^{2,3} คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

¹ Educational Administration Program, Faculty of Education, Naresuan University, Thailand

^{2,3} Faculty of Education, Naresuan University, Thailand

* Corresponding author e-mail: supakornanantapura@gmail.com

Received: 03/04/2025 | Revised: 18/10/2025 | Accepted: 24/10/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 132 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่ และมอร์แกน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่,ศึกษานิเทศก์,ผู้อำนวยการโรงเรียน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI^{modified}) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ในภาพรวมเท่ากับ 0.184 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) แนวทางการพัฒนาการ

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2568

จัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการส่งเสริมมอบหมายให้ครูในสังกัดได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งนี้ยังต้องอาศัยความเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนรวมถึงให้ความสำคัญกับผู้เรียนว่าแต่ละคนมีข้อเด่นด้านใดและมีสิ่งที่ต้องการพัฒนาของตนเองในด้านใด ส่งเสริมแนะนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนของคุณครู อีกทั้งมุ่งให้เห็นถึงความสำคัญของทักษะการคิดเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกับตัวผู้เรียนบรรลุเป้าหมายและนำผลการประเมินไปพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

The purposes of this research were 1) Study the needs for developing learning management in small schools under the Uthai Thani Primary Educational Service Area 1 2) study ways to developing learning management in small schools under the UthaiThani PrimaryEducational Service Area 1.The research sample includes 132 teachers, selected according to Krejcie and Morgan's table, with 3 experts Including the District Office Director, Educational Supervisor, School Director chosen through purposive sampling. The research tools include a questionnaire. Data are analyzed using mean, standard deviation, and the modified need index (PNImodified). Analyzing interview data using content analysis. The research results were 1) The results of the study on the need for the development of learning management in small schools under the Office of the Primary Education Service Area, Uthai Thani District 1, are overall rated at 0.184. When broken down by category, the area with the highest demand index is the implementation of learning activities. 2) Guidelines for the Development of Teaching Management for Teachers in Small Schools under the Uthai Thani Primary Education Service Area Office 1, The educational area office has promoted and assigned teachers in its jurisdiction to implement teaching and learning management with a focus on the students. This must also be in accordance with the context of the educational institution. School administrators should encourage teachers to focus on the teaching and learning process, while also recognizing the importance of students, acknowledging each individual's strengths and areas for development. They should provide guidance on teaching strategies, aiming to highlight the importance of critical thinking skills in order to achieve better outcomes for the students. This will help them reach their goals and use assessment results to develop and improve the learning management process to be more effective and efficient.

Keywords: Learning Management, Small Schools

บทนำ

กระแสความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ยุคของข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนทั่วโลก สามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดผลกระทบตอปัจจัยในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้นานาประเทศต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งและสร้างสังคมที่มีคุณภาพ ซึ่งคนจะมีคุณภาพได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาเป็นรากฐานในการพัฒนา เพราะการศึกษาเป็นองค์ประกอบแรกที่มีความสำคัญยิ่งต่อกระบวนการพัฒนาคนทุกช่วงชีวิตให้มีความเจริญงอกงามเชื่อมโยงไปกับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตรวมถึงพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนมีความสามารถในการแข่งขันได้ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) และยุคเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความรู้ (Knowledge-based Economy) ในการศึกษาด้านการปฏิรูประบบการจัดการศึกษา มีความมุ่งหวังให้การบริหารจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดประเด็นปฏิรูปหลักไว้ 3 ประเด็น ประกอบด้วย การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายการศึกษา กระจายอำนาจและความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษา และการพัฒนาครูทั้งระบบ เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนไทยให้มีความรู้ มีคุณธรรม มีทักษะในการดำรงชีวิตสามารถเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศไทยโดยตรงในทุกมิติที่จะส่งผลถึง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยรวมถึงความสุขมวลรวมของพลเมืองไทยและพลเมืองโลก (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2559)

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านธรรมชาติและวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ รวมถึงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงนั้นจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โลก คือ ต้องมีการพัฒนาทางการศึกษา การที่ทุกคนมีทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกัน ในสังคมโลกได้นั้นต้องได้รับการ ฝึกฝนเริ่มตั้งแต่เกิดในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เมื่อเจริญเติบโตขึ้นก็จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพ สังคมและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมรอบด้าน การศึกษาเป็นกลไกที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของมนุษย์ทุกยุคทุกสมัยเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งนี้รูปแบบการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้มี การปรับเปลี่ยนไปจากระบบ การศึกษารูปแบบเดิมที่เน้นครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนฝ่ายเดียวไปสู่รูปแบบ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่นักเรียนสามารถแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น (ยุภาลัย มะลิซ้อน และกาญจน์ เรืองมนตรี, 2563)

ทั้งนี้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาช่วยยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานด้านวิชาการและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ทั้งในระดับผู้เรียน เช่น ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้นช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนและสื่อการสอนมีความหลากหลายน่าสนใจสามารถเรียนรู้ในทุกเวลาทุกสถานที่

สร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษา ระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก หรือโรงเรียนในเมืองและชนบท ประโยชน์ในระดับครู/อาจารย์ผู้สอน เช่น สามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลายทำให้กระบวนการสอนง่ายขึ้นทำให้ผู้สอนมีเวลาในการเตรียมการสอนได้อย่างเต็มที่ในระดับสถานศึกษา เช่น การบริหารหลักสูตร การประกันคุณภาพการศึกษา การติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา รวมไปถึงระบบงานสารบรรณต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและลดขั้นตอนการปฏิบัติงานทำให้สามารถวางแผนและการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ (แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563 – 2565)

การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้านอื่น ๆ แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่เป็นเพียงส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจะต้องให้การสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรกิจกรรมการบริหารงานวิชาการจะเปลี่ยนแปลงไปตามสาระสำคัญของหลักสูตรและนโยบายการบริหารของหน่วยงาน เช่น การเร่งรัดในการพัฒนาคุณภาพการบริหาร การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การเรียนการสอน การนิเทศและการประเมินคุณภาพภายใน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ นอกจากจะส่งผลโดยตรงต่อนักเรียนแล้วยังส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในระดับชาติอีกด้วย การดำเนินงานกิจกรรมทางวิชาการจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการบริหารงานวิชาการถือเป็นความจำเป็นที่คณะครูทีมงานหรือแม้แต่คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการบริหารตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การตัดสินใจการปฏิบัติ การติดตามตรวจสอบและประเมินผล ทั้งนี้เพื่อประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณที่มีต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ (จันทร์ธานี สงวนนาม, 2553)

การบริหารและการจัดการการศึกษาโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีภารกิจหลักคือทำให้โอกาสกับผู้ที่อยู่ในวัยเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนได้เรียนรู้ตามวัยอย่างมีคุณภาพภายใต้การจัดการศึกษาด้วยรูปแบบที่หลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในปัจจุบันนี้โครงสร้างประชากรเปลี่ยนไปจากเดิมมาก มีจำนวนประชากรวัยเรียนลดลงส่งผลให้ปัจจุบันมีโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีแนวโน้มทวีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุกปีอย่างต่อเนื่องสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน ถือว่ามีสถานะเป็น “โรงเรียนขนาดเล็ก” อัครนัย ขวัญอยู่ (2558 อ้างถึงใน อัครวิษฐ์ เชิญทอง, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 มีสถานศึกษาครอบคลุมในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองอุทัยธานี อำเภอหนองขาหย่าง อำเภอทัพทัน และอำเภอสว่างอารมณ์ ทั้งนี้พบว่า มีจำนวนสถานศึกษาขนาดเล็กค่อนข้างมากซึ่งมีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1 – 120 คน ทั้งหมด 50 แห่ง จากทั้งหมด 71 แห่ง จึงทำให้เห็นประเด็นปัญหา ดังนี้ มีการคัดเลือกบุคลากรไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียนทำให้ไม่ตรงกับการเรียนการสอน สอนไม่ตรงกับวิชาเอกที่เรียนมา ภาระงานมากเกินไปสำหรับบุคลากรของโรงเรียนขนาดเล็ก ประสิทธิภาพการทำงานด้านการจัดการสอนของครูลดน้อยลงซึ่งเป็นงานด้านหนึ่งของ

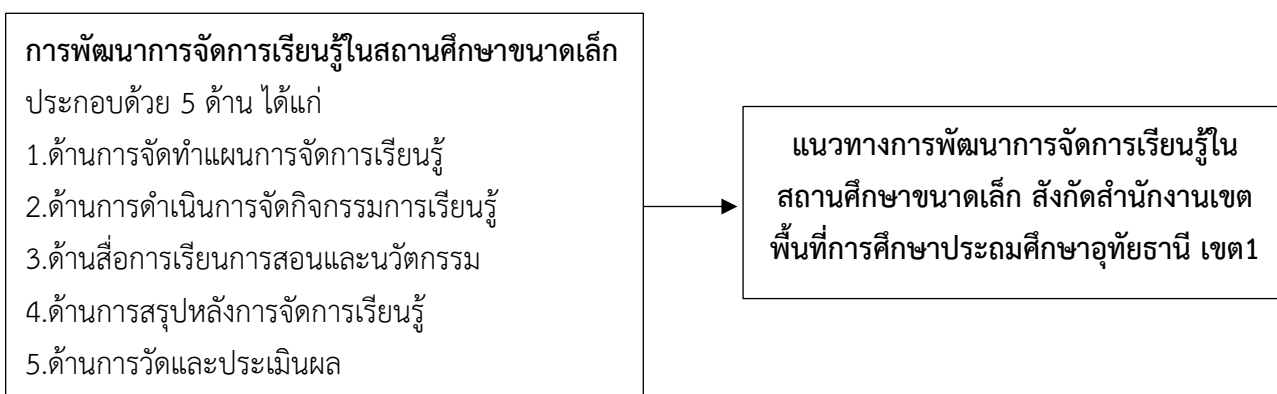
ฝ่ายบริหารงานวิชาการ จึงเกิดผลลัพธ์ทำให้นักเรียนไม่ได้รับความรู้ได้อย่างเต็มที่ (แผนบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2567, น.3) สอดคล้องกับรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ยังมีสถานศึกษาขนาดเล็กมีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ได้คะแนนต่ำกว่าระดับประเทศ ปี 2565 ร้อยละ 37.87 และปี 2566 ร้อยละ 39.52 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1, 2566, น. 72) ซึ่งผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องช่วยกันพัฒนาคุณภาพและยกระดับในการจัดการศึกษาประกอบกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นสร้างคุณภาพการศึกษาทุกช่วงวัยการศึกษาจึงเป็นกลไกในการสร้างทักษะแรงงานรวมถึงมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น.14)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศและเกิดแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์แก่องค์กรสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1
- 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปริมาณมุ่งการศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนจำนวน 200 คน ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 132 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 680) และเลือกกลุ่มตัวอย่างครูด้วยการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วน (stratified random sampling) โดยกำหนดสัดส่วนตามรายอำเภอ

2) ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน

1. ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
2. ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3. ด้านสื่อการเรียนการสอนและนวัตกรรม
4. ด้านการสรุปหลังการจัดการเรียนรู้
5. ด้านการวัดและประเมินผล

มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการเลือกตอบในส่วนของสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก ใช้วิธีการให้คะแนนตามน้ำหนักของตัวเลือก ดังนี้

- 5 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

3. กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4. สร้างแบบสอบถามฉบับร่างและนำแบบสอบถามที่สร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความเหมาะสมความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และการใช้ภาษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน

6. นำผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าตรงความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาโดยใช้สูตรค่า IOC (Index of item Objective Congruence) โดยกำหนดค่าคะแนน ดังนี้

- + 1 เมื่อแน่ใจว่า แบบสอบถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหา
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่า แบบสอบถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหา
- 1 เมื่อแน่ใจว่า แบบสอบถามไม่มีความสอดคล้องกับเนื้อหา

เลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปมาเป็นข้อคำถามได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) อยู่ระหว่าง 0.67 -1.00 (รายละเอียดการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในภาคผนวก ค น. 74-76)

7. ปรับปรุงและแก้ไขแบบสอบถามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบ

8. นำเครื่องมือที่ได้รับการตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ Try Out กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 จำนวน 30 คน และคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach มีค่าเท่ากับ 0.929 (รายละเอียดการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม อยู่ในภาคผนวก ง น. 78)

9. นำเครื่องมือที่ได้ทดลองใช้ มาประมวลผลเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งและจัดเตรียมเครื่องมือที่สมบูรณ์เพื่อนำไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในลำดับขั้นตอนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

1. ทำการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวรเพื่อถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 และโรงเรียนในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล
2. ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการส่งแบบสอบถาม โดยจัดทำขึ้นผ่านแอปพลิเคชัน Google Form พร้อมจุดประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจตรงกัน ในการเก็บข้อมูลซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ 132 คน
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. แปลความหมายของความต้องการจำเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 121) โดยมีเกณฑ์
4.51 - 5.00 หมายถึง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับมาก
2.51 - 3.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับปานกลาง
1.51 - 2.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับน้อย
1.00 - 1.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับน้อยที่สุด
4. วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 โดยวิธี Priority Needs Index แบบปรับปรุง (PNImodified) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562, น. 279) ซึ่งเป็นการหาผลต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์โดยมีสูตรในการคิดคำนวณ ดังนี้

$$PNI_{\text{modified}} = \frac{I-D}{D}$$

PNI_{modified} หมายถึง ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

I หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ (Importance)

D หมายถึง สภาพปัจจุบันในปัจจุบัน (Degree of success)

โดยข้อที่มีค่าดัชนี PNI_{modified} สูงแสดงว่ามีความต้องการจำเป็นระดับสูงมากกว่าข้อรายการที่มีค่าดัชนี PNI_{modified} ต่ำ ซึ่งข้อที่มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูงจะต้องให้ความสำคัญและต้องได้รับการแก้ไขก่อนตามลำดับซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แบบตอบสนองคู่ (Dual response)

5. จัดลำดับความต้องการจำเป็นการพัฒนากิจการการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

ขั้นตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์การพัฒนากิจการการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ลักษณะเป็นแบบเดิมคำตอบ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ทางการพัฒนากิจการการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้มาจากการวิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดในขั้นตอนที่ 1

1. ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
2. ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3. ด้านสื่อการเรียนการสอนและนวัตกรรม
4. ด้านการสรุปหลังการจัดการเรียนรู้
5. ด้านการวัดและประเมินผล

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจการการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย
3. กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
4. สร้างแบบสอบถามฉบับร่างและนำแบบสอบถามที่สร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความเหมาะสมความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และการใช้ภาษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน

6. นำผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาโดยใช้สูตรค่า IOC (Index of item Objective Congruence) ผู้วิจัยปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิจากการตรวจสอบเชิงโครงสร้างเนื้อหาพบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 -1.00 สรุปผลได้ว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้

7. นำเครื่องมือที่ได้รับการตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ Try Out กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 จำนวน 30 คน และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach มีค่าเท่ากับ 0.96 หมายถึง แบบสอบถามสามารถนำไปใช้ได้จริง มีความน่าเชื่อถือ

8. นำเครื่องมือที่ได้ทดลองใช้ มาประมวลผลเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง และจัดเตรียมเครื่องมือที่สมบูรณ์เพื่อนำไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในลำดับขั้นตอนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน ในภาพรวม พบว่า ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ในภาพรวมเท่ากับ 0.184 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นรองลงมา คือ ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า

1.1 ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และภาพรวมของสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถคิดค้นคว้าหาความรู้จนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อม อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนการประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาพรวมเท่ากับ 0.195 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีดัชนี

ความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้นำไปสู่กระบวนการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

1.2 ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตรงตามหลักสูตร อยู่ในระดับมาก และภาพรวมของสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูมีการวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็งของผู้เรียนเป็นรายบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 1 ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมเท่ากับ 0.186 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ครูมีการวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็งของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ตาราง 1 แสดงสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ในภาพรวม

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	4.12	0.21	มาก	4.90	0.27	มากที่สุด	0.189	2
2	ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.11	0.32	มาก	4.92	0.20	มากที่สุด	0.197	1
3	ด้านสื่อการเรียนการสอนและนวัตกรรม	4.07	0.27	มาก	4.81	0.23	มากที่สุด	0.181	3
4	ด้านการสรุปหลังการจัดการเรียนรู้	4.06	0.27	มาก	4.78	0.25	มากที่สุด	0.177	5
5	ด้านการวัดและประเมินผล	4.07	0.25	มาก	4.80	0.25	มากที่สุด	0.179	4
	รวม	4.09	0.039	มาก	4.84	0.026	มากที่สุด	0.184	-

จากตาราง 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12) รองลงมา คือ ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11) ด้านสื่อ

การเรียนการสอนและนวัตกรรม อยู่ในระดับมาก($\bar{X}$ = 4.07) ด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.07) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสรุปหลังการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06)

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.84) เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.92) รองลงมา คือ ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.90) ด้านสื่อการเรียนการสอนและนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81) ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.80) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสรุปหลังการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.78)

ส่วนการประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 พบว่าในภาพรวมดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.184 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI^{modified}$ = 0.197) รองลงมา ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ($PNI^{modified}$ = 0.189) ด้านสื่อการเรียนการสอนและนวัตกรรม ($PNI^{modified}$ =0.181) ด้านการวัดและประเมินผล ($PNI^{modified}$ = 0.179) ตามลำดับ และด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ด้านการสรุปหลังการจัดการเรียนรู้ ($PNI^{modified}$ =0.177)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 พบว่า

2.1 ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนรวมถึงให้ความสำคัญกับผู้เรียน ว่าแต่ละคนมีข้อเด่นด้านใดและมีสิ่งที่ต้องการพัฒนาของตนเองในด้านใดบ้าง

2.2 ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมแนะนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนของคุณครู มุ่งให้เห็นถึงความสำคัญของทักษะการคิด การลงมือทำมากกว่าการท่องจำแบบปกติ ผ่านการนิเทศในชั้นเรียนเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกับตัวผู้เรียน

2.3 ด้านสื่อการเรียนการสอนและนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ครูมีโอกาสนในการสร้างสื่อการสอนหรือนวัตกรรมใหม่ๆ ในยุคปัจจุบัน ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่คุณครูในการจัดการเรียนการสอนแต่สิ่งที่สำคัญและขาดไม่ได้ คือ การเลือกสื่ออย่างเหมาะสมกับเนื้อหาและช่วงวัยของผู้เรียน

2.4 ด้านการสรุปหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมโดยได้ให้ครูใช้เทคนิคการถาม-ตอบเพื่อกระตุ้นการคิดหลังการเรียนรู้ ให้ครูสามารถใช้การถามคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสะท้อนและรวบรวมใจความสำคัญของเนื้อหา

2.5 ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูได้มีการใช้ข้อมูลในการวางแผนการสอนให้ครูใช้ข้อมูลจากผลการประเมินเพื่อปรับแผนการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนในส่วนที่มีปัญหา หรือการเพิ่มเนื้อหาที่นักเรียนยังขาดความเข้าใจ

ตาราง 2 แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1
1. ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้มีการมอบหมายนโยบาย จุดเน้นของสำนักงานเขตพื้นที่ โดยผ่านการประชุมใหญ่ ให้ผู้บริหาร คณะครู เข้าใจถึงเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนร่วมกันอย่างถูกต้องและเข้าถึงผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนกับผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียม 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนรวมถึงให้ความสำคัญของกับผู้เรียน ว่าแต่ละคนข้อเด่นด้านใดและมีสิ่งที่ต้องการพัฒนาของตนเองในด้านใดบ้าง
2. ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีการส่งเสริมมอบหมายให้ครูในสังกัด ได้จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งนี้ยังต้องอาศัยความเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา 2.2 ผู้บริหารสถานศึกษานั้น ได้ให้แนวทางการจัดการสอนของคุณครู มุ่งให้เห็นถึงความสำคัญของทักษะการคิด การลงมือทำ มากกว่าการท่องจำแบบปกติ ผ่านการนิเทศในชั้นเรียนเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกับตัวผู้เรียน
3. ด้านสื่อการเรียนการสอนและนวัตกรรม
3.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการสร้างสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหมาะสมสอดคล้องกับการศึกษายุคปัจจุบัน 3.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ให้ครูมีโอกาสนในการสร้างสื่อการสอนหรือนวัตกรรมใหม่ๆ ในยุคปัจจุบัน ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่คุณครูในการจัดการเรียนการสอนแต่สิ่งที่สำคัญและขาดไม่ได้ คือ การเลือกสื่อที่เหมาะสมกับเนื้อหาและช่วงวัยของผู้เรียน
4. ด้านการสรุปหลังการจัดการเรียนรู้
4.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาวิเคราะห์ ก็ได้ลงพื้นที่เพื่อนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู และได้ให้คำแนะนำแก่คุณครู โดยบอกวิธีการเพิ่มเติมแก่คุณครู โดยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรวบรวมและสรุปใจความสำคัญจากเนื้อหาการเรียนการสอน เช่น ให้ผู้เรียนเขียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ในบทเรียนหรือกรอบความคิดเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลที่สำคัญที่ได้เรียนรู้ 4.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมโดยได้ให้ครูใช้เทคนิคการถาม-ตอบเพื่อกระตุ้นการคิดหลังการเรียนรู้ ให้ครูสามารถใช้การถามคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสะท้อนและรวบรวมใจความสำคัญของเนื้อหา

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1
5. ด้านการวัดและประเมินผล
5.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาก็ได้ให้แนวทางกรอบการดำเนินการให้แก่สถานศึกษาในสังกัด ให้ปฏิบัติร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมาย ในการนำผลการประเมินไปพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากที่สุด 5.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ได้มีการใช้ข้อมูลในการวางแผนการสอนให้ครูใช้ข้อมูลจากผลการประเมินเพื่อปรับแผนการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนในส่วนที่มีปัญหา หรือการเพิ่มเนื้อหาที่นักเรียนยังขาดความเข้าใจ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ในภาพรวม พบว่า ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด และด้านที่ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นรองลงมา คือ ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

1.1 ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นทักษะสำคัญเฉพาะบุคคลของผู้สอนซึ่งมีความแตกต่างกัน โดยรูปแบบวิธีการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้งควรสอดแทรกเป็นเนื้อหา กระบวนการคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ และฝึกฝนพัฒนาตนเองในหลากหลายรูปแบบ ครูจึงควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาการเรียนรู้ให้เหมาะสมและเกิดผลลัพธ์ที่ดีกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ พงศ์เทพ พรหมตรุข (2565) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ดังนั้นจึงควรนำผลการวิจัยที่สอดคล้องนี้ไปพัฒนาส่งเสริมให้ครูเห็นความสำคัญและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพให้เกิดผลลัพธ์กับผู้เรียนสูงสุด

1.2 ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นรองลงมา พบว่าข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ครูมีการวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็งของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญนั่นคือการเตรียมตัวของครูผู้สอนในการวิเคราะห์หลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร วิธีการออกแบบการเรียนการสอนตามขั้นตอนในรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ และจะต้องมีความเข้าใจในหลักการในองค์ประกอบของจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการ เพื่อไปให้

ผลลัพธ์เป้าหมายของผู้เรียน สอดคล้องกับ สมมาตรย์ ศรีจันทร์(2560) ทำวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 ผลการวิจัยพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเตรียมวางแผนการสอน โดยการนำไปพัฒนาครูให้ครูมีเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก ดังนี้

2.1 ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าแนวทางที่สำคัญคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนรวมถึงให้ความสำคัญกับผู้เรียน ว่าแต่ละคนมีข้อเด่นด้านใดและมีสิ่งที่ต้องการพัฒนาของตนเองในด้านใดเพื่อต่อยอดให้ตนเองพร้อมสำหรับการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุธาสนี คุ่มพะเนียด (2561) ได้กล่าวว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จึงสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งครูเข้าใจองค์ประกอบของการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้โดยผ่านการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา สอดแทรกกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งนี้ควรมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ทำทนายร่วมกัน

2.2 ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าแนวทางที่สำคัญคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมแนะนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนของคุณครู มุ่งให้เห็นถึงความสำคัญของทักษะการคิด การลงมือทำ มากกว่าการท่องจำแบบปกติ ผ่านการนิเทศในชั้นเรียนเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกับตัวผู้เรียน ทั้งนี้ อาจเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบันมีความหลากหลายมีการบูรณาการทักษะการแก้ปัญหา ทักษะชีวิตเข้ามาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน สร้างทางเลือกวิธีการเรียนรู้ใหม่ๆให้เกิดความน่าสนใจ สร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่โดยคอยชี้แนะ เป็นที่ปรึกษา และช่วยเหลือผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ เกศริน ยิ้มซ้อย (2565) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง หรืออาจให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้แล้วสามารถนำไปสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง

2.3 ด้านสื่อการเรียนการสอนและนวัตกรรม พบว่าแนวทางที่สำคัญคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ครูมีโอกาสในการสร้างสื่อการสอนหรือนวัตกรรมใหม่ๆ ในยุคปัจจุบัน ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่คุณครูในการจัดการเรียนการสอน มีการเลือกสื่ออย่างเหมาะสมกับเนื้อหาและช่วงวัยของผู้เรียน ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในการใช้สื่อหรือนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน มีการสร้างเทคโนโลยีที่ทันสมัย ที่ดึงดูดความสนใจทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้มากยิ่งขึ้น สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน มีส่วนช่วยในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องสนับสนุน และจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวีรพงษ์ คำผิง (2561) ได้กล่าวว่า ครูจะต้องวิเคราะห์ ออกแบบและเลือกใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีให้กับผู้เรียนอย่าง

เหมาะสม วิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล ครูจะต้องใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนที่ หลากหลาย มีการบูรณาการโดยใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

2.4 ด้านการสรุปหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่าแนวทางที่สำคัญคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริม โดยได้ให้ครูใช้เทคนิคการถาม-ตอบเพื่อกระตุ้นการคิดหลังการเรียนรู้ ให้ครูสามารถใช้การถามคำถามที่ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสะท้อนและรวบรวมใจความสำคัญของเนื้อหา ทั้งนี้อาจ เนื่องมาจากการสรุปความรู้หลังจากการเรียนรู้นั้นมีหลากหลายวิธีการขึ้นอยู่กับบริบทของผู้เรียน และ แนวทางของผู้สอน แต่ทั้งนี้การได้ผลจากการเรียนรู้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามเป้าหมาย ผ่านกระบวนการคิดจากเนื้อหาการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2561) ได้กล่าว ว่า ความสำคัญของการตั้งคำถามเป็นการใช้คำถามในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ ผู้เรียนได้คิดดังนั้นผู้สอนต้องฝึกฝนกระบวนการคิดให้ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดการพัฒนาหลังจาก การจัดการเรียนรู้

2.5 ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูได้มีการใช้ข้อมูลในการ วางแผนการสอนให้ครูใช้ข้อมูลจากผลการประเมินเพื่อปรับแผนการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน มากขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนในส่วนที่มีปัญหา หรือการเพิ่มเนื้อหาที่นักเรียนยังขาดความเข้าใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การวัดประเมินผลเป็นหน้าที่คุณครูผู้สอน ซึ่งส่งผลมาถึงหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ในการสื่อสารองค์ความรู้ ข้อมูลของการวัดประเมินผลที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพให้บุคลากรได้เข้าใจในแนว ทฤษฎีและปฏิบัติร่วมกัน เพื่อสานต่อแนวทางการวัดประเมินผลมุ่งสู่ทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ จินฉฉิน ตา ทับทิม (2565) ได้กล่าวว่า การวัดผลประเมินผลต้องสอดคล้องกับคุณภาพของผู้เรียนที่ระบุไว้ตามมาตรฐาน การเรียนรู้ และจะต้องสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรที่สถานศึกษาใช้เป็น แนวทางในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องกำหนดวิธีการวัดผลประเมินผล เพื่อใช้ตรวจสอบว่า ผู้เรียนได้บรรลุผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และต้องแจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในแต่ละเรื่องให้ ผู้เรียนทราบโดยทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับปรุงตนเองอย่างถูกต้องครบถ้วน

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการดำเนินการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการ จำเป็นสูงสุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมมอบหมายให้ครูในสังกัดได้ดำเนินการจัดการ เรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งนี้ยังต้องอาศัยความเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและ ผู้บริหารสถานศึกษานั้นควรได้ให้แนวทางการจัดการสอนของคุณครู มุ่งให้เห็นถึงความสำคัญของทักษะการ คิด การลงมือทำ มากกว่าการท่องจำแบบปกติ ผ่านการนิเทศในชั้นเรียนเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกับตัวผู้เรียน

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น สูงสุดรองลงมา ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการมอบหมายนโยบาย จุดเน้นของสำนักงานเขต พื้นที่ อย่างเป็นรูปธรรมโดยผ่านการประชุมใหญ่ ให้ผู้บริหาร คณะครู เข้าใจถึงเป้าหมายในการพัฒนา

ผู้เรียนร่วมกันอย่างถูกต้องและเข้าถึงผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนกับผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมและผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนรวมถึงให้ความสำคัญกับผู้เรียน ว่าแต่ละคนข้อเด่นด้านใดและมีสิ่งที่ต้องการพัฒนาของตนเองอย่างไรบ้างเพื่อสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

2.2 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

บรรณานุกรม

- กมลพร อ่วมเพ็ง. (2560). *แนวทางการพัฒนาครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มจังหวัดภาคกลาง ปริณพทล ตามแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563–2565*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2562). *การจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2553). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- จิตติมา วรณศรี. (2557). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- จิตติมา วรณศรี. (2564). *การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- ชลิต ชูกำแพง. (2565). *ชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่การวิจัยในชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2561). *แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2557). *หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ตีรณสาร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2553). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ชลบุรี: สำนักพิมพ์มนตรี.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2550). *การจัดและการบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล. (2558). *หลักการทฤษฎีและปฏิบัติทางการบริหารการศึกษา*. กำแพงเพชร: เกรียงไกรพาณิชย์.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1. (2566ก). รายงานการปฏิบัติงานประจำปีกลุ่มงานบริหารงานนโยบายและแผน. อุทัยธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1. (2566ข). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ปี 2566-2570 (พิมพ์ครั้งที่ 1). อุทัยธานี: โรงพิมพ์คมศิลป์การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). คู่มือการบริหารงานโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: กลุ่มวิจัยและพัฒนานโยบาย สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิก.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2560). การบริหารการศึกษา: หลักการและทฤษฎี (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัคนัย ขวัญอยู่. (2558). แนวทางแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ: ทีดี อาร์ไอ.
- Hough, B., & Duncan, K. (1970). *Teaching description and analysis*. Addison: Westlu.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Slavin, R. E. (2018). *Educational psychology: Theory and practice*. England: Pearson.

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรวม :

กรณีศึกษาสถานศึกษาขนาดกลาง

A STUDY OF INCLUSIVE EDUCATION MANAGEMENT MODELS:

A CASE STUDY OF A MEDIUM-SIZED SCHOOL

สายชล เทียนงาม^{1*} พนิดา จารย์อุปการะ² มลฤดี โอปมาวุฒิกุล³ บัณฑิตา ลิขสิทธิ์⁴

Saichon Thienngam^{1*} Panida Chanupakara² Monluedee Opamawutthikul³ Bunthita Likasit⁴

^{1,2} สาขาวิชาการประถมศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ประเทศไทย

³ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ประเทศไทย

⁴ สาขาพหุวิทยาการ/สหวิทยาการ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

^{1,2} Elementary Education Program, Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand

³ General Science Program, Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand

⁴ Multidisciplinary/Interdisciplinary Program, Graduate School, Srinakharinwirot University, Thailand

* Corresponding author e-mail: saichon@kru.ac.th

Received: 14/07/2025 | Revised: 27/10/2025 | Accepted: 16/11/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนในการจัดการศึกษา 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษา และ 3) ศึกษาความคิดเห็นและแนวทางในการจัดการเรียนรวม กลุ่มเป้าหมายคือผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านท่าทุ่งนา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 14 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร 1 คน และครู 13 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง เก็บข้อมูลระหว่างพฤศจิกายน 2567-มกราคม 2568 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67-1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) โรงเรียนบ้านท่าทุ่งนาจัดการเรียนการสอนตั้งแต่อนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนไทยเรียนรวมกับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้บริหารส่งเสริมการจัดการเรียนรวมโดยสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยจัดให้นักเรียนทั่วไป นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ และนักเรียนพิเศษเรียนในห้องเดียวกันพร้อมกิจกรรมที่เหมาะสม รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมเพื่อวางแผนช่วยเหลือ 2) ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ นักเรียนส่วนใหญ่ใช้ภาษาถิ่นที่บ้าน ไม่กล้าพูดและแสดงออก ส่งผลให้เรียนรู้

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2568

ซ้ำและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ครูขาดความรู้เกี่ยวกับเด็กพิเศษและประสบการณ์ในการคัดกรอง จึงใช้วิธีสอนแบบเดียวกับเด็กปกติ ผู้ปกครองมีการโยกย้ายถิ่น สื่อสารภาษาไทยไม่ได้ และไม่ยอมรับว่าบุตรเป็นเด็กพิเศษ 3) ผู้บริหารและครูเห็นด้วยกับการจัดการเรียนรวม โดยต้องการให้ครูได้รับการอบรมพัฒนาทักษะ และต้องการความรู้เกี่ยวกับการคัดกรอง การวินิจฉัย การประเมิน การจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เทคนิคการสอน และการเลือกใช้และผลิตสื่อการสอน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรวม สถานศึกษาขนาดเล็ก กรณีศึกษา

Abstract

This study aimed to: (1) examine the current state of education management, (2) identify challenges and obstacles in the implementation of inclusive education, and (3) explore perspectives and recommendations for inclusive education management. The participants included one school administrator and 13 teachers from Ban Tha Thung Na School in Kanchanaburi Province, under the Office of the Basic Education Commission, selected through purposive sampling. Data were collected from November 2024 to January 2025 using interview protocols with content validity indices of 0.67-1.00. Data were analyzed using content analysis, frequency, and percentage. The findings revealed that: 1) Ban Tha Thung Na School offered education from kindergarten to Grade 6, where Thai students learned alongside ethnic minority students. The administration actively promoted inclusive education by equipping teachers with knowledge and skills for teaching students with special needs. Regular students, ethnic minority students, and students with special needs were taught together in the same classrooms with appropriate activities and behavioral observations to plan support. 2) Several challenges were identified, including students' use of local dialects at home, causing reluctance to speak or participate in class, which led to slower learning and lower academic achievement. Teachers lacked sufficient knowledge about types of special needs students and experience in screening tools, employing the same teaching methods as for regular students. Some parents faced migration challenges, were unable to communicate in Thai, and did not acknowledge their children's special educational needs. 3) Both administrators and teachers supported inclusive education. Administrators emphasized the need for professional development training to enhance teaching skills for inclusive settings. Teachers indicated needs for knowledge regarding screening, diagnosis, assessment, individualized instruction, teaching techniques, and selection and development of teaching materials.

Keywords: Inclusive Education, Small-scale Schools, Case Study

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นงานที่สำคัญงานหนึ่งที่รัฐมุ่งเน้นให้กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการเรื่องการจัดการศึกษาให้แก่เด็กทุกคนเพื่อพัฒนาคนสู่การพัฒนาประเทศ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ประกาศ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567-2568 และนโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพื่อการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนและประชาชนทุกคน สำหรับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เป็นการปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัยและหลากหลาย โดยการพัฒนาศักยภาพและคุณลักษณะนักเรียนตามความถนัด ความสนใจ ด้วยการเรียนรู้อย่างมีความสุข อีกทั้งประเด็นการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมกำหนดให้พัฒนาองค์ความรู้ เจตคติ และทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สร้างเครือข่ายบูรณาการความร่วมมือช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษระหว่างสถานศึกษากับทีมสหวิชาชีพ การนิเทศ กำกับ ติดตาม โดยอาศัยความร่วมมือกับเครือข่ายในทุกภาคส่วน นอกจากนี้ยังมีประเด็นเพิ่มโอกาสและสร้างความสะดวกสภาพทางการศึกษา โดยการพัฒนากระบวนการป้องกัน การเฝ้าระวัง และการดูแลช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยง เด็กตกหล่น เด็กออกกลางคัน เด็กไร้สัญชาติ เด็กพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารและพื้นที่เกาะตามความต้องการจำเป็นรายบุคคล เพื่อไม่ให้หลุดจากระบบการศึกษา บูรณาการความร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เด็กพิการและเด็กด้อยโอกาสได้รับโอกาสเข้าถึงการศึกษา แหล่งเรียนรู้ และการฝึกอาชีพที่หลากหลายเหมาะสมตามศักยภาพ เพื่อให้มีทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถพึ่งตนเองได้ อีกทั้งนโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ยังได้มีการกำหนดประเด็นของการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในปี 2567 มีจำนวน 29,152 โรงเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ทั้งนี้จากการประชุมคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ประจำปี พ.ศ. 2567 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เสนอการกำหนดขนาดสถานศึกษาตามจำนวนนักเรียน โดยแบ่งออกเป็น 4 ขนาด ดังนี้ สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 119 คนลงมา ขนาดกลาง จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 120 – 719 คน ขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 720 – 1,679 คน ขนาดใหญ่พิเศษ จำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 1,680 คนขึ้นไป (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2567)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน 200 คนอย่างต่อเนื่อง โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569 ได้กำหนดให้เป็นจุดเน้นที่สำคัญข้อหนึ่งของนโยบาย ที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการโรงเรียนที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ที่สำคัญเพื่อสร้างโอกาสให้

นักเรียนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกับนักเรียนในสถานศึกษาอื่น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

โรงเรียนบ้านท่าทุ่งนา ตั้งอยู่หมู่ 2 ตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 จัดเป็นโรงเรียนขนาดกลาง ตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล จนถึงชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งหมด 168 คน เป็นนักเรียนเชื้อชาติไทยเรียนรวมกับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ มอญ พม่า และกะเหรี่ยง โดยโรงเรียนแห่งนี้มีการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม หรือ Inclusive Education เป็นการจัดให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมกับเด็กทั่วไปในชั้นเรียนของโรงเรียนทั่วไป ซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะด้านวิถีแห่งชีวิต เพื่อให้มีความสามารถ ความรู้ และทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและสังคม ดังนั้นการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมจึงเป็นรูปแบบการเรียนในห้องเรียนที่นักเรียนมีความแตกต่างและหลากหลายได้เรียนรวมในห้องเรียนเดียวกัน (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563) การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการจัดการศึกษาที่นักเรียนทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการไปโรงเรียน เรียนรู้ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการเจริญเติบโต ดังนั้นการเรียนรวมจึงเป็นการจัดการศึกษาที่เด็กทุกคนในห้องเรียนเดียวกัน ในโรงเรียนเดียวกันได้เรียนรู้ด้วยกัน ไม่ใช่แต่เฉพาะนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ แต่หมายถึงนักเรียนทุกคน โดยยูนิเซฟได้ส่งเสริมการศึกษาแบบเรียนรวมซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อปิดช่องว่างทางการศึกษา สนับสนุนรัฐบาลในการส่งเสริมและติดตามระบบการศึกษาแบบเรียนรวม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การสนับสนุน ส่งเสริมการศึกษาแบบเรียนรวมและการเข้าถึงการศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ โดยมุ่งเน้นไปที่ผู้กำหนดนโยบายและประชาชนทั่วไป 2) การสร้างความตระหนักรู้ให้มีความสำคัญกับความต้องการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษโดยดำเนินการวิจัย อภิปราย ระดมสมอง และกิจกรรมอื่น ๆ สำหรับหน่วยงานที่ร่วมมือกับรัฐบาล 3) การสร้างขีดความสามารถ ด้วยการสร้างความสามารถของระบบการศึกษาในประเทศพันธมิตร โดยการฝึกอบรมครู ผู้บริหารและชุมชน รวมทั้งให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ แก่รัฐบาล และ 4) การสนับสนุนการดำเนินงาน เป็นการติดตามและประเมินผลในประเทศพันธมิตรเพื่อปิดช่องว่างการดำเนินงานระหว่างนโยบายและการปฏิบัติ (Unicef, 2024)

จากแนวทางการจัดการศึกษา และแนวคิดของการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนบ้านท่าทุ่งนา ในฐานะตัวแทนสถานศึกษาที่มีนักเรียนไม่ถึง 200 คน มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และอาจมีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมอยู่กับนักเรียนปกติอยู่ เป็นโรงเรียนกรณีศึกษา ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาตามแนวคิดการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ให้โรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนในการจัดการศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและแนวทางในการจัดการเรียนรวม

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการเรียนรวมของสถานศึกษาขนาดกลาง: กรณีศึกษา มีรายละเอียด ขั้นตอน วิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านท่าทุ่งนา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 13 คน รวมทั้งหมดจำนวน 14 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากคุณสมบัติสถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 200 คน รวมถึงความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมของบุคลากรในสถานศึกษา

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (formal interview) จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร และแบบสัมภาษณ์บุคลากรทางการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพ และตอนที่ 2 ข้อมูลการจัดการศึกษา ซึ่งกำหนดคำถามไว้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) สภาพปัจจุบันของโรงเรียนในการจัดการศึกษา 2) ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการศึกษา และ 3) ความคิดเห็นและแนวทางในการจัดการเรียนรวม และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.2) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 2 ฉบับ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร และแบบสัมภาษณ์บุคลากรทางการศึกษา (ครู ครูผู้ช่วย ครูอัตราจ้าง) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.2.1) ศึกษา ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์ หลักการแนวคิด ทฤษฎี รูปแบบ โครงสร้าง ขั้นตอน การใช้ภาษา การตั้งประเด็นคำถาม การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม บุคคล/เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

2.2.2) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของสถานศึกษา ประเด็นข้อมูลสถานภาพ และข้อมูลการจัดการศึกษา ซึ่งมีประเด็นคำถามต่าง ๆ เช่น

- โรงเรียนของท่านมีนักเรียนที่จัดเป็นนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือไม่ อย่างไรบ้าง
- ที่ผ่านมารโรงเรียนของท่านดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และ/หรือนักเรียนเรียนรู้ช้า พัฒนาการล่าช้า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ คิดคำนวณไม่เป็น มีปัญหาด้านการสื่อสาร หรือปัญหาอื่น ๆ อย่างไรบ้าง (จัดอยู่ในห้องเรียนเดียวกันกับนักเรียนทั่วไป หรือจัดแยกห้อง หรือจัดแยกเฉพาะบางเวลา/บางวิชา)
- ปัญหา/อุปสรรคที่ท่านเผชิญในการบริหารจัดการการศึกษาที่มีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนอยู่ในโรงเรียน คืออะไรบ้าง อย่างไร
- ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในห้องเรียนที่มีนักเรียนที่แตกต่างกัน (ทั้งในระดับความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และ/หรืออยู่ในระดับที่เป็นนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็ก LD)
- ท่านมีความต้องการในการจัดการศึกษาในรูปแบบเรียนรวมหรือไม่ ถ้าต้องการท่านมีความต้องการ ท่านต้องการการสนับสนุนในเรื่องใดบ้าง เพราะเหตุใด

2.2.3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ด้านการสอนนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence: IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้ปรับภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง และเพิ่มรายละเอียด เช่น ความหมายประเภทของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ความหมายของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เป็นต้น โดยจัดทำเป็นเอกสารเพิ่มเติม

2.2.4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะในประเด็นต่างๆ มาปรับแก้ไข ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายทั้งผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา

2.2.5) จัดทำแบบสัมภาษณ์ทั้งฉบับผู้บริหาร และฉบับบุคลากรทางการศึกษา แล้วติดต่อขออนุญาตผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษารวมทั้งขอใช้สถานที่และวันเวลาที่สะดวกในการให้สัมภาษณ์

2.2.6) ดำเนินการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล บันทึกผลการสัมภาษณ์ลงในแบบสัมภาษณ์ แล้วรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ สรุปและอภิปรายผล

3) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์จากผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษา

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการ/แนวทางการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และค่าความถี่ และค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรวม : กรณีศึกษาสถานศึกษาขนาดกลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนในการจัดการศึกษา 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษา และ 3) ศึกษาความคิดเห็นและแนวทางในการจัดการเรียนรวม จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านท่าทุ่งนา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งผลการดำเนินการแบ่งเป็น 3 ตอน ตามตามวัตถุประสงค์ คือ ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนในการจัดการศึกษา ตอนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษา และตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นและแนวทางในการจัดการเรียนรวม ผลการสัมภาษณ์ มีดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียนในการจัดการศึกษา

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของผู้ถูกสัมภาษณ์จำแนกตามสถานภาพของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา

สถานภาพ	จำนวนกลุ่มเป้าหมาย (คน)	กลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์ (คน)	ร้อยละ
1. ผู้บริหาร	1	1	100.00
2. บุคลากรทางการศึกษา	13	13	100.00
รวมทั้งหมด	14	14	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า จำนวนและร้อยละของผู้ถูกสัมภาษณ์ เป็นผู้บริหาร จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 และครู จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ถูกสัมภาษณ์ (บุคลากรทางการศึกษา) จำแนกตามตำแหน่ง ระดับชั้นที่สอน วุฒิการศึกษาสูงสุด วิชาเอก ประสบการณ์ ด้านการสอน ประสบการณ์ในการสอนนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง		
1.1 ครู	7	53.85
1.2 ครูผู้ช่วย	5	38.46
1.3 ครูอัตราจ้าง	1	7.69
รวม	13	100.00
2. ระดับชั้นที่สอน		
2.1 ชั้นอนุบาล	3	23.09
2.2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	1	7.69
2.3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	1	7.69
2.4 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	1	7.69
2.5 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	1	7.69
2.6 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	1	7.69
2.7 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	1	7.69
2.8 หลายชั้นเรียน	4	30.77
รวม	13	100.00

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด		
3.1 ปริญญาตรี	12	92.31
3.2 ปริญญาโท	1	7.69
3.3 ปริญญาเอก	0	0.00
รวม	13	100.00
4. วิชาเอก/สาขาวิชา		
4.1 การศึกษาปฐมวัย	3	23.09
4.2 การประถมศึกษา	1	7.69
4.3 ภาษาไทย	1	7.69
4.4 คณิตศาสตร์	2	15.39
4.5 วิทยาศาสตร์	1	7.69
4.6 ภาษาอังกฤษ	1	7.69
4.7 สังคมศึกษา	1	7.69
4.8 พลศึกษา	1	7.69
4.9 การจัดการเรียนรู้และประเมินผลการศึกษา	1	7.69
4.10 การท่องเที่ยว	1	7.69
รวม	13	100.00
5. ประสบการณ์ด้านการสอน		
5.1 เวลา ไม่เกิน 2 ปี	5	38.46
5.2 เวลา 3 - 5 ปี	2	15.39
5.3 เวลา 6 - 10 ปี	4	30.77
5.4 เวลา 11 ปีขึ้นไป	2	15.39
รวม	13	100.00
6. ประสบการณ์ในการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ		
6.1 มี	7	53.85
6.2 ไม่มี	6	46.15
รวม	13	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่าจำนวนและร้อยละของตำแหน่งของผู้ถูกสัมภาษณ์ เป็นครู จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 53.85 ครูผู้ช่วย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 38.46 และครูอัตราจ้าง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69

ระดับชั้นที่สอน เป็นระดับชั้นอนุบาล จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 23.09 ประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 ประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 ประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 ประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 ประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 และสอนหลายชั้นเรียน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 30.77

วุฒิการศึกษาสูงสุด ระดับปริญญาตรี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 92.21 และจบระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69

วิชาเอก/สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 23.09 การประถมศึกษา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 ภาษาไทย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 คณิตศาสตร์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15.39 วิทยาศาสตร์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 ภาษาอังกฤษ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 สังคมศึกษา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 พลศึกษา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 การจัดการเรียนรู้และประเมินผลการศึกษา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 และการท่องเที่ยว จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69

ประสบการณ์ด้านการสอน ระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 38.46 ระยะเวลา 3 - 5 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15.39 ระยะเวลา 6 - 10 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 30.77 ระยะเวลา มากกว่า 11 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15.39

ประสบการณ์ในการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ มีประสบการณ์ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 53.85 และไม่มีประสบการณ์ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 46.15

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของนักเรียน จำแนกตามประเภทของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ รายการ จำนวน (คน) ร้อยละ

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.ประเภทของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ		
1.1 บกพร่องทางการเห็น	0	0.00
1.2 บกพร่องทางการได้ยิน	0	0.00
1.3 บกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ	0	0.00
1.4 บกพร่องทางสติปัญญา	0	0.00
1.5 บกพร่องทางการเรียนรู้	32	96.97
1.6 บกพร่องทางการพูดและภาษา	0	0.00
1.7 บกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์	1	3.03
1.8 ออทิสติก	0	0.00
1.9 พิการซ้อน	0	0.00
รวม	33	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า ประเภทของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรม และการคัดกรองของบุคลากรทางการศึกษา นักเรียนมีความต้องการจำเป็นพิเศษประเภท บกพร่องทางการเรียนรู้ จำนวน 32 คน คิดเป็น ร้อยละ 96.97 และบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.03 และไม่มีประเภทบกพร่องทางการเห็น บกพร่องทางการได้ยิน บกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ บกพร่องทางสติปัญญา บกพร่องทางการพูดภาษา ออทิสติก และพิการซ้อน

และจากการสัมภาษณ์บุคลากรทางการศึกษา พบว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษาจะเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรวมโดยไม่ได้แยกส่วนเป็นห้องเรียนพิเศษ ทั้งนี้ ถ้าเป็นนักเรียนที่เรียนในระดับชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 1-3 จะใช้วิธีการให้นักเรียนที่เรียนรวมมานั่งเรียนใกล้ๆครู มีการสอนหรือให้แบบฝึกหัดเฉพาะ หรือให้นั่งใกล้เพื่อนที่เรียนดี ที่สามารถแนะนำเพื่อนได้ และจะกระตุ้นโดยจะให้ทำกิจกรรมที่สนใจเมื่อทำงานเสร็จ แต่ถ้านักเรียนที่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จะให้นั่งใกล้เพื่อนที่สามารถดูแลได้ โดยทางสถานศึกษามีการประสานผู้ปกครองเพื่อให้ช่วยดูแลเมื่ออยู่ที่บ้าน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

จากการสัมภาษณ์บุคลากรในสถานศึกษา ถึงประเด็นสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนที่มีเด็กเรียนรวม สามารถแยกได้เป็น 3 ด้านคือ

1) ด้านนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ซึ่งประกอบด้วย มอญ พม่า และกระเหรี่ยง โดยการสื่อสารที่บ้านจะใช้ภาษาถิ่น เมื่อมาเรียนรวมกับเด็กไทยทำให้เด็กมีพฤติกรรมไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก ส่งผลให้นักเรียนบางส่วนเรียนรู้ช้า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำซึ่งทำให้ครูไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือเป็นเพียงแค่อุปสรรคทางภาษา

2) ด้านครู จากจำนวนครู 13 คน เมื่อเทียบกับจำนวนชั้นเรียนที่เปิดสอน พบว่า จำนวนครูต่อชั้นเรียนมีความเพียงพอ แต่เมื่อพิจารณาจากวุฒิการศึกษา พบว่า ครูไม่มีวุฒิทางด้านการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์บุคลากรที่กล่าวโดยสรุปว่า ครูขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กพิเศษประเภทต่างๆ และใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมเพื่อตั้งข้อสังเกตว่านักเรียนเป็นเด็กพิเศษหรือไม่ โดยไม่มีประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือคัดกรองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงใช้วิธีการสอนแบบเดียวกับเด็กปกติ และสอนเป็นรายบุคคลให้กับเด็กที่เรียนรู้ช้า อีกทั้งครูบางท่านมีประสบการณ์ที่ไม่ดีกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่เปิดรับเด็กพิเศษ

3) ด้านผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองมีการโยกย้ายถิ่นทำให้เด็กต้องย้ายตามผู้ปกครอง ทำให้เด็กเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง และผู้ปกครองบางท่านไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาไทยได้ ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือดูแลการเรียนของบุตรหลานได้ อีกทั้งผู้ปกครองของนักเรียนบางท่านไม่ยอมรับว่าบุตรของเขาเป็นเด็กพิเศษ

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นและแนวทางในการจัดการเรียนรวม

จากการสัมภาษณ์บุคลากรในสถานศึกษา ถึงประเด็นความคิดเห็นและแนวทางการจัดการเรียนรวม สามารถจำแนกได้เป็น 2 ด้าน คือ

1) ด้านผู้บริหาร พบว่า เห็นด้วยกับการจัดการเรียนรวม แต่ครูจะต้องออกแบบเกณฑ์การประเมินผลที่สอดคล้องกับนักเรียนแต่ละบุคคล นอกจากนี้ต้องการให้ครูทุกคนได้เข้ารับการอบรมพัฒนาทักษะเพื่อการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม การอบรมเกี่ยวกับการคัดกรองให้ได้มาตรฐาน และต้องการให้มีการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ เช่น งบประมาณการจัดหาหรือจัดทำสื่อประกอบการสอน

2) ด้านครู พบว่า ครูต้องการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาช่วยในการพัฒนานักเรียน ครูต้องการมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท การคัดกรอง การวินิจฉัย การประเมินความสามารถพื้นฐาน เทคนิคการจัดการเรียนการสอน การสอนนักเรียนที่มีความหลากหลายใน

ชั้นเรียนเดียวกัน การเลือกใช้สื่อ การจัดทำสื่อประกอบการสอน การจัดการพฤติกรรมหรือการเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การให้คำแนะนำกับผู้ปกครอง การทำงานเป็นทีม การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การวัดประเมินผล การส่งต่อ และเทคนิคการสอนการออกเสียงภาษาไทยให้ชัดเจน ฯลฯ

อภิปรายผล

จากผลดำเนินการวิจัย สรุปได้ว่าโรงเรียนบ้านท่าทุ่งนา มีการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยผู้บริหารให้การสนับสนุนและบุคลากรพร้อมที่จะจัดการการเรียนการสอนแบบเรียนรวมแต่ขาดความรู้ ความสามารถในการใน บางประเด็น ผู้วิจัยจึงมีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1) จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่าผู้บริหารมีประสบการณ์การบริหารโรงเรียนที่มีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมาก่อนที่จะมาบริหารงานโรงเรียนบ้านท่าทุ่งนา จึงส่งผลต่อความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการเรียนรู้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยโรงเรียนได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูไปอบรมเป็นผู้ดำเนินการคัดกรองเพื่อใช้แบบคัดกรองคนพิการทางการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ และจัดบริการคัดกรองเพื่อค้นหาว่านักเรียนคนใดที่มีแนวโน้มเป็นนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ หากพบว่านักเรียนมีแนวโน้มทางโรงเรียนจะนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนดำเนินการดูแลช่วยเหลือต่อไป ซึ่งในการจัดการเรียนร่วมนั้น โรงเรียนดำเนินการจัดการเรียนรวมตามนโยบายส่งเสริมการเรียนรวมของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่กำหนดให้ สถานศึกษาจัดให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมกับเด็กทั่วไปในชั้นเรียนของโรงเรียนทั่วไป โดยการพัฒนาศักยภาพและคุณลักษณะนักเรียนตามความถนัด ความสนใจ ด้วยการเรียนรู้อย่างมีความสุข สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของญาณวรุตม์ ติระพัฒน์, มัทนา วังถนอมศักดิ์ และ วรกาญจน์ สุขสดเขียว (2565) ที่ทำการศึกษาการจัดการเรียนรวมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรวมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านนโยบายมีการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม โดยการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร

2) ด้านการจัดการศึกษา ทางโรงเรียนจะให้นักเรียนที่มีแนวโน้มหรือเป็นนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน หรือ O-NET (Ordinary National Educational Test) เพื่อทดสอบความรู้และความคิดรวบยอดของนักเรียน หรือการทดสอบความสามารถพื้นฐานระดับชาติ หรือ NT (National Test) ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพนักเรียน โดยการประเมินความสามารถพื้นฐาน 2 ด้าน คือ ความสามารถด้านภาษาไทย และความสามารถด้านคณิตศาสตร์ ซึ่งเช่นเดียวกับเพื่อนในชั้นเรียนเดียวกันแต่จะไม่นำคะแนนมาคิดรวมกัน ซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับสำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) (2567) ที่กำหนดการทดสอบสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะไม่นำไปคิดค่าสถิติระดับโรงเรียน มีเพียงคะแนนรายบุคคลของนักเรียนคนนั้น ๆ อีกทั้งยังกำหนดข้อปฏิบัติการจัดสอบเด็กพิเศษไว้ โดยแนวปฏิบัติสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นและใช้แบบทดสอบอักษรเบรลล์จะจัดส่งแบบทดสอบอักษรเบรลล์ให้กับผู้มีสิทธิ์สอบ ให้สนามจัดเตรียมกรรมการคุมสอบในการช่วยคลิกเลือกคำตอบ และจัดเตรียมสถานที่ให้กับนักเรียนกลุ่มดังกล่าว

3) จากการสัมภาษณ์บุคลากรในสถานศึกษา พบว่า ครูมีประสบการณ์ในการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ และครูที่ไม่มีประสบการณ์ในการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ แต่ต้องจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ จึงจัดให้นักเรียนทุกคนเรียนในห้องเรียนเดียวกันกับนักเรียนทั่วไป นักเรียนชาติพันธุ์ และนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ด้วยการจัดการเรียนการสอนตามความสามารถของนักเรียน ครูได้จัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้นักเรียนเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามที่กำหนด ด้วยการใช้วิธีเพื่อนช่วยเพื่อน นักเรียนได้เรียนในสภาพแวดล้อมการเรียนรวมตลอดเวลา สอดคล้องกับการศึกษาของ Sandi M. Cole and Other (2023) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในรัฐอินเดียนา ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยดำเนินการศึกษาตั้งแต่ปีค.ศ. 2013 – 2018 กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บกพร่องทางการเรียนรู้ ออทิสติก บกพร่องทางด้านอารมณ์ บกพร่องทางการมองเห็น บกพร่องทางการได้ยิน และบกพร่องทางสุขภาพ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น Grades 3 to 8 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมการเรียนรวมมากกว่า 80% จะมีผลการเรียนรู้ในการอ่านและการคิดคำนวณดีกว่านักเรียนที่เรียนอยู่ในห้องเรียนเฉพาะ การศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของสภาพแวดล้อมและความพร้อมสำหรับโอกาสทางการศึกษาที่จะประสบความสำเร็จมากกว่า นอกจากนี้ครูยังได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำผลมาวางแผนดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

4) จากการสัมภาษณ์บุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ การคัดกรองและการวินิจฉัย การประเมินความสามารถเบื้องต้น การจัดการเรียน การสอน เทคนิคการสอนนักเรียนที่มีความสามารถหลากหลายในห้องเรียนเดียวกัน การเลือกใช้ และผลิตสื่อประกอบการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของมารีนา ศรีวรรณยศ, อัทฤต เทียมธรรม และผกา มาศ นันทจิรวัฒน์ (2563) ที่ทำการศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรวม ในโรงเรียนเรียนรวมระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า ปัญหาด้านเครื่องมือคือ ขาดสื่อ อุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการสอน อีกทั้งครูต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และการส่งต่อ รวมทั้งการทำงานร่วมมือกัน

ประเด็นความรู้ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้

จากการศึกษาการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนขนาดกลาง ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูสามารถนำมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรวม โดยผู้บริหารที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษาพิเศษและตระหนักถึงนโยบายของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้และทักษะด้านการศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนานักเรียนทุกคน ส่งผลให้การจัดการเรียนรวมของโรงเรียนขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่าการดำเนินการของสถานศึกษาดำเนินการที่สอดคล้องกับนโยบายที่ต้นสังกัดกำหนด ดังนั้น ในการดำเนินการใดๆของสถานศึกษาควรเป็นไปตามที่ต้นสังกัดกำหนด

2. จากผลการวิจัย พบว่า การดำเนินการของสถานศึกษาผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวมเป็นอย่างดี ทำให้สถานศึกษามีการดำเนินการที่ดี ดังนั้น แนวทางการดำเนินการใดๆ ผู้บริหารควรทำความเข้าใจกับเรื่องนั้นๆก่อนเพื่อให้การดำเนินการไปได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัย พบว่าบุคลากรในสถานศึกษาต้องการความรู้ในเรื่องการคัดกรอง การจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ดังนั้นควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

บรรณานุกรม

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2563). *นักเรียนที่มีความแตกต่างและหลากหลายเรียนร่วมกันได้ในห้องเรียนเดียวกัน*. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/translationarticle-24-07-20/>
- ญาณวรุตม์ ดิระพัฒน์, มัทนา วังนอมศักดิ์, และ วรกาญจน์ สุขสดเชียว. (2565). การจัดการเรียนรวมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 525-540.
- มารีนา ศรีวรรณยศ, ธัชทฤต เทียมธรรม, และ ผกามาศ นันทจิรววัฒน์. (2563). การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนเรียนรวมระดับประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร. *วารสารรัชต์ภักษ์*, 14(33), 1-12.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2568 และนโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. กรุงเทพฯ: กลุ่มวิจัยและพัฒนานโยบาย สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567ก). *ประชุมจัดทำแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ระยะ 3 ปี*. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/LH8Pq>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567ข). *สถิติข้อมูลทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567/1*. สืบค้นจาก http://www.bopp.go.th/?page_id=4551
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2567). *ผลการประชุมคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ประจำปี พ.ศ. 2567*. สืบค้นจาก https://otepc.go.th/th/content_page/item/4937-4-2567-2.html
- สำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2567). *คู่มือ O-NET (Ordinary National Education Test) การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- Cole, S. M., et al. (2023). The relationship between special education placement and high school outcomes. *The Journal of Special Education*, 57(1), 13-23. <https://doi.org/10.1177/00224669221097945>

UNICEF. (2024). *Inclusive education: Every child has the right to quality education and learning*. Retrieved from <https://surl.li/dtxkye>

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์ เพื่อพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

USING THE GEOGRAPHICAL LEARNING PROCESS INTEGRATED WITH GAME SHOW
STRATEGIES TO ENHANCE GEO-LITERACY IN GRADE 9 STUDENTS IN THE SECONDARY
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE BURIRAM

จิรภัทร เลิศคุณาพร^{1*} เสมอกาญจน์ โสภณศิริรัษฎ์² ญาดา อรรถอนันต์³

Jirapat Lerdkunaporn^{1*} Samoeekan Sophonhiranrak² Yada Atanan³

^{1,2,3} คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ประเทศไทย

^{1,2,3} Faculty of Learning Sciences and Education, Thammasat University, Thailand

* Corresponding author e-mail: jirapatbooke@gmail.com

Received: 01/07/2025 | Revised: 31/10/2025 | Accepted: 20/11/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์ก่อนเรียนและหลังเรียน 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์กับการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายปกติ ดำเนินการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ จำนวน 61 คน ได้แก่ กลุ่มทดลอง 33 คน กลุ่มควบคุม 28 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจงโดยมีเงื่อนไขในการคัดเลือกจากสถาบันการศึกษาในเขตกลุ่มเป้าหมายและความสะดวกในการเก็บข้อมูลของผู้วิจัย โดยกลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์และกลุ่มควบคุมได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์ 2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย 3) แบบวัดการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ 4) แบบประเมินความพึงพอใจ และ 5) แบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังเรียนแตกต่างกับก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองแตกต่างกับนักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ผสานเกมโชว์ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์นักเรียนให้สูงขึ้น

คำสำคัญ: กระบวนการทางภูมิศาสตร์ เกมโชว์ การรู้เรื่องภูมิศาสตร์

Abstract

This semi-experimental research studied student geography knowledge 1) to examine and compare after lessons using geographic processes combined with pre-class and post-class game shows; 2) to examine and compare management combining geographic processes with game shows or traditional lectures. The sample group chosen by selective sampling comprised 61 Mathayom 3 students in Secondary Educational Service Area Office Buriram schools, with an experimental group of 33 and a control of 28. The experimental group attended lessons with geographic processes combined with game shows, while the control group had lectures. Data was gathered by 1) a learning plan combining geographic processes with game shows; 2) a lecture lesson management plan; and 3) geographic knowledge test; and 4) semi-structured interview. Data was statistically analyzed by means, standard deviation, and t-test. Results were that experimental group student geographic knowledge 1) post-lessons differed from pre-lessons at a .05 statistical significance; and 2) differed from the control group at a .05 statistical significance. These findings suggest that organized lessons combining geographic processes with game shows develop student geographic knowledge.

Keywords: Geographic processes, Game shows, Geo-literacy

บทนำ

วิชาภูมิศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาลักษณะทางกายภาพของโลกและทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละภูมิภาค ทั้งในเชิงพื้นที่และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ภูมิศาสตร์ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองและจากมนุษย์ อันเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติ อีกทั้งยังครอบคลุมการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ การจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อสร้างความตระหนักต่อผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์และเตรียมรับมือกับความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา, 2561) อีกทั้ง ภูมิศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เชื่อมโยง และบูรณาการกับวิชาอื่น เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยอาศัย

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงของธรณีภาคและใช้หลักคณิตศาสตร์ในการคำนวณระยะทางหรือพื้นที่จากแผนที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจระบบธรรมชาติและสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมได้จัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์จึงควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (กนก จันทรา, 2561)

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นนั้นจะเห็นได้ว่าภูมิศาสตร์เป็นวิชาที่สำคัญ แต่ก็พบว่าผู้คนจำนวนมากยังขาดองค์ความรู้ในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เนื่องจากยังขาดการนำไปบูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ และขาดการเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน หากผู้คนมีความเข้าใจระบบธรรมชาติและผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นก็จะสามารถเตรียมรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อานันท์ เจริญสุข, 2566) ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาความรู้เรื่องภูมิศาสตร์โดยเฉพาะเด็กในวัยเรียนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการปรับปรุงตัวชี้วัดในสาระภูมิศาสตร์โดยเน้นการพัฒนาความรู้เรื่องภูมิศาสตร์ที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์และปรับตัวได้อย่างยั่งยืน (ชุดกาญจน์ ศรีพระจันทร์, 2565)

จากผลการทดสอบ O-NET รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระภูมิศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2564 – 2567 พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ โดยปี 2564 อยู่ที่ร้อยละ 33.15 และลดลงเหลือร้อยละ 28.90 ในปี 2567 นอกจากนี้ ผลการทดสอบของโรงเรียนในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ก็มีแนวโน้มสอดคล้องกับผลระดับชาติ โดยมีคะแนนเฉลี่ยลดลงจากร้อยละ 36.40 เหลือร้อยละ 28.12 ในช่วงปี 2564-2567 เช่นกัน (สถาบันทางการศึกษาแห่งชาติ, 2567) สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ของนักเรียน เนื่องจากภูมิศาสตร์มีเนื้อหาที่ซับซ้อนและมากเกินไป การจัดการเรียนรู้ที่ยังเน้นการบรรยายและท่องจำ รวมถึงปัจจัยด้านแรงจูงใจของผู้เรียนส่งผลให้ยังไม่เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในองค์ความรู้ภูมิศาสตร์และการนำไปใช้ในชีวิตจริง (สิรินยา หอศิลาชัย, 2552 อ้างถึงใน ณัฐริณีย์ ประจิตร และคณะ, 2565) และเนื้อหาบางประเด็นไม่เอื้อให้เกิดการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันส่งผลให้นักเรียนไม่เห็นความเชื่อมโยงของเนื้อหาชีวิตจริงและขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ (นวพรรษ ศุภวารกุล และคณะ, 2567) ดังนั้น จึงควรมีการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์จริงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์และนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ยังคงมุ่งเน้นการบรรยายและการท่องจำเป็นหลักส่งผลให้นักเรียนยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ และมีทัศนคติด้านลบต่อวิชาภูมิศาสตร์ (ศุภชาติ จันทิก และคณะ, 2565; อานันท์ เจริญสุข, 2566) ครูผู้สอนต้องประสบปัญหาทั้งด้านจำนวนของเนื้อหา ความซ้ำซ้อนของเนื้อหา ส่งผลให้ขาดเทคนิคการสอนที่หลากหลาย (พัชรียา นิวัตร, 2563) มุ่งเน้นการท่องจำซึ่งส่งผลให้นักเรียนขาดแรงจูงใจ บรรยายกาไม่เอื้อต่อการเรียนรู้และขาดการเรียนรู้เพราะไม่มีโอกาสในการมีส่วนร่วม (ณัญญ์ศรี ศรีเนธิยวสิน, 2564) นักเรียนวัยเรียนจำเป็นต้องกระตุ้นผ่านกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ตรงและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การจัดการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์เพื่อพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์จึงจำเป็นต้องใช้รูปแบบหรือเทคนิคการสอนที่เหมาะสมโดยเฉพาะกระบวนการทางภูมิศาสตร์เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาโดยใช้ทักษะที่จำเป็น เช่น การตั้งคำถาม การวิเคราะห์และการสรุปความรู้ที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้ (กนก จันทรา, 2561; คณัญพัส บุตรแสน, 2561) เพราะมีขั้นตอนที่ชัดเจนในการพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบ และเสริมแรงจูงใจผ่านการปฏิบัติจริง (เกียรติศักดิ์ ชัยยานะ, 2563; เฌอนรินทร์ วรรณรัตน์, 2562; พิศพงศ์ จ้อยชาร์ตัน, 2565; ศุภชาติ จันทิก, เสวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ และสุนทร ชัยปายาง, 2565; สุชาติ กัณธิพันธ์ และปริญญญา สิทอง, 2566) นอกจากนี้ หากนำการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ไปบูรณาการกับเทคนิครูปแบบอื่นจะยิ่งส่งเสริมแรงจูงใจและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น (ณัฐริณีย์ ประจิตร และคณะ, 2565) จึงถือเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ปัญหาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภูมิศาสตร์ นอกจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์แล้วนั้น จะต้องอาศัยการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจของนักเรียนที่สอดคล้องกับธรรมชาตินักเรียนที่ชอบความสนุกสนาน มีแรงจูงใจและมีการแข่งขัน (ชวินโรจน์ พจน์ประบุญ, 2558) เกมจึงเป็นรูปแบบที่เหมาะสม โดยนักเรียนสามารถเรียนรู้ผ่านการเล่นเกมตามกติกา พร้อมทั้งสามารถใช้ข้อมูลมาที่ได้อ่านรู้มาสรุปเป็นความรู้ในชั้นเรียนได้หลังการเล่น (ทิตนา แคมมณี, 2544) รูปแบบการใช้เกมโชว์จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถผสมผสานความสนุกสนานและการสร้างแรงจูงใจเข้ากับการเรียนรู้ได้ เนื่องจากการแข่งขัน กติกา รางวัลและการคิดวิเคราะห์ที่จะส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น (พงษ์สิทธิ์ พลิก, 2563) ทั้งนี้ การถอดบทเรียนหลังเกมยังช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้เกมซึ่งเหมาะกับการจัดการเรียนรู้ในสาระภูมิศาสตร์ที่มีเนื้อหาจำนวนมากและซ้ำซ้อน โดยช่วยให้ครูสามารถสรุปเนื้อหาและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสมผสานเกมโชว์จึงเป็นการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่นำกระบวนการทางภูมิศาสตร์ที่มีกระบวนการขั้นตอนชัดเจนที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์โดยนักเรียนจะได้พัฒนาผ่านขั้นตอนกระบวนการทางภูมิศาสตร์ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การตั้งคำถาม การรวบรวม การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อมูล ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจระบบความสัมพันธ์ของธรรมชาติและมนุษย์ส่งผลไปยังการตัดสินใจได้อย่างยั่งยืน (คณัญพัส บุตรแสน, 2561) โดยมีการแทรกสอดด้วยกิจกรรมเกมโชว์ตามรูปแบบของรายการโทรทัศน์ซึ่งมีรูปแบบรายการที่ชัดเจนและหลากหลาย ทั้งเกมตอบปัญหาและเกมเชิงจิตวิทยาที่สอดแทรกในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ช่วยสร้างความสนุกและลดความเบื่อหน่ายของผู้เรียน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะของนักเรียนพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน (ชวินโรจน์ พจน์ประบุญ, 2558) ซึ่งเกมโชว์เป็นแนวทางจัดกิจกรรมที่มีลักษณะเดียวกันกับการใช้เกมเพียงแต่เกมโชว์นั้นจะมีรูปแบบที่มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจตามรูปแบบของรายการโทรทัศน์ซึ่งจะช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพเพราะมีลักษณะของการแข่งขันและความท้าทายที่หลากหลาย โดยอิงจากแนวคิดการเรียนรู้ผ่านเกมซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้จากประสบการณ์ตรงในการเล่น และการผสมผสานเกมโชว์ในแต่ละชั้นจะสร้างแรงจูงใจ ลดความน่าเบื่อเพราะนักเรียนจะต้องใช้ความรู้จากการเรียนมาใช้ในการแข่งขันผ่านการตอบคำถามซึ่งช่วยให้สามารถเข้าใจเนื้อหา การแข่งขันนี้

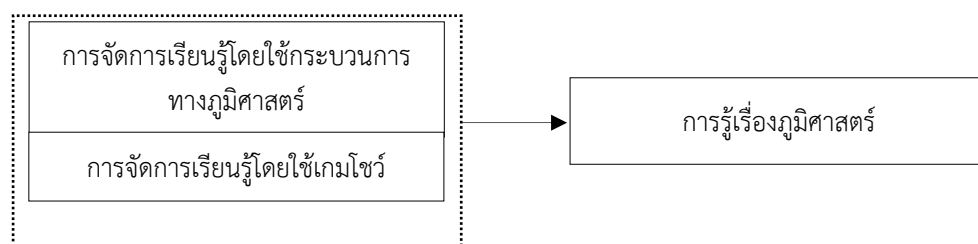
จึงส่งเสริมความสนุกในการเรียนรู้ ความกระตือรือร้นและการจดจำเนื้อหาได้ดีขึ้นแม้เนื้อหาจะมีจำนวนมาก และซับซ้อนก็ตามซึ่งส่งผลต่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น (ณัฐริณีย์ ประจิตร และคณะ, 2565; พงษ์สิทธิ์ พลิก, 2563)

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสมผสานเกมโชว์เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านขั้นตอนที่เป็นระบบและส่งเสริมการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) รวมถึงการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการสอนสำหรับครูหรือผู้ที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสมผสานเกมโชว์ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสมผสานเกมโชว์กับการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายปกติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi-experimental design) ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบกึ่งทดลองแบบ pretest – posttest experimental control group – design (สุวิมล, 2559) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 33 คน และจำนวน 28 คน รวมทั้งสิ้น 61 คน ที่เรียนในรายวิชาภูมิศาสตร์ โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งกำหนดกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยวิธีการจับสลากนักเรียนที่จับสลากได้ห้องแรกจะได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสมผสานเกมโชว์เป็นกลุ่มทดลองและอีกห้องเรียนจะได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายปกติ

การจัดการเรียนรู้แบบบรรยายเป็นกลุ่มควบคุมผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยมีเงื่อนไขในการคัดเลือก ดังนี้

- 1) สถานศึกษาแห่งนี้เป็นโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถ (โดยแบ่งเด็กเป็นแบบเก่ง กลาง และอ่อน)
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน ยินดีให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้
- 3) ผู้วิจัยสามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเพื่อให้สามารถควบคุมได้ทั้งกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2) ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผานเกมโชว์

ตัวแปรตาม คือ การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นการเข้าใจในระบบของภูมิศาสตร์ว่าสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นได้อย่างไรและอธิบายถึงการเกิดขึ้นของสิ่งนั้นจนนำไปสู่การใช้องค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

- 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผานเกมโชว์ ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือโดยการศึกษาหลักสูตรแกนกลาง ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผานเกมโชว์ให้เหมาะสมกับเนื้อหารายวิชาภูมิศาสตร์ เรื่อง ทวีปอเมริกาเหนือ และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านที่มีคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการสอนรายวิชาภูมิศาสตร์ หรือสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การสอนมาไม่น้อยกว่า 3 ปี ตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผานเกมโชว์ ซึ่งพบว่า ค่าดัชนีความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) อยู่ในระดับ 1.00 ทั้ง 9 แผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่เหมาะสมและสามารถใช้ได้ โดยกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผนได้ออกแบบให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ การตั้งคำถาม การสำรวจ การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผล โดยผานรูปแบบเกมโชว์ที่มีการแข่งขันตอบคำถาม โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเกมโชว์ 4 รูปแบบ ได้แก่ เกมบันไดเชษฐี เกมแฟนพันธุ์แท้ เกมเชษฐี และเกมยกสยามมาใช้บูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ 5 ขั้นตอน โดยผู้วิจัยได้เลือกเกมโชว์ที่มีกติกาที่เข้าใจง่ายเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปและยังสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาอย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาทักษะผู้เรียน เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม เป็นต้น ซึ่งแต่ละเกมจะถูกออกแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหาและรูปแบบการสอน ทั้งเกมบันไดเชษฐีกับเรื่องลักษณะภูมิประเทศ เกมแฟนพันธุ์แท้กับเรื่องภูมิอากาศและพืชพรรณธรรมชาติ เกมเชษฐีกับเรื่องลักษณะประชากร สังคม และวัฒนธรรม และการใช้เกมยกสยามกับเรื่องเศรษฐกิจและภัยพิบัติเพื่อสร้างความสนุกสนานผ่านการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นกลุ่มและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือโดยการศึกษาหลักสูตรแกนกลางศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการออกแบบขั้นตอนและวิธีการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย เรื่อง ทวีปอเมริกาเหนือ และดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (ชุดเดิม) ตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย ซึ่งพบว่า ค่าดัชนีความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) อยู่ในระดับ 1.00 ทั้ง 9 แผนการเรียนรู้ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่เหมาะสมและสามารถใช้ได้ โดยกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผนมุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้โดยผ่านการบรรยายประกอบสื่อการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา เรื่อง ทวีปอเมริกาเหนือ อย่างเป็นระบบ โดยผู้สอนจะอธิบายลักษณะทางกายภาพ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติและลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของภูมิภาค จากนั้นให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ผ่านการทำใบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและทบทวนความรู้ที่ได้รับ โดยกิจกรรมทั้งหมดออกแบบให้สอดคล้องกับขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายและเน้นความถูกต้องของเนื้อหาเป็นสำคัญ

3) แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ในรายวิชาภูมิศาสตร์ เรื่อง ทวีปอเมริกาเหนือ เพื่อกำหนดความสำคัญของเนื้อหาและจำนวนข้อของแบบทดสอบ โดยศึกษาจากหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ และแบบอัตนัยเขียนบรรยาย จำนวน 5 ข้อ รวมจำนวนทั้งสิ้น 40 ข้อ โดยผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (ชุดเดิม) ตรวจสอบพิจารณาวิเคราะห์แบบประเมินค่าความสอดคล้องระหว่างแบบวัดการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ซึ่งพบว่า ค่าดัชนีความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) อยู่ในระหว่างระดับ 0.67–1.00 ทั้ง 40 ข้อ ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่เหมาะสมและสามารถใช้ได้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อหาค่าทางสถิติของแบบทดสอบ ได้แก่ ค่าความยาก-ง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบทดสอบมีค่าความยาก-ง่ายอยู่ในระดับพอใช้ไปจนถึงระดับยากและมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในระดับที่สามารถจำแนกผู้เรียนได้ดี ซึ่งแสดงว่าแบบทดสอบที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงได้

4) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือโดยสร้างแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ทวีปอเมริกาเหนือ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) ด้านผลที่เกิดจากการเรียนรู้จำนวน 3 ข้อ 2) ด้านบรรยายภาคในการเรียนรู้จำนวน 3 ข้อ และ 3) ด้านความน่าสนใจและประโยชน์ที่ได้รับจำนวน 3 ข้อ รวมจำนวนทั้งสิ้น 9 ข้อ โดยผู้วิจัยออกแบบโดยใช้เกณฑ์การประเมินความพึงพอใจที่วิเคราะห์จากการหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเป็น 5 ระดับซึ่งสามารถแปลค่าเฉลี่ยแปลความหมายได้ ดังนี้ (สุวิมล ว่องวานิช, 2540)

4.51 - 5.00 ผู้ทำแบบสอบถามมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 ผู้ทำแบบสอบถามมีความพึงพอใจในระดับมาก

- 2.51 - 3.50 ผู้ทำแบบสอบถามมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
 1.51 - 2.50 ผู้ทำแบบสอบถามมีความพึงพอใจในระดับน้อย
 0.00 - 1.50 ผู้ทำแบบสอบถามมีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

5) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือในการวิจัยโดยการกำหนดโครงสร้างเนื้อหาการสัมภาษณ์อย่างคร่าว โดยผู้วิจัยจะเน้นสัมภาษณ์ในประเด็น ดังนี้ 1) ประเด็นความรู้สึกระหว่างทำกิจกรรมระหว่างเรียน 2) ประเด็นเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการสอนและ 3) ประเด็นเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับหลังเรียน โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากการแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับนักเรียนกลุ่มทดลอง 8 คนและกลุ่มควบคุม 7 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25 ของแต่ละกลุ่ม

4) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบกึ่งทดลองแบบ pretest – posttest experimental control group – design โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบวัดการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ก่อนเรียน

2) ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ โดยนักเรียนกลุ่มทดลองจะได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์และกลุ่มควบคุมจะได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย ซึ่งมีจำนวน 9 แผน 9 คาบ คาบละ 50 นาที โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 1 ตารางเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มทดลอง (การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์) กับกลุ่มควบคุม (การจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย)

แผนการเรียนรู้ที่	กลุ่มทดลอง	กิจกรรม	กลุ่มควบคุม	กิจกรรม	คาบที่
1	ทดสอบก่อนเรียนและข้อมูลทั่วไปของทวีป	กระบวนการทางภูมิศาสตร์	ทดสอบก่อนเรียนและข้อมูลทั่วไปของทวีป	บรรยาย	1
2	ลักษณะภูมิประเทศของทวีป	เกมบันไดเศรษฐี	ลักษณะภูมิประเทศของทวีป	บรรยาย	2
3	ลักษณะภูมิอากาศพืชพรรณธรรมชาติ	กระบวนการทางภูมิศาสตร์	ลักษณะภูมิอากาศพืชพรรณธรรมชาติ	บรรยาย	3
4	ลักษณะภูมิอากาศพืชพรรณธรรมชาติ (ต่อ)	เกมแฟนพันธุ์แท้	ลักษณะภูมิอากาศพืชพรรณธรรมชาติ (ต่อ)	บรรยาย	4
5	ลักษณะประชากร สังคม และวัฒนธรรม	กระบวนการทางภูมิศาสตร์	ลักษณะประชากร สังคม และวัฒนธรรม	บรรยาย	5

แผนการ เรียนรู้ที่	กลุ่มทดลอง	กิจกรรม	กลุ่มควบคุม	กิจกรรม	คาบที่
6	ลักษณะประชากร สังคม และวัฒนธรรม (ต่อ)	เกมเศรษฐี	ลักษณะประชากร สังคมและวัฒนธรรม (ต่อ)	บรรยาย	6
7	ลักษณะเศรษฐกิจและภัย พิบัติทวีปอเมริกาเหนือ	กระบวนการทาง ภูมิศาสตร์	ลักษณะเศรษฐกิจและ ภัยพิบัติทวีปอเมริกา เหนือ	บรรยาย	7
8	ลักษณะเศรษฐกิจและภัย พิบัติทวีปอเมริกาเหนือ (ต่อ)	เกมยกสยาม	ลักษณะเศรษฐกิจและ ภัยพิบัติทวีปอเมริกา เหนือ (ต่อ)	บรรยาย	8
9	ทดสอบหลังเรียนและ สรุปผลการเรียนรู้	กระบวนการทาง ภูมิศาสตร์	ทดสอบหลังเรียนและ สรุปผลการเรียนรู้	-	9

- 3) ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) แบบวัดความรู้เรื่องภูมิศาสตร์หลังเรียน
- 4) ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบประเมินความพึงพอใจ
- 5) ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากการแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเพื่อนำมาสรุปผลข้อมูล
- 6) ดำเนินการตรวจผลการทดสอบแล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน สถิติทดสอบที (t-test) วิเคราะห์สถิติแบบ independent t-test และสถิติทดสอบแบบ dependent t-test

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย เลขคณิต (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และสถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สถิติทดสอบที (t-test) วิเคราะห์สถิติแบบการทดสอบทีแบบอิสระ independent t-test ในการเปรียบเทียบผลการรู้เรื่อง ภูมิศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง และใช้สถิติทดสอบแบบการทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน dependent t-test ในการเปรียบเทียบผลการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ก่อนเรียน และหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

สรุปผลการวิจัย

จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์ พบว่า การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนและหลังเรียนสามารถสรุปได้ ดังนี้

- 1) นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์ มีผลการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ หลังเรียนแตกต่างกับก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 2 การเปรียบเทียบผลการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ก่อน และหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์

กลุ่มทดลอง	n	M	SD	t	p
ก่อนเรียน	33	18.09	7.45	-23.360*	.000
หลังเรียน	33	43.39	6.50		

*p < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์มีคะแนนเฉลี่ย (M) ก่อนเรียน เท่ากับ 18.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 7.45 และคะแนนเฉลี่ย (M) หลังเรียน เท่ากับ 43.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 6.50 และมีคะแนนการเปรียบเทียบผลการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์หลังเรียนแตกต่างกับก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์ มีผลการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ หลังเรียนแตกต่างกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 3 การเปรียบเทียบผลของการรู้เรื่องภูมิศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์กับการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายปกติ

กลุ่ม	n	M	SD	t	p
ทดลอง	33	43.39	6.50	2.980*	.004
ควบคุม	28	38.36	6.66		

*p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์หลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ย (M) ก่อนเรียน เท่ากับ 43.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 6.50 ส่วนนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายปกติ มีคะแนนเฉลี่ย (M) หลังเรียน เท่ากับ 38.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 6.66 และมีคะแนนผลของการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์แตกต่างกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์เพื่อพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบที่จะนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ผลการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสานเกมโชว์หลังเรียนแตกต่างกับก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจและพัฒนาทักษะทางด้านภูมิศาสตร์ของผู้เรียนโดยผ่านการจัดกิจกรรมรูปแบบเกมโชว์ที่ผสมผสานกระบวนการทางภูมิศาสตร์ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ การรวบรวมข้อมูล การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปข้อมูลเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีบรรยากาศสนุกสนานและมีแรงจูงใจ เนื่องจากนักเรียนต้องนำความรู้มาใช้ในการแข่งขันภายใต้รูปแบบของเกมที่กำหนดไว้ ส่งผลให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมและทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างละเอียดลึกซึ้งมากขึ้น รวมถึงสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางภูมิศาสตร์ในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และเชื่อมโยงกับบริบทของสังคมรอบตัว และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างนักเรียนกลุ่มทดลองได้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมดังกล่าวช่วยส่งเสริมความกระตือรือร้น แรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยพบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบในการค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้นเพื่อเตรียมตัวในการนำความรู้ไปใช้สำหรับการแข่งขันเกมและยังเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพราะรูปแบบของเกมโชว์ที่มีความชัดเจน เข้าใจง่ายและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้นและเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเมอณรินทร์วรรณรัตนางกูร (2562) ที่พบว่า การใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมถึงงานของพิรพงศ์ จ้อยชาร์ตัน (2565) ที่เน้นการใช้กรณีศึกษาร่วมกับกระบวนการทางภูมิศาสตร์ในการพัฒนาความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนมัธยมปลายและพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนและงานวิจัยของพงษ์สิทธิ์ พลิก (2563) ที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้ห้องเรียนกลับทางร่วมกับเกมโชว์มีส่วนช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งงานวิจัยของชวินโรจน์ พจน์ประบุญ (2558) พบว่า การสอนด้วยกิจกรรมเกมโชว์ทางวิทยาศาสตร์ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์และสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน

จึงกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสมกับเกมโชว์เป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยช่วยพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความรับผิดชอบและแรงจูงใจของผู้เรียน ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) ที่ดีขึ้นได้

2. ผลการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสมกับเกมโชว์แตกต่างกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของแนวทางดังกล่าวที่การส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการนี้จะมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเป็นการกระตุ้นความสนใจผ่านกิจกรรมเกมที่มีความสนุกสนานและแข่งขันเพื่อสร้างแรงจูงใจ ซึ่งเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการพัฒนาทักษะทางภูมิศาสตร์ของผู้เรียน (จิตรทิวัส วงษ์หาบุศย์ และปิยลักษณ์ โพธิวรรณ, 2567)

ผู้วิจัยได้นำเกมโชว์มาใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความสอดคล้องของเนื้อหาและระดับความซ้ำซ้อนที่เหมาะสมกับบริบทของการจัดการเรียนรู้เพื่อจะได้กระตุ้นความสนใจและสร้างแรงจูงใจ

ในนักเรียนโดยเกมโซว์จะทำหน้าที่เปรียบเสมือนสื่อกลางในการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมทักษะและความรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในห้องเรียน ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-based Learning) ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ (Prensky, 2001) โดยแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของคณินญา ทับเที่ยง และเก็ดถาว บุญปรการ (2566) ที่พบว่า การใช้เกมเป็นฐานช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมถึงยังสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่สนุกสนานและเอื้อต่อการจดจำเนื้อหาวิชาได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ Asih และ Halisiana (2022) ที่ศึกษาการใช้เกมโซว์ Family 100 ซึ่งพบว่า เกมโซว์ดังกล่าวช่วยสร้างความมั่นใจ ลดความวิตกกังวลและช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนมากขึ้น

นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์มีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) ของผู้เรียน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เน้นการเรียนรู้เชิงระบบ โดยจะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและมนุษย์ สามารถพัฒนาการใช้เหตุผลและการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการตัดสินใจในชีวิตจริงได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศิริประภา ฉลาดดี และมนพัทธ์ สีขาว (2565) ที่กล่าวว่า กระบวนการทางภูมิศาสตร์จะช่วยให้ นักเรียนสามารถตั้งประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ และจัดการข้อมูลที่ได้รับมาอย่างเป็นระบบ ส่งผลต่อความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ อีกทั้งยังช่วยให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของคณภัฏ บุตระแสน, (2561); ตฤณญา อังกรอัชฌา และรุ่งทิพา จันทรวัดนวงษ์, (2567) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถทางภูมิศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้ง การใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสมผสานเข้ากับเกมโซว์จะช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มความเข้าใจในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนการสอนแบบบรรยาย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผสมผสานเกมโซว์จึงสามารถยกระดับคุณภาพของผู้เรียนได้ยิ่งขึ้น เนื่องจากมีลักษณะส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ โดยเกมโซว์สร้างความสนุก มีการแข่งขันในรูปแบบกลุ่มช่วยให้นักเรียนทำงานร่วมกันทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลและตัดสินใจภายในเวลาที่จำกัด ซึ่งสามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารและการแก้ปัญหาาร่วมกัน นักเรียนได้ประสบการณ์จริงผ่านสถานการณ์ในเกมโซว์ โดยประสบการณ์ตรงนี้จะช่วยให้นักเรียนจดจำและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของการเรียนรู้ภูมิศาสตร์และเกิดความท้าทายกับโจทย์ของเกมโซว์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสร้างแรงจูงใจภายในได้ดีกว่าการสอนแบบบรรยายปกติเพราะผู้เรียนต้องคิดวิเคราะห์ข้อมูลภูมิศาสตร์ทั้งสาเหตุ ผลกระทบ ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่และวิธีการแก้ปัญหาเพื่อตอบคำถามให้ถูกต้องและรวดเร็ว อีกทั้ง กระบวนการทางภูมิศาสตร์จะช่วยให้นักเรียนคิดอย่างมีเหตุผล วิเคราะห์ และเชื่อมโยงมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีระบบ เมื่อนำทั้งสองกระบวนการมาผสมผสานกันจึงเกิดเป็นเรียนรู้ของการเรียนภูมิศาสตร์อย่างลงตัว

จากผลการวิจัยและการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบรรยายเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการถ่ายทอดเนื้อหาที่รวดเร็ว เนื่องจากนักเรียนสามารถสอบถามข้อสงสัย

ต่าง ๆ เพื่อความเข้าใจได้โดยตรงจากครูผู้สอน แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย ยังมีข้อจำกัดเรื่องการส่งเสริมทักษะกระบวนการทางภูมิศาสตร์ซึ่งนักเรียนมักจะมีบทบาทเป็นเพียงผู้รับข้อมูลฝ่ายเดียว (อานันท์ เจริญสุข, 2566) ตรงกันข้ามกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผ่านเกมโชว์ที่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนซึ่งนักเรียนจะได้ใช้ความรู้ผ่านเกมที่สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ และสนุกสนาน มีแรงจูงใจ แรงกระตุ้นในการเรียนรู้ และยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์สิทธิ์ พลีกร (2563) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเกมโชว์มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ผ่านเกมโชว์จึงช่วยให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ ทำงานร่วมกัน เกิดการแข่งขันและใช้เหตุผลแก้ปัญหาทำให้มีส่วนร่วมกับการเรียนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้แบบบรรยายก็ยังคงสำคัญในบางบริบท โดยเฉพาะเมื่อต้องใช้การอธิบายเนื้อหาสำคัญที่จะต้องอธิบายความรู้ในภาพรวมที่ชัดเจนซึ่งนักเรียนบางส่วนยังรู้สึกพึงพอใจ และได้ประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย ดังนั้น การเลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้จึงควรพิจารณาจากลักษณะของเนื้อหา วัตถุประสงค์และธรรมชาติของผู้เรียนเพื่อให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยไปใช้

- 1) การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์มีความซับซ้อน ครูควรยกตัวอย่างคำถามเพื่อเป็นแนวทางและส่งเสริมบรรยากาศการกล้าแสดงออก เช่น การให้คะแนนพิเศษสำหรับผู้ตั้งคำถาม ครูตั้งคำถามขึ้นต้นเพื่อให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่าง เป็นต้น
- 2) ควรจัดโครงสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ชัดเจน 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงนำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้แรงจูงใจ วัตถุประสงค์และกระตุ้นความสนใจ ช่วงดำเนินกิจกรรมโดยครูเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้และช่วงสรุปและสะท้อนความรู้โดยให้นักเรียนถอดบทเรียนและเชื่อมโยงสาระวิชาการ
- 3) ควรออกแบบกิจกรรมให้เกิดความเสมอภาคระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยวางแผนจัดกิจกรรมชัดเจนที่เท่าเทียมหลังการทดลองเพื่อป้องกันผลกระทบด้านจิตใจ
- 4) การออกแบบกิจกรรมควรมีความเหมาะสมกับระยะเวลาที่จัดสอนและทรัพยากรที่มีเพื่อลดภาระครูในการเตรียมสื่อและลดความซับซ้อนของกิจกรรมเพราะอาจกระทบต่อการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทดลองนำกระบวนการทางภูมิศาสตร์ผ่านกิจกรรมเกมโชว์ไปเปรียบเทียบกับวิธีการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อประเมินประสิทธิภาพเชิงเปรียบเทียบ เช่น การใช้เกมโชว์กับการสอนแบบ 5E เป็นต้น เพื่อให้เห็นความหลากหลายมากยิ่งขึ้น
- 2) ควรมีการวัดผลครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรมและความคิดเห็นของผู้เรียน เช่น การใช้แบบสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กนก จันทรา. (2561). การรู้เรื่องภูมิศาสตร์: ถอดบทเรียนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ในชั้นเรียนที่เสริมสร้างการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกียรติศักดิ์ ชัยยาณะ. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์เพื่อพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 15(1), 129–145.
- ณัฐพัช บุตรแสน. (2561). การศึกษาผลการเรียนรู้และความสามารถทางภูมิศาสตร์ เรื่อง เรียนรู้ ร่วมคิด แก่วิกฤตสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). สืบค้นจาก <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/2323>
- ณิณญา ทับเที่ยง, และ เกตติภา บุญปรากร. (2566). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้รายวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้เกมเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาบอน. วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์, 9(2), 204–213.
- จิตรวิธ วงษ์หาบุษย์, และ ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ. (2567). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่อง ศาสนากับสังคมไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 6(3), 270–280. doi:10.14456/jil.2022.2
- ชวินโรจน์ พจน์ประบุญ. (2558). ผลของการสอนโดยใช้กิจกรรมเกมโชว์วิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานทดแทนกับการใช้ประโยชน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสวน (จันทบุรี) (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). สืบค้นจาก <https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/10778>
- ชุดิภาณูจน์ ศรีพระจันทร์. (2565). การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณณณรินทร์ วรรณรัตน์. (2562). การพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในการเรียนภูมิศาสตร์ทวีปเอเชียของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). สืบค้นจาก <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/2704>
- ณัฐริณีย์ ประจิตร, เอื้อส ศิลารักษ์, และ ยาวเรศ ภักดีจิตร. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา สาระภูมิศาสตร์ เรื่อง ทวีปอเมริกาเหนือ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิชาการครูศาสตร์สวนสุนันทา, 6(1), 33–45.

- ตฤณญา อังกรอัชฌา, และ รุ่งทิวา จันทร์วัฒนวงษ์. (2567). ผลการใช้บอร์ดเกมในกระบวนการทางภูมิศาสตร์ที่มีต่อความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *Santapol College Academic Journal*, 10(2), 69–78.
- ทิตินา แคมมณี. (2544). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนัญภัสร์ ศรีเนธิยวสิน. (2564). การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา. *วารสาร มจร บาลีศึกษายุทธศาสตร์*, 7(3), 40–55.
- นพพรช ศุภวารางกุล, วารุณี ลัภนโชคดี, และ ศุภฤกษ์ ทานาค. (2567). การพัฒนาแบบวัดความฉลาดรู้เรื่องภูมิศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 27(1), 35–49.
- พงษ์สิทธิ์ พลิก. (2563). ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับทางร่วมกับรูปแบบเกมโชว์โทรทัศน์ที่มีผลต่อการคิดวิเคราะห์วิชาภาษาไทยเพื่อการศึกษาต่อ เรื่อง การสร้างคำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัชรียา นิวัตร. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). สืบค้นจาก <https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/8849>
- พิรพงศ์ จ้อยขำรัตน์. (2565). การพัฒนาความสามารถทางภูมิศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้กรณีศึกษา ร่วมกับกระบวนการทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริประภา ฉลาดดี, และ มนพัทธ์ สีขาว. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมการศึกษา*, 2(1), 18–34.
- ศุภชาติ จันทิก, เสวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ, และ สุนทร ชัยปายาง. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพทวีปยุโรปรายวิชาภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารครูธรรม*, 2(3), 81–98.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.). สถิติ O-NET ย้อนหลัง. สืบค้นจาก <https://www.niets.or.th/th/content/view/11821>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). สืบค้นจาก <http://academic.obec.go.th/web/news/view/75>
- สิรินยา หอศิลาชัย. (2552). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสาระภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนชุมชนบ้านหัวขัว โดยใช้แบบฝึกทักษะการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สุชาดา กันธิพันธ์, และ ปริญญภา สืทอง. (2566). การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการรู้เรื่องภูมิศาสตร์โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วารสารศึกษาศาสตร์ ลีขา*, 10(2), 177–188.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2540). *การวิจัยและพัฒนาระบบคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2559). *การวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ เจริญสุข. (2566). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารนวัตกรรม การศึกษาและการวิจัย*, 7(4), 1301–1314. doi:10.14456/jeir.2023.106
- Asih, A., & Halisiana, S. (2022). Enhancing students' speaking skill through a game-based learning innovation of family game show. *JINoP (Jurnal Inovasi Pembelajaran)*, 8(1), 121–138.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On the Horizon*, 9(5), 1–6. doi:10.1108/10748120110424816

กระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ในการขับเคลื่อนรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักษาติ ศาสน์ กษัตริย์

THE SUPPORTIVE PROCESS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND EDUCATIONAL SUPERVISORS IN DRIVING A TEACHER COMPETENCY DEVELOPMENT MODEL FOR LEARNING MANAGEMENT TOWARDS PATRIOTISM, RELIGION, AND MONARCHY

จินัฐตา สอนสังข์^{1*} ญาณิศา บุญจิตร² จิรศักดิ์ แซ่ไคว้³

Jinatta Sornsung^{1*} Yanisa Boonchit² Jirasak Saekhow³

^{1,2,3} คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ประเทศไทย

^{1,2,3} Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University, Thailand

* Corresponding author e-mail: jinatta.sor@sru.ac.th

ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

Received: 18/10/2025 | Revised: 20/11/2025 | Accepted: 01/12/2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการสนับสนุนในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักษาติ ศาสน์กษัตริย์ 2) สร้างกระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ และ 3) ประเมินผลการนำกระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ ไปใช้ในการขับเคลื่อนรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักษาติ ศาสน์กษัตริย์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 43 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูในโครงการพัฒนาสมรรถนะครูมืออาชีพของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการทดสอบที ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหาหลักคือ ครูขาดความเข้าใจในการนำแนวคิดรักษาติ ศาสน์กษัตริย์สู่การปฏิบัติ และระบบการนิเทศยังไม่เข้มแข็ง ส่วนความต้องการสนับสนุนได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการสร้างนวัตกรรม การสนับสนุนทรัพยากร และการ

สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เข้มแข็ง 2) กระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ 2.1) การเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจร่วมกัน 2.2) การวางแผนการหนุนเสริมร่วมกัน 2.3) การดำเนินการหนุนเสริมและลงมือปฏิบัติ 2.4) การติดตามและประเมินผล และ 2.5) การสะท้อนคิดและปรับปรุงพัฒนา และ 3) ผลการประเมินสมรรถนะครู พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ หลังการใช้กระบวนการหนุนเสริมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 82.33 อยู่ในระดับดีเยี่ยม และสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการหนุนเสริม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 61.64 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความพึงพอใจต่อกระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.24

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะครู การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ กระบวนการหนุนเสริม

Abstract

This research aimed to 1) investigate the problems and support needs for developing teacher competency in learning management that promotes patriotism, religion, and the monarchy; 2) develop a supportive process facilitated by school administrators and educational supervisors; and 3) evaluate satisfaction with the implementation of this process. Participatory Action Research (PAR) was conducted with 43 participants, including school administrators, supervisors, and teachers under the Professional Teacher Development Project at Surat Thani Rajabhat University. Data were analyzed using content analysis, descriptive statistics, and t-test. The findings revealed that: 1) The primary problems were teachers' lack of conceptual understanding in integrating Patriotism, Religion, and Monarchy into practice, and weak supervision systems. Key support needs included workshops on innovation integration, resource allocation, and robust Professional Learning Communities (PLC). 2) The supplementation process comprised five steps: 2.1) Preparation and building shared understanding, 2.2) Collaborative planning, 2.3) Implementation, 2.4) Monitoring and evaluation, and 2.5) Reflection and continuous improvement. 3) Post-implementation teacher competency scores ($\bar{X}$ = 82.33, Excellent) were significantly higher than pre-implementation scores ($\bar{X}$ = 61.64) at the .05 level. Furthermore, overall satisfaction with the process was at a high level ($\bar{X}$ = 4.24).

Keywords: Teacher Competency Development, Patriotism Religion and Monarchy, Supportive Process

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าของประเทศ โดยมีสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูเป็นกลไกหลักในการพัฒนา คนของชาติ

ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และ
ธำรงรักษาความเป็นไทยอันดงามไว้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ที่ทรงมุ่งเน้นการสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ 1) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม 3) มีงานทำ มีอาชีพ และ 4) เป็นพลเมืองดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า "คนไทยทุกคนได้รับการศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21" (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดย ยุทธศาสตร์ที่ 1 เน้นการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ มีเป้าหมายให้คนทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ยังคงยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ดังนั้นการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณลักษณะความรักชาติ ศาสนกษัตริย์ จึงเป็นภารกิจสำคัญในการตอบสนองต่อแผนและนโยบายดังกล่าว

การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้สนองพระบรมราโชบายและนโยบายด้านการศึกษาของชาติ ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยครูที่มีความรู้ ความเข้าใจ และสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถบ่มเพาะคุณลักษณะทั้ง 4 ประการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จึงได้ร่วมกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่ง ดำเนินโครงการ "การพัฒนาสมรรถนะครูสู่มืออาชีพ" ขึ้น โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาครูทั้งในด้านจิตวิญญาณความเป็นครู การปลูกฝังความรักชาติ ศาสนกษัตริย์ ตลอดจนการเพิ่มพูนสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามพระบรมราโชบาย และมีสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตร การดำเนินโครงการดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาครูของชาติ ควบคู่ไปกับการพัฒนาคนของชาติ โครงการการพัฒนาสมรรถนะครูสู่มืออาชีพได้รับการออกแบบหลักสูตรแบ่งออกเป็น 3 โมดูล ครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู (โมดูล 1) การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ PLC (โมดูล 2) ไปจนถึงการนิเทศ ติดตาม การให้คำปรึกษาแนะนำ และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (โมดูล 3) โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเป็นเจ้าภาพในการสร้างหลักสูตรหลักและจัดอบรมต้นแบบให้คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้เป็นไปในแนวทางเดียวกันในส่วนของการอบรมเชิงปฏิบัติการ (มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2566) อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินกิจกรรมภาคปฏิบัติต่อเนื่องในบริบทสถานศึกษา โดยเฉพาะกิจกรรมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการนิเทศ ติดตาม การให้คำปรึกษาแนะนำในโมดูล 2 และโมดูล 3 ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดนั้น หลักสูตรได้กำหนดเพียง

กรอบการดำเนินงานในภาพรวม และมอบหมายให้มหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่งนำไปปรับใช้และพัฒนา รูปแบบการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่และความพร้อมของตนเอง

การบูรณาการแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและบริบทชุมชนในการจัดการเรียนรู้ เป็นแนวทางสำคัญที่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติ กระทรวงศึกษาธิการได้ขับเคลื่อนการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอย่างพอเพียง มีคุณธรรม และสามารถพึ่งตนเองได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) เป็นกระบวนการที่ผสมผสานความรู้จากเนื้อหาวิชามาบูรณาการเป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชุมชน ทั้งการเรียนรู้จากชุมชนและสร้างให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ธนพร เจริญพงศ์ และคณะ, 2558) การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง รวมทั้งมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต ซึ่งหลักการเหล่านี้สอดคล้องกับการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยเฉพาะความรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ และการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นหนึ่งในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง มีปรัชญา "สร้างปัญญา เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น" และมีพันธกิจหลักในการพัฒนาครูเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2566) โดยได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการ "การพัฒนาสมรรถนะครูสู่มืออาชีพ" ในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมพร และระนอง จึงเล็งเห็นความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานกิจกรรมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการนิเทศติดตาม ในพื้นที่รับผิดชอบให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยบูรณาการการสอนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง บริบทชุมชน และพระบรมราโชบายของรัชกาลที่ 10 เข้าด้วยกัน

การขับเคลื่อนการพัฒนาครูดังกล่าวให้บรรลุผลสัมฤทธิ์จำเป็นต้องอาศัยกลไกสำคัญในระดับพื้นที่ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาวิชาชีพครูในโรงเรียน และศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่นิเทศ แนะนำ ชี้แนะ กระตุ้นให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความรู้ ความตระหนัก และมีทักษะในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งสามารถเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2, 2565) ศึกษานิเทศก์มีบทบาทในการกำกับ นิเทศ ติดตาม และให้คำปรึกษาแนะนำทางวิชาการแก่ครูในภาพรวมของเขตพื้นที่ โดยต้องมีความรู้แตกฉาน มีทักษะในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และมีทักษะในการใช้กลไกเครือข่ายให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวงการวิชาชีพ การนำกระบวนการ "หนุนเสริม" (Support Process) จากผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์มาใช้ในการขับเคลื่อนรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูงในการส่งเสริมให้ครูสามารถนำความรู้และ

ทักษะที่ได้จากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อบ่มเพาะคุณลักษณะตามพระบรมราโชบาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการหนุนเสริมเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการหนุนเสริมที่มีระบบและมีหลักฐานเชิง ประจักษ์ เพื่อให้สามารถเป็นแนวทางต้นแบบสำหรับการขับเคลื่อนการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการ เรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์ ในระดับพื้นที่ต่อไป อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้เติบโตเป็น พลเมืองที่ดี มีคุณภาพ และมีความรักในสถาบันหลักของชาติสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการ เรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. สร้างกระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ในการพัฒนาสมรรถนะ ครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
3. ประเมินผลการนำกระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ไปใช้ในการ ขับเคลื่อนรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการสนับสนุนในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์

ระยะที่ 2 สร้างกระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ ตามวงจรของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Act) การสังเกต (Observe) และการสะท้อนผล (Reflect) จนได้กระบวนการหนุนเสริมที่เหมาะสมจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการนำกระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ไปใช้ในการขับเคลื่อนรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ จากการประเมินสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ และประเมินความพึงพอใจของผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และครู

1) กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย บุคลากรทางการศึกษาจากสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ จำนวนทั้งสิ้น 43 คน ซึ่งได้มาโดยความสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการ (Voluntary Sampling) คุณสมบัติที่สำคัญของกลุ่มเป้าหมาย คือ ทุกคนเป็นผู้ที่ผ่านการพัฒนาครูสู่ครูมืออาชีพ ด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ ซึ่งจัดโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำแนกได้ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน
2. ศึกษานิเทศก์ที่ดูแลสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 3 คน
3. ครูที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาสมรรถนะครูมืออาชีพ ด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 36 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามระยะของการวิจัย มีดังนี้

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามปลายเปิดสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการในการสนับสนุนสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ในการจัดอบรมที่ผ่านมา นำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การนิเทศการศึกษา การวัดและประเมินผล และการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษา มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม 2) แบบบันทึกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การนิเทศการศึกษา การวัดและประเมินผล และการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษา มีค่า IOC อยู่ระหว่าง

0.80 – 1.00 และ 3) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ(ร่าง)กระบวนการหนุนเสริมที่พัฒนาขึ้น โดยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างละเอียด จากนั้นนำข้อเสนอแนะและผลการประเมินมาวิเคราะห์และใช้ในการปรับปรุงแก้ไขร่างกระบวนการหนุนเสริมฯ ให้มีความสมบูรณ์ ชัดเจน และเหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนนำไปทดลองใช้ในระยะต่อไป

ระยะที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบประเมินสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ โดยผู้บริหาร/ศึกษานิเทศก์ และ 2) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครู ต่อกระบวนการหนุนเสริมฯ ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การนิเทศการศึกษา การวัดและประเมินผล และการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษา มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ตรวจสอบความเที่ยงของแบบประเมินสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ โดยใช้วิธีการหาความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater Reliability) ดำเนินการทดลองใช้กับครูในการประเมินก่อนการใช้กระบวนการ จำนวน 36 คน ใน 4 โรงเรียน โดยมีผู้ประเมิน 3 ท่านต่อโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และอาจารย์ นิเทศก์ ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intraclass Correlation Coefficient: ICC) ชนิด Two-way Random Effects Model แบบ Absolute Agreement พบว่า ค่า ICC (Average Measures) ในภาพรวมเท่ากับ 0.96 ซึ่งความน่าเชื่อถือของผู้ประเมินมีความสอดคล้องกันในระดับดีมาก ตามเกณฑ์ของ Koo and Li (2016) และนำแบบประเมินความพึงพอใจต่อกระบวนการหนุนเสริมที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายแต่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของคำถามและหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.83

3) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษา ครูและศึกษานิเทศก์ตามแบบสอบถาม ปลายเปิดที่สร้างขึ้น และบันทึกข้อมูลจากแบบสอบถาม

2. เก็บรวบรวมข้อมูลตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม จากการสังเกต และการบันทึกการประชุม

3. ประเมินสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ก่อนและหลังใช้กระบวนการหนุนเสริมฯ

4. ประชุมแลกเปลี่ยนผลการใช้กระบวนการหนุนเสริมระหว่างผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครู ทั้งผลลัพธ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำกระบวนการหนุนเสริมไปใช้

5. ประเมินความพึงพอใจของผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และครู ต่อกระบวนการหนุนเสริมฯ

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา จากข้อมูลการสอบถาม เพื่อสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ความถี่ ร้อยละ ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ระยะที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหา จากข้อมูลการสังเกต และบันทึกต่างๆ เพื่อสรุปผลการปฏิบัติ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปรับปรุงกระบวนการทวนสอบในแต่ละวงจร

ระยะที่ 3 เปรียบเทียบสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ ก่อนและหลังใช้กระบวนการทวนสอบ โดยใช้สถิติที่ (T -Test Dependent) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสรุปผลลัพธ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำกระบวนการทวนสอบไปปรับใช้ โดยผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ทั้งด้านแหล่งข้อมูล วิธีการ และผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชื่อถือได้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการทวนสอบของผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ไปใช้ในการขับเคลื่อนรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์" มีผลการวิจัยดังนี้

ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการสนับสนุนในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ พบว่า

1. ด้านการพัฒนาและปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครูให้มีความรักชาติ ศาสน์กษัตริย์

สภาพปัญหาในการพัฒนาครู

- 1) ขาดความเข้าใจในแนวคิดและความสำคัญของการปลูกฝังความรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ ในบริบทของการจัดการเรียนรู้
- 2) ขาดแบบอย่างหรือต้นแบบ ที่ชัดเจนในการนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติในห้องเรียน การประเมินและสะท้อนผลลัพธ์อาจยังไม่ได้มาตรฐานที่ต้องการ ทำให้ยากที่จะพัฒนาปรับปรุงการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) ขาดการติดตามและประเมินผล ที่เป็นระบบหลังการอบรมหรือพัฒนา

ความต้องการสนับสนุน

- 1) มีความต้องการส่งเสริมผ่านการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดทักษะในการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปลูกฝังความรักในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
- 2) การพัฒนาทักษะและสมรรถนะการสอนให้กับครูด้วยวิธีการนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่
- 3) การสนับสนุนด้านทรัพยากร เช่น คู่มือการเรียนการสอน บทเรียนออนไลน์ หรือวัสดุการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกระบวนการเรียนรู้

4) การวางแผนและร่วมมือระหว่างครู ผู้บริหาร และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแนวทางการสอนที่มีประสิทธิภาพ เช่น การให้คำปรึกษาและนิเทศอย่างใกล้ชิด โดยศึกษานิเทศก์และผู้บริหารสถานศึกษา และการสร้างชุมชนการเรียนรู้ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างครู

5) การยกย่องและให้รางวัล แก่ครูที่ปฏิบัติได้ดี เพื่อสร้างแรงจูงใจ

2. ด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามข้อตกลงในการพัฒนา วPA

สภาพปัญหาในการพัฒนาครู

1) การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน และตัวชี้วัดในการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ยังไม่เป็นรูปธรรม วัดและประเมินผลได้ยาก ขาดเครื่องมือในการวัดซึ่งไม่สะท้อนกับผลงาน หรือผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน

2) ข้อจำกัดด้านเวลาและภาระงาน ครูส่วนใหญ่มีภาระงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากงานสอนอยู่แล้ว เป็นจำนวนมาก ทำให้การจัดสรรเวลาเพื่อเข้าร่วมประชุม หรือทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอเป็นไปได้ยาก นำไปสู่การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ไม่ต่อเนื่อง หรือดำเนินการในระยะสั้นๆ

3) การดำเนินกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เช่น การวางแผนร่วมกัน การสังเกตการสอน การสะท้อนผล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยังขาดความต่อเนื่อง รวมถึงการขาดการประเมิน และปรับปรุง กระบวนการ PLC อย่างเป็นระบบ และการขาดการติดตามสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอจากผู้บริหาร

4) การสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน การมีเป้าหมายร่วมกัน และความรับผิดชอบร่วมกันต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังเป็นเรื่องที่ไม่ซึมซับ เนื่องจากสภาพการทำงานที่ครูต่างคนต่างสอน หรือความยากลำบากในการจัดกลุ่ม PLC ที่เหมาะสม เช่น กรณีครูปฐมวัยมีเพียงคนเดียวในโรงเรียน นอกจากนี้ การสร้างวัฒนธรรม PLC ที่เข้มแข็งยังต้องการภาวะผู้นำที่ชัดเจนจากผู้บริหาร และต้องการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา

ความต้องการสนับสนุน

1) ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อน PLC และ วPA มีหน้าที่ในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน จัดสรรทรัพยากร กำกับดูแลให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และให้คำแนะนำสนับสนุนครู สร้างบรรยากาศที่ดีโดยไม่กดดันครู ช่วยเหลือครูในการระดมสมอง ร่วมกันพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผล ให้การสนับสนุนครูเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ

2) สร้างความเข้าใจที่ชัดเจนและตรงกัน โดยจัดให้มีการชี้แจง ทำความเข้าใจ และให้แนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักการและกระบวนการ PLC ที่เน้นการทำงานร่วมกันเพื่อผลลัพธ์ของผู้เรียน ตามข้อกำหนดของ วPA โดยเฉพาะการกำหนดผลลัพธ์และตัวชี้วัดที่วัดผลได้ และแนวทางที่เป็นไปได้ในการบูรณาการจัดการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และการประเมินผล

3. ด้านการนิเทศ ติดตาม การให้คำปรึกษาแนะนำ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

สภาพปัญหาในการพัฒนาครู

- 1) ครูยังขาดความสามารถในการใช้หลักการ รูปแบบ เทคนิค และวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะรักชาติ ศาสน์กษัตริย์
- 2) ครูอาจยังไม่สามารถนำผลจากการจัดการเรียนรู้ของตนเองมาวิเคราะห์และปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับศักยภาพของครูและนักเรียน
- 3) ระบบการนิเทศ ติดตาม และให้คำปรึกษาแนะนำยังไม่เข้มแข็ง กระบวนการสนับสนุนครูผ่านการนิเทศ การติดตามผล และการให้คำปรึกษาแนะนำที่ช่วยพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังอาจมีข้อจำกัดในหลายๆ ด้าน

ความต้องการสนับสนุน

- 1) การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) เพื่อแบ่งปันประสบการณ์และเทคนิคการสอนเชิงรุก
- 2) ส่งเสริมการใช้เครื่องมือและวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) และการประเมินผลลัพธ์ (Summative Assessment)
- 3) การมีผู้นิเทศหรือผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำในการวิเคราะห์และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้
- 4) รูปแบบการนิเทศที่เน้นการมีส่วนร่วมและการให้ข้อมูลป้อนกลับที่สร้างสรรค์ รวมทั้งการติดตามและประเมินผลการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง
- 5) จัดให้มีช่องทางการขอคำปรึกษาและคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญหรือเพื่อนครูได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

ผลการสร้างกระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจร่วมกัน

เป้าหมาย เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ด้านชาติ ศาสน์กษัตริย์ ในสถานศึกษา ระบุจุดแข็ง จุดที่ต้องพัฒนา และความต้องการจำเป็นในการหนุนเสริมของครูอย่างชัดเจน

ผู้ดำเนินการหลัก ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมและนำ ศึกษานิเทศก์ให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือและเทคนิคการสอน, ครูเป็นผู้ให้ข้อมูลและสะท้อนปัญหา

ผลลัพธ์ รายงานสรุปสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นของครู หรือข้อมูลพื้นฐานสำหรับวางแผนในการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการหนุนเสริมร่วมกัน

เป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป้าหมายการพัฒนาสมรรถนะครูที่ชัดเจน และออกแบบแผนการดำเนินกิจกรรมการหนุนเสริมที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของสถานศึกษา

ผู้ดำเนินการหลัก ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ตัวแทนครู หรือครูแกนนำ

ผลลัพธ์ แผนปฏิบัติการหนุนเสริมครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และได้รับการยอมรับ

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการหนุนเสริมและลงมือปฏิบัติ

เป้าหมาย เพื่อดำเนินกิจกรรมการหนุนเสริมตามที่ได้วางแผนไว้ อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง

ผู้ดำเนินการหลัก ผู้บริหารสถานศึกษากำกับดูแลและสนับสนุน ศึกษานิเทศก์ดำเนินกิจกรรมให้คำปรึกษา ครูเข้าร่วมและปฏิบัติ

ผลลัพธ์ กิจกรรมการหนุนเสริม ดำเนินการตามแผน ครูได้รับการพัฒนาและสนับสนุน เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามและประเมินผล

เป้าหมาย เพื่อประเมินความก้าวหน้า ประสิทธิภาพของกระบวนการหนุนเสริม และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับสมรรถนะครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผู้ดำเนินการหลัก ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

ผลลัพธ์ รายงานสรุปผลการติดตามและประเมินผล ข้อมูลป้อนกลับสำหรับปรับปรุงกระบวนการ

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนคิดและปรับปรุงพัฒนา

เป้าหมาย เพื่อนำผลการประเมินและข้อมูลป้อนกลับมาสะท้อนคิดร่วมกัน และวางแผนปรับปรุงกระบวนการหนุนเสริมให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ทำให้เกิดวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ผู้ดำเนินการหลัก ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ตัวแทนครู

ผลลัพธ์ ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง แผนการดำเนินงานที่พัฒนาขึ้น วัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ภาพประกอบ 2 กระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ผลการประเมินผลการนำกระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ไปใช้ในการขับเคลื่อนรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ มีผลการวิจัยดังนี้

3.1 ผลการประเมินสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ หลังใช้กระบวนการหนุนเสริม แสดงดังตาราง 1 และ 2

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสมรรถนะครู (n=36)

ระยะการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	ระดับสมรรถนะ(เฉลี่ย)
ก่อนการใช้กระบวนการ	61.64	8.85	45	78	พอใช้
หลังการใช้กระบวนการ	82.33	6.52	70	94	ดีเยี่ยม

จากตาราง 1 แสดงผลการประเมินสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 36 คน พบว่า ก่อนการใช้กระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ ครูมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 61.64 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้ ภายหลังจากการเข้าร่วมกระบวนการหนุนเสริม ครบทั้ง 5 ขั้นตอน ครูมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 82.33 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับดีเยี่ยม

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะครูก่อนและหลังการใช้กระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ (n=36)

ระยะการประเมิน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	df	Sig. (2-tailed)
ก่อนการใช้กระบวนการ	100	61.64	8.85	38.31	35	.000*
หลังการใช้กระบวนการ	100	82.33	6.52			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตาราง 2 พบว่า ครูที่เข้าร่วมโครงการมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ หลังการใช้กระบวนการหนุนเสริม ($\bar{X}$ = 82.33) สูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการหนุนเสริม ($\bar{X}$ = 61.64) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่า t เท่ากับ 38.31 แสดงให้เห็นว่ากระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารและศึกษานิเทศก์มีประสิทธิภาพ สามารถยกระดับสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ได้จริง

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่า ด้านการสร้างองค์ความรู้ ครูวิเคราะห์หลักสูตรและระบุจุดเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือค่านิยมหลักได้ถูกต้อง ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่สอดแทรกเนื้อหาชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ได้อย่างเหมาะสม เลือกใช้รูปแบบการสอนเชิงรุก (Active Learning) ทั้งกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน (5E) และการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (PhBL) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนเพื่อนำมาปรับใช้ในโรงเรียนของตนเอง ครูเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน บริบทชุมชนนำมาใช้บูรณาการกับรายวิชาที่สอน ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ ครูปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการความสะอาด คอยให้คำแนะนำ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน

การอภิปราย กระตุ้นผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติ และคิดวิเคราะห์ ผ่านกระบวนการระดมสมองและกิจกรรมที่หลากหลาย สามารถสอดแทรกหลักการสำคัญได้อย่างเหมาะสมและชัดเจนในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงเข้าสู่ชีวิตประจำวันและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและวางแผนสถาบันหลัก และครูแสดงออกถึงความภาคภูมิใจ ความมุ่งมั่น และความทุ่มเทในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพอย่างชัดเจนต่อเนื่อง โดยมีการนำไปสู่การจัดทำประเด็นท้าทายใน วPA อย่างมีคุณภาพ ครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ให้ความเป็นกัลยาณมิตรและแสดงเจตคติเชิงบวกในการบูรณาการค่านิยมหลักของชาติ ทำให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้และมองเห็นคุณค่าได้อย่างแท้จริง

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหาร คณาจารย์และครู ต่อกระบวนการหนุนเสริมการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ แสดงดังตารางที่ 3

ตาราง 3 ความพึงพอใจของผู้บริหาร คณาจารย์และครู ต่อกระบวนการหนุนเสริมการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจร่วมกัน	4.25	.58	มาก
ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการหนุนเสริมร่วมกัน	4.13	.62	มาก
ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการหนุนเสริมและลงมือปฏิบัติ	4.29	.35	มาก
ขั้นตอนที่ 4 การติดตามและประเมินผล	4.31	.48	มาก
ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนคิดและปรับปรุงพัฒนา	4.19	.48	มาก
ภาพรวม	4.24	.33	มาก

จากตาราง 3 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหาร คณาจารย์และครู ต่อกระบวนการหนุนเสริมการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ พบว่า ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายขั้นตอน พบว่า ขั้นตอนที่ได้รับ ความพึงพอใจสูงสุด คือ ขั้นตอนที่ 4 การติดตามและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.31) รองลงมาคือ ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการหนุนเสริมและลงมือปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 4.29) ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจร่วมกัน ($\bar{X}$ = 4.25) ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนคิดและปรับปรุงพัฒนา ($\bar{X}$ = 4.19) และขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการหนุนเสริมร่วมกัน ($\bar{X}$ = 4.13) ตามลำดับ

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง "กระบวนการหนุนเสริมของผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ไปใช้ในการขับเคลื่อนรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสนา กษัตริย์" นี้ทำให้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะสูงในการจัดการเรียนรู้โดยปลูกฝังค่านิยมระดับนามธรรมอย่างความรักชาติ ศาสน์กษัตริย์นั้น ไม่สามารถใช้วิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการหรือดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติเพียงอย่างเดียวได้ แต่ต้องอาศัยกระบวนการหนุนเสริมที่เป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีประเด็นอภิปรายที่น่าสนใจ ดังนี้

1. สภาพปัญหาและความต้องการกับการพัฒนากระบวนการหนุนเสริม จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาในการศึกษาระยะที่ 1 ชี้ให้เห็นปัญหาหลัก 4 มิติที่เป็นอุปสรรคต่อการบ่มเพาะคุณลักษณะรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ผ่านการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ (1) ความไม่ชัดเจนและขาดความเข้าใจเชิงปฏิบัติของครูต่อแนวคิดการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงค่านิยมในการจัดการเรียนรู้ (2) ขาดแบบอย่างหรือต้นแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม (3) ขาดระบบติดตาม ประเมินผล หลังการฝึกอบรม และ (4) ข้อจำกัดด้านเวลาและภาระงานที่ทำให้การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ขาดความต่อเนื่องและวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันไม่เข้มแข็ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการพัฒนาครูจำเป็นต้องเริ่มจากการประเมินความต้องการ เพื่อที่จะได้ออกแบบและสร้างระบบการสนับสนุนได้ตรงตามความต้องการ (Poonpon, 2021; Wongwanich, 2014) นอกจากนี้การนำผลการประเมินความต้องการมาเป็นฐานในการออกแบบกระบวนการหนุนเสริม ช่วยให้กิจกรรมการพัฒนา ครอบคลุมทั้งเนื้อหา วิธีการ และระบบนิเวศติดตาม ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้ได้จริงและมีประสิทธิภาพ (Poonpon, 2021; Thawinwong, 2022) จากข้อค้นพบดังกล่าว ครูระบุความต้องการเชิงปฏิบัติ ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง การพัฒนาทักษะด้านนวัตกรรมและดิจิทัล การจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่มีกระบวนการแลกเปลี่ยนและสะท้อนอย่างเป็นระบบ และการนิเทศเชิงสร้างสรรค์ควบคู่กับการให้คำปรึกษา (coaching/mentoring) ความต้องการพัฒนาดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับแนวทางในการศึกษาวิจัยและการพัฒนาวิชาชีพครูโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Semathong, 2023; Andrade, 2022; Sriklaub, 2022)

2. ประสิทธิภาพของกระบวนการหนุนเสริม 5 ขั้นตอนที่พัฒนาขึ้นตามวงจร PAR (Participatory Action Research) ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งเป็นการทำความเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันและระบุความต้องการของครู 2) การวางแผนการหนุนเสริมร่วมกัน โดยกำหนดเป้าหมายและออกแบบกิจกรรมหนุนเสริม 3) การดำเนินการหนุนเสริมและลงมือปฏิบัติ ซึ่งเป็นขั้นตอนหลักในการสนับสนุน 4) การติดตามและประเมินผล เพื่อประเมินความก้าวหน้าและประสิทธิภาพ และ 5) การสะท้อนคิดและปรับปรุงพัฒนา ประสบความสำเร็จในการยกระดับสมรรถนะครูอย่างมีนัยสำคัญ สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การแก้ปัญหาขาดความเข้าใจในการนำแนวคิดรักชาติ ศาสน์กษัตริย์สู่การปฏิบัติ นั้นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ครูได้เป็นผู้ปฏิบัติและสะท้อนคิดด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Semathong (2023) และ Thawinwong (2022) ที่พบว่า การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมช่วยให้ผู้มีส่วน

ได้ส่วนเสียเกิดความตระหนักรู้และเป็นเจ้าของการเปลี่ยนแปลง การที่ครูได้มีส่วนร่วมตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาจนถึงการสะท้อนผล ทำให้การจัดการเรียนรู้เรื่องความรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ ไม่ใช่เพียงการท่องจำ แต่เป็นการบูรณาการวิถีชีวิตและบริบทชุมชนเข้าสู่ห้องเรียนได้อย่างกลมกลืน นอกจากนี้ผลการศึกษาของ Phipps, A. (2022) ชี้ว่ารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างแรงจูงใจ ความผูกพัน และความรู้สึกร่วมในความสำเร็จขององค์กร บทบาทของผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ และโค้ช ส่งผลให้ครูเกิดความไว้วางใจ และพร้อมเปิดใจในการพัฒนาตนเอง การให้คำแนะนำแบบชี้แนะร่วม และการสะท้อนผลด้วยการตั้งคำถามที่กระตุ้นการคิด ส่งเสริมให้ครูเกิดการเรียนรู้เชิงลึกและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยนี้ที่เป็นการบูรณาการระหว่างการบริหารจัดการ การนิเทศ และการส่งเสริมครูแบบมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับการศึกษาของ Kraft, Blazar & Hogan (2018) และ Anchunda (2021) ที่มีผลการวิจัยเชิงประจักษ์ว่า การนิเทศแบบให้คำชี้แนะร่วมกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ช่วยปรับปรุงการปฏิบัติการสอนของครูและมีผลทางบวกต่อนักเรียน ผลการวิจัยยัง พบว่า ครูมีการพัฒนาสมรรถนะอย่างเห็นได้ชัดในทุกด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสร้างองค์ความรู้ ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E สำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครูคณิตศาสตร์ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่เป็นฐาน และครูสังคมศึกษาได้รับความรู้ด้านเทคโนโลยีสำหรับการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมเชิงรุก การเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันถูกนำมาบูรณาการกับการสอน 2) ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ ครูมีการเตรียมการสอน สื่อการจัดการเรียนรู้ และปรับแผนการจัดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น สามารถบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทชุมชน และใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น ครูยังปรับการสอนเพื่อกระตุ้นผู้เรียนและอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนมากขึ้น และ 3) ด้านเจตคติ ครูได้เปลี่ยนมุมมองในการบูรณาการเนื้อหาให้หลากหลายขึ้น เกิดความภาคภูมิใจ ความทุ่มเท และตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน กระบวนการหนุนเสริมนี้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูในทุกขั้นตอน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการยอมรับ และการนำกระบวนการไปปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยที่กระบวนการนี้ได้ขับเคลื่อนผ่านการนิเทศที่หลากหลาย เช่น การนิเทศภายในโดยผู้บริหาร การนิเทศโดยศึกษานิเทศก์ การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน หรือการเป็นพี่เลี้ยง และการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ทั้งในและระหว่างโรงเรียน ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วมกันและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ครูยังให้ข้อมูลว่า ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Sriklaub (2022) และ ดังที่ Phipps, A. (2022) ที่กล่าวว่า การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติ ทดลองใช้ และการสะท้อนผลร่วมกันทำให้งานพัฒนาครูดำเนินต่อเนื่อง มากกว่าการเป็นกิจกรรมเชิงเดี่ยวและขาดการติดตาม การพัฒนาสมรรถนะครูที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่ส่งผลต่อความรู้และทักษะการสอนของครู แต่ยังส่งผลต่อเจตคติที่ดีของครูในการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรักชาติ ศาสนา กษัตริย์ให้แก่ผู้เรียน การเปลี่ยนแปลงนี้สอดคล้องกับพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ที่ทรงมุ่งเน้นการสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม 3) มีงานทำ มีอาชีพ และ 4) เป็นพลเมืองดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566) และ Thawinwong, (2022) กล่าวว่า ครูสามารถนำประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมาบูรณาการและเชื่อมโยงสู่คุณลักษณะรักชาติ ศาสนา กษัตริย์ และประเด็นท้าทายในการพัฒนาวิชาชีพ (วPA) ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพัฒนายั่งยืนและสามารถต่อยอดได้ นักเรียนมีการเรียนรู้ที่ดีขึ้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น การที่ครูสามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อบ่มเพาะคุณลักษณะตามพระบรมราโชบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นับเป็นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพ และมีความรักในสถาบันหลักของชาติสืบไป สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ดี มีความรักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย

3. ความพึงพอใจต่อกระบวนการหนุนเสริม ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานิเทศก์ และครูต่อกระบวนการหนุนเสริม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.24 โดยขั้นตอนที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุดคือ ขั้นตอนที่ 4 การติดตามและประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 4.31) ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่สำคัญและสอดคล้องกับงานวิจัยในระดับนานาชาติถึงความสำคัญของการให้ ข้อมูลย้อนกลับ และการติดตามผลอย่างเป็นรูปธรรมในการพัฒนาวิชาชีพครู การที่ครูได้รับทราบผลการปฏิบัติงานของตนเองอย่างเฉพาะเจาะจง และต่อเนื่อง ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการสอนอย่างแท้จริง ดังที่ Kraft et al. (2018) ได้ชี้ให้เห็นว่าการโค้ชที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องประกอบด้วย การให้ข้อมูลย้อนกลับที่สม่ำเสมอและนำไปปฏิบัติได้จริง เช่นเดียวกับงานศึกษาของ Phipps, A. (2022) ที่ระบุว่า การติดตามและประเมินผลที่มีคุณภาพ เป็นส่วนหนึ่งของระบบการพัฒนาครูที่ส่งผลเชิงบวกต่อผลลัพธ์ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ส่งเสริมบทบาทผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างต่อเนื่อง และทำหน้าที่โค้ช หรือ ผู้ชี้แนะเพื่อสร้างความไว้วางใจและแรงจูงใจให้กับครูในสถานศึกษา

2. สถาบันต้นสังกัดควรใช้กระบวนการนี้ในการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง และควรบูรณาการกระบวนการหนุนเสริมนี้เข้าไปในหลักสูตรพัฒนาครูหรือการอบรมครูประจำปี เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในระยะยาว พร้อมส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันตามแนวทางของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิผลของการนำกระบวนการหนุนเสริมนี้ไปใช้ในสถานศึกษาที่มีขนาด บริบท หรือสังกัดที่แตกต่างกัน

2. ควรศึกษาวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับสมรรถนะครูในการวัดและประเมินผลด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะด้านรักชาติ ศาสน์กษัตริย์ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยในปัจจุบัน และสามารถนำไปใช้ประเมินได้อย่างเป็นรูปธรรมและเชื่อถือได้

3. ควรศึกษาและพัฒนาระบบการหนุนเสริมโดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้สู่การรักชาติ ศาสน์กษัตริย์

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *แนวทางการดำเนินงานโครงการน้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ในหลวงรัชกาลที่ 10 สู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ธนพร เจริญพงศ์, สุภาวดี ศรีสวัสดิ์, และ พรทิพย์ จันทร์เจริญ. (2558). การบูรณาการการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 10(2), 1-14.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (2566). *หลักสูตรพัฒนาสมรรถนะครูผู้มืออาชีพ ภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. (2566). *ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ*. สืบค้นจาก <https://sru.ac.th/philosophy-vision-missions/>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. (2565). *คู่มือการปฏิบัติงานศึกษานิเทศก์*. นครสวรรค์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *แนวทางการดำเนินงานโครงการน้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10 สู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Anchunda, H. Y. (2021). A teacher development model based on coaching and professional learning community (PLC) to enhance foreign teachers' effective teaching ability in Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 42(4), 932-939.
- Andrade, S. W. (2022). Developing inclusion: A participatory action research of primary education for students with invisible disabilities in Thailand. *International Journal of Technology and Inclusive Education*, 11(1), 1771-1782.
- Koo, T. K., & Li, M. Y. (2016). A guideline of selecting and reporting intraclass correlation coefficients for reliability research. *Journal of Chiropractic Medicine*, 15(2), 155-163.
- Kraft, M. A., Blazar, D., & Hogan, D. (2018). The effect of teacher coaching on instruction and achievement: A meta-analysis of the causal evidence. *Review of Educational Research*, 88(4), 547-588. doi:10.3102/0034654318759268

- Phipps, A. (2022). *Does monitoring change teacher pedagogy and student outcomes?* (EdWorkingPaper No. 22-510). Providence, RI: Annenberg Institute for School Reform at Brown University.
- Poonpon, K. (2021). Professional development needs of in-service English language teachers in Thailand. *ThaiTESOL Journal*, 34(2), 1-25. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1332304.pdf>
- Semathong, S. (2023). Participatory action research to develop the teachers on classroom action research. *Shanlax International Journal of Education*, 10(2), 13-20.
- Sriklaub, K. (2022). Teachers' experiences in a professional learning community: A study of collaborative learning, inquiry and reflective practice. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 43(2), 456-463.
- Thawinwong, C. (2022). Teachers and participatory action research for developing learning environments. *World Journal of Education*, 12(3), 17-28.
- Wongwanich, S. (2014). Needs for Thai teachers to become a reflective teacher. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 1230-1235.

การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ในสถาบันอุดมศึกษา APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN WESTERN MUSIC EDUCATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

จงลักษณ์ เมอร์ดิธ ^{1*}

Chonglak Meredith ^{1*}

¹ นักวิจัยอิสระ, ประเทศไทย

¹ Independent Researcher, Thailand

* Corresponding author e-mail: chonglak10120@gmail.com

Received: 09/06/2025 | Revised: 26/07/2025 | Accepted: 15/08/2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ในสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้ ประเด็นที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา ประเด็นที่ 2 ความรู้เนื้อหาทฤษฎีการสอนและเทคโนโลยี โดยศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง 3 องค์ความรู้หลักของอาจารย์ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ และประเด็นที่ 3 แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผลการศึกษา พบว่า 1) การศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ในสถาบันอุดมศึกษา ประเด็นที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา ส่วนที่ 1 มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 หมวด 2 ข้อ 12 คือ มีที่สำคัญ 5 ข้อ ส่วนที่ 2 มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อ 4 มีที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ 2) ทักษะ 3) จริยธรรม และ 4) ลักษณะบุคคล ประเด็นที่ 2 ความรู้เนื้อหาทฤษฎีการสอนและเทคโนโลยี คือ มีที่สำคัญ 3 องค์ความรู้หลัก ได้แก่ ความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านวิธีสอน และความรู้ ด้านเทคโนโลยี และประเด็นที่ 3 แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สำหรับภาคทฤษฎีที่สำคัญ คือ การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับดนตรีสากล มาใช้ในการเรียนการสอนดนตรีสากล โดยวิธีการถ่ายทอดผ่านการปฏิบัติ หลักในการสอนภาคทฤษฎี

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2568

ดนตรีสากล มีความสำคัญมากสำหรับภาคปฏิบัติ ที่สำคัญ คือ การพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ช่วยเสริมสร้างทักษะเฉพาะ ด้านสุนทรียภาพ การแสดงดนตรีภาคปฏิบัติอย่างเชี่ยวชาญ การประยุกต์ใช้ AINA สำหรับการประพันธ์เพลงคลาสสิก เพื่อการเรียนรู้เฉพาะบุคคล และการใช้ Suno AI ประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ผลงานเพลงประกอบภาพยนตร์ ทั้งเพลงสำหรับประกอบละครสั้น ที่มีเสียงร้องและเสียงเครื่องดนตรีประกอบที่หลากหลาย สำหรับการทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้หลากหลายของผู้เรียน

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ดนตรีสากล สถาบันอุดมศึกษา

Abstract

This academic article aims to study the application of Artificial Intelligence (AI) in western music education in higher education institutions, focusing on the following aspects: Issue 1 - Concepts regarding higher education institutions; Issue 2 - Content knowledge integrated with teaching methods and technology, examining the relationship between the three core knowledge domains of instructors for effective learning management; and Issue 3 - Approaches to applying Artificial Intelligence (AI) in western music education, both theoretical and practical components. The study findings reveal that: 1) Regarding the study of AI application in western music education in higher education institutions: Issue 1 - Concepts about higher education institutions, Part 1: Higher Education Management Standards B.E. 2565 (2022), Chapter 2, Section 12, contains 5 key elements; Part 2: Higher Education Qualifications Standards B.E. 2565 (2022), Section 4, encompasses 4 important dimensions: 1) Knowledge, 2) Skills, 3) Ethics, and 4) Personal characteristics. Issue 2 - Content knowledge integrated with teaching methods and technology comprises 3 core knowledge domains: content knowledge, pedagogical knowledge, and technological knowledge. Issue 3 - Approaches to applying AI in western music education, theoretical and practical components: For the theoretical component, the key aspect is utilizing western music knowledge in western music teaching and learning through practical transmission methods. The fundamental principles of theoretical western music instruction are of great importance. For the practical component, the key focus is human capital development in the creative economy era, helping to enhance specialized skills in aesthetics and expert practical music performance. This includes the application of AINA for classical music composition for personalized learning, and the use of Suno AI applied to creating movie soundtrack compositions, including music for short dramas with diverse vocal and instrumental accompaniments, for teamwork and diverse learning among students.

Keywords: Artificial Intelligence (AI), Western Music Education, Higher Education Institution

บทนำ

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Intelligence (AI) เป็นเทคโนโลยีที่ได้เพิ่มบทบาทและความสำคัญที่จะเข้าไปมีส่วนในการทำงานของคนในสังคมโลกมากขึ้น หลายประเทศได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการยกระดับเศรษฐกิจการค้า (Commercialization) สิ่งแวดล้อมและพลังงาน (Environment & Energy) การศึกษาและการวิจัย (Education & Research) การแพทย์ (Medicine) การบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Management and Development of Human Resources) ศิลปะและวัฒนธรรม (Arts & Culture) อุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมบันเทิง (Industry & Entertainment Industry) และการสอนเทคโนโลยีดนตรี (Teaching Music Technology) เป็นต้น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ประเทศไทย เป็นโครงการปัญญาประดิษฐ์ (AI) ระดับประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของประเทศไทย ให้บรรลุผลและเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่จะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจ ยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ รวมถึงการพัฒนาทักษะของบุคลากรภายในประเทศ ตลอดจนมุ่งสร้างระบบนิเวศเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ให้เกิดขึ้นในประเทศไทย การพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (AI) จึงเป็นกลไกในการยกระดับการทำงานของทุกองค์กรและทุกภาคส่วนให้ทันสมัย ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของภาครัฐ ในการให้บริการที่รวดเร็ว แม่นยำ และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งประเทศไทยได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายหลักของประเทศและให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่สำคัญต่าง ๆ ที่กำลังจะเข้ามามีผลกระทบต่อทุกองค์กรและทุกภาคส่วนในประเทศไทย เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (AI) ของประเทศไทย คือ การพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างยั่งยืนที่เกิดจากฐานความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความเข้มแข็งของสังคมและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาประเทศ การเสริมทักษะด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI) ให้กับสายงานอื่น ๆ จะช่วยสร้างทักษะและนำความรู้ไปประกอบกับองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมมาช่วยยกระดับในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นำไปสู่การสร้างอาชีพใหม่ที่ใช้ความรู้และทักษะด้านดิจิทัลปัญญาประดิษฐ์ (AI) ให้มีมากขึ้นในประเทศ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565: 130)

ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อการพัฒนาทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาถือเป็นองค์กรหนึ่งของระบบวิจัยของประเทศและถูกคาดหวังว่าเป็นกลไกสำคัญในการแข่งขันของประเทศในการที่จะผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน โดยเฉพาะด้านการศึกษาดนตรีสากล ในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งในปัจจุบันการศึกษาดนตรีระดับอุดมศึกษา ได้มีการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อผลิตบุคลากรทางด้านดนตรีหลากหลายสาขาสู่สังคม ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษา

ชั้นนำหลายสถาบันที่มีความพร้อมของบุคลากรในด้านความรู้ ความสามารถและทักษะด้านดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่ได้เปิดการเรียนการสอนในสาขาวิชาดนตรีและการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาประยุกต์ใช้ประโยชน์ เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ระบบช่วยสอนเครื่องดนตรีออร์แกน ระดับปริญญาตรี เป็นต้น ด้วยในประเทศไทย มีสถาบันอุดมศึกษาอีกหลายสถาบัน ที่ยังไม่มีความพร้อมของบุคลากรในด้านความรู้ ความสามารถและทักษะด้านดิจิทัลปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในสาขาวิชาดนตรีและการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยยกระดับในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การจัดการศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นสังคมดิจิทัลในโลกยุคใหม่ ซึ่งเป็นยุคที่เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้า มีความสะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร การส่งข้อมูลข่าวสาร ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่จำนวนมากผ่านการใช้วิเคราะห์ ประมวลผล อย่างรวดเร็ว จึงนำไปสู่โอกาสอย่างมหาศาลด้านการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562: 14) นอกจากนี้ การศึกษาดนตรีสากลในสถาบันอุดมศึกษาที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้ต่าง ๆ จากการเข้ามาของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งมีบทบาทเพิ่มขึ้น ทั้งในด้านการเรียนการสอน การวิเคราะห์และการสร้างสรรค์ดนตรี โดยเฉพาะในการเรียน การสอนเทคโนโลยี ดนตรีสากล ที่ต้องอาศัยความเข้าใจทั้งเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติอย่างเชี่ยวชาญ ดังนั้นการประยุกต์ใช้ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งสามารถช่วยขยายขีดความสามารถ ของทั้งอาจารย์และผู้เรียน นำไปสู่การพัฒนาทางการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายหลักของประเทศและเพื่อ ช่วยยกระดับ ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงไม่ใช่เป็นเรื่องที่ไม่น่าเป็นไปได้อีกต่อไป

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ในสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้ ประเด็นที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา ประเด็นที่ 2 ความรู้เนื้อหาทฤษฎีการสอนและเทคโนโลยี โดยศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง 3 องค์ความรู้ หลักของอาจารย์ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และประเด็นที่ 3 แนวทางการประยุกต์ใช้ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ภาคนทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ในสถาบันอุดมศึกษา

มีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา ส่วนที่ 1 มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 (2565: 6) ได้กล่าวว่า มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 หมวด 2 ข้อ 12 สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการด้านการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและทิศทางในการผลิตบัณฑิต และการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ความต้องการของชุมชน สังคมและประเทศ ทั้งนี้ ตามความเชี่ยวชาญและอัตลักษณ์ของกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา

2. จัดให้มีหลักสูตรการศึกษาที่หลากหลาย ไม่ว่าแบบให้ปริญญาหรือแบบไม่ให้ปริญญา เพื่อส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้และการศึกษาตลอดชีวิต

3. จัดทำและบริหารหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

4. มีการพัฒนาคณาจารย์ในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในระบบชั้นเรียน และผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ และการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งการให้คำปรึกษาและการดูแลผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จในการศึกษา

5. กำกับดูแลให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการประเมินผลลัพธ์ การเรียนรู้ของผู้เรียนที่กำหนดไว้ในแต่ละหลักสูตรการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา ส่วนที่ 2 มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 (2565: 2) กล่าวไว้ว่า มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ข้อ 4 ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณวุฒิแต่ละระดับต้องมีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของหลักสูตรสถาบันอุดมศึกษา มีที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skills) 3) จริยธรรม (Ethics) และ 4) ลักษณะบุคคล (Character) โดยเฉพาะตามโครงสร้างด้านทักษะ (Skills) ระดับปริญญาตรี คือ 1) มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองในการปฏิบัติและการปรับปรุงพัฒนางานเพื่อการประกอบอาชีพ และ 2) มีทักษะด้านดิจิทัล ซึ่งทักษะด้านดิจิทัลนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เพิ่มเติมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองในการปฏิบัติ ซึ่งในปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำหลายสถาบันของประเทศไทย ที่ได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาประยุกต์ใช้ประโยชน์ร่วมกับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ข้อ 4 ดังกล่าวข้างต้น เช่น ด้านความรู้หลักสูตรดุริยางคศาสตร์บัณฑิต สาขาเทคโนโลยีดนตรีสากลในสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำ ที่ได้มีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาประยุกต์ใช้เข้าสู่ชั้นเรียนในยุคดิจิทัลในโลกยุคใหม่ โดยให้ข้อมูลทฤษฎีดนตรีผ่าน Application AI เป็นต้น

สรุปประเด็นที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา ส่วนที่ 1 มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 หมวด 2 ข้อ 12 สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการด้านการจัดการเรียนการสอน มีที่สำคัญ 5 ข้อ ได้แก่ 1) กำหนดนโยบายและทิศทางในการผลิตบัณฑิต และการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้อง กับแนวทางการพัฒนา ทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ 2) จัดให้มีหลักสูตรการศึกษาที่หลากหลาย 3) จัดทำและบริหารหลักสูตรการศึกษา 4) มีการพัฒนาคณาจารย์ ในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในระบบชั้นเรียนและผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้และการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 5) กำกับดูแลให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับที่เกี่ยวข้องในแต่ละหลักสูตรการศึกษาใหม่ สำหรับส่วนที่ 2 มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ข้อ 4 ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณวุฒิแต่ละระดับต้องมีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของหลักสูตรสถาบันอุดมศึกษา มีที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skills) 3) จริยธรรม (Ethics) และ 4) ลักษณะบุคคล (Character)

ประเด็นที่ 2 ความรู้เนื้อหาสาขาวิธีสอนและเทคโนโลยี

การนำเทคโนโลยีเข้าสู่ชั้นเรียนในยุคดิจิทัลนั้น (สฤญญา แซ่มซ้อย, 2562: 80-82) ได้นำเสนอความรู้เนื้อหาสาขาวิธีสอนและเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ และเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพห้องเรียนในยุคดิจิทัลที่พัฒนาขึ้น เพื่อใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง 3 องค์ความรู้หลักของครู ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มี 3 องค์ความรู้หลัก ได้แก่ ความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge) ความรู้ด้านวิธีสอน (Pedagogical Knowledge) และความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technological Knowledge) มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge) คือ ความรู้ ความเข้าใจของครูที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่จะสอนให้กับผู้เรียน ลักษณะและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ทั้งมโนทัศน์ ทฤษฎี แนวคิด หลักการ และการพิสูจน์ทฤษฎีต่าง ๆ รวมถึงการนำไปปฏิบัติและแนวทางการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้นั้น ๆ ต่อไป

2.2 ความรู้ด้านวิธีสอน (Pedagogical Knowledge) คือ ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ วิธีการในการจัดการเรียนรู้ ทักษะการจัดการในชั้นเรียน การวางแผนการสอนและการประเมินผล รวมทั้งเทคนิคและวิธีการหรือกลยุทธ์ในการถ่ายทอดความรู้ที่ครูจะใช้ในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ได้ เป็นต้น

2.3 ความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technological Knowledge) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีแบบต่าง ๆ ทั้งในระบบแอนะล็อก (Analog System) และระบบดิจิทัล (Digital System) รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ดังวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เพื่อนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน และการประยุกต์เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ กล่าวคือ ครูจะต้องมีความรู้ และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีทั้งในเรื่องของซอฟต์แวร์ (Software) และฮาร์ดแวร์ (Hardware) ต่าง ๆ รวมไปถึงอุปกรณ์ต่อพ่วงที่เกี่ยวข้อง (Associated Peripherals) โดยนำมาใช้ร่วมประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เร็วขึ้นมาก

สรุปประเด็นที่ 2 ความรู้ด้านเนื้อหาสาขาวิธีสอนและเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ และเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพห้องเรียนในยุคดิจิทัล ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง 3 องค์ความรู้หลักของครู ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คือ มีที่สำคัญ 3 องค์ความรู้หลัก ได้แก่ ความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge) ความรู้ด้านวิธีสอน (Pedagogical Knowledge) และความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technological Knowledge)

ประเด็นที่ 3 แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ภาคนทฤษฎี และภาคปฏิบัติ

แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ภาคนทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีดังนี้

3.1 การศึกษาดนตรีสากล ภาคนทฤษฎี

การศึกษาดนตรีสากลหรือดนตรีตะวันตก (Western Music) ซึ่งคำว่า ดนตรีสากล เป็นคำที่พระเจนดุริยางค์ใช้เป็นหลัก โดยกล่าวว่า มีการรับ การนำองค์ความรู้ดนตรีสากลเข้ามาศึกษาเป็นเวลายาวนาน โดยบุคลากรทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศที่ได้นำองค์ความรู้เกี่ยวกับดนตรีสากลมาใช้ในการเรียนการสอนดนตรี

สากลในหลาย ๆ สถาบัน โดยวิธีการถ่ายทอดผ่านการปฏิบัติ โดยเฉพาะภาคทฤษฎี ซึ่งพระเจนดุริยางค์ ใช้แบบเรียนดุริยางค์สากลเบื้องต้น พ.ศ. 2477 เป็นหลักในการสอนภาคทฤษฎีดนตรีสากล สำหรับเอกสารแบบเรียนดุริยางค์สากลเบื้องต้นนี้ ถือเป็นเอกสารด้านการสอนภาคทฤษฎีที่ได้มีการตีพิมพ์ออกมาแล้วเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาดนตรีสากล ภาคทฤษฎี ซึ่งแบบเรียนดุริยางค์สากลของพระเจนดุริยางค์ ได้เป็นหนึ่งในเอกสารประกอบการเรียนการสอน ในระบบการศึกษาดนตรีสากล และเป็นต้นแบบด้านทฤษฎีดนตรีสากลที่เป็นมาตรฐานที่สามารถนำไปเป็นแนวคิดในการต่อยอดองค์ความรู้ ในการเขียนตำราเอกสารประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับดนตรีสากล โดยวิธีการถ่ายทอดผ่านการปฏิบัติ เช่น การวิเคราะห์เพลงตามแนวคิดของพระเจนดุริยางค์ ด้วย Machine Learning ซึ่งเป็นการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในโลกยุคใหม่ จนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งพระเจนดุริยางค์ได้วางโครงสร้างทฤษฎีดนตรีสากลของแบบเรียนดุริยางค์สากล ไว้อย่างละเอียด แบ่งออกเป็น 4 ตอน 25 บท โดยแยกย่อยเป็นหัวข้อทางดนตรีต่าง ๆ กว่า 112 หัวข้อ (ดวงฤทัย โพคะรัตนศิริ. 2023: 37) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1.1 ตอนที่ 1 ประกอบด้วย 10 บท ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้าง ทฤษฎีดนตรีสากล แบบเรียนดุริยางค์สากลเบื้องต้นของพระเจนดุริยางค์ ตอนที่ 1

โครงสร้าง ทฤษฎีดนตรีสากล แบบเรียนดุริยางค์สากลเบื้องต้นของพระเจนดุริยางค์		
ตอนที่	บทที่	ชื่อบท
1 ประกอบด้วย 10 บท	1	การบันทึกเสียงดนตรี
	2	บรรทัด 5 เส้น
	3	ลักษณะของตัวโน้ต
	4	กุญแจประจำหลัก
	5	การเทียบอัตราของตัวโน้ต
	6	การรวบรวมตัวโน้ตที่มีอัตราส่วนละเอียด
	7	อัตราและลักษณะตัวหยุด
	8	เครื่องหมายโยงเสียงให้ติดต่อกัน
	9	วิธีเพิ่มอัตราตัวโน้ต
	10	วิธีเพิ่มอัตราตัวหยุด

3.1.2 ตอนที่ 2 ประกอบด้วย 9 บท ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โครงสร้าง ทฤษฎีดนตรีสากล แบบเรียนดุริยางค์สากลเบื้องต้นของพระเจนดุริยางค์ ตอนที่ 2

โครงสร้าง ทฤษฎีดนตรีสากล แบบเรียนดุริยางค์สากลเบื้องต้นของพระเจนดุริยางค์		
ตอนที่	บทที่	ชื่อบท
2 ประกอบด้วย 9 บท	11	ประเภทอัตราของตัวโน้ต
	12	การคุมจังหวะในบทเพลง
	13	ชนิดของบทเพลง 2 จังหวะ
	14	ชนิดของบทเพลง 3 จังหวะ
	15	ชนิดของบทเพลง 4 จังหวะ
	16	จังหวะหนัก-เบา ตัวขึ้นและตัวขัดจังหวะ
	17	เครื่องหมายแปลงเสียง
	18	ตัวโน้ตแทรกแซงต่าง ๆ
	19	จังหวะพิเศษ

3.1.3 ตอนที่ 3 ประกอบด้วย 4 บท ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 โครงสร้าง ทฤษฎีดนตรีสากล แบบเรียนดุริยางค์สากลเบื้องต้นของพระเจนดุริยางค์ ตอนที่ 3

โครงสร้าง ทฤษฎีดนตรีสากล แบบเรียนดุริยางค์สากลเบื้องต้นของพระเจนดุริยางค์		
ตอนที่	บทที่	ชื่อบท
3 ประกอบด้วย 4 บท	20	บันไดเสียง
	21	บันไดเสียงที่ประดิษฐ์ขึ้นด้วยแฟลต
	22	ระยะขึ้นคู่เสียง
	23	ความสัมพันธ์ระหว่างบันไดเสียงต่าง ๆ

3.1.4 ตอนที่ 4 ประกอบด้วย 2 บท ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 โครงสร้าง ทฤษฎีดนตรีสากล แบบเรียนดุริยางค์สากลเบื้องต้นของพระเจนดุริยางค์ ตอนที่ 4

โครงสร้าง ทฤษฎีดนตรีสากล แบบเรียนดุริยางค์สากลเบื้องต้นของพระเจนดุริยางค์		
ตอนที่	บทที่	ชื่อบท
4 ประกอบด้วย 2 บท	24	การกำหนดกำลังช้า-เร็วของจังหวะและดนตรีคัฟท์
	25	เม็ดพรายต่าง ๆ ในบทเพลง

สรุป การศึกษาดนตรีสากล ภาคทฤษฎี ได้มีการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับดนตรีสากล มาใช้ในการเรียน การสอนดนตรีสากล โดยวิธีการถ่ายทอดผ่านการปฏิบัติ หลักในการสอนภาคทฤษฎีดนตรีสากล มีความสำคัญมากต่อผู้เรียนดนตรีสากล สำหรับเอกสารแบบเรียนดุริยางค์สากลเบื้องต้นของพระเจนดุริยางค์ ถือเป็นเอกสารด้านการสอนดนตรีสากล ภาคทฤษฎี ที่ได้มีการตีพิมพ์ออกมาแล้วเป็นจำนวนมาก เป็นหนึ่งในเอกสารประกอบการเรียนการสอนในระบบการศึกษาดนตรีสากล ภาคทฤษฎี ในประเทศไทยถึงปัจจุบันนี้ และได้มีการต่อยอดนำองค์ความรู้ของพระเจนดุริยางค์ไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์เพลงตามแนวคิดของพระเจนดุริยางค์ ด้วย Machine Learning ซึ่งเป็นการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในโลกยุคใหม่

3.2 การศึกษาดนตรีสากล ภาคปฏิบัติ

การศึกษาดนตรีสากล ภาคปฏิบัติ ในสถาบันอุดมศึกษา เป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของประเทศที่เกี่ยวกับด้านศิลปะ วัฒนธรรม โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาดนตรีสากล ภาคปฏิบัติ มีความสำคัญมากเพราะผู้เรียนจะต้องฝึกฝนการแสดงดนตรีภาคปฏิบัติอย่างเชี่ยวชาญในสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำ เช่น ที่มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น จึงจัดหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิต สาขา ดนตรีสากล ภาคปฏิบัติขึ้น เพื่อฝึกฝนและพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ให้เป็นศิลปินมืออาชีพ นักดนตรีมืออาชีพ ทั้งในด้านการเรียนรู้เชิงลึก การปฏิบัติอย่างมีมาตรฐานสากล โดยเฉพาะการประพันธ์เพลงที่เป็นการศึกษา ดนตรีสากล ภาคปฏิบัติ ที่สำคัญ ดังนี้

3.2.1 ความสำคัญของการประพันธ์เพลง

การประพันธ์เพลง คือกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีใหม่ ๆ ซึ่งประกอบด้วยการใช้ ทฤษฎีดนตรี ผสมผสานกับจินตนาการและความสามารถในการถ่ายทอดแนวคิดวิธีการสื่อสารที่ลึกซึ้ง สามารถถ่ายทอดอารมณ์ผ่านเสียงดนตรีและความคิดที่ซับซ้อนได้ โดยมีจุดมุ่งหมายของการประพันธ์เพลง เช่น การประพันธ์เพลงที่แสดงออกถึงอารมณ์ ความเชื่อ หรือเรื่องราวที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยถ้อยคำ เป็นต้น (Bennett, D., 2008: 15)

3.2.2. แนวคิดการประพันธ์เพลงดนตรีของศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะในส่วนของ 1: “Structural Principles and Compositional Materials of Twentieth-Century Music” ซึ่งเน้นการวิเคราะห์ องค์ประกอบพื้นฐานที่เปลี่ยนแปลงไปจากดนตรีคลาสสิกแบบดั้งเดิม (Simms, B.R., 1996: 7-29) โดยมี หัวข้อหลักและแนวคิดสำคัญ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สาระสำคัญของส่วนที่ 1: Structural Principles and Compositional Materials

สาระสำคัญของส่วนที่ 1: Structural Principles and Compositional Materials	
หัวข้อหลัก	แนวคิดสำคัญ
1. Tonality in Transition	การเปลี่ยนแปลงจากระบบเสียงหลัก (Tonality) แบบดั้งเดิมไปสู่ระบบเสียงที่ไม่มียึดหลักเสียงหลัก (Atonality)

สาระสำคัญของส่วนที่ 1: Structural Principles and Compositional Materials	
หัวข้อหลัก	แนวคิดสำคัญ
2. Harmonic and Motivic Associations and the "Emancipation of Dissonance"	การปลดปล่อยเสียงไม่ประสาน (Dissonance) จากข้อจำกัดเดิมและการใช้มोटีฟ (Motif) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางดนตรี
3. Triadic Harmony, Diatonic Collections, and Tonality	การใช้คอร์ดสามเสียง (Triads) และสเกล ไดอาโทนิค (Diatonic Scales) ในบริบทใหม่
4. Serialism	เทคนิคการประพันธ์ โดยใช้ลำดับเสียง 12 เสียง (Twelve-Tone Technique) และการขยายไปสู่การจัดลำดับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น จังหวะและไดนามิกส์ (Rhythm and Dynamics)
5. Rhythm and Meter	การทดลองกับจังหวะและ Meter เช่น การใช้จังหวะที่ไม่สมมาตรและการเปลี่ยนแปลง Meter อย่างต่อเนื่อง
6. Orchestration, Tone Color, and Texture	การขยายขอบเขตของการเรียบเรียงเสียงประสาน การใช้สีนเสียง (Tone Color) และเนื้อเสียง (Texture) ที่หลากหลาย

สรุป การศึกษาดนตรีสากล ภาคปฏิบัติ ในสถาบันอุดมศึกษา เป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของประเทศไทยที่เกี่ยวกับด้านศิลปะ วัฒนธรรม โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาดนตรีสากล ภาคปฏิบัติ มีความสำคัญต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ช่วยเสริมสร้างทักษะเฉพาะด้านสุนทรียภาพการแสดงดนตรีภาคปฏิบัติอย่างเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะการประพันธ์เพลงที่ประกอบด้วยการใช้ทฤษฎีดนตรี ผสมผสานกับจินตนาการและถ่ายทอดอารมณ์ผ่านเสียงดนตรี และความคิดที่ซับซ้อนลึกซึ้งได้ จึงควรส่งเสริมและพัฒนาดนตรีสากล ภาคปฏิบัติ ในสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3.3 ปัญญาประดิษฐ์ (AI) กับการประยุกต์ใช้ด้านการศึกษาดนตรีสากล

ปัญญาประดิษฐ์ (AI) กับการประยุกต์ใช้ด้านการศึกษาดนตรีสากล มีดังนี้

3.3.1 ความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI)

นักวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ John McCarthy ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าปัญญาประดิษฐ์ Artificial Intelligence (AI) ในการประชุม “Dartmouth Conferences” ว่าเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1956 เพื่อใช้สื่อความหมายถึงการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์นั้นทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างปกติแล้ว แต่จำเป็นต้องใช้สติปัญญาของมนุษย์ เช่น การรับรู้สิ่งรอบตัวจดจำเสียงพูด จดจำภาพ เลียนแบบพฤติกรรมมนุษย์ เรียนรู้จากประสบการณ์ และการตัดสินใจ เป็นต้น

ปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Intelligence (AI) คือ เครื่องจักรที่มนุษย์ไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างเครื่องจักรนั้นกับมนุษย์ด้วยตนเองผ่านการโต้ตอบเพียงอย่างเดียวได้ ปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Intelligence (AI) สามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบหลัก ๆ ได้แก่

1) ปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Intelligence (AI) ที่เกิดจากการที่มนุษย์กำหนดวิธีการในการคำนวณหรือตัดสินใจให้กับคอมพิวเตอร์

2) ปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Intelligence (AI) ที่เกิดจากการที่คอมพิวเตอร์เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านข้อมูล หรือเกิดจากการลองผิดลองถูกในแบบต่าง ๆ จนสามารถนำมาหาวิธีการใช้ในการคำนวณได้เองหรือตัดสินใจได้เอง

ทั้งนี้ มีกลุ่มคำศัพท์ใหม่ที่ใช้เรียกศาสตร์ของคอมพิวเตอร์ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองว่า Machine Learning ซึ่งเป็นการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งของปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยได้รวมศาสตร์หลายแขนงไว้ด้วยกัน เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ สถิติ และชีววิทยา เป็นต้น ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของ Machine Learning แบ่งตามลักษณะของข้อมูลได้ 3 ประเภท ได้แก่ 1) Supervised Learning 2) Unsupervised Learning และ 3) Reinforcement Learning (ขุณณ ชินประสาทศักดิ์ และคณะ, 2566: 33-37) มีรายละเอียด ดังนี้

1) Supervised Learning เป็น Machine Learning ที่นำมาใช้สำหรับการพยากรณ์ลักษณะเป้าหมาย (Target) โดยอาศัยข้อมูลที่เป็น Labeled Data ซึ่ง Labeled Data คือข้อมูลที่ได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจน ว่าข้อมูลนั้น มีลักษณะของเป้าหมาย (Target) เป็นอะไรหรือมีจำนวนเท่าไร เป็นต้น เพื่อให้คอมพิวเตอร์ใช้ในการเรียนรู้และสามารถพยากรณ์ข้อมูลชุดอื่น ๆ ว่าจะมีลักษณะของเป้าหมาย (Target) เป็นอะไรได้ หรือข้อมูลที่ได้ถูก Label เอาไว้ โดยผู้เชี่ยวชาญนำมาใช้ในการเรียนรู้กับ Supervised Learning

2) Unsupervised Learning เป็น Machine Learning ที่อาศัยลักษณะของข้อมูลที่เป็น Unlabeled Data หรือข้อมูลที่ไม่มี Label เอาไว้ มาใช้ในการเรียนรู้ คือ ข้อมูลที่ไม่มีการระบุลักษณะเป้าหมาย (Target) Unsupervised Learning ใช้ข้อมูลเหล่านั้นนำมาสร้างกฎหรือรูปแบบ เพื่อใช้ในการจัดกลุ่มหรือในการจัดการโครงสร้างของข้อมูล

3) Reinforcement Learning เป็น Machine Learning ที่ใช้ในการตัดสินใจที่ดีที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด ผ่านการลองผิดลองถูก มาใช้ในการเรียนรู้

นอกจากนี้ยังมี Deep Learning เป็นหนึ่งใน Algorithm ที่ทรงพลังที่สุด ซึ่งสามารถใช้งานได้ดีกับข้อมูลที่ไม่สามารถตีความได้ เป็นข้อมูลที่ซับซ้อนโดยใช้การประมวลผลที่เลียนแบบระบบเซลล์ประสาทในสมองของมนุษย์ (Neural Network) และสร้างรูปแบบการป้อนข้อมูล การประมวลผลความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

สรุป ความรู้เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Intelligence (AI) คือ เครื่องจักรที่มนุษย์ ไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างเครื่องจักรนั้นกับมนุษย์ด้วยตนเองผ่านการโต้ตอบเพียงอย่างเดียวได้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) แบ่งออกเป็น 2 แบบหลัก ๆ ได้แก่ 1) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่เกิดจากการที่มนุษย์กำหนดวิธีการในการคำนวณหรือตัดสินใจให้กับคอมพิวเตอร์ และ 2) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่เกิดจาก

การที่คอมพิวเตอร์เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านข้อมูล หรือเกิดจากการลองผิดลองถูกในแบบต่าง ๆ จนสามารถนำมาหาวิธีการใช้ในการคำนวณได้เองหรือตัดสินใจได้เอง สำหรับ Machine Learning เป็นการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งของปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยได้รวมศาสตร์หลายแขนงไว้ด้วยกัน Machine Learning แบ่งตามลักษณะของข้อมูลได้ 3 ประเภท ได้แก่ 1) Supervised Learning 2) Unsupervised Learning และ 3) Reinforcement Learning นอกจากนี้มี Deep Learning เป็นหนึ่งใน Algorithm ที่ทรงพลังที่สุด ซึ่งสามารถใช้งานได้ดีกับข้อมูลที่ไม่สามารถตีความได้ เป็นข้อมูลที่ซับซ้อน โดยการใช้การประมวลผลที่เลียนแบบระบบเซลล์ประสาทในสมองของมนุษย์ (Neural Network) และสร้างรูปแบบการป้อนข้อมูล การประมวลผลความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

3.3.2 แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล มีดังนี้

แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ที่ต้องอาศัยความเข้าใจทั้งเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ ได้แก่ 1) การใช้ Artificial Intelligence Virtual Artist: AINA ประยุกต์ใช้กับการประพันธ์เพลงคลาสสิก (Classical Composition) ในการเรียนรู้เฉพาะบุคคล เป็นต้น และ 2) การใช้ Suno Artificial Intelligence: Suno AI ประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ผลงานเพลงประกอบภาพยนตร์ หรือเพลงสำหรับประกอบละครสั้น ที่มีทั้งเสียงร้องและเสียงเครื่องดนตรีประกอบที่หลากหลาย สำหรับการทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้หลากหลายของผู้เรียน เป็นต้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การใช้ Artificial Intelligence Virtual Artist: AINA ประยุกต์ใช้กับการประพันธ์เพลงคลาสสิก (Classical Composition) ในการเรียนรู้เฉพาะบุคคล เป็นต้น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้กลายมามีพลังในการเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้เฉพาะบุคคลและเพิ่มประสบการณ์ทางการศึกษา ช่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน (Vorobyeva, K. I. et al. 2025: 4) ทั้งนี้ผู้เรียนดนตรีสามารถประยุกต์ใช้ AINA เพื่อวิเคราะห์รูปแบบทางดนตรีคลาสสิก สามารถสร้างสรรค์โครงสร้างเพลงและสามารถเปรียบเทียบการประพันธ์เพลงคลาสสิก (Classical Composition) กับต้นฉบับที่นักประพันธ์เพลงคลาสสิกชื่อดังได้ประพันธ์ไว้ นอกจากนี้ AINA ยังช่วยผู้เรียนดนตรีเปิดมุมมองใหม่ ๆ ทางดนตรี เช่น การผสมผสานแนวดนตรีต่าง ๆ ขึ้นใหม่ ช่วยปรับแต่งองค์ประกอบทางดนตรี เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้เรียนดนตรีต้องมียุทธศาสตร์การเรียนรู้เฉพาะบุคคล ในการประพันธ์เพลงที่ประกอบด้วยการใช้ทฤษฎีดนตรี ผสมผสานกับจินตนาการและถ่ายทอดอารมณ์ผ่านเสียงดนตรีและความคิดที่ซับซ้อนลึกซึ้ง (Levine, M., 2021: 35-46)

2) การใช้ Suno Artificial Intelligence: Suno AI ประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ผลงานเพลงประกอบภาพยนตร์ หรือเพลงสำหรับประกอบละครสั้น ที่มีทั้งเสียงร้องและเสียงเครื่องดนตรีประกอบที่หลากหลาย สำหรับการทำงานเป็นทีมและเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการความหลากหลายของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันด้านความสามารถ ด้านความสนใจ และยังมีปัจจัยที่สำคัญที่หลากหลายอื่น ๆ โดยปัญญาประดิษฐ์ (AI) ใช้ข้อมูล การเรียนรู้เพื่อออกแบบการทำผลงานกลุ่มตามความต้องการที่มีความหลากหลายซึ่งมีผลการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองความต้องการต่อความหลากหลายของผู้เรียนแต่ละคน (สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ และคณะ, 2025: 709) ทั้งนี้ ผู้เรียนดนตรีสามารถประยุกต์ใช้ Suno AI ในการสร้างเพลงประกอบภาพยนตร์หรือเพลงสำหรับประกอบละครสั้น ที่มี ทั้งเสียง

ร้องและเสียงเครื่องดนตรีประกอบที่หลากหลายได้ โดยอิงจากข้อมูลที่ผู้เรียนรู้ร่วมกันสำหรับการทำงานเป็นทีม นั้น ได้ใช้ข้อมูลที่ต้องการป้อนกลับเข้าไป ก็จะสามารถผลิตผลงานเพลงทางดนตรีได้ตามจุดมุ่งหมาย (Suno AI: online)

สรุป แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการศึกษาด้านดนตรีสากล ที่ต้องอาศัยความเข้าใจทั้งเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ ได้แก่ 1) การใช้ Artificial Intelligence Virtual Artist: AINA ประยุกต์ใช้กับการประพันธ์เพลงคลาสสิก (Classical Composition) ในการเรียนรู้เฉพาะบุคคล และ 2) การใช้ Suno Artificial Intelligence: Suno AI ประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ผลงานเพลงประกอบภาพยนตร์ หรือเพลงที่ใช้สำหรับประกอบละครสั้น ที่มีทั้งเสียงร้องและเสียงเครื่องดนตรีประกอบที่หลากหลาย สำหรับการทำงานเป็นทีมและเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการความหลากหลายของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

- จากผลการศึกษา ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้
1. แนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ในสถาบันอุดมศึกษา ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI)

แนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI)		
ผู้ที่เกี่ยวข้อง	เชิงนโยบาย	เชิงปฏิบัติ
ผู้บริหาร	1. ควรมีนโยบายในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยครอบคลุมทั่วถึงทุกส่วนงานในสถาบัน	1. มีนโยบายชัดเจนในการใช้และจัดการอบรมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยครอบคลุมทั่วถึงทุกส่วนงานในสถาบัน
	2. ควรจัดทำคู่มือจริยธรรม AI Ethic ของสถาบัน	2. จัดอบรมบุคลากรทุกส่วนงานในสถาบัน รวมทั้งผู้เรียนเกี่ยวกับการใช้ คู่มือจริยธรรม AI Ethics
	3. ควรจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมกับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในสถาบัน	3. ประชุมชี้แจงอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะสาขาวิชาดนตรี และจัดสรรงบประมาณ ที่เหมาะสมให้กับทุกส่วนงาน
	4. ควรมีทรัพยากรสำหรับการใช้ด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะสาขาวิชาดนตรี อย่างเพียงพอและเหมาะสม	4. ควรกำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้ทรัพยากรด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะสาขาวิชาดนตรี เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง
	5. ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันดนตรีชั้นนำ	5. สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันดนตรีชั้นนำระดับโลก ที่มีทุนแลกเปลี่ยน

แนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI)		
ผู้ที่เกี่ยวข้อง	เชิงนโยบาย	เชิงปฏิบัติ
	ระดับโลก ที่มีทุนแลกเปลี่ยนและ ทุนเต็มจำนวน	และทุนเต็มจำนวน สำหรับผู้เรียน เช่น Berklee College of Music ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นสถาบันดนตรีชั้นนำของโลก ในด้านดนตรีร่วมสมัย การประพันธ์เพลง และเทคโนโลยีดนตรี มีเปิดให้ทุนการศึกษาทั้งแบบเต็มและบางส่วนมีทุนสำหรับผู้เรียนจากภูมิภาคเอเชีย เป็นต้น
คณาจารย์	1. ควรจัดทำแนวทางการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรม AI Ethic กับการสอนอย่างสมดุล 2. ควรมีการพัฒนาคณาจารย์ ในด้านความรู้ ความสามารถและทักษะด้านดิจิทัลปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะสาขาวิชาดนตรี มาประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยยกระดับในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 3. ควรมีการระบุในสื่อการสอนอย่างชัดเจนว่าข้อมูลส่วนใดได้มาจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ร่วม โดยเฉพาะสาขาวิชาดนตรี 4. ควรตรวจสอบความถูกต้อง แหล่งที่มาของข้อมูล จากปัญญาประดิษฐ์ (AI) ก่อนจะนำมาใช้ 5. ควรมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้และการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่มีการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะสาขาวิชาดนตรี ร่วมกับ	1. ประชุมชี้แจงเกี่ยวกับแนวทางการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรม AI Ethic กับการสอน ก่อนจะนำมาใช้ 2. มีการพัฒนาคณาจารย์ ในด้านความรู้ ความสามารถและทักษะด้านดิจิทัลปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะสาขาวิชาดนตรี มาประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 3. มีการระบุในสื่อการสอนอย่างชัดเจนว่าข้อมูลส่วนใดได้มาจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ร่วม โดยเฉพาะสาขาวิชาดนตรี 4. ตรวจสอบความถูกต้อง แหล่งที่มาของข้อมูล จากปัญญาประดิษฐ์ (AI) ก่อนจะนำมาใช้เสมอ 5. ปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่มีการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะสาขาวิชาดนตรี ร่วมกับการสอนและการสอบวัดผลของผู้เรียนอย่างชัดเจน โปร่งใส

แนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI)		
ผู้ที่เกี่ยวข้อง	เชิงนโยบาย	เชิงปฏิบัติ
	การสอนและการสอบวัดผลของผู้เรียนอย่างชัดเจน	
ผู้เรียน	1. ควรมีนโยบายการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะสาขาวิชาดนตรี เกี่ยวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่มีการใช้ (AI) ร่วมกับการเรียนและการสอบวัดผลของผู้เรียนอย่างชัดเจน 2. ควรมีการจัดทำคู่มือจริยธรรม AI Ethic สำหรับผู้เรียนอย่างเหมาะสม 3. ควรจัดทำแนวทางการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรม AI Ethic กับการเรียนรู้และการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้อย่างสมดุล 4. ควรมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่มีการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะด้านการศึกษาดนตรีสากล อย่างชัดเจน โปร่งใส	1. เข้าร่วมประชุมและรับทราบนโยบายการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะสาขาวิชาดนตรี เพื่อนำไปปฏิบัติ 2. ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะสาขาวิชาดนตรี เพื่อช่วยเสริมการเรียนรู้ ผู้เรียนไม่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) แทนที่ความพยายามของตน - ปฏิบัติตามคู่มือจริยธรรม AI Ethic ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีจริยธรรม ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม - ปฏิบัติตามแนวทางการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และจริยธรรม AI Ethic ผู้เรียนมีจริยธรรมในการเรียนและการสอบอย่างเคร่งครัด เช่น ไม่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อทุจริตในการสอบวัดผลการเรียนรู้ เป็นต้น - ปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะด้านการศึกษาดนตรีสากล อย่างชัดเจน โปร่งใส
ผู้ปกครอง	1. ควรมีการกำหนดช่องทางในการสื่อสารเกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI)	- เข้าร่วมกิจกรรม อบรมความรู้เกี่ยวกับช่องทางในการสื่อสารเกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI)

2. เปรียบเทียบรูปแบบดั้งเดิมกับแนวคิดใหม่ในการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบรูปแบบดั้งเดิมกับแนวคิดใหม่ในการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล

สาระสำคัญ	รูปแบบดั้งเดิม	แนวคิดใหม่ในการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI)
- การสอนทฤษฎี	- บรรยาย ใช้เอกสารประกอบการสอน	- ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) วิเคราะห์แบบ Interaction
- การฝึกปฏิบัติ	- ครู อาจารย์ผู้สอนเป็นหลัก	- ผู้เรียนใช้โปรแกรมจำลองปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถทราบ Feedback ทันที
- การประพันธ์เพลงคลาสสิก	- เรียนรู้ตามต้นแบบเดิม	- สามารถสร้างสรรค์เพลงแนวใหม่ร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้วยการประยุกต์ใช้ AINA เพื่อการเรียนรู้เฉพาะบุคคลได้
- การสร้างสรรค์ผลงานเพลงประกอบภาพยนตร์ ทั้งเพลงสำหรับประกอบละครสั้นที่มีเสียงร้องและเสียงเครื่องดนตรีประกอบที่หลากหลาย	- ครู อาจารย์ผู้สอนเป็นหลัก	- สามารถใช้ Suno AI ประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานเพลงประกอบภาพยนตร์ ทั้งเพลงสำหรับประกอบละครสั้น ที่มีเสียงร้องและเสียงเครื่องดนตรีประกอบที่หลากหลาย สำหรับการทำงานเป็นทีม และการเรียนรู้หลากหลายของผู้เรียน
- การประเมินผลผลลัพธ์การเรียนรู้	- อิงผลการสอบปลายภาค	- ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ตรวจสอบเรียลไทม์ประเมินและรายงานผล

3) Application AI การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล เพื่อให้ผู้เรียนและผู้สนใจ นำไปต่อยอดต่อไป ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 Application AI การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากลเพื่อให้ผู้เรียนและผู้สนใจ นำไปต่อยอดต่อไป

Applications AI	ประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล
AINA	สร้างเพลงคลาสสิก
Amper Music	ผลิตเพลงเชิงพาณิชย์แบบ AI Collaboration
Muse Net (by Open AI)	เล่นและประพันธ์เพลงในหลายแนว
Suno AI	สร้างเพลงจากข้อความ
Flow Key + AI	สอนเปียโนแบบประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI)

สรุป ผู้เรียนและผู้สนใจ สามารถต่อยอดการเรียนรู้ในการประยุกต์ใช้ Applications AI ได้แก่ AINA, Amper Music, Muse Net (by Open AI), Suno AI, Flow key + AI, AI: LANDR, LALAL. AI, และ Sibelius เป็นต้น ในการสร้างสรรค์ผลงานด้านดนตรี เพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ด้วยตนเองที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดนตรีใหม่ ๆ โดยควรมีหลักจริยธรรมในการนำมาใช้ เพื่อช่วยยกระดับในการทำงานเฉพาะบุคคลและการร่วมงานกับผู้อื่นเป็นทีม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้าน การศึกษาดนตรีสากล ในสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้ ประเด็นที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา ประเด็นที่ 2 ความรู้เนื้อหาสาระวิธีสอนและเทคโนโลยี โดยศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง 3 องค์ความรู้หลักของ อาจารย์ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ และประเด็นที่ 3 แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผลการศึกษา พบว่า 1) การศึกษาเกี่ยวกับการ ประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ในสถาบันอุดมศึกษา ประเด็นที่ 1 แนวคิด เกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา ส่วนที่ 1 มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 หมวด 2 ข้อ 12 คือ มีที่สำคัญ 5 ข้อ ส่วนที่ 2 มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ข้อ 4 มีที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ 2) ทักษะ 3) จริยธรรม และ 4) ลักษณะบุคคล ประเด็นที่ 2 ความรู้เนื้อหาสาระวิธีสอนและ เทคโนโลยี คือ มีที่สำคัญ 3 องค์ความรู้หลัก ได้แก่ ความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านวิธีสอน และความรู้ด้าน เทคโนโลยี และประเด็นที่ 3 แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากล ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สำหรับภาคทฤษฎี มีที่สำคัญ คือ การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับดนตรีสากล มาใช้ในการ เรียนการสอนดนตรีสากล โดยวิธีการถ่ายทอดผ่านการปฏิบัติ หลักในการสอนภาคทฤษฎีดนตรีสากลมี ความสำคัญมากสำหรับภาคปฏิบัติ ที่สำคัญ คือ การพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ช่วย เสริมสร้างทักษะเฉพาะ ด้านสุนทรียภาพ การแสดงดนตรีภาคปฏิบัติอย่างเชี่ยวชาญ

ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากลใน สถาบันอุดมศึกษา การศึกษานี้จึงมีคุณค่าที่สำคัญ ดังนี้

1) คุณค่าทางวิชาการ มีความชัดเจนในเชิงกรอบอ้างอิงนโยบายทางการศึกษาไทยที่ถูกต้อง มีการจัดวางองค์ความรู้ที่สำคัญ 3 องค์ความรู้หลัก ได้แก่ ความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านวิธีสอน และความรู้ ด้านเทคโนโลยี ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล และมีคุณค่าทางทฤษฎีเป็นแนวทางพัฒนาการเรียนการสอน สาขาดนตรีได้อย่างเป็นระบบ

2) มีคุณค่าทางเทคโนโลยี 3 ประการ คือ มีการกล่าวถึงการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่เจาะจงและ ล้ำสมัย เช่น AINA และ Suno AI แสดงให้เห็นว่างานที่ศึกษานี้มีความก้าวหน้าในด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ กับศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะอย่างดนตรี มีการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการเรียนรู้เฉพาะบุคคล และการทำงานเป็นทีมได้สะท้อนแนวโน้มสำคัญ ในศตวรรษ ที่ 21 และมีความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ ด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติ

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านการศึกษาดนตรีสากลในสถาบันอุดมศึกษา การศึกษานี้มีประโยชน์ ดังนี้

1) มีประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้สนใจ ได้เพิ่มโอกาสนำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญต่าง ๆ ไปต่อยอดเป็นแนวคิดในการค้นคว้า ศึกษาและปฏิบัติ จะเป็นเฉพาะบุคคลในการใช้ AINA หรือมีการใช้ Suno AI ร่วมสร้างสรรค์ผลงานในการเรียนรู้ใหม่ ๆ กับผู้อื่นเป็นทีมได้ เพื่อช่วยยกระดับในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) มีประโยชน์สำหรับผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการเรียนการสอน ที่จะนำเนื้อหาสาระสำคัญต่าง ๆ ไปพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ด้านการศึกษาดนตรีสากล และการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยยกระดับในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และให้บรรลุผลเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลต่อไป

บรรณานุกรม

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, และ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

(2565). แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติ เพื่อพัฒนาประเทศไทย ระยะ 6 ปี พ.ศ. 2565-2570. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

กฎกระทรวงการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. (2565, 31 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนที่ 20 ก, หน้า 6.

หมฤณ ชินประสาทศักดิ์, และคณะ. (2566). *แก่นแท้ของ DEEP LEARNING*. สมุทรปราการ: วัน โอ ไฟว์ดิจิทัล.

ดวงฤทัย โพคะรัตนศิริ. (2566). มนุษย์ ดนตรี หนังสือ ตอนที่ 11 แบบเรียนดุริยางค์สากลเบื้องต้น. *วารสารเพลงดนตรี*, 29(2), 37.

ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. (2565, 9 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 212 ง.

สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, และคณะ. (2568). การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารการศึกษาสำหรับการปรับปรุงการเรียนรู้เฉพาะบุคคล. *Journal of Educational Innovation and Research*, 9(1), 709.

Bennett, D. (2008). *Understanding the classical music profession*. Aldershot, England: Ashgate.

Simms, B. R. (1996). *Music of the twentieth century: Style and structure* (2nd ed.). New York, NY: Schirmer Books.

Suno AI. (2025). *A collaborative AI co-creator for the indie songwriter's toolkit*. Retrieved May 12, 2025, from <https://www.sunoai.ai>

Vevine, M. (2021). *Machine learning and music composition: Creativity in the age of AI*. Cambridge, England: Cambridge University.

Vorobyeva, K. I., et al. (2025). Personalized learning through AI: Pedagogical approaches and critical insights. *Contemporary Educational Technology*, 17(2), 4.

องค์ประกอบของ Soft Power

เพื่อการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กด้วยหัวใจของชุมชน

COMPONENTS OF SOFT POWER FOR EDUCATIONAL TRANSFORMATION: STRATEGIC ADMINISTRATION OF SMALL SCHOOLS WITH THE HEART OF THE COMMUNITY

ชัชชาย จีระวัฒน์วงศ์^{1*} สมเกียรติ ตุ่นแก้ว² สุวดี อุปปินใจ³ พูนชัย ยาวีราช⁴

Chatchai Jeerawatwong^{1*} Somkiet Tunkeaw² Suwadee Ouppinjai³ Phoonchai Yawirach⁴

^{1,2,3,4} คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ประเทศไทย

^{1,2,3,4} Faculty of Education Chiang Rai Rajabhat University, Thailand

* Corresponding author e-mail: 679814004@crru.ac.th

Received: 19/06/2025 | Revised: 15/08/2025 | Accepted: 25/08/2025

บทคัดย่อ

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัญญาประดิษฐ์ที่ก้าวล้ำทางเทคโนโลยี โรงเรียนขนาดเล็กของไทยเผชิญความท้าทายด้านบุคลากรและทรัพยากรอย่างรุนแรง ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา บทความวิชาการนี้จึงนำเสนอแนวคิด “Soft Power” เป็นทางเลือกเชิงกลยุทธ์สำหรับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสังเคราะห์ความหมาย และบริบทของ Soft Power ในมิติการศึกษา รวบรวมองค์ประกอบ Soft Power 4 ด้าน รวม 17 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ทักษะทางสังคมและการพัฒนาตนเอง (2) การสื่อสารและความร่วมมือ (3) การศึกษาและนวัตกรรม และ (4) วิสัยทัศน์-ค่านิยม-วัฒนธรรม พร้อมทั้งเชื่อมโยงองค์ประกอบเหล่านี้กับภาคปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา และเสนอแนวทางประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูอย่างยั่งยืน บทความฉบับนี้นำเสนอวิธีที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำองค์ประกอบ Soft Power ไปใช้ในการสร้างแรงจูงใจ รักษาครู และเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ และนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการปรับใช้ Soft Power ในบริบทการศึกษาของไทย เพื่อเติมเต็มช่องว่างเชิงทฤษฎีและเสนอแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสำหรับผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและกำหนดนโยบายการศึกษา

คำสำคัญ: Soft Power องค์ประกอบ การบริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

In the relentless advance of artificial intelligence, Thailand's small rural schools face acute shortages of personnel and resources, widening educational inequities and eroding learning quality. This article analyzes "Soft Power" as a strategic alternative for small-school administration. Its aims are to synthesize the concept and educational context of Soft Power ; organize four core components comprising 17 elements: (1) social skills and personal growth, (2) communication and collaboration, (3) education and innovation, and (4) vision-values-culture ; link these components to the practical roles of school leaders ; and propose ways to deploy Soft Power for sustainably alleviating teacher shortages. Grounded in theories of Soft Power and social capital , the article discusses how principals can mobilize these components to motivate stakeholders, retain teachers, and enhance learning outcomes. Policy recommendations are presented to support the implementation of Soft Power within the Thai educational context, aiming to fill theoretical gaps and offer actionable guidance for small-school leaders and education policymakers.

Keywords: soft power; components; school administration; small schools

บทนำ

“ในวันที่เสียงระฆังโรงเรียนยังดัง แต่ห้องเรียนกลับไร้เงาครู” โรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากในชนบทไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตซ้อนวิกฤต ไม่เพียงแค่ปัญหาการขาดแคลนครู หากแต่รวมถึงปัญหาการบริหารจัดการที่ขาดพลังในการขับเคลื่อน ปัญหาดังกล่าวฝังรากลึกในโครงสร้างระบบราชการไทยซึ่งมักบริหารโดยใช้แนวคิดจากส่วนกลางเป็นหลัก ไม่สามารถปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่นต่อบริบทเฉพาะพื้นที่ ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กในชนบทกลายเป็น “ผู้ที่ถูกลืม” ไปโดยปริยาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564; ประเวศ เวชชะ, 2568) ปัจจุบันมีโรงเรียนขนาดเล็กมากกว่าครึ่งหนึ่งของโรงเรียนทั้งหมดในสังกัด สพฐ. จากข้อมูลในปีการศึกษา 2568 พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนกว่า 14,996 โรงเรียน จากทั้งหมด 29,312 โรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่ประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรด้านการศึกษา ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (สำนักนโยบายและแผนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2568) โดยมีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนเฉลี่ย 1:32 สูงกว่าค่าเป้าหมายที่ สพฐ. กำหนดไว้ (สำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2568) ความเหลื่อมล้ำดังกล่าวยังส่งผลให้คะแนนการทดสอบระดับชาติของนักเรียนในชนบทต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศประมาณ 15-18 คะแนนในวิชาหลัก จากข้อมูลผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 พบว่า โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองมีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย 48.93 คะแนน ขณะที่โรงเรียนที่ตั้งอยู่นอกเขตเมืองมีคะแนนเฉลี่ยเพียง 40.97 คะแนน ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างกันถึง 7.96 คะแนน สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางคุณภาพการศึกษา

อย่างมีนัยสำคัญ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2564) แต่ในห้วงเวลาเดียวกันนั้นเอง ได้ปรากฏ “พลังเงียบ” บางอย่างที่กำลังก่อตัวขึ้นภายในชุมชน พลังที่ไม่ได้อยู่ในรูปของคำสั่ง งบประมาณ หรืออำนาจ หากเป็นพลังของความศรัทธา ความไว้วางใจ และความร่วมมือที่แท้จริง ซึ่งเรียกว่า Soft Power หรือ “พลังอ่อน” แนวคิดที่โจเซฟ นาย (Nye, 2004) ได้กล่าวถึงว่าเป็นพลังในการโน้มน้าวและจูงใจให้ผู้อื่น คล้อยตามโดยปราศจากการบังคับ ซึ่งเป็นพลังที่มีประสิทธิภาพไม่แพ้พลังแบบแข็ง (Hard Power) ในการขับเคลื่อนสังคม

Soft Power ในบริบทของสถานศึกษา คือการบริหารจัดการที่ใช้ความสัมพันธ์ทางสังคม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น วิสัยทัศน์ร่วมของชุมชน และภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนทางการศึกษา จากภายในมากกว่าการพึ่งพาทิศทางนอก (Putnam, 2000) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สอดคล้องกับแนวคิดทุนทางสังคม (Social Capital) และการนำชุมชนมาร่วมแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน นอกเหนือจากปัจจัยเชิงโครงสร้าง นักวิชาการเสนอว่าการดึงดูดและรักษาครูในพื้นที่ชนบทจำเป็นต้องอาศัย “พลังอ่อน” (Soft Power) ที่สร้างสภาพแวดล้อมการทำงานและวัฒนธรรมโรงเรียนที่ดึงดูดใจ (Nye, 2004; วรกุล วงษ์สถาปนาเลิศ และคณะ, 2567) Soft Power สามารถแปลงความเชื่อมโยงทางสังคม ค่านิยมร่วม และการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เป็นแรงจูงใจเชิงบวก โดยไม่ต้องพึ่งพาทรัพยากรเงินลงทุนขนาดใหญ่ (Hofstede, 1980)

ประสบการณ์จากฟินแลนด์และนิวซีแลนด์ชี้ว่าโรงเรียนขนาดเล็กที่สร้างทุนสังคมเข้มแข็ง และส่งเสริมวัฒนธรรมความไว้วางใจมีแนวโน้มรักษาคูได้ยาวนานกว่าค่าเฉลี่ย 1.7 เท่า (OECD, 2024; Hargreaves & Fullan, 2014; วรพล ศรีเทพ, 2568) ในทำนองเดียวกัน นโยบาย Community-Based Education (การศึกษาที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน) ของกระทรวงศึกษาธิการไทยเน้นการใช้ทุนวัฒนธรรมและเครือข่ายท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตในโรงเรียนขนาดเล็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2566)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเกี่ยวกับการสังเคราะห์องค์ประกอบของ Soft Power ที่เป็นรูปธรรมและเหมาะสมกับบริบทเฉพาะของโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทยยังมีจำกัด (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560; World Bank, 2022) การศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบ Soft Power ดังกล่าว เพื่อเติมเต็ม ช่องว่างทางทฤษฎีและพัฒนาเป็นเครื่องมือเชิงปฏิบัติที่ชัดเจน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการแก้ปัญหา การขาดแคลนครูและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนในอนาคต

การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ soft power

การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันไม่อาจอาศัยเพียงกลไกเชิงโครงสร้างหรืออำนาจจากส่วนกลาง เท่านั้น แต่จำเป็นต้องแสวงหากลยุทธ์ที่สร้างพลังจากภายในและสามารถเชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน ได้อย่างยั่งยืน แนวคิด Soft Power จึงถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นแนวทางสำคัญ เนื่องจากเป็นพลังที่เกิดจากการดึงดูด โน้มน้าว และสร้างแรงจูงใจ โดยอาศัยวัฒนธรรม ค่านิยม ความไว้วางใจ และเครือข่ายทางสังคม มากกว่าการใช้อำนาจบังคับ การศึกษาในหัวข้อนี้จะนำเสนอประเด็นสำคัญ 3 ประการ คือ การอธิบาย แนวคิด Soft Power และความหมายในมิติการศึกษา การทบทวนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ สถานศึกษาโดยใช้ Soft Power และการสังเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการประยุกต์ใช้

ในทางปฏิบัติ โดยทั้ง 3 ประเด็นนี้จะช่วยสร้างความเข้าใจอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดที่เหมาะสมต่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ตลอดจนเป็นพื้นฐานในการออกแบบกลยุทธ์ที่สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ soft power

Joseph Nye (2004) ผู้พัฒนาทฤษฎี Soft Power อธิบายว่า Soft Power คือความสามารถในการดึงดูดใจและสร้างอิทธิพลผ่านวัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบาย โดยไม่ใช้กำลังหรือการบังคับ แนวคิดนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นและเสริมสร้างความไว้วางใจ โดยองค์ประกอบหลักประกอบด้วย วัฒนธรรม (Culture) ที่ใช้คุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนในการสร้างสัมพันธ์ ค่านิยมร่วม (Shared Values) ที่เชื่อมโยงโรงเรียนกับชุมชน และการสื่อสาร (Communication) ที่ใช้ข้อมูลอย่างสร้างสรรค์เพื่อดึงดูดความสนใจของชุมชน

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2560) ได้กล่าวถึงการใช้พลังทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อสร้างอิทธิพลในการส่งเสริมความร่วมมือของชุมชน โดยเห็นว่า Soft Power เป็นพลังที่ไม่อาศัยการบังคับ แต่เกิดจากแรงดึงดูดเชิงบวกซึ่งทำให้โรงเรียนสามารถเชื่อมโยงกับท้องถิ่นได้แนบแน่นยิ่งขึ้น การสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การจัดงานร่วมกัน จึงถือเป็นหัวใจสำคัญ โดยมีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ การดึงดูดทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างแรงจูงใจ ความร่วมมือทางสังคมผ่านเครือข่ายชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น และความต่อเนื่องของความสัมพันธ์ที่เกิดจากกิจกรรมยั่งยืน

Geert Hofstede (1980) ได้เสนอแนวคิดว่าความแตกต่างทางวัฒนธรรมสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความร่วมมือ โดยเฉพาะในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ต้องเผชิญกับความหลากหลายทางสังคม การเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมไม่เพียงช่วยลดความขัดแย้ง แต่ยังเพิ่มระดับความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน องค์ประกอบที่เน้น ได้แก่ การรับรู้ความแตกต่างเพื่อเข้าใจความหลากหลาย การสร้างความไว้วางใจผ่านการสื่อสารที่สร้างสรรค์ และการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของชุมชน

Jonathan McClory (2012) ได้พัฒนาแนวคิด Soft Power Index เพื่อประเมินศักยภาพของประเทศในการใช้ Soft Power เพื่อสร้างอิทธิพลในระดับสากล ซึ่งสามารถเชื่อมโยงสู่การบริหารจัดการสถานศึกษาได้เช่นกัน เขาอธิบายว่า Soft Power ประกอบด้วยหลายมิติ ทั้งวัฒนธรรม การศึกษา การทูต และนวัตกรรม ดังนั้น การนำมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนจึงควรเน้นการส่งเสริมวัฒนธรรมของสถาบัน การยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและการวิจัยเพื่อสร้างความเชื่อมั่น การสร้างความร่วมมือกับสถาบันในและต่างประเทศ (Educational Diplomacy) และการใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาการบริหารและการเรียนรู้ให้ทันสมัยและน่าสนใจยิ่งขึ้น

Edward Said (1978) ได้เน้นย้ำมิติการใช้อำนาจเชิงสัญลักษณ์ โดยเฉพาะการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในฐานะเครื่องมือสำคัญของ Soft Power โรงเรียนสามารถนำแนวคิดนี้มาใช้ในการเผยแพร่ความสำเร็จของนักเรียนและครูในสื่อท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยสร้างแรงจูงใจ ความภาคภูมิใจ และการมีส่วนร่วม

ของชุมชน โดยมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกัน ได้แก่ การสร้างภาพลักษณ์เชิงบวก การเชื่อมโยงโรงเรียนกับชุมชนผ่านสื่อ และการสร้างความไว้วางใจต่อคุณค่าและศักยภาพของโรงเรียนในสายตาสาธารณะ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ soft power

ทฤษฎี Soft Power (Soft Power Theory) โดย Joseph Nye (2004) พัฒนาทฤษฎี Soft Power ซึ่งหมายถึงความสามารถในการสร้างอิทธิพลโดยไม่ใช้การบังคับหรือการข่มขู่ แต่เน้นการดึงดูดและการสร้างแรงจูงใจผ่านวัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบายที่น่าดึงดูดใจ Soft Power ถูกมองว่าเป็นอำนาจที่ใช้การสร้างเสน่ห์และความสัมพันธ์ที่ดีเพื่อดึงดูดเป้าหมายให้เห็นความสำคัญหรือยอมรับแนวทางที่น่าเสนอ โดยเฉพาะในบริบทที่ต้องการความร่วมมือระหว่างองค์กรและกลุ่มเป้าหมายในชุมชน Soft Power เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การบริหารสถานศึกษาเข้าถึงและสร้างความร่วมมือกับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสำคัญของแนวคิดนี้ในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ที่การใช้วัฒนธรรมและค่านิยมที่ใกล้ชิดกับชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน เช่น การจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู ที่ประกอบด้วย

1. วัฒนธรรม (Culture) การส่งเสริมและแสดงออกถึงวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง เพื่อสร้างแรงจูงใจและความสัมพันธ์ที่ดี
2. ค่านิยมร่วม (Shared Values) การเน้นสร้างความสัมพันธ์ผ่านค่านิยมที่เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนและชุมชน เช่น การสร้างความเป็นเจ้าของร่วมในกระบวนการพัฒนา
3. การสื่อสาร (Communication) การใช้สื่อและการสื่อสารที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างแรงจูงใจในกลุ่มเป้าหมาย เช่น การเผยแพร่ความสำเร็จของนักเรียนผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ทฤษฎีระบบ (Systems Theory) โดย Ludwig von Bertalanffy (1968) มองว่าองค์กรหรือสถานศึกษาเป็นระบบที่มีองค์ประกอบย่อยหลายส่วนที่ทำงานร่วมกันและมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในบริบทของการบริหารจัดการสถานศึกษา ทฤษฎีนี้ช่วยให้ผู้บริหารมองเห็นภาพรวมขององค์กรและการเชื่อมโยงระหว่างส่วนต่าง ๆ เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ที่ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลายส่วนในการทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. องค์ประกอบย่อย (Subsystems) เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่โรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบที่ต้องทำงานร่วมกัน
2. การเชื่อมโยง (Interconnections) ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยในระบบ เช่น การสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครอง
3. เป้าหมายรวม (Holistic Goal) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในฐานะระบบทั้งหมด

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Change Management Theory) โดย Kurt Lewin (1974) นำเสนอทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การละลาย (Unfreezing) การเปลี่ยนแปลง (Changing) และการแช่แข็ง (Refreezing) ซึ่งอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงในองค์กรอย่างเป็นระบบ

การนำทฤษฎีนี้มาใช้ในบริบทสถานศึกษา ช่วยให้โรงเรียนสามารถนำ Soft Power มาใช้แก้ปัญหา การขาดแคลนครูได้อย่างยั่งยืน โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจในชุมชนและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ในเชิงโครงสร้าง ต้องอาศัยองค์ประกอบเหล่านี้

1. การละลาย (Unfreezing) การสร้างความตระหนักและความพร้อมในชุมชน เช่น การประชุมเพื่อแจ้งให้ชุมชนเข้าใจถึงปัญหาที่โรงเรียนเผชิญ
2. การเปลี่ยนแปลง (Changing) การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่ช่วยเสริมสร้าง Soft Power เช่น การเชิญผู้นำชุมชนมามีส่วนร่วม
3. การแช่แข็ง (Refreezing) การบูรณาการวิธีการใหม่เข้ากับโครงสร้างเดิมของโรงเรียน เช่น การกำหนดบทบาทใหม่ให้ชุมชนในแผนพัฒนาโรงเรียน

ทฤษฎีทุนทางสังคม (Social Capital Theory) โดย Robert Putnam ทฤษฎีทุนทางสังคมของ Robert Putnam (2000) อธิบายว่า ทุนทางสังคมเป็นทรัพยากรที่เกิดจากความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และเครือข่ายที่เชื่อมโยงคนในชุมชน ทุนทางสังคมช่วยให้ชุมชนสามารถทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ความสำคัญในบริบทของสถานศึกษา การสร้างทุนทางสังคมช่วยให้โรงเรียนสามารถได้รับความร่วมมือจาก ชุมชนอย่างเต็มที่ เช่น การสนับสนุนทรัพยากร การร่วมมือในโครงการพัฒนา และการสร้างแรงจูงใจให้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ประกอบด้วย

1. ความไว้วางใจ (Trust): การสร้างความเชื่อมั่นระหว่างโรงเรียนและชุมชน
2. เครือข่าย (Networks): การเชื่อมโยงบุคคลหรือกลุ่มในชุมชนให้มาทำงานร่วมกัน
3. ค่านิยมร่วม (Shared Norms): การส่งเสริมค่านิยมที่ส่งเสริมความร่วมมือ

Julian Rappaport (1981) อธิบายว่าการสร้างพลังร่วมคือกระบวนการที่ช่วยเพิ่มความสามารถ ให้บุคคลและชุมชนสามารถควบคุมและพัฒนางานของตนเองได้ ความสำคัญในสถานศึกษา การสร้าง พลังร่วมช่วยให้ครู นักเรียน และชุมชนสามารถทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหการขาดแคลนครูทรัพยากรและ บุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบเหล่านี้

1. การเสริมสร้างศักยภาพ (Capacity Building) การพัฒนาความสามารถของบุคคลและ องค์กร
2. การมีส่วนร่วม (Participation) การสร้างโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการ ตัดสินใจ
3. การเพิ่มอำนาจ (Power Redistribution) การกระจายอำนาจเพื่อให้ทุกฝ่ายมีบทบาท

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของ Soft Power ในการบริหารจัดการสถานศึกษา

องค์ประกอบ	แนวคิด/ทฤษฎี										สรุป
	Joseph Nye (2004)	สวิตซ์ เมซินทรี (2560)	Geert Hofstede (1980)	Jonathan McClory (2012)	Edward Said (1978)	Soft Power Theory	Systems Theory	Change Management	Social Capital Theory	Empowerment Theory	
1. การจูงใจ (Motivation)	✓	✓		✓							1.ทักษะทางสังคมและการพัฒนาตนเอง (Social Skills & Personal Growth)
2. การปรับตัว (Adaptation)		✓									
3. ภาพลักษณ์ที่ดี (Positive Image)					✓						
4. การสื่อสาร (Communication)	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓			2.การสื่อสารและความร่วมมือ (Communication & Collaboration)
5. การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร (Use of Technology in Communication)											
6. ความร่วมมือทางสังคม (Social Cooperation)		✓			✓	✓	✓			✓	
7. เครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative Networks)	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	
8. การรับรู้และยอมรับความแตกต่าง (Inclusion)			✓								
9. การสร้างความสัมพันธ์ (Relationship Building)	✓	✓		✓			✓				
10. การสื่อสารที่สร้างสรรค์			✓	✓	✓		✓				

องค์ประกอบ	แนวคิด/ทฤษฎี										สรุป
	Joseph Nye (2004)	สตีฟ เมซินทรี (2560)	Geert Hofstede (1980)	Jonathan McClory (2012)	Edward Said (1978)	Soft Power Theory	Systems Theory	Change Management	Social Capital Theory	Empowerment Theory	
(Constructive Communication)											
11. ความไว้วางใจ (Trust)			✓		✓				✓		
12. การศึกษา (Education)				✓							
13. การสร้างนวัตกรรม (Innovation)				✓				✓			3.การศึกษา การพัฒนา และนวัตกรรม (Education, Development & Innovation)
14. การเสริมพลังอำนาจ (Empowerment)										✓	
15. วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision)			✓	✓	✓						4.วิสัยทัศน์ ค่านิยม และวัฒนธรรม (Vision, Values & Culture)
16. ค่านิยมร่วม (Shared Values)	✓					✓	✓		✓		
17. วัฒนธรรม (Culture)	✓	✓		✓		✓					

การสังเคราะห์องค์ประกอบ Soft Power เพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษา

บทความนี้ได้สังเคราะห์องค์ประกอบของ Soft Power ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก รวม 17 องค์ประกอบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ด้านทักษะทางสังคมและการพัฒนาตนเอง (Social Skills & Personal Growth)

ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การจูงใจ (Motivation) การปรับตัว (Adaptation) และภาพลักษณ์ที่ดี (Positive Image) องค์ประกอบในด้านนี้สะท้อนถึงการพัฒนาคุณสมบัติภายในบุคคลและทักษะที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในมิติของการปรับตัว การสร้างแรงจูงใจเชิงบวก และการมีทัศนคติที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอันราบรื่น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนความร่วมมือและการพัฒนาศักยภาพของบุคคลในองค์กรหรือชุมชน

ด้านการสื่อสารและความร่วมมือ (Communication & Collaboration) ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสื่อสาร (Communication) การสื่อสารที่สร้างสรรค์ (Constructive Communication) การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร (Use of Technology in Communication) ความร่วมมือทางสังคม (Social Cooperation) เครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative Networks) การรับรู้และยอมรับความแตกต่าง (Inclusion) การสร้างความสัมพันธ์ (Relationship Building) และความไว้วางใจ (Trust) ด้านนี้เน้นย้ำถึงบทบาทของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในทุกรูปแบบ เพื่ออำนวยความสะดวกในการร่วมมือในระดับบุคคล ทีม องค์กร และเครือข่าย การรับรู้และยอมรับความหลากหลาย รวมถึงการสร้าง ความไว้วางใจระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญต่อความสำเร็จของการสื่อสาร และการสร้างความร่วมมืออย่างยั่งยืน

ด้านการศึกษา การพัฒนา และนวัตกรรม (Education, Development & Innovation) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การศึกษา (Education) การสร้างนวัตกรรม (Innovation) และ การเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ด้านนี้เป็นการบูรณาการองค์ประกอบหลักที่ เกี่ยวกับการเรียนรู้และพัฒนา โดย "การศึกษา" เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและ สังคม "การเสริมพลังอำนาจ" ช่วยให้บุคคลและกลุ่มสามารถเข้าถึงทรัพยากรและความรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพ ในการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ และ "การสร้างนวัตกรรม" เกิดขึ้นจากการประยุกต์ใช้ความรู้ความคิด สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม สะท้อนถึงวงจรของการเรียนรู้ การพัฒนา และการ สร้างสรรค์ที่เป็นกลไกขับเคลื่อนความก้าวหน้า

ด้านวิสัยทัศน์ ค่านิยม และวัฒนธรรม (Vision, Values & Culture) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) ค่านิยมร่วม (Shared Values) และ วัฒนธรรม (Culture) องค์ประกอบเหล่านี้เป็นหลักการเชิงกลยุทธ์ที่ผู้นำและสมาชิกในองค์กรหรือชุมชนพึงยึดถือ ร่วมกัน เพื่อกำหนดทิศทางและเป้าหมายการดำเนินงานให้สอดคล้องกัน "วัฒนธรรม" เป็นกรอบความคิด และพฤติกรรมที่หล่อหลอมบรรทัดฐานของกลุ่ม การมีวิสัยทัศน์ ค่านิยม และวัฒนธรรมร่วมกัน จะนำไปสู่ การสร้างเอกภาพ ความเชื่อมั่น และเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานและการ ดำเนินงานขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

การศึกษานี้ได้ดำเนินการสังเคราะห์แนวคิด Soft Power จากกรอบคิดของนักวิชาการชั้นนำ ได้แก่ Joseph Nye (2004), สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2560), Geert Hofstede (1980), Jonathan McClory (2012), และ Edward Said (1978) ผนวกกับการวิเคราะห์เชิงลึกจากกรอบทฤษฎีสันับสนุน อาทิ Soft Power Theory, Systems Theory, Change Management Theory, Social Capital Theory และ Empowerment Theory เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ผลการสังเคราะห์ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ Soft Power นั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน รวมทั้งสิ้น 17 องค์ประกอบ ซึ่งได้นำเสนอ รายละเอียดไว้ในตารางที่ 1

องค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะทางสังคมและการพัฒนาตนเอง การสื่อสารและความร่วมมือ การศึกษา การพัฒนาและนวัตกรรม รวมถึงวิสัยทัศน์ ค่านิยม และวัฒนธรรม ถือเป็นเสาหลักที่หลอมรวมกันอย่างเป็นระบบ และก่อให้เกิดพลังการบริหารที่มีใช้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่เป็นพลังแห่งการดึงดูดใจและการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธา ความไว้วางใจ และความร่วมมือที่มั่นคง นี่คือนวัตกรรมสำคัญของการบริหารจัดการสถานศึกษาในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนขนาดเล็กในชนบทที่เผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร การเข้าใจและประยุกต์ใช้องค์ประกอบเหล่านี้ อย่างเหมาะสม จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถเปลี่ยนความท้าทายเป็นโอกาส สร้างแรงจูงใจในการคงอยู่ของบุคลากร ดึงดูดครูรุ่นใหม่ที่มีความมุ่งมั่น และยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น Soft Power จึงมิได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงทฤษฎี แต่เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อเข้าถึงศักยภาพของชุมชน และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด แนวทางดังกล่าวช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน การแก้ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ และการสร้างรากฐานของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระยะยาว การประยุกต์ใช้องค์ประกอบเหล่านี้ในโรงเรียนขนาดเล็กชนบท จึงเป็นการตอบสนองต่อปัญหาการขาดแคลนครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาที่ขับเคลื่อนด้วยพลังความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

ในช่วงเวลาที่โรงเรียนขนาดเล็กต้องเผชิญความท้าทายด้านทรัพยากรและบุคลากร การสร้างพลังร่วมผ่าน Soft Power ของชุมชนจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยคงอยู่และพัฒนาโรงเรียนได้อย่างยั่งยืน โดยสามารถดำเนินการได้ดังนี้

การส่งเสริมบทบาท “ครูภูมิปัญญาชุมชน” แก้ปัญหาการขาดแคลนครู โรงเรียนขนาดเล็กมักมีจำนวนครูไม่เพียงพอ ดังนั้นควรบูรณาการ “ครูภูมิปัญญาชุมชน” เช่น ช่างฝีมือ เกษตรกรปราชญ์ หรือผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการเรียนการสอนเสริมในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งออกแบบหลักสูตรระยะสั้นหรือเวิร์กช็อปเฉพาะกิจ สิ่งนี้ไม่เพียงช่วยเติมเต็มช่องว่างครู แต่ยังสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนและเชื่อมโยงโรงเรียนกับวิถีชีวิตจริงของชุมชน

การสร้าง “คณะทำงานร่วม” ระหว่างโรงเรียนและชุมชนในบริบทขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดเล็กควรจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาที่ไม่เพียงมีบทบาทเชิงสัญลักษณ์ แต่ทำงานเชิงรุก โดยดึงผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดทิศทางและตัดสินใจ เพื่อให้โรงเรียนกลายเป็น “ศูนย์กลางการเรียนรู้” ของหมู่บ้าน ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม และการพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมเช่นนี้จะช่วยสร้างความเป็นเจ้าของร่วมและความไว้วางใจอย่างยั่งยืน

การพัฒนาเครือข่าย “โรงเรียนพี่เลี้ยง” สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กโดยตรง โรงเรียนขนาดเล็กควรได้รับการเชื่อมโยงกับโรงเรียนที่มีความพร้อมมากกว่า มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานการศึกษา เพื่อสร้างระบบพี่เลี้ยงด้านวิชาการและการบริหาร การดำเนินการอาจรวมถึงการแลกเปลี่ยนครูชั่วคราว การให้

นักศึกษาครูมาฝึกประสบการณ์จริงในโรงเรียนขนาดเล็ก และการแบ่งปันสื่อหรือนวัตกรรมการเรียนรู้ สิ่งนี้ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนโดยไม่จำเป็นต้องเพิ่มจำนวนครูประจำโรงเรียนโดยตรง

การสร้างช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงง่ายในชุมชน โรงเรียนขนาดเล็กควรใช้สื่อที่ชุมชนเข้าถึงได้ เช่น หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน รวมถึงโซเชียลมีเดียในระดับหมู่บ้าน เพื่อเผยแพร่ความสำเร็จของนักเรียนและกิจกรรมเด่น วิธีนี้จะช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เสริมแรงใจให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานมาเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก และยังคงดึงดูดครูรุ่นใหม่ที่มีใจรักชุมชนเข้ามาปฏิบัติงาน

การปลูกฝังภาวะผู้นำและทักษะสังคมให้นักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยบริบทที่มีนักเรียนจำนวนน้อย โรงเรียนสามารถจัดโครงการ “พี่สอนน้อง” หรือกิจกรรมกลุ่มย่อย เพื่อสร้างความรับผิดชอบการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำในหมู่เด็กนักเรียนโดยตรง นอกจากนี้จะช่วยพัฒนาทักษะชีวิตแล้ว ยังทำให้นักเรียนเกิดความผูกพันกับโรงเรียนและชุมชน สร้างแรงจูงใจให้อยากอยู่และเรียนในพื้นที่ต่อไป

การสนับสนุนนวัตกรรมการเรียนรู้จากทรัพยากรท้องถิ่น โรงเรียนขนาดเล็กควรเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนร่วมกันสร้างนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบท เช่น การใช้วัสดุเหลือใช้จากชุมชนทำสื่อการสอน การพัฒนาโครงการเกษตรทดลอง หรือการสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การเรียนรู้เชิงนวัตกรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยแก้ปัญหาทรัพยากรจำกัด แต่ยังสร้างคุณค่าแก่ชุมชนและยกระดับบทบาทของโรงเรียนให้เป็นที่แหล่งพัฒนาความรู้ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้ Soft Power

แม้ว่า Soft Power จะเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่มีศักยภาพสูงในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก แต่การนำไปปฏิบัติจริงย่อมมีข้อควรพิจารณาและข้อจำกัดที่ท้าทาย ซึ่งผู้บริหารและผู้นำกำหนดนโยบายจำเป็นต้องตระหนักรู้ เพื่อให้การประยุกต์ใช้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและไม่กลายเป็นเพียงอุดมคติที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จริง ดังนี้

ความเปราะบางต่อบริบทของชุมชน (Vulnerability to Community Context) หัวใจสำคัญของ Soft Power คือการอาศัยทุนทางสังคม ความไว้วางใจ และวัฒนธรรมร่วม หากแต่ในความเป็นจริง ชุมชนหลายแห่งอาจมีความขัดแย้งภายใน ขาดผู้นำที่เข้มแข็ง หรือมีโครงสร้างทางสังคมที่ซับซ้อนและเปราะบาง ในบริบทเช่นนี้ การสร้างความร่วมมือหรือวิสัยทัศน์ร่วมอาจเป็นไปได้ยาก ทำให้การขับเคลื่อนด้วย Soft Power ขาดพลังและไม่เกิดผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง

เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและความต่อเนื่อง (Time-Consuming Process) การสร้างความไว้วางใจ (Trust) และความสัมพันธ์อันดี (Relationship Building) ซึ่งเป็นแกนหลักของ Soft Power เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา ความอดทน และความสม่ำเสมอ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาระยะด่วน เช่น การขาดแคลนครูอย่างกะทันหัน ได้ในระยะสั้น ซึ่งแตกต่างจาก Hard Power ที่อาจให้ผลลัพธ์ที่รวดเร็วกว่าผ่านคำสั่งหรืองบประมาณ

ความท้าทายในการวัดผลเชิงรูปธรรม (Difficulty in Tangible Measurement) ผลลัพธ์ที่เกิดจาก Soft Power เช่น ความผูกพันของชุมชน แรงจูงใจของครู หรือภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียน

เป็นสิ่งที่วัดผลเป็นตัวเลขได้ยาก ต่างจากตัวชี้วัดเชิงปริมาณ เช่น คะแนน O-NET หรืออัตราส่วนครูต่อนักเรียน ประเด็นนี้อาจทำให้ผู้บริหารสถานศึกษารู้สึกท้อแท้ในการนำเสนอความสำเร็จหรือความคุ้มค่าของการดำเนินงานต่อหน่วยงานต้นสังกัดที่มักต้องการเห็นผลลัพธ์ที่จับต้องได้

การพึ่งพาภาวะผู้นำสูง (High Dependency on Leadership) ความสำเร็จของการใช้ Soft Power มักขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ ทักษะการสื่อสาร และความสามารถเฉพาะตัวของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมาก หากโรงเรียนได้ผู้บริหารที่ขาดทักษะในการสร้างแรงจูงใจหรือไม่เข้าใจบริบทชุมชน กลยุทธ์นี้อาจล้มเหลวได้ นอกจากนี้ ยังมีความเสี่ยงที่เมื่อผู้บริหารคนเดิมย้ายออกไป พลังความร่วมมือที่สร้างไว้ อาจอ่อนแอลงหากไม่ถูกฝังรากให้กลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน

ความเสี่ยงในการละเลยปัญหาเชิงโครงสร้าง (Risk of Overlooking Structural Problems) ข้อควรระวังที่สำคัญคือ การมุ่งเน้นใช้ Soft Power อาจทำให้สังคมมองข้ามหรือละเลยการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างที่จำเป็น เช่น การจัดสรรงบประมาณที่ไม่เป็นธรรม นโยบายการบรรจุครูที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ หรือความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ฝังรากลึก พลังของชุมชนควรถูกใช้เพื่อ "เสริม" การสนับสนุนจากภาครัฐ ไม่ใช่เพื่อ "ทดแทน" หน้าที่และความรับผิดชอบที่ภาครัฐพึงมีต่อสถานศึกษา

ดังนั้น การจะนำองค์ประกอบของ Soft Power ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารจำเป็นต้องวิเคราะห์บริบทของตนเองอย่างถ่องแท้ พร้อมทั้งสร้างสมดุลระหว่างการใช้อย่างอ่อนน้อม (Soft Power) ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการเชิงระบบ เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของความเป็นจริง

บรรณานุกรม

- ประเวศ เวชชะ. (2568). *Reboot Thai School – ปฏิวัติการศึกษาไทย*. สืบค้น 5 มิถุนายน 2568, จาก https://www.facebook.com/RebootThaiSchool?locale=th_TH
- วรกมล วงษ์สถาปนาเลิศ, สุดสวาท จันทร์ดำ, และ สุภารัตน์ เทพพิมล. (2567). อำนาจละมุน (soft power) กับจุดขายทางวัฒนธรรมไทย. *วารสารศิลปการจัดการ*, 8(1), 382–398. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jam/article/view/268763>
- วรพล ศรีเทพ. (2568). Soft power นวัตกรรมการเรียนรู้สร้างสรรคในยุคการศึกษา 5.0 ผ่านกระบวนการ SHOW Process สำหรับพัฒนาการจัดการจัดการผู้เรียน. *วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา*, 7(1), 138–152. สืบค้นจาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/socjr/article/view/xxxxxx>
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2564). *สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563*. สืบค้นจาก <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/3262>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *รายงานสภาพปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). รายงานสถานภาพโรงเรียนขนาดเล็กประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). สถิติข้อมูลทางการศึกษา ปีการศึกษา 2568/1. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2560). การสร้างพลังชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Bertalanffy, L. von. (1968). *General system theory: Foundations, development, applications*. New York, NY: George Braziller.
- Hargreaves, A., & Fullan, M. (2014). *Professional capital: Transforming teaching in every school*. New York, NY: Teachers College Press.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Lewin, K. (1974). *Field theory in social science*. New York, NY: Harper & Row. (Original work published 1951)
- McClory, J. (2012). *The new persuaders III: A 2012 global ranking of soft power*. London, England: Institute for Government. Retrieved from <https://www.instituteforgovernment.org.uk/publications/new-persuaders-iii>
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. New York, NY: PublicAffairs.
- OECD. (2024). *Education at a glance 2024: OECD indicators*. Paris, France: OECD Publishing. Retrieved from <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance>
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York, NY: Simon & Schuster.
- Rappaport, J. (1981). In praise of paradox: A social policy of empowerment over prevention. *American Journal of Community Psychology*, 9(1), 1–25. doi:10.1007/BF00896357
- Said, E. W. (1978). *Orientalism*. New York, NY: Vintage Books.
- World Bank. (2022). *World development report 2022: Finance for an equitable recovery*. Washington, DC: World Bank. doi:10.1596/978-1-4648-1818-9

การเล่นเพื่อประเมิน : แนวทางการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้

PLAY-BASED ASSESSMENT : A DEVELOPMENTALLY APPROPRIATE APPROACH FOR EARLY CHILDHOOD EVALUATION

พรชูลี ลังกา^{1*} ศศิธร รณะบุตร² นิสารัตน์ อิศระมโนรส³

Phornchulee Lungka^{1*} Sasithorn Ranabut² Nisarat Issaramanorose³

^{1,2,3} คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ประเทศไทย

^{1,2,3} Faculty of Education, Suan Dusit University, Thailand

* Corresponding author e-mail: poundy40@hotmail.com

Received: 02/12/2025 | Revised: 27/12/2025 | Accepted: 30/12/2025

บทคัดย่อ

การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการสำคัญในการศึกษาข้อมูลความสามารถของเด็กในแต่ละด้าน เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนส่งเสริมพัฒนาการอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามการประเมินรูปแบบเดิมที่เน้นการทดสอบอย่างเป็นทางการมักสร้างความเครียดให้กับเด็ก ขาดข้อมูลในสถานการณ์จริงและไม่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยที่เรียนรู้ผ่านการเล่น บทความวิชาการนี้นำเสนอแนวคิดการประเมินผ่านการเล่น (Play-Based Assessment) ซึ่งเป็นวิธีการประเมินพัฒนาการโดยจัดให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระหรือในสถานการณ์ที่ครูจัดขึ้นอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยครูสังเกตพฤติกรรม การโต้ตอบ การคิดแก้ปัญหา และการใช้ทักษะต่างๆ ของเด็กในระหว่างเล่น การประเมินแบบนี้สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัย ลดความกดดัน ให้ข้อมูลเชิงลึกในสถานการณ์จริง และสามารถประเมินได้ครอบคลุมทุกด้านพัฒนาการ บทความยังนำเสนอเครื่องมือการประเมินที่หลากหลาย เช่น การบันทึกกระเปาะน พฤติกรรม แบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินค่า และแฟ้มสะสมงาน รวมทั้งแนวทางการนำไปใช้ในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การเตรียมความพร้อม การนำไปใช้ จนถึงการพัฒนาและปรับปรุง พร้อมทั้งระบุอุปสรรคและแนวทางแก้ไขที่อาจเกิดขึ้นในการนำไปปฏิบัติจริง

คำสำคัญ: การประเมินผ่านการเล่น พัฒนาการเด็กปฐมวัย การประเมินพัฒนาการ

Abstract

The assessment of early childhood development is a crucial process for gathering information about children's abilities in various areas to appropriately plan developmental support. However, traditional assessment methods that emphasize formal testing often create stress for children, lack real-world contextual data, and do not align with the natural learning processes of young children who learn through play. This academic article presents the concept of Play-Based Assessment, an assessment approach that allows children to play freely or in purposefully designed situations while teachers observe behaviors, interactions, problem-solving, and skill utilization during play. This assessment method aligns with the nature of early childhood learners, reduces pressure, provides in-depth information in authentic contexts, and comprehensively evaluates all developmental domains. The article also presents various assessment tools such as anecdotal records, checklists, rating scales, and portfolios, along with systematic implementation guidelines for educational institutions, from preparation and implementation to development and improvement. Additionally, it identifies potential obstacles and solutions that may arise in practical implementation.

Keywords: Play-Based Assessment, Early Childhood Development, Developmental Assessment

บทนำ

เด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปูพื้นฐานชีวิต มนุษย์จะเจริญเติบโตและมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ได้นั้นจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมอย่างรอบด้านและต่อเนื่อง พัฒนาการของเด็กมิได้จำกัดอยู่เพียงแค่การเปลี่ยนแปลงทางสรีระหรือร่างกายเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึง ด้านอารมณ์-จิตใจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ด้านสังคม ที่เน้นทักษะการปฏิสัมพันธ์และการปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่น และที่สำคัญ คือ ด้านสติปัญญา ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหา และการใช้ภาษา หากเด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านอย่างสมดุล จะช่วยให้เด็กพร้อมสำหรับการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นและการดำรงชีวิตในอนาคต

เพื่อให้มั่นใจว่าเด็กแต่ละคนได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพ “การประเมินพัฒนาการ” จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยสะท้อนภาพรวมการเจริญเติบโตของเด็ก หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินพัฒนาการเด็กเป็นการประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ผลที่ได้จากการสังเกตต้องนำมาจัดทำสารนิทัศน์หรือข้อมูลหลักฐานอย่างเป็นระบบ เพื่อบอกเรื่องราวความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคล และนำข้อมูลมาวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเด็กตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน, 2560) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ ปันดดา ธนเศรษฐกร (2560) ที่กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเป็นกระบวนการใช้เครื่องมืออย่างมีหลักเกณฑ์เพื่อประเมินเด็กในแต่ละด้าน โดยมีการระบุจุดประสงค์ที่ชัดเจนและนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อตีค่าระดับพัฒนาการ รวมถึงอธิบายรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเตรียมจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม นอกจากนี้ นิพนธ์พร วรมงคล (2560) ได้ขยายความเพิ่มเติมว่าการประเมินยังเป็นการตรวจสอบกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านวุฒิภาวะ (Maturity) ของระบบต่างๆ ในร่างกาย ทั้งกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก การเคลื่อนไหว ภาษา และการปรับตัว ผ่านวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึกพฤติกรรม

ในระดับสากล สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติ (National Association for the Education of Young Children [NAEYC]) และสมาคมผู้เชี่ยวชาญการศึกษาปฐมวัยในหน่วยงานรัฐ (National Association of Early Childhood Specialists in State Departments of Education [NAECS/SDE]) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นิยามการประเมิน (Assessment) ว่าเป็นวิธีดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลผ่านการสังเกต แฟ้มสะสมงาน และการทดสอบ เพื่อใช้ตัดสินคุณลักษณะของเด็ก (Koralek, 2010) ดังนั้น โดยสรุปแล้ว การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย หมายถึง กระบวนการค้นหาจุดเด่นและจุดที่ควรได้รับการส่งเสริมของเด็กผ่านเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อนำผลมาเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานและวางแผนแนวทางช่วยเหลือหรือจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กแต่ละคน

อย่างไรก็ตาม แม้แนวคิดการประเมินจะเน้นความหลากหลายและเป็นธรรมชาติ แต่ในทางปฏิบัติยังคงพบสภาพปัญหาและข้อจำกัดของการใช้รูปแบบการประเมินแบบเดิม (Traditional Assessment) ที่มักเน้นผลคะแนนหรือการทดสอบอย่างเป็นทางการแบบตัดขาดจากบริบทการเล่นและการเรียนรู้จริง วิธีการดังกล่าวส่งผลให้เด็กเกิดความเครียด ความวิตกกังวล และกดดัน ทำให้พฤติกรรมและศักยภาพที่แท้จริงไม่ถูกแสดงออกมา ข้อมูลที่ได้จึงมักขาดความสมบูรณ์โดยเฉพาะด้านทักษะทางสังคม วิธีคิด และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบการประเมินที่มีอยู่ในปัจจุบันอาจยังไม่เพียงพอต่อการสะท้อนทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ซับซ้อนขึ้น จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องพัฒนารูปแบบหรือเครื่องมือการประเมินที่บูรณาการไปกับการเล่นและการลงมือทำ (Authentic Assessment) เพื่อลดช่องว่างดังกล่าวและช่วยให้ครูสามารถเข้าใจพัฒนาการที่แท้จริงของเด็กได้อย่างรอบด้านอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

แนวคิดการประเมินผ่านการเล่น (Play-Based Assessment)

การประเมินผ่านการเล่น (Play-Based Assessment) หมายถึง วิธีการประเมินพัฒนาการเด็กโดยจัดให้เด็กได้มีโอกาสเล่นอย่างอิสระ หรือเล่นในสถานการณ์ที่ครูจัดขึ้นอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยครูหรือผู้ประเมินจะสังเกตพฤติกรรม การโต้ตอบ การคิดแก้ปัญหา และการใช้ทักษะต่าง ๆ ของเด็กในระหว่างเล่น เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง การประเมินรูปแบบนี้สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัยที่เรียนรู้ได้ดีที่สุดผ่านการเล่น (Play is Learning) เนื่องจากการเล่นเป็นกิจกรรมตามธรรมชาติที่เด็กใช้สำรวจสิ่งแวดล้อม ฝึกทักษะ สื่อสาร และแสดงออกถึงพัฒนาการของตนเองอย่างเป็นธรรมชาติ

ดังที่ ดารณี อ่อนน้อม (2561) อธิบายว่า การประเมินผ่านการเล่นเป็นการประเมินเชิงคุณภาพที่มุ่งเก็บข้อมูลจากพฤติกรรมเด็กในสถานการณ์ปกติ ซึ่งส่งผลให้ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและสอดคล้องกับศักยภาพที่แท้จริง นอกจากนี้ สุภัทรา โพธิ์สุ (2562) ได้ชี้ให้เห็นว่า การประเมินผ่านการเล่น

เป็นการประเมินที่มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทและลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคน โดยได้เสนอหลักการสำคัญของการประเมินผ่านการเล่น ไว้ดังนี้

1. อิงพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กในสถานการณ์จริง โดยทำการสังเกตเด็กในระหว่างการเล่นในสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคย เช่น ห้องเรียน สนามเด็กเล่น
2. เปิดโอกาสให้เด็กแสดงศักยภาพอย่างอิสระ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่น แสดงบทบาทหรือปฏิบัติกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองหรือที่ครูจัดเตรียมซึ่งสามารถส่งเสริมการแสดงออกอย่างเต็มที่
3. เน้นการเก็บข้อมูลเชิงพฤติกรรมและเชิงคุณภาพ โดยครูบันทึกพฤติกรรมสำคัญ เช่น การพูดโต้ตอบ การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น
4. บูรณาการกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เนื่องจากการเล่นมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินพัฒนาการ ดังนั้น ควรผสมผสานบูรณาการไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อไม่ให้เด็กรู้ตัวว่ากำลังถูกประเมินอยู่

ประเภทของการเล่นที่เหมาะสมกับการประเมิน ได้แก่ การเล่นบทบาทสมมติ (Dramatic Play) ได้แก่ เล่นร้านค้า เล่นครอบครัว การเล่นก่อสร้าง (Constructive Play) ได้แก่ เล่นบล็อก ต่อเลโก้ การเล่นเกม (Games with Rules) ได้แก่ เกมบันไดงู เกมทอยลูกเต๋า การเล่นสร้างสรรค์ (Creative Play) ได้แก่ การระบายสี การปั้น หรือการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ ซึ่งครูผู้ประเมินสามารถเลือกประเภทการเล่นให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การประเมินและพัฒนาการที่ต้องการสังเกต

ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ระบุว่า การประเมินผ่านการเล่นเป็นแนวทางการประเมินที่เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติและวิธีเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ช่วยลดความกดดันและความวิตกกังวลของเด็ก ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในสถานการณ์จริง สามารถประเมินได้ครอบคลุมทั้งด้านพัฒนาการและพฤติกรรม รวมถึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างเด็กกับผู้ประเมิน ทั้งนี้ คณะผู้เขียนจะขอเสนอการศึกษาเปรียบเทียบให้เห็นความชัดเจนระหว่างแนวคิดการประเมินผ่านการเล่นกับการประเมินแบบทั่วไป ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบแนวคิดการประเมินผ่านการเล่นกับการประเมินแบบเดิม

องค์ประกอบ	การประเมินแบบทั่วไป	การประเมินผ่านการเล่น
ลักษณะของการประเมิน	เป็นทางการ มีแบบทดสอบหรือแบบประเมินเฉพาะกิจ	ไม่เป็นทางการ ประเมินระหว่างเด็กเล่นตามธรรมชาติหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
วิธีการเก็บข้อมูล	ใช้แบบทดสอบ แบบสังเกตหรือการสอบถามแบบเป็นทางการ	สังเกตพฤติกรรมระหว่างเล่น จดบันทึกเชิงพฤติกรรม ใช้แฟ้มสะสมงานหรือภาพถ่าย
บรรยากาศการประเมิน	เด็กมักตึงเครียดหรือรู้ตัวว่าถูกประเมิน	เด็กผ่อนคลาย เป็นธรรมชาติ สนุกสนาน ไม่รู้ตัวว่ากำลังถูกประเมิน
ประเภทข้อมูลที่ได้	ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น คะแนน หรือระดับพัฒนาการ	ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น พฤติกรรม การแสดงออก การคิดแก้ปัญหา การมีปฏิสัมพันธ์
ความครอบคลุมของพัฒนาการ	มักเน้นเฉพาะด้านทักษะหรือเนื้อหาเฉพาะเรื่อง	ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และภาษา

องค์ประกอบ	การประเมินแบบทั่วไป	การประเมินผ่านการเล่น
ความสอดคล้องกับ ธรรมชาติการเรียนรู้เด็ก	ไม่สอดคล้อง เพราะเด็กปฐมวัยเรียนรู้ ผ่านการเล่น	สอดคล้องโดยตรงกับธรรมชาติของเด็ก ปฐมวัยที่เรียนรู้ผ่านการเล่น
ความยืดหยุ่นในการ ประเมิน	จำกัดรูปแบบ ยึดตามเครื่องมือหรือ เกณฑ์ที่กำหนดไว้	ยืดหยุ่น ปรับตามสถานการณ์เด็กและ บริบทของการเล่น
การนำผลไปใช้	ใช้ตัดสินผลสัมฤทธิ์หรือวินิจฉัย พัฒนาการในช่วงสั้น ๆ	ใช้เป็นข้อมูลต่อเนื่องในการวางแผน ส่งเสริมพัฒนาการรายบุคคลและรายกลุ่ม

จะเห็นได้ว่า การประเมินผ่านการเล่น เป็นวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับธรรมชาติและวิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมากกว่าการประเมินแบบทั่วไปที่ใช้กันเป็นปกติ โดยเน้นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากพฤติกรรมในสถานการณ์จริงผ่านกิจกรรมการเล่น ช่วยลดความตึงเครียดเด็ก และสามารถนำข้อมูลไปวางแผนพัฒนาการได้อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

ความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีพัฒนาการกับกิจกรรมการประเมินผ่านการเล่น

การออกแบบกิจกรรมเพื่อประเมินพัฒนาการผ่านการเล่น จำเป็นต้องอาศัยฐานคิดทางทฤษฎีเพื่อให้ผลการประเมินมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ กิจกรรมที่นำมาใช้ควรสอดคล้องกับ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget's Cognitive Development Theory) ซึ่งอธิบายว่าเด็กในวัยนี้อยู่ในขั้นก่อนปฏิบัติการ (Pre-operational Stage) ที่เริ่มใช้สัญลักษณ์และการเล่นสมมติ (Symbolic Play) เพื่อแสดงออกถึงความเข้าใจโลก หรือ ทฤษฎีของไวโกตสกี (Vygotsky's Sociocultural Theory) ที่เน้นความสำคัญของการเล่นบทบาทสมมติในการพัฒนาทักษะทางสังคมและการควบคุมตนเอง รวมถึง ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของพาร์เทน (Parten's Stages of Play) ที่ช่วยให้ผู้ประเมินเข้าใจระดับการมีปฏิสัมพันธ์ของเด็กขณะเล่นร่วมกับผู้อื่น

ตัวอย่างต่อไปนี้นำเสนอกิจกรรมและแนวทางการประเมินผ่านการเล่น โดยบูรณาการแนวคิดทฤษฎีข้างต้นเพื่อระบุพัฒนาการที่ต้องการสังเกต วิธีการเก็บข้อมูล และเกณฑ์การประเมิน เพื่อให้ครูปฐมวัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการประเมินผ่านการเล่น

กิจกรรมการเล่น	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	พัฒนาการที่สังเกต	วิธีการประเมิน	ตัวอย่างการบันทึก/เกณฑ์
เล่นบทบาทสมมติ "ร้านขายของ"	ทฤษฎี Vygotsky (ZPD & Social Roles)	- พัฒนาการด้านภาษา - การสื่อสาร - การคิดเชิงสัญลักษณ์ - การรู้จักบทบาทสังคม	- สังเกตพฤติกรรม สนทนาระหว่างการเล่น ขายของ - พฤติกรรมการแสดงออก การแก้ปัญหา	- เด็กสามารถพูดบทสนทนา โต้ตอบได้ 3 ประโยคขึ้นไป - เด็กแสดงบทบาท "พ่อค้า- ลูกค้า" ได้ถูกต้อง
เล่นบล็อกก่อสร้าง	ทฤษฎี Piaget (Constructive Play)	- พัฒนาการด้าน กล้ามเนื้อมัดเล็ก - การคิดแก้ปัญหา - ความคิดสร้างสรรค์	สังเกตการจับขึ้นบล็อก การวางซ้อน การสร้าง สิ่งของ	- เด็กสามารถเรียงบล็อกต่อกัน ได้ 5 ชิ้นขึ้นไป - เด็กอธิบายสิ่งที่ตนสร้างได้

กิจกรรมการเล่น	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	พัฒนาการที่สังเกต	วิธีการประเมิน	ตัวอย่างการบันทึก/เกณฑ์
เกมโยนบอลใส่ตะกร้า	ทฤษฎี Gesell (Motor Development)	- พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อใหญ่ - การรู้กฎกติกา - การควบคุมตนเอง	- สังเกตท่าทางการโยนบอล - การปฏิบัติตามกติกา	- เด็กสามารถโยนบอลลงตะกร้าได้ 3 ครั้งจาก 5 ครั้ง - เด็กรอคอยเล่นตามลำดับได้
เกมทายภาพสัตว์จากเสียง	ทฤษฎี Information Processing	- พัฒนาการด้านภาษา - การจำแนกเสียง - การตอบสนอง	- สังเกตการฟังเสียงและตอบคำถาม - การแสดงความคิดเห็น	- เด็กสามารถตอบชื่อสัตว์ได้ถูกต้อง 4 จาก 5 ครั้ง
ระบายสีภาพอิสระ	ทฤษฎี Lowenfeld (Artistic Development)	- พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็ก - ความคิดสร้างสรรค์ - พัฒนาการด้านอารมณ์	- สังเกตการจับสี - การเลือกสี - การแสดงออกทางอารมณ์ขณะปฏิบัติกิจกรรม	- เด็กเลือกใช้สีได้อย่างหลากหลาย - เด็กเล่าเรื่องจากภาพได้

สรุปได้ว่า การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยถือเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยสะท้อนศักยภาพและความต้องการจำเป็นเฉพาะด้านของเด็กแต่ละคน การประเมินผ่านการเล่น (Play-Based Assessment) จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมและได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เนื่องจากการประเมินในสถานการณ์จริงที่เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมและพัฒนาการอย่างเป็นธรรมชาติ ลดความตึงเครียด และช่วยให้ครูสามารถสังเกตข้อมูลเชิงคุณภาพได้อย่างหลากหลาย ครอบคลุมทั้งพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และภาษา ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมเพื่อประเมินควรวางแผนอย่างมีจุดมุ่งหมาย สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการตามช่วงวัย และจัดบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างเต็มศักยภาพ

เครื่องมือในการประเมินพัฒนาการเด็ก

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ แปลผล และประเมินพัฒนาการเด็ก ซึ่งเครื่องมือการประเมินพัฒนาการจะสอดคล้องและใช้ควบคู่กับเทคนิคการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในปัจจุบันที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประเมินพัฒนาการ หรือเป็นเครื่องมือในการ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการก็มีมากขึ้นเช่นเดียวกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน และจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบมากขึ้น สามารถนำผลจากข้อมูล จากการประเมินมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัด กิจกรรมให้กับเด็ก และการพัฒนาเด็กต่อไป

1. เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตและการเรียนรู้พัฒนาการ

เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตพัฒนาการและการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกจากการสังเกตพัฒนาการ พฤติกรรม และการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

1.1 การบันทึกกระเปาะเหตุการณ์ (Anecdotal Record) เป็นการบันทึกพฤติกรรมของเด็กตามที่ สังเกตได้ในช่วงเวลาสั้นๆ โดยบันทึกหลังจากพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้น และเป็นการบันทึกจากความทรงจำ ข้อสำคัญ คือจะต้องบันทึกตามพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริง โดยไม่แสดงความคิดเห็นหรือการประเมินของผู้สังเกต เนื้อหาของบันทึกพฤติกรรมแบบนี้มีส่วนสำคัญ คือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเกิดขึ้นได้อย่างไร เกิดที่ไหน เมื่อไร มีการพูดหรือการกระทำอะไรเกิดขึ้นบ้าง (จิระพรรณ นิลสรว, 2553)

ตัวอย่าง แบบบันทึกกระเปาะนพดtkกรรม แบบที่ 1

ช่อ - นามสกุล.....อายุ.....ปี
วัน เดือน ปี..... เวลา สถานที่ที่สังเกต.....
พดtkกรรมที่สังเกต / ข้อคคคเห็น
.....
.....
.....
ลงช่อผู้สังเกต.....

ตัวอย่าง แบบบันทึกกระเปาะนพดtkกรรม แบบที่ 2

วัน เดือน ปี / สถานที่	พดtkกรรมที่แสดงออก	ความคคคเห็น

ลงช่อผู้สังเกต.....

1.2 แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจดบันทึก หรือตรวจสอบลำดับ พดtkกรรม หรือลำดับทักษะที่คคคแสดงออกมาอย่างมคคจุดมุ่งหมายในการศคคษาลคคษณะเหมาะสำหรับ การตรวจสอบรายการพดtkกรรมที่มีจำนวนหลายข้อรายการ และพดtkกรรมแสดงถึงลคคษณะพดtkกรรม เฉพาะในด้านต่างๆ เช่น พดtkกรรมด้านอารมณ์ ความสนใจสิ่งต่าง ๆ ทักษะเฉพาะด้าน เป็นต้น ซึ่งเหมาะ กับการใช้ประเมินพัฒนาการและความสามารถของคคคแต่ละคน ทำให้เห็นพดtkกรรมของคคคแต่ละคน ไม่ควรใช้ แบบตรวจสอบรายการเป็นเครื่องมือในการประเมินพัฒนาการคคคแต่ควรเป็นเครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคคค (สุจคคดา ขจรรุ่งศคคป์ และคคคณะ, 2552 และ สคคริมา ภคคญญอนันตพวงษ์, 2553)

ตัวอย่าง แบบสังเกตพัฒนาการของกล้ามเนื้อใหญ่

ชื่อเด็ก.....ระดับชั้น.....

วัน เดือน ปี ที่สังเกต.....

ผู้สังเกต.....

ทำเครื่องหมาย ✓ เมื่อเด็กปฏิบัติได้ X เมื่อเด็กปฏิบัติไม่ได้

ชื่อ-นามสกุล	รายการประเมิน			
	เดินขึ้นบันได	เดินลงบันได	วิ่งแล้วหยุดทันที	หมายเหตุ
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

ที่มา: ดัดแปลงจากแบบสังเกตพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ ของสุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และคณะ, 2552

1.3 แบบประเมินค่า หรือมาตรประเมินค่า (Rating Scales) เป็นเครื่องมือที่ความคล้ายกับแบบตรวจสอบรายการแต่แสดงความหมายของคุณภาพระดับพฤติกรรมที่แสดงออกที่ต้องการประเมินระดับที่แจ่มแจ้งให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เช่น ดีมาก ดี ปานกลาง ปรับปรุง มีข้อดีในการทำ การประเมิน ในพฤติกรรมเด็กที่ไม่สามารถบรรยายหรือพรรณนา เหมาะกับใช้ร่วมกับแบบสังเกตอื่น ๆ และทำให้ผลที่ได้จากการประเมินทำให้เห็นภาพรวมของเด็ก (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์, 2553)

ตัวอย่าง แบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

ชื่อ - นามสกุล อายุ ปี
ผู้สังเกต วัน เดือน ปี ที่สังเกต

รายการ	ระดับของพฤติกรรม		
	2	1	0
1. การกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง 1.1 พูดชัดเจน 1.2 ยกมือยกกร่วมกิจกรรม 1.3 พูดแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผลของตนเอง 1.4 กระตือรือร้น ยกกร่วมกิจกรรม 1.5 สบตาคู่สนทนาในขณะที่พูด			
2. การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม 2.1 บอกความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นทราบได้ 2.2 ทำตามข้อตกลงของครูและสมาชิกในกลุ่ม 2.3 ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ไม่ทะเลาะ 2.4 ให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือเพื่อน 2.5 ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน			

ระดับพฤติกรรม

2 หมายถึง ทำบ่อยครั้ง
1 หมายถึง ทำบางครั้ง
0 หมายถึง ไม่ทำเลย

ที่มา: ดัดแปลงจากแบบประเมินความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยของสิริมา ภิญญอนันตพงษ์, 2553

2. เครื่องมือที่ใช้บันทึกการสนทนา

เครื่องมือนี้ใช้ประกอบการสนทนาทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคล เพื่อประเมินความสามารถในการแสดงความคิดเห็นและพัฒนาการทางภาษาของเด็ก โดยผู้ประเมินจะจดบันทึกคำพูดและบทสนทนาลงในแบบบันทึกพฤติกรรม (สุธีรา สุริยวงศ์, 2552)

ตัวอย่าง แบบบันทึกคำพูด

ชื่อ-นามสกุล..... ชั้น

ผู้บันทึก

วัน เดือน ปี	อายุ	คำพูด	ข้อสังเกตเพิ่มเติม

3. เครื่องมือที่ใช้บันทึกการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เป็นการสนทนาโต้ตอบอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อค้นหาความรู้และความจริงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ประกอบด้วยบุคคล 2 ฝ่าย คือ ผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ (สมนึก ภัททิยธนี, 2553) ในการประเมินเด็กปฐมวัย ควรมีการบันทึกผลการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์พัฒนาการต่อไป

ตัวอย่าง แบบสัมภาษณ์ เรื่อง

ผู้สัมภาษณ์

ผู้ถูกสัมภาษณ์ ☐ ตัวเด็ก ชื่อ

☐ ผู้เกี่ยวข้องกับเด็ก ชื่อ

เกี่ยวข้องกับ

วันเดือนปี / เวลา สถานที่

ประเด็นคำถาม

คำตอบ / ข้อมูลการสัมภาษณ์

4. แฟ้มสะสมงาน (Portfolios)

เป็นเครื่องมือวัดผลที่บอกความสามารถที่แท้จริง และให้ผู้เรียนประเมินผลงานการทำงานและค้นพบ ความก้าวหน้า เครื่องมือดังกล่าวส่วนหนึ่งเป็นวิธีวัดผลตามสภาพจริง (สมนึก ภัททิยธนี, 2553) การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงานของเด็กปฐมวัยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและผลงานของเด็กที่ผ่านการคัดเลือกโดยตัวเด็กหรือภายใต้คำแนะนำของครูมาสะสมไว้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศที่แสดงถึงความพยายาม เจตคติ เรื่องจิตใจ ความเจริญงอกงาม การเรียนรู้ แฟ้มสะสมงานจึงควรประกอบด้วยผลงานของเด็กที่หลากหลาย และมากเพียงพอซึ่งเด็กปฐมวัยผลงานส่วนมากเป็นชิ้นงานภาพวาด ชิ้นงานและอื่น ๆ แบบฟอร์มต่างๆ ที่เก็บในแฟ้มสะสมงานขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สามารถเลือกรูปแบบต่าง ๆ (สิริมา ภิญโญนนตพงษ์, 2553)

ส่วนประกอบของแฟ้มสะสมงาน องค์ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนตัว

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วย แผนการเก็บชิ้นงาน ชิ้นงานและชิ้นงาน เป็นการเขียนแผนเพื่อการเก็บชิ้นงาน

ส่วนที่ 3 เป็นส่วนที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบฟอร์มต่าง ๆ เช่น แบบบันทึกพฤติกรรม แบบตรวจสอบรายการกิจกรรม แบบบันทึก แบบประเมินผลงาน ฯลฯ ดังตัวอย่าง

แนวทางการนำกรอบแนวคิดไปใช้ในสถานศึกษา

การนำกรอบแนวคิดการประเมินแบบบูรณาการผ่านการเล่นไปใช้จริงในสถานศึกษาต้องมีแนวทางที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยคำนึงถึงบริบทและความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา การประเมินผ่านการเล่นมาใช้ต้องมีการเตรียมพร้อมครูและการสนับสนุนจากผู้บริหาร ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อม

1. พัฒนาความรู้ความเข้าใจของครู ผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการประเมินผ่านการเล่น การสังเกต และการบันทึก ควรมีการฝึกปฏิบัติจริงและแลกเปลี่ยนประสบการณ์
2. ศึกษาบริบทและความพร้อม โดยการสำรวจทางกายภาพ เช่น สภาพห้องเรียน มุมเล่น สื่อการเล่น และความพร้อมของครูแต่ละคน
3. จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ โดยการเตรียมแบบฟอร์มบันทึก กล้องถ่ายรูป แท็บเล็ต หรือโปรแกรมบันทึกดิจิทัล
4. สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครอง ผ่านการจัดประชุมหรือส่งจดหมายอธิบายแนวทางการประเมินใหม่ เน้นประโยชน์ที่เด็กและครอบครัวจะได้รับ
5. ทดลองใช้และปรับปรุง ครูเริ่มทดลองสังเกตและบันทึกในกิจกรรมง่าย ๆ แล้วปรับปรุงเครื่องมือให้เหมาะสม

ระยะที่ 2 การนำไปใช้

1. เริ่มสังเกตและบันทึกอย่างเป็นระบบ กำหนดให้ครูแต่ละคนสังเกตเด็ก 2-3 คนต่อสัปดาห์ อย่างเข้มข้น หมุนเวียนจนครบทุกคน
2. จัดเวลาสะท้อนคิดร่วมกัน ผ่านการประชุมทีมครูทุกสัปดาห์เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ช่วยกันวิเคราะห์ และวางแผนกิจกรรม
3. สร้างพอร์ตโฟลิโอเด็ก โดยเริ่มเก็บรวบรวมผลงาน รูปถ่าย และบันทึกสังเกตของเด็กแต่ละคนอย่างเป็นระบบ

4. สื่อสารกับผู้ปกครอง ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลพัฒนาการของเด็กเป็นระยะ ผ่านโซเชียลมีเดีย จดหมาย หรือ Learning Stories สั้น ๆ

5. แก้ไขปัญหาที่พบ ระบุอุปสรรคและหาทางแก้ร่วมกัน เช่น ปัญหาเรื่องเวลา การจัด ข้อมูล หรือความยากในการสังเกต

ระยะที่ 3 การพัฒนาและปรับปรุง

1. ขยายขอบเขตการบันทึกพัฒนาการเด็ก โดยเพิ่มความหลากหลายของวิธีการบันทึก เช่น วิดีโอ บันทึกเสียง และสัมภาษณ์เด็ก

2. พัฒนาคุนภาพการวิเคราะห์ โดยฝึกให้ครูวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงกับทฤษฎี พัฒนาการ และตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน

3. สร้างชุมชนการเรียนรู้ ผ่านการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูจากโรงเรียนอื่น เข้าร่วม เครือข่ายครูปฐมวัย

4. ประเมินและรายงานผล โดยจัดทำรายงานสรุปพัฒนาการเด็กแต่ละคนอย่างครอบคลุม พร้อมข้อเสนอแนะสำหรับปีการศึกษาหน้า

5. วางแผนต่อเนื่อง โดยการประเมินความสำเร็จของการนำกรอบแนวคิดไปใช้ และ วางแผนพัฒนาในปีต่อไป

อุปสรรคและแนวทางแก้ไข

การนำกรอบแนวคิดการเล่นเพื่อการประเมินมาใช้ย่อมมีความท้าทาย การศึกษาของต่างประเทศ หลายงานได้ระบุอุปสรรคและเสนอแนวทางแก้ไขที่เป็นประโยชน์ คณะผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ครูปฐมวัยเป็นอุปสรรคและแนวทางแก้ไข ไว้ดังนี้

อุปสรรคที่ 1 ครูขาดเวลาในการสังเกตและบันทึก

แนวทางแก้ไข

1. ใช้เทคโนโลยีช่วยลดเวลา เช่น ถ่ายรูปแทนการเขียนบันทึกยาว
2. แบ่งหน้าที่ในทีมครู กำหนดให้แต่ละคนรับผิดชอบสังเกตเด็กบางคน
3. บูรณาการการสังเกตเข้ากับกิจกรรมประจำวัน ไม่ต้องแยกเวลาพิเศษ
4. ฝึกให้สังเกตอย่างมีจุดสนใจ ไม่พยายามบันทึกทุกอย่าง

อุปสรรคที่ 2 การจัดการข้อมูลจำนวนมาก

แนวทางแก้ไข

1. ใช้ระบบดิจิทัลที่มีการจัดเก็บและค้นหาอัตโนมัติ
2. สร้างระบบแท็กหรือหมวดหมู่ที่ชัดเจน
3. กำหนดรอบเวลาในการทบทวนและจัดระเบียบข้อมูล เช่น ทุกเดือน ทุก 2 สัปดาห์
4. ลดปริมาณข้อมูลโดยเก็บเฉพาะข้อมูลสำคัญและเป็นตัวแทน

อุปสรรคที่ 3 ความไม่เข้าใจในการประเมินพัฒนาการของผู้ปกครอง

แนวทางแก้ไข

1. สื่อสารกับผู้ปกครองเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอถึงประโยชน์ของวิธีการใหม่
2. แสดงตัวอย่างข้อมูลที่ได้จากการประเมินที่มีประโยชน์จริง
3. จัดกิจกรรม Open House ให้ผู้ปกครองได้เห็นการเล่นและการประเมินจริง
4. เชิญผู้ปกครองมามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน

อุปสรรคที่ 4 ความยากในการรักษาความเป็นกลางในการสังเกต

แนวทางแก้ไข

1. ฝึกให้ครูแยกข้อเท็จจริงออกจากการตีความ
2. ใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งและหลายครั้ง
3. สะท้อนคิดร่วมกับเพื่อนครูเพื่อตรวจสอบอคติ
4. ใช้เครื่องมือมาตรฐานที่มีเกณฑ์ชัดเจนประกอบการตัดสินใจ

อุปสรรคที่ 5 ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและภาษา (Lindh & Mansikka, 2022)

แนวทางแก้ไข

1. ศึกษาบริบททางวัฒนธรรมของเด็กและครอบครัว
2. ปรับเกณฑ์การประเมินให้เหมาะสมกับวัฒนธรรม
3. เน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการให้ข้อมูล

บทสรุป

การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยถือเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมศักยภาพของมนุษย์ตั้งแต่เริ่มแรก จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในบทความนี้ แสดงให้เห็นถึงพลวัตของการเปลี่ยนผ่านกระบวนการวัดและประเมินผล จากกระบวนการเดิมที่เน้นการทดสอบมาตรฐาน (Standardized Testing) หรือแบบวัดเชิงจิตมิติ (Psychometric Approach) ซึ่งมีข้อจำกัดในการสะท้อนความสามารถที่แท้จริง เนื่องจากการแยกเด็กออกจากบริบทตามธรรมชาติ และอาจสร้างความวิตกกังวล (Epstein et al., 2004) มาสู่การประเมินผ่านการเล่น (Play-Based Assessment) ซึ่งเป็นนวัตกรรมการประเมินที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสมตามพัฒนาการ (Developmentally Appropriate Practice: DAP)

ความจำเป็นของการประเมินผ่านการเล่นมิใช่เพียงเพราะเป็นวิธีการที่ลดความเครียดเท่านั้น แต่ยังได้รับการสนับสนุนอย่างหนักแน่นจากรากฐานทฤษฎีทางจิตวิทยาพัฒนาการ โดยเฉพาะทฤษฎีของ Lev Vygotsky ที่เสนอว่า "การเล่นช่วยสร้างพื้นที่รอยต่อแห่งพัฒนาการ (Zone of Proximal Development: ZPD)" ซึ่งการประเมินขณะเด็กเล่นจะช่วยให้ครูมองเห็นศักยภาพแฝงที่เด็กกำลังจะทำได้หากได้รับการชี้แนะ มิใช่เพียงสิ่งที่เด็กทำได้แล้วในปัจจุบัน (Vygotsky, 1978) สอดคล้องกับทฤษฎีระบบนิเวศของ Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory ที่ระบุว่าพฤติกรรมของเด็กจะแสดงออกได้ดีที่สุดในบริบทแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ (Bronfenbrenner, 1979) ดังนั้น การประเมินผ่านการเล่นจึงมีความเที่ยงตรงเชิงนิเวศวิทยา (Ecological Validity) สูงกว่าการประเมินในรูปแบบอื่น

เพื่อให้การนำไปใช้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คณะผู้เขียนขอเสนอ กรอบแนวคิดเชิงสังเคราะห์ของการประเมินผ่านการเล่นแบบองค์รวม (Holistic Play-Based Assessment Framework) ซึ่งประกอบด้วย 3 สิ่งที่ขับเคลื่อนร่วมกัน ได้แก่

1. เครื่องมือที่มีความหลากหลาย การใช้เครื่องมือที่หลากหลายผสมผสานกัน ทั้งการบันทึกกระบวนพฤติกรรม แบบตรวจสอบรายการ และแฟ้มสะสมงาน เพื่อตรวจสอบข้อมูลไขว้กันให้เกิดความแม่นยำ

2. กระบวนการในการประเมิน โดยเปลี่ยนบทบาทครูจาก "ผู้สอบ" เป็น "ผู้สังเกตและสนับสนุน" โดยบูรณาการการประเมินเข้าไปในกิจกรรมประจำวันอย่างแนบเนียน

3. การสะท้อนผล โดยการนำข้อมูลดิบมาวิเคราะห์ร่วมกับทฤษฎีเพื่อวางแผนพัฒนาเด็กรายบุคคล แม้การนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติอาจเผชิญความท้าทายด้านเวลาและการจัดการข้อมูล แต่การปรับใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองจะช่วยลดอุปสรรคเหล่านี้ได้

ดังนั้น การประเมินผ่านการเล่นจึงมีใช้เพียงแค่ "วิธีการวัดผล" แต่เป็น "เครื่องมือเปลี่ยนผ่าน" ที่ช่วยให้ครูเข้าใจเด็กในฐานะมนุษย์คนหนึ่งที่มีความซับซ้อนและมีศักยภาพเฉพาะตัว อันจะนำไปสู่การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อธรรมชาติของเด็กอย่างแท้จริง และเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- จิระพรรณ นิลสรา. (2553). *การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดารณี อ่อนน้อม. (2561). *การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยผ่านการเล่น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิพนธ์พร วรมงคล. (2560). การประเมินสุขภาพและพัฒนาการเด็ก. ใน กุลกานต์ อภิวัฒน์ลังการ (บก.), *เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการวัยเด็ก Child development* (น. 1–77). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปนัดดา ธนเศรษฐกร. (2560). การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย. ใน สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย (บก.), *ตำราพัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก เล่ม 4* (น. 425–454). กรุงเทพฯ: สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2553). *การวัดผลการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กทม: ประสานการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แนวทางการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย พุทธศักราช 2565*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิริมา ภิญโญนันตพงษ์. (2553). *การวัดและประเมินแนวใหม่: เด็กปฐมวัย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์, และคณะ. (2552). การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 7*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุธีรา สุริยวงศ์. (2552). *เทคนิคการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภัทรา โพธิ์สุ. (2562). แนวทางการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 42(3), 15–28.

- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Epstein, A. S., Schweinhart, L. J., DeBruin-Parecki, A., & Robin, K. B. (2004). *Preschool assessment: A guide to developing a balanced approach*. New Brunswick, NJ: National Institute for Early Education Research.
- Koralek, D. G. (2010). *Spotlight on teaching preschoolers 2: Supporting children, families, and yourself*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.
- Lindh, S., & Mansikka, T. (2022). Play-based assessment in culturally diverse early childhood settings: Challenges and opportunities. *Early Child Development and Care*, 192(5), 789–802. doi:10.1080/03004430.2021.1943321
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้เขียน

(Principles and Guideline for Author)

ประเภทผลงานวิชาการ

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ (Srinakharinwirot Academic Journal of Education: JEd) จะรับพิจารณาผลงานวิชาการในลักษณะ 2 ประเภท ได้แก่ บทความวิจัยและบทความวิชาการ โดยผลงานทางวิชาการดังกล่าวจะต้องไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารหรือเอกสารอื่นใดมาก่อน ซึ่งผู้เขียนต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบประเด็นดังกล่าวอย่างเคร่งครัด

การพิจารณาด้านฉบับ

บทความที่ตีพิมพ์จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ และผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาที่เกี่ยวข้อง อย่างน้อย 3 ท่าน/บทความ กรณีที่ต้องปรับปรุงแก้ไขจะส่งกลับไปยังผู้เขียนเพื่อดำเนินการต่อไป

การเตรียมส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

ผลงานวิจัยที่ได้รับพิจารณาตีพิมพ์ต้องเป็นภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษ พิมพ์ต้นฉบับด้วยกระดาษขาว ขนาด เอ4 หนึ่งเดียว พิมพ์ด้วยอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 pt. ความยาวของต้นฉบับรวมทั้งตาราง แผนภูมิ และเอกสารอ้างอิงใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) ไม่เกิน 15 หน้า ส่งเข้าระบบ <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jre/user/register> และ ส่งบทความไฟล์ต้นฉบับ นามสกุล .pdf และ .doc และแบบฟอร์มสมัครขอส่งบทความตีพิมพ์ทาง E-mail : journal.edswu@gmail.com ทั้งนี้หากผู้เขียนบทความเป็นนิสิต นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ต้องแนบแบบฟอร์มการตรวจสอบ และรับรองการเผยแพร่บทความจากอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท/เอก ซึ่งสามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์ม ได้ที่ https://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/submission_guidelines

บทความที่ส่งตีพิมพ์ควรมีรายละเอียดดังนี้

1. ชื่อเรื่อง : กระชับ ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)
2. ชื่อผู้เขียน : ระบุชื่อ นามสกุล วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) และหน่วยงานที่สังกัดของผู้เขียนครบทุกคน สถานที่ทำงาน หรือที่อยู่ และเบอร์โทรศัพท์ ที่สามารถติดต่อได้ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)
3. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ หรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

4. ผู้เขียนต้องดำเนินการตรวจสอบบทความของตนเพื่อป้องกันการลักลอบผลงานทางวิชาการของผู้อื่นก่อนการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิจัยทางการศึกษา ผ่านเว็บไซต์ <http://www.akarawisut.com/> โดยแนบผลการตรวจสอบที่ได้มาพร้อมกับบทความที่ต้องการตีพิมพ์
5. ผู้เขียนบทความจะต้องดำเนินการปรับแก้ไขบทความตามผลการประเมินของกองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิ ของวารสาร อย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการในการตีพิมพ์
6. กองบรรณาธิการขอใช้สิทธิในการนำบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิจัยทางการศึกษาเผยแพร่ลงเว็บไซต์วารสารวิจัยทางการศึกษาออนไลน์
7. กองบรรณาธิการจะไม่คืนเงินค่าธรรมเนียม ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่ว่ากรณีใด ๆ เพราะเป็น ค่าตอบแทนการพิจารณาบทความของผู้ทรงคุณวุฒิ
8. เมื่อผู้เขียนบทความได้ดำเนินการตามกระบวนการของวารสารเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะออกใบตอบรับการตีพิมพ์และใบสำคัญรับเงินให้กับผู้เขียนบทความ และดำเนินการตามกระบวนการตีพิมพ์ต่อไป
9. ถ้าผู้เขียนบทความไม่ปฏิบัติตามกระบวนการของวารสาร กองบรรณาธิการจะแจ้งยกเลิกการตีพิมพ์บทความ และจะไม่ได้รับเงินค่าธรรมเนียมคืนไม่ว่ากรณีใด ๆ
10. ผู้เขียนบทความจะได้รับเล่มวารสาร และสามารถดูเล่มวารสารฯ ทางออนไลน์ ได้ที่เว็บไซต์ <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/index>

รูปแบบการเขียนบทความในวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ

รูปแบบการเขียนบทความในวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ ประยุกต์มาจากรูปแบบการเขียนบทความงานวิจัยของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) โดยมีองค์ประกอบของบทความงานวิจัย ดังนี้

1. ส่วนนำ

1.1 ชื่อเรื่อง : กระชับ ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

1.2 ชื่อผู้ทำวิจัย : ระบุชื่อ นามสกุล (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) และอีเมล

1.3 ชื่อที่ปรึกษา : ระบุชื่อ นามสกุล (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) หน่วยงานที่สังกัด และที่อยู่ ของผู้เขียนครบทุกคน (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

1.4 บทคัดย่อ : (ภาษาไทย) บทคัดย่อต้องมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เนื้อหาในบทคัดย่อควร

ระบุวัตถุประสงค์โดยย่อ ผลการวิจัยและบทสรุปโดยย่อ (ไม่เกิน 300 คำ)

1.5 คำสำคัญ : (ภาษาไทย)

1.6 บทคัดย่อ : (ภาษาอังกฤษ) (ไม่เกิน 300 คำ)

1.7 คำสำคัญ : (ภาษาอังกฤษ)

2. เนื้อหาของบทความวิจัย ประกอบด้วย

2.1 บทนำ : กล่าวถึงเฉพาะภูมิหลังของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและวัตถุประสงค์การวิจัย

2.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี)

2.4 สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

2.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย/กรณีศึกษา (ระบุรายละเอียดของการได้มาและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย/กรณีศึกษา)

2) ตัวแปรที่ศึกษา

3) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ระบุคุณภาพของข้อมูล)

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

2.6 สรุปผลการวิจัย : เขียนบรรยาย หรือสรุปเป็นข้อๆ โดยย่อ ถึงผลงานที่สำคัญ และต้องการเน้น

2.7 อภิปรายผล

2.8 ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะทั่วไป

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.9 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

2.10 บรรณานุกรม

3. เนื้อหาของบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.1 บทนำ : กล่าวถึงเฉพาะภูมิหลังของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2 เนื้อหา : สามารถเพิ่มหัวข้อได้ตามความเหมาะสมของเนื้อหา

3.3 บทสรุป : เขียนบรรยายสรุป เน้นความสำคัญของเนื้อหา สาระ สรุปเชิงอธิบายอย่างกระชับ ชัดเจน แสดงให้เห็นถึงคุณค่าหรือประโยชน์ที่ชัดเจน

3.4 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

3.5 บรรณานุกรม

รูปแบบการเขียนอ้างอิงในวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ

การอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม โดยการรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงาน ให้จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง โดยใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) การพิมพ์เอกสารอ้างอิงท้ายบทความจะแตกต่างกันไปตามประเภทของเอกสารที่นำมาอ้างอิง สามารถเปิดดูตัวอย่างได้จาก <https://lib.swu.ac.th/th/images/guides/bibliography.pdf> และตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิง ดังนี้

1. Book หนังสือทั่วไป

หนังสือภาษาไทย

ชื่อ/ชื่อสกุล./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์)./เมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือผู้จัดพิมพ์.

บรรณานุกรม	กัลยา วานิชย์บัญชา. (2558). <i>สถิติสำหรับงานวิจัย</i> (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา	(กัลยา วานิชย์บัญชา, 2558, น. 286)

หนังสือภาษาอังกฤษ

ชื่อสกุล./ชื่อต้น/ชื่อกลาง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์)./เมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือผู้จัดพิมพ์.

บรรณานุกรม	Hickey, A. J., & Ganderton, D. (2016). <i>Pharmaceutical Process Engineering</i> (2 nd ed.). Boca Raton: CRC Press.
การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา	(Hickey & Ganderton, 2006, p. 55)

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

TH เจ้าของผลงาน./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./สืบค้นจาก/URL

EN เจ้าของผลงาน./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./Retrieved from/URL

บรรณานุกรม	สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2544). <i>เรขาคณิตกับการออกแบบ</i> . สืบค้นจาก https://www.scimath.org/ebookmathematics/item/7401-geometryindesign
การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา	(สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560)

2. Book Section (หนังสือรวมบทความหรือรวมเรื่อง)

ชื่อ/ชื่อสกุล./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อเรื่อง./ ใน/ชื่อบรรณาธิการ/ (บ.ก.) / ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์/ เลขหน้า)/ เมืองที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือผู้จัดพิมพ์.

บรรณานุกรม	วนิดา เหมะกุล. (2555). การให้เหตุผลเชิงคณิตศาสตร์. ในคณิตศาสตร์สำหรับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (หน่วยที่ 4, น. 50-55). นนทบุรี: สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา	(วนิดา เหมะกุล, 2558, น. 50-55)

3. บทความวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปี./วัน/เดือน)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่ (ฉบับที่)/ เลขหน้า.

บรรณานุกรม	ปรีดี ปลื้มสำราญ. (2554, กรกฎาคม-ธันวาคม). ความสามารถในการเข้าถึงได้ทางเว็บ. วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 4(2), 95-106.
การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา	(ปรีดี ปลื้มสำราญ, 2545, น. 95-106)

4. บทความวารสารอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปี./วัน/เดือน)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่ (ฉบับที่)/ เลขหน้า./ สืบค้นจาก/URL

บรรณานุกรม	พิเชษฐ์ พลพิชิต, และ ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ. (2560, กรกฎาคม-ธันวาคม). วัฒนธรรมสารสนเทศสุขภาพในชุมชนชนบทไทย. วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 10(2), 63-77. สืบค้นจาก http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jlis/article/view/9957/8448
การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา	(พิเชษฐ์ พลพิชิต, และ ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ, 2560, น. 63-77)

*ภาษาอังกฤษ เปลี่ยนคำว่า “สืบค้นจาก” เป็น “Retrieved from”

5. หนังสือแปล

ชื่อผู้เขียนเดิม./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อเรื่อง [ชื่อเรื่องเดิม]/ (ครั้งที่พิมพ์)/ (ชื่อผู้แปล)/ เมืองที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์, (ต้นฉบับพิมพ์ พ.ศ. หรือ ค.ศ.)

บรรณานุกรม	ซูเมกเกอร์, อี. เอฟ. (2557). <i>จิ๋วแต่แจ๋ว: เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ</i> [Small is beautiful]. (พิมพ์ครั้งที่ 4) (สมบูรณ์ ศุภศิลป์, ผู้แปล). นนทบุรี: สมิต.(ต้นฉบับพิมพ์ ค.ศ. 1973)
การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา	(ซูเมกเกอร์, 2557, น. 15)

6. วิทยานิพนธ์

6.1 รูปแบบฉบับพิมพ์ (ตัวเล่ม)

TH ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต/วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต)/ชื่อสถานศึกษา,/ที่ตั้ง.

EN Author./ (Year)/Title/(Master's thesis,/ Doctoral dissertation)/Institute,/Location.

บรรณานุกรม	วิริยะ โภคาพันธ์. (2558). การศึกษาและพัฒนาแบบทดสอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครู (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา	(วิริยะ โภคาพันธ์, 2558, น. 40)

6.2 รูปแบบออนไลน์

TH ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต/วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต)/ชื่อสถานศึกษา,/ที่ตั้ง)/สืบค้นจาก/URL

EN Author./ (Year)/Title/(Master's thesis,/Doctoral dissertation,/Institute,/Location)/Retrieved from/URL

บรรณานุกรม	ธนาพงษ์ พรหมทัศน์. (2560). การศึกษาคู่มือปัญหาท้องถิ่น : กรณีศึกษา ครูสำโรงภาคบุญมี (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก http://search.swu.ac.th/1701/primoexplore/fulldisplay?docid
การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา	(ธนาพงษ์ พรหมทัศน์., 2560, น. 60)

*ภาษาอังกฤษ เปลี่ยนคำว่า “สืบค้นจาก” เป็น “Retrieved from”

7. รายงานการวิจัย

TH ชื่อ/ชื่อสกุล./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่องานวิจัย/(หมายเลขประจำรายงาน).(ถ้ามี)

EN ชื่อสกุล./ชื่อต้น/ชื่อกลาง./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่องานวิจัย/(Report no., Contract no., Monograph no.).(ถ้ามี)

บรรณานุกรม	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, และศูนย์วิจัยเศรษฐกิจศาสตร์ประยุกต์. (2553). การจัดทำรายงานแห่งชาติเพื่อเสนอต่อ UNFCCC (รายงานแห่งชาติฉบับที่ 2)
การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา	(สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, และศูนย์วิจัยเศรษฐกิจศาสตร์ประยุกต์, 2553, น. 19)

8. ราชกิจจานุเบกษา

TH ชื่อกฎหมาย./ (ปี,/วัน/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา/(เล่ม.../ตอนที่.../เลขหน้า)./สืบค้นจาก/(Url*ถ้ามี)

EN ชื่อกฎหมาย./ (ปี,/เดือน/วัน)./ราชกิจจานุเบกษา/(เล่ม.../ตอนที่.../เลขหน้า)./Retrieved from/(Url*ถ้ามี)

บรรณานุกรมภาษาไทย	พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. (2550, 4 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 24 ตอนที่ 27ก, น. 4-13).
บรรณานุกรมภาษาอังกฤษ	White paper on e-education. (2004, August 26). National Gazette (No. 26734). Retrieved from https://www.westerncape.gov.za/legislation/white-paper-eeducation

9. บทความ คอลัมน์ ข่าวจากหนังสือพิมพ์

TH ชื่อ/ชื่อสกุล./ (ปีพิมพ์,/วันที่/เดือน)./ชื่อบทความหรือชื่อหัวข้อในคอลัมน์./ชื่อหนังสือพิมพ์./หน้าที่ตีพิมพ์.

EN ชื่อสกุล,/ชื่อต้น/ชื่อกลาง./ (ปีพิมพ์,/วันที่/เดือน)./ชื่อบทความหรือชื่อหัวข้อในคอลัมน์./ชื่อหนังสือพิมพ์./หน้าที่ตีพิมพ์.

บรรณานุกรม	นวลจันทร์ จินตนาพันธ์. (2546, 14 กุมภาพันธ์). ปรับหนี้เพิ่มแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ยั่งยืน. <i>คมชัดลึก</i> , น. 15
การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา	(นวลจันทร์ จินตนาพันธ์., 2546, น. 15)

10. เอกสารจัดพิมพ์ไม่เป็นการ (จุลสาร, แผ่นพับ, ใบปลิว, เอกสารประกอบการสอน)

TH ชื่อ/ชื่อสกุล./ (ปีพิมพ์,/วันที่/เดือน)./ชื่อบทความหรือชื่อหัวข้อในคอลัมน์./ชื่อหนังสือพิมพ์./หน้าที่ตีพิมพ์.

EN ชื่อสกุล,/ชื่อต้น/ชื่อกลาง./ (ปีพิมพ์,/วันที่/เดือน)./ชื่อบทความหรือชื่อหัวข้อในคอลัมน์./ชื่อหนังสือพิมพ์./หน้าที่ตีพิมพ์.

บรรณานุกรม	แววตา เตชาทวีวรรณ. (2557). <i>ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ</i> [เอกสารประกอบการสอน]. กรุงเทพฯ: สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา	(แววตา เตชาทวีวรรณ, 2557, น. 19)

11. วัสดุสื่อโสตทัศน์

ชื่อผู้บรรยาย ผู้พูด หรือผู้ขับร้อง(ถ้ามี)./ (ปีที่ผลิต)./ชื่อของวัสดุ [ประเภทของวัสดุ]./สถานที่ผลิต:/ผู้ผลิต.

บรรณานุกรม	เบญญาภา โสภณ, และ กาญจนาวรร สุวรรณ. (2555). <i>เกมและกิจกรรมการเล่นของเด็กปฐมวัย</i> [ซีดี]. กรุงเทพฯ: เบ็นภาษาและศิลปะ
การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา	(เบญญาภา โสภณ และ กาญจนาวรร สุวรรณ, 2555)

12. เว็บไซต์

เอกสารจากเว็บไซต์ให้ลงรายการเช่นเดียวกับประเภทเอกสารอื่นๆ เช่น หนังสือ, บทความ หากมีรายการทางบรรณานุกรมไม่ครบ ให้พิจารณาลงรายการเท่าที่ปรากฏ และตามด้วยการระบุตัวระบุวัตถุดิจิทัล (DOI) ชื่อฐานข้อมูล หรือ URL และไม่ใส่มหัพภาค (.) ปิดท้าย และไม่ต้องระบุวันที่สืบค้น *ยกเว้นเว็บไซต์ที่เนื้อหาอาจมีการเปลี่ยนแปลง เช่น เว็บวิกิพีเดีย เป็นต้น

บรรณานุกรม	ทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2544. สืบค้นจาก http://www.mua.go.th/users/hecommission/doc/law/ministrylaw/1-31 library standard 2544.pdf
การอ้างอิงแบบแรกในเนื้อหา	(ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544) (เอกสารจากเว็บไซต์)

*ภาษาอังกฤษ เปลี่ยนคำว่า “สืบค้นจาก” เป็น “Retrieved from”

13. การอ้างอิงจากการสัมภาษณ์

ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ จากนั้นตามด้วยคำว่า "การสื่อสารส่วนบุคคล" (สำหรับภาษาไทย) หรือ "personal communication" (สำหรับภาษาอังกฤษ) และปิดท้ายด้วยวันเดือนปีที่สัมภาษณ์ *การอ้างอิงจากการสัมภาษณ์ ไม่ต้องทำบรรณานุกรมท้ายเล่ม /ทำรายการบรรณานุกรมท้ายเล่มเฉพาะการสัมภาษณ์ทางประวัติศาสตร์

ตัวอย่างภาษาไทย	(สมศักดิ์มิตรไมตรี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 กุมภาพันธ์ 2556)
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	(Elliot Robbins, personal communication, January 4, 2001).

ตัวอย่างบรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรทิพย์ จันทรแจ้, วันทนี ภูมิภักตราคม, และธีรธนิษฐ์ ศิริโวหาร. (2553, ตุลาคม 2552 – มกราคม 2553).

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกร้านนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. 3(3) : 119-132.

กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2556). รายงานการสาธารณสุขไทย ด้านการแพทย์แผนไทย. กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.

Lovelock C., & Wirtz J. (2007). *Services Marketing, People, Technology, strategy*. Sixth edition: Pearson International Edition, p.22, 207, 380.

การติดต่อสอบถามรายละเอียด

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ถนนสุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

โทร. 0 2649 5000 ต่อ 15509 โทรสาร 0 2260 0124

E-mail: journal.edswu@gmail.com

